BARE'E-VERHALEN

OPGETEEKEND DOOR

Dr. N. ADRIANI

Voor de uitgave bewerkt door M. ADRIANI—GUNNING

DEEL II

VERKORTE, VRIJE VERTALING

Met ondersteuning van de Nederlandsch-Indische Regeering
uitgegeven door het Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde
van Nederlandsch-Indië

's-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1933

718180

9216
B 11

BARE'E-VERHALEN

OPGETEEKEND DOOR

Dr. N. ADRIANI

Voor de uitgave bewerkt door M. ADRIANI—GUNNING

DEEL II

VERKORTE, VRIJE VERTALING

Met ondersteuning van de Nederlandsch-Indische Regeering uitgegeven door het Koninklijk Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië

's-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1933

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

VOORBERICHT BIJ HET TWEEDE DEEL.

Bij de uitgave van het Eerste Deel der Bare'e-Verhalen, dat uitsluitend in oertekst verscheen, deelde ik in het Voorbericht mede, dat er een Tweede Deel in het Nederlandsch zou volgen, hetwelk korte excerpten zou bevatten, zoowel van de gedrukte, als van de niet uitgegeven verhalen, die door mijn man bijeen waren verzameld.

Tijdens den arbeid aan dit Tweede Deel is mij gebleken, dat met korte excerpten niet immer volstaan kon worden; vele folkloristische en letterkundige bizonderheden zouden dan onvermeld blijven. Een volledige vertaling der verhalen te geven was anderzijds overbodig en bezwaarlijk. Vandaar dat ik in de meeste gevallen besloot tot een verkorte, vrije vertaling van den oorspronkelijken tekst, waarbij ik getracht heb zoo min mogelijk van den Toradjaschen verteltrant af te wijken, zonder daarmede aan een goede Nederlandsche weergave van het verhaal afbreuk te doen. Waar verschillende verhalen reeds door mijn man vertaald of verteld waren, heb ik daarnaar verwezen. Aanspraak op volledigheid kunnen deze verwijzingen echter niet maken.

Bij de rangschikking der verhalen heb ik een indeeling gevolgd, die reeds door mijn man gemaakt was en die bijna dezelfde is als in „De Bare'e-sprekende Toradja's van Midden-Celebes" III, door Dr. N. Adriani en Dr. Alb. C. Kruyt. De noten die aan den voet der bladzijden voorkomen, zijn ontleend aan door mijn man nagelaten gegevens (MS.), en door mij uitgebreid met aanhalingen uit bovengenoemd werk, Dl. I, II, III, en het Bare'e-Woordenboek, om daardoor den lezer het verstaan van verschillende plaatsen te vergemakkelijken. Ook de gegeven vertalingen van sommige eigennamen waren in manuscript of woordenboek te vinden.

Uitleg over herkomst en beteekenis der verhalen werd nergens gegeven; ook hiervoor zij de lezer verwezen naar de straks vermelde drie deelen, en de elders door mijn man gepubliceerde mededeelingen.

De versjes die hier en daar in de vertaling voorkomen, zijn evenmin als in het Bare'e „hooge poëzie" te noemen. Om den verhaaltrant echter zoo dicht mogelijk op den voet te volgen, werden deze Bare'e-gedichtjes ook in de Nederlandsche vertaling menigmaal in versvorm overgebracht. Een goed beeld van de Toradjasche poëzie geven zij evenwel niet. Maar aangezien er in de verzameling verscheiden verhalen in meer dan één redactie voorkomen (Djempa Djoedjoe zelfs in dertien) en de versregels daarin onderling zeer verschillend zijn, lijkt mij het vermoeden niet ongegrond, dat de vertellers der verhalen de dichtregels onder het spreken

dikwijls improviseerden. Naast deze improvisaties bestaat echter ook een poëzie van veel beter gehalte.

In dit Voorbericht had ik in plaats van „ik" liever van „wij" gesproken, daar ik het werk nooit tot een goed einde zou hebben kunnen brengen zonder de samenwerking met Mevrouw H. M. H. ter Linden—Ledeboer, litt. Neerl. dra., die niet minder warmte voor den arbeid aan dit boek gevoelde dan ikzelf. Veel tijd en moeite heeft zij er voor over gehad. Met grooten dank heb ik haar hulp dan ook aanvaard. De reden waarom wij niet gezamenlijk onderteekenen, is dat ik, door mijn meerdere kennis van het Bare'e, de verantwoordelijkheid van het werk alleen draag.

Zeer gewaardeerde hulp heeft Mevrouw A. Esser—Tawalujan mij bewezen met het doorlezen van het Eerste Deel, waardoor zij mij opmerkzaam kon maken op verschillende fouten, die ik verbeterd heb in de „Aanvullingen en Verbeteringen".

Ook Dr. Alb. C. Kruyt, Oud-Zend. Leeraar uit Poso, dank ik hartelijk voor de mij verstrekte inlichtingen, evenals ook den Heer H. J. Wesseldijk, Zend. Leeraar te Tentena (Midden-Celebes), die bij vertellers van de gepubliceerde verhalen verscheiden gegevens heeft weten te verkrijgen.

Amersfoort. M. ADRIANI—GUNNING.

LIJST VAN AFKORTINGEN.

MEDEDEELINGEN. Mededeelingen omtrent de Toradja's van Midden-Celebes, T. B. G. XLIV, bl. 215—254.

M. N. Z. G. Mededeelingen van wege het Nederlandsch Zendelinggenootschap.

MS. Manuscript.

OVEREENKOMST. Trekken van overeenkomst tusschen de Germaansche en de Toradja'sche en Minahassische volksverhalen, door Dr. N. Adriani, Indische Gids, Febr. 1910.

PUBLIEKE OPINIE. Uitingen der Publieke Opinie bij de Toradja's van Midden-Celebes, door Dr. N. Adriani, Indische Gids, Juni 1906.

SCHETS. Korte Schets van het Toradja-volk in Midden-Celebes, door Dr. N. Adriani.

T. A. G. Tijdschrift van het Kon. Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap.

T. B. G. Tijdschrift van het Kon. Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

TOR. I, II, III. De Bare'e-sprekende Toradja's van Midden-Celebes, door Dr. N. Adriani en Dr. Alb. C. Kruyt, Dl. I, II en III.

V. G. I, II, III. Verzamelde Geschriften van Dr. N. Adriani, Dl. I, II en III

WBK. Bare'e-Nederlandsch Woordenboek, door Dr. N. Adriani.

INHOUD.

I. DIERENVERHALEN. blz.

1. Verhaal van den Aap en den Witten Worm 1
2. De Muis en het Zeeschelpdier 1
3. De Aap en het Zwijn 1
4. De Bloedzuiger en de Gemsbuffel 1
5. Het Schelpdier en het Hert 2
6. De Stutpaal en de Muis 2
7. Verhaal van de Kat en het Hert 2
8. Hoe de Muis den Priesterzang liet zingen voor haar Jong . . 2
9. De Aap die versjes maakte 2
10. De Aap en de Landschildpad 3
11. Mededeelingen omtrent de Zeeslang 3
12. Mededeelingen omtrent de Zeekoe 3
13. De Stinkende Wants en de Bidsprinkhaan 4
14. De Millioenpoot en de Duizendpoot 4
15. De Dieren des wouds willen den Hond koning maken 4
16. Strijd tusschen den Paling en den Vogel Djindjikee 5
17. De Slang en de Buffel 5
18. De Aap en zijn Mede-apen 5
19. De Groene Duif en de Jaarvogel 6
20. De Jaarvogel en het Suikervogeltje 6
21. Woordenstrijd tusschen Lamoa en den Leguaan 6
22. Hoe de Dieren op elkaar versjes maakten 6
23. Verhaal van den Popoko 6

II. VERHALEN VAN DIEREN DIE BIZONDERE HULP AAN MENSCHEN HEBBEN BEWEZEN; WONDERBOOM-VERHALEN; ONTHULLINGEN.

24. Rompia Lale 8
25. Verhaal van Roli (Roeë) Ana 8
26. Doeoe en Bone mBoejawa 8
27. Eén-span 8
28. Toeladidi 8
29. Het verhaal van Raontja 10

Verhaal van Denginde 11
Verhaal van Bide nTinadji 11

blz.
Verhaal van Mani Lemba 12
De Python 13
Het Apinnetje dat een kind opvoedde 14
30. Verhaal van den Paling 14
31. Het ziekelijke Meisje 14
32. Verhaal van de Zeug en haar Jong 16
33. Het Meisje met de Sarong van Takken 17
34. Het Didisa-vischje en de Garnaal 17
35. Verhaal van Oë Doeoe 20
Doeoe 21
36. Ladoei-doei 22
37. Lagoni 23
38. Het Wonderwater 24
39. Wesiri Langa 24
40. Datoe Lakoeli 24
41. Wojo Salae-lae 24
42. Verhaal van de Oebi 24
43. De Leguaan 24
44. Het bij den weg gevonden Kind 26
45. Verhaal van den Aap 27
46. De mand vol Penissen 30
47. De Gemsbuffel 32
Nggoni Ota 35
48. Ladjene-djene 36
49. Widoe Kojoë 37
Het stuk Hout 39
50. De Lokhaan 39
51. Het Biggetje dat Rijst plantte 41
52. Oejoeka nTo Linggona en Njara mBalili 42
53. Het Ei-kind 58
54. Kangië-ngië 59
55. Mooela-oela Leti 62
Het verhaal van Wongko mPidi 63
Wongko mPidi en Kajoe Doendingi 64
Laoti-oti 64
Het Weesje 65
Manoe Laeda 66
Lae mPasa 66
De Slang 67
De Houten Bak 68
Loeë nTjese en Loeë mBoejawa 68
Verhaal van de Koekoek 69

III. VERHALEN VAN TOCHTEN NAAR DE BOVENWERELD EN DE ONDERWERELD.

blz.

56. Leti Sangkomba 70
Het verhaal van Leti Modondi 72
De Halve Prinses. 73
57. Boti Pandjangi. 74
58. Lasamara. 74
59. Sandima en Bantja Mokole 75
60. Oë-Oënja en Soi Sampati 75
61. Rindi Moë 75
62. Tabole Ode 75
63. De Schurftige 76
64. Verhaal van Kangao-ngao. 76
65. Soemboli en de Holgeest 76
66. Tengko 76
Naende ngGawoe 77
De Weeze 78
67. Verhaal van Golo en Noesa 78
68. Verhaal van Rantalojo. 78
69. Ladoendoejo. 79
70. Oo mPakoeli 80
71. Lae mPasa 83
Pondajole. 88
Manaa Lora. 88
Verhaal van Ra'oia 89
Ambo 90

IV. VERHALEN VAN MENSCHENETERS, SPOKEN, HEKSEN EN DERGELIJKEN.

72. Het Ouderlooze Meisje en de Dochter van Ta nTolo 91
73. Lawando-wando en zijn Broeders. 91
Lawando-wando 91
Lawando-wando 92
74. Sese Loeni en Grootje Smak 93
75. Verhaal van den Mangobi 93
Gente mBinanga 94
76. Het Verlaten Kind dat door een Lambojo behekst werd . . . 95
77. Verhaal van Menschen uit Tamoengkoe 96
78. Dae Riama 97
79. Verhaal van het Meisje dat Kralen spuwde 100
80. De Bultenaar 101
81. Padapoe 103
82. Winaloa 107

blz.
83. Het zingende Spook 110
84. De Strikkenzetter 116
85. Het verhaal van Taea Ode 117
Lapataino en Langi Manjempe 130
Dinggola en Aena. 130

V. KOPPENSNELLERSVERHALEN.

86. Boengkoe Talana-lana 131
Boengkoe Talana-lana 135
Tomoliliwoe 136
Verhaal van Kangao-ngao 137
87. Verhaal van de Woeko 137
88. Djempa Djoedjoe 142
Djempa Djoedjoe 145
89. Wioë Ngaloe 146
90. Oile Doë 148
91. Geschiedenis van het Ei 150
92. Mokoro Woeja 150
93. Ladi mPaewa 152
Lae mPanjopoe 156
Verhaal van Motanda Woeja 157
94. Verhaal van Tamboeja en Kota Lolowe 157
Malearoe 160

VI. ROMANTISCHE VERHALEN EN VERTELLINGEN.

95. Mondoloe-ndoloe en Mogantji-gantji 161
96. Oeë Patiti en Mondjaoe-ndjaoe. 161
97. Montiara 161
98. Roedo mBoela en Nangia Lipoe 162
99. De belaagde Vorst 166
100. Het Ouderlooze Meisje dat het slecht had bij Lise 166
101. Het Ouderlooze Meisje, Lise en Grootvader Grootkloot . . . 166
102. Lemba mBengi. 166
103. Ngalitaoe Labee en Ngalitaoe Toroende 167
Tobongkilo Lempo Ngojo 170
Tobongkilo Lempo Ngojo 172
Verhaal van Ladomoe-domoe 173
Daroeë mBalo 175
Ana Iloe en Soemboli 177
Wawo mPonioe 178
Het verhaal van Noeko 179

VII. ANECDOTISCHE VERHALEN.

blz.
104. Verhaal van Mampere Roegi 180
105. Verhaal van den Domme 183
106. Schorthand 183
107. La'oe 183
108. Mariala 184
109. Mobangkoe-bangkoe 184
110. Spookaap-verhalen 184
111. Verhaal van den Spookaap 184
112. Spookaap en Reiger 184
113. De Spookaap gaat Vogels strikken 184
114. Verhaal van den Aap en den Boomgeest 184
115. Het Spook dat een Vrouw vervolgde 184
116. Verhaal van den Worm 185
117. De lieden van den bovenloop der Kodina 185
118. Verhaal van menschen uit Onda'e 185
119. De Domoor en de Buffel 187
120. Hoe een Domoor een Hert den hals afsloeg 187
121. Verhaal van Domme Lieden uit den ouden tijd 187

VIII. LEGENDEN EN HISTORISCHE VERHALEN.

122. Legende van Ngoedjoe mPopali 187
123. Verhaal van Kombengi 187
124. Verhaal van Lasaeo 188
125. De Voorouders en de Muis 188
126. De Voorouders en de Muis 188
127. Verhaal van de Rijst 189
128. Geschiedenis van de Pajapiërs 191
129. Tamboeja en Loeë nTjese 193
130. De oorlog tusschen de To Lage en de To Tora'oe 196
131. De legende van Menoti-noti 197
132. Ramba Lipoe 197
133. De oorlog van de Kailiërs met Ta Lamoa 200
134. Heeren- en slavenstand bij de To Lage 204
135. Hoe Ta Roemampoe en zijn kleinzoon hun belasting rechtstreeks naar Palopo brachten 208
136. De geschiedenis van Ta ngKolikoewa en Ta Larinda'oe . . . 212
137. Over de krankzinnigheid en moordaanslagen van Topara, en hoe hij ter dood werd gebracht 218
138. Verhaal van het doen afdrijven van zonden, en van den Manoe Tadia 223
139. De geschiedenis van Balambeoe 224
140. De twist van een Grootmoeder met haar Kleinkind, een geschiedenis van menschen uit vroeger tijd 229

IX. RECHTSZAKEN.

blz.

141. Inbreuk op eene rouwbepaling 231
142. Aanklacht wegens misdrijf van den mond, met als grondslag der boete: een kip 231
143. Aanklacht wegens misdrijf der hand, met als grondslag der boete: een geit 231
144. Het brengen eener zaak voor het Hoofd 231
145. Rechtszaak, voorgebracht bij het Dorpshoofd, wegens het bezoedelen van het slaapvertrek van een gehuwd paar 231
146. Rechtsgeding met over en weer zenden van gezanten, over brand in een dorpstempel 231
147. Redeneering met bangmakerij bij beboeting 231
148. Verhaal van To Lage die oorlog voerden om een palmwijnboom, die elkaar in eigen huis en haard bestookten, Lage-ers tegen Lage-ers 231
149. Verhaal van eene Opschudding, door het plegen van ontucht, waarbij iemand zijne familie te schande maakte 231
150. De terechtstelling van een moordenaar en dief 231
Aanvullingen en Verbeteringen 233
Register 239

I. DIERENVERHALEN.

1. Verhaal van den Aap en den Witten Worm.

Een eenigszins andere redactie van het verhaal waarvan de vertaling te vinden is in T. B. G. XLV, bl. 417.

Zie ook: T. B. G. XL, bl. 360; Tor. III, bl. 384, no. 37.

2. De Muis en het Zeeschelpdier.

Vertaling: T. B. G. LII, bl. 196.

Zie ook: T. B. G. XL, bl. 357, no. 16.

3. De Aap en het Zwijn.

Vertaling: T. B. G. LII, bl. 207.

Zie ook: T. B. G. XL, bl. 359, no. 20.

4. De Bloedzuiger en de Gemsbuffel.

De Bloedzuiger riep den Gemsbuffel toe: „Waar ga je heen, Gemsbuffel?" „Ik loop zoo maar wat te wandelen." „Als je eens van je weg afweek?" „Waarom zou ik dat doen? ik ben hier, waar ben jij?" „Mijn woning is in het struikgewas." „Wat heb je me dan te zeggen? spreek op!" „Och, niks." „Als je me niets te zeggen hebt, laten we dan met elkaar om het hardst loopen." „Och, dat kan ik niet, jij bent zoo vlug." „Nu, dan heb je me ook voor niets van mijn weg doen afwijken." „Ja," antwoordde de Bloedzuiger, „nu je dat zoo zegt, zal ik het probeeren; als jij de voornaamste van ons beiden bent, zul jij 't van mij winnen, maar ben ik de voornaamste, dan zal ik jou overwinnen." „Daar in het bosch zullen we den wedloop houden, den berg op." „Maar kom dan wat dichterbij," zei nu de Bloedzuiger.

Toen de Gemsbuffel dicht bij den struik was waar de Bloedzuiger zat, zeide hij: „Eén, twee, drie, vooruit!" En vlug hechtte de Bloedzuiger zich aan den staart van den Gemsbuffel. Deze holde den berg over, en de Bloedzuiger zat hem maar aan te hitsen: „Haast je, rep je, hier ben ik al!" Zeven bergen gingen ze zoo over. „Houd vol!" riep de Bloedzuiger. „Ach vriend, ik raak buiten adem!" Berg op, berg af ging het, over heuvelen en dalen. Zeven bergen hadden ze al achter den rug, maar toen hij bovenop den achtsten berg was, kon de Gemsbuffel niet vlug meer voort.

„Doe je uiterste best!" zeide de Bloedzuiger. Bij den negenden berg riep hij: „Doorzetten! ik ben al hier!" Maar hij zat ondertusschen vastgehecht aan den staart van den Gemsbuffel! Op den tienden berg liep de Gemsbuffel heel langzaam, maar de Bloedzuiger hield niet op hem aan te sporen: „Maak voort, anders kom ik je vóór!" Boven op den elfden berg viel de Gemsbuffel neer, maar hij stond weer op; op den twaalfden viel hij opnieuw, stond weer op, maar sloeg bij het afdalen met den kop tegen den grond; de Bloedzuiger riep hem toe, maar de Gemsbuffel gaf geen antwoord meer. Het bloed liep hem uit neus en bek en hij stierf.

5. Het Schelpdier en het Hert.

Vertaling: T. B. G. LII, bl. 209.
Zie ook: T. B. G. XL, bl. 362; Tor. III, bl. 383, no. 35.

6. De Stutpaal en de Muis.

Vertaling naar een iets afwijkende redactie: T. B. G. LII, bl. 212.

7. Verhaal van de Kat en het Hert.

Vertaling: T. B. G. XLV, bl. 426.
Zie ook: T. B. G. XL, bl. 355, no. 14.

8. Hoe de Muis den Priesterzang liet zingen voor haar Jong.

Vertaling: T. B. G. XLV, bl. 452.

9. De Aap die versjes maakte.

Eens gingen eenige lieden met het blaasroer uit jagen en troffen in het bosch apen aan. Daar wilden ze jacht op maken. Toen ze dichterbij kwamen, kreeg een Oude Aap hen in 't oog en zeide tegen zijn jongen, dat ze niet moesten schreeuwen; dezen sloegen echter geen acht op de woorden van den Ouden Aap, trokken een scheeven mond tegen hem en bleven maar doorschreeuwen. Toen de jagers vlak bij gekomen waren, schoten ze floep! op de jonge apen. „Hoo! hoo!" gilden dezen, want ze voelden de pijlen in hunne zijden. De Oude Aap gelastte hen stil te zijn; hij was boven in een hoogen boom geklommen, want hij had de blaasroeren gezien die de menschen bij zich hadden en hij wist wat de bedoeling der eigenaars daarmee was; daarom had hij zijn kinderen vermaand niet zoo dicht bij hen te komen.

Niet lang daarna stierven de apen die door de pijlen getroffen waren; alleen de Oude bleef in het leven. De menschen noodigden hem uit om

wat naderbij te komen, maar hij wilde niet, en antwoordde hun met een versje, aldus:

Die vlierpit-prop daar aan uw schacht,
Die blaast ge af met alle macht!
Maar ik laat mijn gedachten gaan
Naar 't ietsje aan 't puntje bovenaan.

Zie ook de vertaling naar een eenigszins andere redactie: T. B. G. LII, bl. 223.

10. De Aap en de Landschildpad.

Vertaling: T. B. G. LII, bl. 270.

Zie ook: T. B. G. XLV, bl. 353; Tor. III, bl. 382, no. 32; V. G. I, bl. 114; Schets, bl. 29.

11. Mededeelingen omtrent de Zeeslang.

De Zeeslang is een gewone slang die op het land leeft. Als het regent en waait tegelijk, wordt hij groot, begeeft zich naar zee en wordt een Zeeslang, zoo groot als een berg; hij draagt een *talise* [1]) op zijn kruin, zonder er iets van te gevoelen. [2]) Deze groeit op zijn kop, zoo groot is die. Hij eet menschen, en kan een heele prauw met opvarenden inslikken; dood zijn ze! Hij is eens boven water gekomen bij Kaap Karawasa en zijn lichaam reikte heelemaal tot aan Kaap Polande Bajo.

Zie ook: Publieke opinie, Ind. Gids, Juni 1906, bl. 884; De Toradja's van Midden-Celebes enz., Versl. Ind. Gen., 1907/1908, bl. 88.

12. Mededeelingen omtrent de Zeekoe.

De Zeekoe is verwant aan den mensch; hij is naar zee gegaan, boos omdat zijn moeder hem niet goed behandelde [3]); hij huilde en wilde maar niet ophouden: hij voelde zich als een wees.

Zijn tranen worden gebruikt als toovermiddel: wanneer een meisje niet van een man houdt, of een man niet van een meisje, wendt men de zeekoetranen aan om hen over te halen. Zelfs wilde buffels kan men er mee temmen.

---

[1]) *talise*, een enorme strandboom, Terminalia Catapa (Wbk.).

[2]) andere overlevering: al werpt men hem met een geheelen *talise* op den kop, hij voelt het niet (MS.).

[3]) ook: de Zeekoe is een mensch van afkomst, een kind dat niet door zijn moeder werd bemind (MS.).

13. De Stinkende Wants en de Bidsprinkhaan.

Zie: Tor. III, bl. 386, no. 42.

14. De Millioenpoot en de Duizendpoot.

Vroeger leefden de Millioenpoot en de Duizendpoot in vriendschap met elkander. Elk van deze beide vrienden had scharen, maar hun manier van bijten was verschillend. Als de Millioenpoot beet, kon die beet pas genezen wanneer het bliksemde, maar het venijn van zijn vriend den Duizendpoot was zoo hevig niet. Toen deze beiden met elkander over hun wijze van bijten gesproken hadden, werd de Duizendpoot jaloersch en gingen ze samen vechten. Zij beten en knepen elkaar, en na eenigen tijd werd de Millioenpoot door den Duizendpoot gewond; de scharen van den Millioenpoot werden geraakt en heelemaal weggeslingerd. Daarop hoonde de Duizendpoot hem en vroeg schamper waar nou zijn scharen waren ? Hij, de Duizendpoot, zou den Millioenpoot eens laten zien hoe machtig hij was en hoe bang de menschen voor hem waren; zijn scharen zou hij dien nacht eens probeeren op de lichamen der menschen.

Het werd schemerdonker, het werd avond en de menschen gingen slapen. Toen ze in slaap waren, kroop de Duizendpoot inderdaad naar hun slaapplaats toe en beet priem ! in hun lichamen, zoodat ze hevig schrokken. Alle bewoners van het huis kwamen in de weer; ze bliezen het vuur aan en sommigen ontstaken een harsfakkel. De Duizendpoot verdween weer en ging naar zijn makker, den Millioenpoot. „Luister eens, vriend, of het waar is wat ik gezegd heb, of niet," zeide hij. De Millioenpoot luisterde goed toe; tot midden in den nacht bleven de menschen die door den Duizendpoot gebeten waren, aan het schreeuwen; bij het aanbreken van den dag klonken er nog huilstemmen: „Au moeder, au moeder, het doet zoo zeer, het doet zoo zeer !"

Niet lang daarna kraaiden de hanen. Op dit tijdstip staakten de menschen hun geroep en geschrei. Daarop zeide de Millioenpoot: „Wel vriend, nu heb ik gehoord en gezien, dat het gebeurd is, zooals je mij gezegd had. Jij bent de sterkste van ons beiden gebleken en jij zult de menschen bijten en knijpen. Tot in ons beider verre nageslacht blijf jij de overwinnaar, en ik zal niet meer bijten."

Zoo komt het dat de Millioenpooten, afstammelingen van dezen voorvader die zijn scharen in den strijd verloren had, een afgestompten bek hebben.

15. De Dieren des wouds willen den Hond koning maken.

Zie: Tor. III, bl. 386, no. 41 slot.

16. Strijd tusschen den Paling en den Vogel Djindjikee.

Zie: Tor. III, bl. 386, no. 44.

17. De Slang en de Buffel.

De Slang zeide: „Och Buffel, je bent dom, je denkt niet na. Je lichaam is groot, maar een klein kind trekt je voort en jij loopt het maar gewillig na, domoor die je bent!" De Buffel antwoordde: „Ik ben niet dom; mijn lichaam is sterk, maar de reden dat ik een kind achternaloop, is dat mijn neus zeer doet als er aan getrokken wordt. Maar wat jou betreft, Slang, ik geef om jou ook niet veel. Blijf maar op mijn pad liggen; als ik er dan overheen loop, vertrap ik je; je bent me niet de moeite waard."

Daarop bleef de Slang op het buffelpad liggen en werd doormidden getrapt, doordat de pooten van den Buffel met kracht op haar neerkwamen; zoo stierf ze.

De Buffel ontmoette weer een Slang en zeide: „Eén ding: bijt me niet; laten we samen een verbond sluiten. Wanneer jij ons voortaan bijt, zul je vertrapt worden en sterven." De Slang stemde hierin toe; dat waren billijke woorden. Zoo komt het, dat de slangen de buffels niet bijten tot op den huidigen dag.

18. De Aap en zijn Mede-apen.

De Aap en zijn metgezellen bevonden zich eens op een pad, waar zich nog andere apen bij hen voegden; ze maakten hun tanden zwart en toen dat zwartmaken was afgeloopen, troffen ze nog weer andere apen aan die tegen hen zeiden: „O makkers, wat zijn jullie tanden mooi; het zwart ervan blinkt als de hoorn van den neushoornkever. Laat de onze ook zwart worden gemaakt!" Ze antwoordden: „Als ge dat wenscht, gaat dan wat suikerpalmhaar halen." De apen gingen daar op uit en brachten een heele massa mee; het hoopte zich op als een groote berg. Ze stopten het in de rijstschuur en stapelden het hoog op; zelf waren zij er midden in. Toen de schuur vol was, deden de andere apen ze op slot, grendelden ze toe, en toen ze geheel dicht was, staken zij er floep! den brand in. Natuurlijk konden de apen daarbinnen zich heel niet bewegen; ze probeerden door den wand heen te komen, maar alles was versperd; ze werden door het vuur gegrepen en allen stierven.

Daarna deed men de rijstschuur open en de Aap zeide: „Och, wat grijnzen ze mooi met hun tanden, en wat zijn ze zwart, buitengemeen zwart!" Hij putte zich uit in loftuitingen, doch het was maar scherts, want de omgekomen apen konden er niet eens op antwoorden.

Zie ook: T. B. G. XL, bl. 380, no. 40; T. B. G. XLV, bl. 422; Tor. III, bl. 385, no. 41.

19. De Groene Duif en de Jaarvogel.

Vertaling: T. B. G. XLV, bl. 450.
Zie ook: Tor. III, bl. 386.

20. De Jaarvogel en het Suikervogeltje.

Zie: Tor. III, bl. 384, no. 38.

21. Woordenstrijd tusschen Lamoa en den Leguaan.

Zie: T. B. G. XL, bl. 360, no. 22.

22. Hoe de Dieren op elkaar versjes maakten.

Vertaling: T. B. G. LII, bl. 215.

23. Verhaal van den Popoko[1]).

Twee lieden hadden bamboe-springlansen in 't bosch gezet om wild te vangen. Toen het donker was, hoorden zij het geluid van den *torokoe*[2]). De een zeide tot zijn metgezel: „Zeg vriend, hul je niet in je sarong, dek vooral je hoofd niet toe; de torokoe zal je oogen zeker uitsteken, als je in je sarong kruipt." Ze gingen slapen en de torokoe deed zich hooren; de een werd bang en verborg zich in zijn sarong. Den volgenden morgen stond de ander op, hij riep zijn makker, maar deze rees niet overeind; zijn metgezel zag dat hij in zijn sarong gewikkeld was en zijn hand voor z'n oogen hield. Toen sprak hij: „Mijn kameraad heeft zich vannacht zeker geheel met zijn sarong toegedekt, de torokoe heeft zijn oogen uitgestoken; alleen de holle kassen zijn er nog maar, de oogballen zitten er niet meer in."

Het rookrek der beide mannen hing vol met gerookt varkensvleesch; degene die zijn oogen nog had, nam de zorg voor dat vleesch op zich, borg het in zijn draagmand, droeg die op zijn rug en ging heen, zijn makker die geen oogen meer had, achterlatende. De Blinde bemerkte dat zijn metgezel was weggegaan, en riep maar steeds: „Mijn stok (*tokokoe*), mijn stok, geef me mijn stok!" Maar zijn kameraad stoorde zich daar niet aan en liep hard weg; de Blinde volgde hem, haalde hem in en omklemde zijn makker bij diens

---

[1]) een groote vogel met fraaie veeren (Wbk.).

[2]) groote, muizenetende nachtvogel, die in groote bosschen woont en het gemunt heeft op de oogen der reizigers, die hij uitpikt, als zij zich geheel in de sarong hullen; hij wordt aangetrokken door den geur van in 't vuur gevallen rijst (Wbk.).

hals om door hem gedragen te worden. Het varkensvleesch dat in de draagmand zat, viel op den grond en de Ziende droeg nu alleen zijn metgezel nog maar op den rug. „Wat wil je eten?" vroeg hij, „wil je lansats hebben?" De Blinde antwoordde: „Och neen!" „Bananen misschien?" „Och neen!" „Wil je doerians?" „Die wil ik graag hebben," antwoordde de Blinde. Zijn metgezel zette hem neer op een open plek onder aan den voet van een doerianboom, en zeide: „Blijf hier zitten, dan zal ik er in klimmen." Hij klom in den boom, liet een doerian vallen en legde het er op toe het hoofd van zijn makker te treffen, maar raakte hem niet. De Blinde riep: „Hei, pas op, je had me bijna geraakt!" Zijn kameraad antwoordde: „Welneen, ik zie je wel!" Weer wierp hij een doerian naar beneden; ook deze trof geen doel, maar viel naast den Blinde op den grond. Toen gooide hij de laatste doerian neer en die raakte het hoofd van den Blinde en verbrijzelde dat, zoodat hij stierf. Toen zijn kameraad zag dat de Blinde dood was, klom hij uit den boom en liep hard weg.

De doode veranderde in een popoko. Eigenlijk is de popoko dus een mensch; hij houdt niet op te roepen: „Tokokoe, tokokoe (mijn stok, mijn stok)!"

Sommigen vertellen het volgende: Toen de een zag, dat zijn kameraad blind was, verliet hij hem. De blinde man ging den ziende achterna; daarom nam deze een reusachtigen knol en wierp dien omlaag naar de vlakte beneden hen, opdat de Blinde den knol achterna zou loopen en hem niet langer volgen; hij was bang om door den Blinde ingehaald te worden: de torokoe mocht 't ook eens op zijn oogen gemunt hebben! De Blinde hoorde het geluid van den rollenden knol en volgde dezen, denkende dat het zijn weggeloopen makker was. Na eenigen tijd bewezen de Goden hem barmhartigheid en werd hij een vogel, kreeg weer oogen en kon zijn eigen voedsel zoeken.

Een andere overlevering vertelt, dat van een jachtgezelschap één de oogen worden uitgepikt door een torokoe, omdat hij, hoewel hij gewaarschuwd is, rijst in het vuur heeft laten vallen. Hij leeft nog eenige dagen met uitgepikte oogen, maar sterft weldra (MS.).

II. VERHALEN VAN DIEREN DIE BIZONDERE HULP AAN MENSCHEN HEBBEN BEWEZEN; WONDERBOOM-VERHALEN; ONTHULLINGEN.

24. Rompia Lale.

Zie: Tor. III, bl. 389, no. 46.

25. Verhaal van Roli (Roeë) Ana.

Zie: Tor. III, bl. 390, no. 47; Overeenkomst, Ind. Gids 1910, bl. 267 (V. G. I, bl. 326).

26. Doeoe en Bone mBoejawa.

Zie: Tor. III, bl. 390, no. 48.

27. Eén-span.

Zie: Tor. III, bl. 391, no. 50.

28. Toeladidi.

Het eerste kind van Ta Datoe [1]) en Indo i Datoe [1]) was een zoon, Dae Pasigi. Eens trok deze uit op een sneltocht en zijn vader wilde hem volgen. Vóór zijn vertrek gaf Ta Datoe aan zijn vrouw die zwanger was, het bevel haar kindje, als het een meisje was, na de geboorte te dooden.

Tijdens zijn afwezigheid beviel Indo i Datoe van een dochtertje, Toeladidi. Zij doodde het kind echter niet, maar verborg het boven in 't huis, op zolder. Het meisje werd spoedig groot en toen haar vader, die zijn zoon niet had kunnen vinden en zelf niet naar het vijandelijk land was doorgetrokken, maar een zijner stamgenooten gedood had, van zijn reis terugkeerde, kon zij al weven. Reeds toen Ta Datoe met zijn prauw bij de aanlegplaats landde, wist Toeladidi dat haar vader in aantocht was en zong haar moeder toe:

Wie z'n riemen hoor 'k daar gaan?
Moeder! vader komt er aan!

Maar Indo i Datoe beval haar verschrikt te zwijgen, opdat zij niet ontdekt en gedood zou worden.

Alles werd thans in gereedheid gebracht om de teruggekeerde koppensnellers te ontvangen en toen Ta Datoe in zijn woning aankwam, vertelde

[1]) Ta Datoe en Indo i Datoe zijn een echtpaar wier namen beteekenen: Vader en Moeder van de(n) Prins(es). Datoe is de prins in het verhaal, meestal de verliefde ridder, de reislustige avonturier, of de dappere bevrijder; of de schoone Prinses, de moeilijk genaakbare geliefde, de dame om wie het te doen is. De ouders van zulk een held of heldin spelen meestal eene ondergeschikte rol (Tor. III, bl. 392, noot 1).

Indo i Datoe hem, dat zij van een dochtertje bevallen was en wees hem de plek, waar zij het kind zeide begraven te hebben. In werkelijkheid had zij echter een varken gedood en daar begraven, maar de vader, die dit natuurlijk niet wist, verrichtte alle rouwplechtigheden die bij het overlijden van een familielid gebruikelijk waren. En vervolgens vierde men in den dorpstempel een koppensnellersfeest.

Eens, toen Ta Datoe lag te rusten en zijn vrouw hem luisde, viel er een stukje weefsel van boven af op zijn borst. Hij kreeg argwaan, begaf zich naar den zolder en vond daar zijn dochtertje. Nu ontstak hij in woede, schopte haar het huis uit en bracht haar in een prauw tot ver in zee, waar geen land meer te zien was. Daar liet hij haar alleen in de prauw achter en keerde zelf in een ander vaartuig terug.

Zoo dreef Toeladidi daar moederziel alleen op het groote water rond. Zij had niets anders bij zich dan een ei en een stukje kokosnoot, die in haar haarwrong verstopt zaten. Dit laatste nu viel uit de wrong, schoot wortel in de prauw en werd een groote klapperboom, die met Toeladidi, prauw en al tot op den bodem van de zee zonk. De takken alleen staken boven het oppervlak van het water uit, en op die takken ging een haan zitten; dit dier was uit Toeladidi's ei gekropen, dat plotseling was opengegaan.

Na eenigen tijd kwam Dae Pasigi, de broer van Toeladidi, de zee over en was niet weinig verwonderd daar midden op het water een kokosboom aan te treffen. Hij klom erin om den haan te pakken, maar deze vloog naar Dae Pasigi's prauw, zette zich daar op en kraaide hem tegen: „Kukeleku! Als ik Dae Pasigi was, dan zou ik langs den stam van den kokosboom naar beneden afdalen. Ik zou de wortels van den boom loskappen uit de prauw die op den bodem van de zee ligt, en waar Toeladidi zich in bevindt!"

Nu hakte Dae Pasigi de wortels van den kokosboom los, zoodat de prauw met het ontzielde lichaam van Toeladidi boven kwam drijven. Weer kraaide de haan uit, wat Dae Pasigi doen moest: „Als ik Dae Pasigi was, zou ik zeven kokosnoten opensplijten, om Toeladidi te doen herleven." Daarop bedekte Dae Pasigi zijn zusje met lijnwaad, besproeide dat met kokoswater, lichtte het vervolgens op en zag, dat Toeladidi met uitgespreide armen en beenen lag te slapen. Zij ontwaakte en vertelde haar broer alles wat haar overkomen was. Hij nam haar mee naar huis en nu werd er een groot koppensnellersfeest gevierd. Want Dae Pasigi was in werkelijkheid naar den vijand getrokken en niet laf geweest als zijn vader. Maar thans nam hij wraak op Ta Datoe, bond den man aan handen en voeten en droeg hem aan een *kajoempa*-boomstam [1]), die vol dorens zat, het erf op. Daar

---

[1]) *kajoempa*, Sterculia foetida, een groote boom met hoogen en rechten, doornachtigen stam (Wbk.).

werd de schuldige eerst aan de hitte van de zon blootgesteld en vervolgens met een heeten priem afgemaakt.

Een bijna eensluidend verhaal is de geschiedenis van **Toga Ramboe** *). Daar gaat de vader weg om zijn schulden te betalen, en als hij bij zijn thuiskomst het kind ontdekt, biedt het meisje uit zichzelf aan om weg te gaan, teneinde de schuld van haar vader te voldoen, die daarin zelf in gebreke was gebleven.

Zie ook: Tor. III, bl. 392, no. 51; T. B. G. XL, bl. 371, no. 31; T. B. G. XLV, bl. 469; Overeenkomst, Ind. Gids 1910, bl. 267 (V. G. I., bl. 326); Schets, bl. 31 (V. G. III, bl. 54).

29. Het verhaal van Raontja.

Indo i Datoe was gehuwd met Ta Datoe en wachtte een kind. Haar man ging op reis, en gaf zijn vrouw de opdracht haar kind te dooden als het een meisje was, het in 't leven te laten als het een jongen mocht zijn. Na eenigen tijd beviel Indo i Datoe van een dochtertje, dat zij Raontja noemde. Zij doodde het meisje niet, maar verborg haar op zolder en bracht haar daar groot. Op de plek waar zij het kind op aanwijzing van haar man had moeten begraven, begroef zij de placenta.

Het bedrog kwam echter later toch uit, doordat Raontja die zich met naaien bezighield, een stuk vezelgaren door de zoldering naar omlaag liet vallen, hetgeen Ta Datoe bemerkte. Hij liet het meisje naar beneden komen en besloot haar te dooden. Weeklagend nam Raontja nu afscheid van het ouderlijk huis, den ingang, de trap, den vloer, den haard en de rookvliering, alles wat zij thans voor de eerste en tevens voor de laatste maal betrad of zag.

De vader ging het meisje wegbrengen en vóór hun vertrek gaf de moeder haar een ei mede. Telkens als zij een berg waren overgetrokken, zong het meisje:

Vader, dood mij hier nog niet,
Maar in 't bosch dat ginds gij ziet,
Negen bergen in 't verschiet.

Toen zij op den negenden berg waren aangekomen, sneed Ta Datoe zijn dochter de keel af en richtte een doodenhutje voor haar op. Daarna ging hij heen, maar keerde niet meer naar zijn huis terug; niemand weet, waar hij naar toe is gegaan.

Het lichaam van Raontja ging spoedig tot ontbinding over. Maar het ei, dat zij in haar haarwrong gestoken had, werd door haar *tanoana* [1]) uit-

*) Uit het manuscript.

[1]) levensgeest, levenskracht, van welker al of niet aanwezig zijn het leven van 't lichaam afhankelijk is (Wbk.).

gebroed en brak tijdens een zware regenbui open. Er kwam een haan uit te voorschijn, die naar voedsel begon te zoeken, de wormen in den mond van Raontja oppikte, en regendroppels van zijn veeren op het litteeken van de snede aan haar hals liet vallen. Vervolgens dook hij in een plas water en schudde zijn veeren over Raontja uit, haar van de voeten tot het hoofd besproeiend. Dit deed hij eenige malen en tenslotte keerde Raontja weer tot het leven terug. Nu wierp het dier zijn hanengedaante af en werd een man. Daarop tooverde hij een huis, met de woorden: „Hokus, pokus! Als de tooverspreuk van Raontja's vader, die zijn kind wilde dooden, werkzaam is, dan zal straks als ik mijn oogen opendoe, deze berg zijn als tevoren. Als de tooverspreuk van Raontja, die onschuldig gestorven is, werkzaam is, dan zal ik straks als ik mijn oogen opendoe, in een huis zijn." En toen hij zijn oogen opendeed, waren zij werkelijk met hun beiden in een huis; daarop trouwden zij met elkaar en waren zeer gelukkig.

Na eenigen tijd besloten zij Raontja's moeder te gaan halen; deze was in diepen rouw over haar dochter: haar achterste had wortels geschoten, die reeds door den vloer heengegaan en op den grond gekomen waren, en alle leven rondom haar was stil blijven staan. De hanen kraaiden niet meer, het water stroomde niet meer en de wind woei niet meer. Maar toen Raontja het huis binnenkwam en verhaalde wat er met haar gebeurd was, stond haar moeder op en zeide: „Ik was in rouw gedompeld, maar nu zullen wij nooit meer scheiden." En daarop ging zij met haar dochter en schoonzoon mee.

Het **Verhaal van Denginde** *), dat in hoofdzaak hetzelfde is als de verhalen van Toeladidi en Raontja, bevat eenige trekjes, die in bovengenoemde vertellingen niet worden vermeld. Wanneer de dochter Denginde het huis van haar moeder verlaat, wijst zij op een kondo-plant en zegt: „Moeder, kijk uit het venster; als u ziet dat de plant verdord is, ben ik gestorven." En op het oogenblik dat Denginde sterft, verlept de kondo-plant.

Als de vader zijn dochtertje Denginde gedood heeft, wordt hij op weg naar huis half in een varken, half in een hond veranderd, en later door den Haan gedood. Deze verandering wordt ook vermeld in het **Verhaal van Bide nTinadji** *) („het verworpen kind"); de vader komt op zijn terugkeer naar huis een hond tegen en verandert in een hond; daarna komt hij een varken tegen en bij zijn thuiskomst is hij half hond, half varken. Toch herkent men in hem nog den vader van Bide nTinadji en op bevel van zijn vrouw wordt hij met een rijststamper gedood en in de rivier geworpen. Verder is het verhaal gelijk aan de voorafgaande.

---

*) Uit het manuscript.

Verhaal van Mani Lemba. *)

Mani Lemba, de vrouw van Ta Datoe, verkeerde in blijde verwachting. Op zekeren dag zeide haar echtgenoot: „Ik ga op reis om voor ons kind dat geboren zal worden, verschillende goederen te koopen." Tijdens zijn afwezigheid ging Mani Lemba eens baden met een slavin, die haar opeens in het diepe gedeelte van de rivier duwde. De stroom voerde haar ver weg naar een zandbank. Daar kwam de Vorst der Apen op haar af, omvatte haar kuit en bedreef er coïtus mede. De kuit werd zwanger en na een maand kwam er een aapje uit, Laseba-seba [1]). Binnen een week was hij al groot en ging hij uit om voor zijn moeder kleeren te stelen en een mes, kortom al wat zij noodig had.

Na nog een maand werd Mani Lemba's kind geboren, een zoon, Mangiri Djao; zijn moeder baadde hem in levenskrachtig water waardoor hij wonderhard groeide. Laseba-seba maakte een goede verblijfplaats voor zijn moeder en zijn broer, en ging visch vangen, die door ondergeschikten van Ta Datoe werd gekocht, tegen katoenen goederen.

Toen nu zijn jongere broer wat ouder begon te worden, zeide Laseba-seba tegen hem: „Mangiri Djao, je moet niet lui zijn; voer eens wat uit." Daarop gaf hij hem een gestolen ei, dat hij kunstmatig moest uitbroeden door het, in een sarong gewikkeld, nacht en dag bij zich te houden. Mangiri Djao deed het en na drie dagen kwam er een *manoe tadia* [2]) uit, dien Mangiri Djao goed verzorgde. Groot geworden, liet deze haan bij het kraaien goud en zilver uit zijn bek vallen, en zijn uitwerpselen bestonden uit louter guldens en rijksdaalders. Dezen haan nu liet Mangiri Djao vechten op het feest van Ta Datoe, waarvoor door Laseba-seba de visch was geleverd. Hij won er dorpen vol menschen mee en 's avonds werd hem verzocht een verhaal te doen. Daarop vertelde hij de geschiedenis van zijn moeder en toen hij, op verzoek, haar naam noemde, leidde dit tot de ontdekking dat Ta Datoe zijn vader was en zoo vond deze zijn vrouw weder. De schuldige slavin werd in stukken gehakt en ingewreven met zout, Spaansche peper en zure blimbing.

Nu tooverde Mangiri Djao een huis waar allen in gingen wonen. Op voorstel van Laseba-seba werd Mangiri Djao besneden, opdat hij zou kunnen trouwen met Lemba Kojoë (ngKojoë) („parkietenbaadje").

Ook Laseba-seba zelf vroeg aan zijn vader, den Vorst der Apen in het

---

*) Uit het manuscript; een geschiedenis die in het z.g. Strand-Bare'e is verteld en waarin ook duidelijk invloeden van buitenaf zijn aan te wijzen.

[1]) Laseba-seba is *la*, het Boeg. lidwoord der eigennamen, en *tjeba*, Boeg. „aap" (Tor. III, bl. 444, noot 2).

[2]) legendarische haan (Wbk.).

bosch, vergunning om zich te laten besnijden, hetgeen hem toegestaan werd, en nu bleek hij een mensch te zijn, die leefde in de gestalte van een aap.

Maar vóór Mangiri Djao en Lemba Kojoë met elkander trouwden, kwamen er eenige vijanden opdagen, die ook met het meisje hadden willen trouwen; het waren To Karoo Oedja („de man bij wien de regen is") [1]) Bangka Laboe, Molemba Laboe („met een harnas van ijzer"), Molemba Kajoro („met een harnas van touw") en Molemba Rante („met een kettingharnas"). Allen werden echter verslagen en krijgsgevangen gemaakt, de laatste met behulp van een leger van Apen, dat kwam aanzetten, toen Mangiri Djao en Laseba-seba de oogharen van Laseba-seba's vader verbrandden, die deze hun had meegegeven. En toen alle aanvallen waren afgeslagen, werd het huwelijk tusschen Mangiri Djao en Lemba Kojoë voltrokken. Laseba-seba wierp zijn apenhuid voorgoed af en huwde de dochter van Ta Datoe.

Verder leefden allen in onveranderlijke vriendschap.

De Python. *)

Kekata [2]), een schurftige jongen, ving eens een python in zijn fuik. Het dier stelde den knaap voor, zich door hem te laten inslikken; Kekata gaf gevolg aan dit voorstel en kwam genezen weer uit het lichaam van den Python te voorschijn. Zoo ontstond er vriendschap tusschen hen beiden.

„Laten wij nu samen op reis gaan," spoorde de Python Kekata aan, en daarop begaf het tweetal zich op weg, Kekata loopend, de Python kruipend. Zij kwamen in het dorp van Ta Datoe, en daar werd Kekata gastvrij door dit Hoofd ontvangen en onthaald, terwijl de Python op het portaal onderaan de huistrap liggen bleef. „Wat eet uw metgezel ?" vroeg Datoe, de zoon van Ta Datoe, aan Kekata. „Een varken", antwoordde deze, „wanneer u dat voor hem zoudt willen laten vangen." Daarop greep men een varken bij zijn achterpoot en gaf dat aan den Python, die het dier in z'n geheel inslikte.

Het beviel Kekata zoo goed bij Ta Datoe en diens kinderen, dat hij er eenige dagen bleef en tenslotte de dochter van Ta Datoe tot vrouw nam. Op den dag na de bruiloft begaf de Python zich met Kekata naar het badwater en legde daar zijn slangenomhulsel af. Als jonge man keerde hij naar huis terug en vroeg nu de jongere zuster van Kekata's vrouw ten huwelijk, die haar jawoord gaf. Maar al spoedig trokken beide mannen weer op reis, en lieten hun vrouwen in het dorp achter.

---

[1]) een oude regengod, die thans tot eene letterkundige figuur is geworden, nl. tot een roover, die met den regen als wapen strijdt (Tor. III, bl. 440, noot 1).

*) Uit het manuscript.

[2]) *kekata,* schurftig (Wbk.).

Na eenigen tijd kregen de zusters elk een kind, en toen die kinderen groot waren, gingen zij ieder hun vader zoeken. De zoon van Kekata vond zijn vader in diens dorp, en nam daar ook zijn intrek. Kekata's metgezel was weer een Python geworden, maar diens zoon voelde zoo'n groote genegenheid voor zijn vader, dat hij bij hem in het Slangendorp ging wonen.

Het Apinnetje dat een kind opvoedde. *)

Van zeven kinderen, wier ouders gestorven waren, deed het jongste, het eenigst meisje, niets dan huilen. De broeders besloten haar te vondeling te leggen, en eenige apen vonden het meisje. Een hunner wilde haar kwaad doen, maar dit werd door den apenkoning verboden. Hij zocht een verzorgster voor het kind, maar eerst na veel moeite kon hij er een vinden: een apinnetje wier zes oudere zusters geweigerd hadden het meisje op te voeden, nam de zorg voor het kleintje op zich. Zij nam het kind op den rug, na eerst bezorgd gevraagd te hebben of zij daar niet duizelig van werd, liet haar doerians eten en tooverde op het zeestrand een huis voor haar. Tenslotte stal zij nog een speelgenootje dat bij haar kon blijven, ook een klein meisje. Een *manoe tadia* [1]) braakte telkens voedsel voor hen uit, maar het Apinnetje, dat aan paddenstoelen gewoon was, kon er niet van eten en leed dus tijdenlang honger.

Toen de meisjes groot waren geworden, gaf het Apinnetje aan Ta Datoe die op reis ging, twee hakmessen mee om daarvoor kokosnoten te koopen. Hij kocht er noten voor en na verloop van tijd kwamen daar twee jongemannen uit te voorschijn, die de beide meisjes trouwden.

Nu was de taak der verzorgster afgeloopen; zij ging naar haar vader terug, die haar prees wegens de uitstekende manier waarop zij zich van haar plicht gekweten had, en het uitgehongerde dier vele paddenstoelen te eten gaf.

30. Verhaal van den Paling.

Zie: T. B. G. XL, bl. 367, no. 28.

Zie ook: Tor. III, bl. 393, no. 52; Overeenkomst, Ind. Gids 1910, bl. 268 (V. G. I, bl. 327).

31. Het ziekelijke Meisje.

Een ouderloos meisje (*ana iloe*) woonde eenzaam in een vervallen huis dat alleen stond, net zoo'n soort huis als dat van Lakasimba [2]). Geruimen

*) Uit het manuscript.

[1]) legendarische haan (Wbk.).

[2]) De verteller van dit verhaal wees al sprekende naar het huis van Lakasimba, een mede-Toradja, wiens bouwvallige woning zich tegenover hem bevond.

tijd had zij daar zoo gewoond, toen zij hoorde dat er een doodenfeest werd gehouden; daarop nam zij een oude mand, voorzag die van draagbanden en ging naar de feestvierenden. Toen ze daar aangekomen was, zeide degene die het doodenfeest gaf: „Wel, wie komt daar aan, met zoo'n vies ruikend lichaam en een mand op den rug ?" „Jaag haar niet weg, laat haar maar komen; waarom kom je hier ?" „Nergens om; ik kom zoomaar bij jullie op dit feest." „Als ze weer heengaat," zeide degene die 't feest gaf, „moet ze haar deel van het feest meekrijgen." Toen het meisje wegging, werd er een stukje buffel-vagina voor haar afgesneden, hetgeen men in de mand legde met de woorden: „Ziedaar, neem dat maar mee, doch kijk er niet naar; als je aan 't water komt, zet dan je mand neer, maar bezie het vleesch dat erin ligt niet; als je je zieke lichaam gewasschen hebt, ga dan verder; en eerst als je in huis bent, mag je de mand opendoen en 't vleesch bekijken."

Het meisje vertrok en toen zij thuiskwam, haalde zij het vleesch uit de mand. „Neen maar ! ze hebben me alleen maar wat buffel-vagina meegegeven ! Wat zal ik daar nu mee doen ? 't opeten, dat gaat niet, vagina-vleesch, dat kan niet !" Daarop maakte zij een gat in den grond, onder den rand van het dak, begroef het vleesch daarin, zette er een omheining omheen en zeide: „Ik zal eens zien of het gauw rot is."

Na eenigen tijd zag ze dat het opgroeide, en zeide: „Komaan, ik zal eens zien of het gauw bladeren krijgt." En werkelijk, het bleef groeien, schoot hoog op en kreeg bladeren; toen het nu zoo in blad geschoten was, bemerkte zij, dat het bladeren van geweven stoffen waren; de vruchten waren kalkdoosjes, sirih-pinangdoozen, koperen borden, Boegineesche kalk- en gambirdoozen, koperen kommen en Paloesche sarongs, zooals men in de huizen van rijke menschen ziet. Na eenigen tijd begonnen die goederen af te vallen; het meisje raapte ze bijeen en legde ze in haar kamer.

Toen ze zoo een tijdlang geleefd had, kwam Indo i Datoe bij haar en zeide: „Arme stakker, met je ziekelijke lichaam, die hier maar zoo in je eentje woont en zelfs geen landbouwwerk verrichten kunt, als je het goedvindt, neem ik je mee naar mijn huis." „O, dat durf ik niet, ik ben zoo ziekelijk, u zult allen een afkeer van me krijgen." „Neen, dat zullen wij niet, ik zal je wonden betten en ze aan 't water afwasschen." Het meisje had wel lust om mee te gaan en daarom vroeg zij: „Maar mijn goederen hier, wat moet daarmee gebeuren ?" „Laat die maar eerst afvallen, dan zal er voor gezorgd worden dat ze opgeraapt en weggebracht worden."

Zoo ging het meisje met Indo i Datoe mee, die haar heelemaal wiesch. Ze werd geheel van haar ziekte genezen, want Indo i Datoe behandelde haar ook thuis nog. Haar lichaam werd gezond en mooi, weer geheel en

al in orde; ze had geen vies ruikende wonden meer en Datoe, de zoon van Indo i Datoe, trouwde haar.

Toen ze een tijdlang getrouwd waren, vroeg Datoe: „Zijn daarginds niet je goederen ?" „Ja, die zijn daar; ik ben naar een doodenfeest geweest en daar hebben ze mij alleen een stukje buffel-vagina gegeven; omdat ik het niet kon opeten, heb ik het, zonder er onderweg naar gekeken te hebben, in den grond gestopt, en zoo is het opgegroeid en heeft als vruchten goederen afgeworpen." „Als dat zoo is, laten we die dan gaan halen."

Ze gingen op weg met eenige slaven, die het gewas met alle als vruchten afgevallen goederen in draagmanden meenamen. Ook op het erf van Datoe bleven de goederen in menigte groeien. Zoo leefden zij zeer gelukkig.

32. Verhaal van de Zeug en haar Jong.

Een varkenspaar had een Jong, dat alleen maar de gedaante van een varken had, doch van binnen mensch was. Toen de maïs in den aanplant van Ta Datoe rijp was, wilde de Beer daarheen, om van de vruchten te eten, maar nog buiten de omheining werd hij door honden gepakt en door Ta Datoe geslacht. Kort daarop zeide de Zeug tot haar kind: „Laten we maïs gaan eten in den aanplant van Ta Datoe." Bij de omheining gekomen, beval zij: „Blijf jij hier !" Daarop kroop ze door een opening om zich aan de maïs te goed te doen, maar verwondde zich aan de scherp gepunte bamboes, die daar tegen de zwijnen waren neergezet; ze sleepte zich nog naar haar Jong toe, maar viel toen flauw.

Met een lied spoorde het kind haar aan om op te staan en door te loopen:

Moeder, wil toch verder gaan !
'k Vrees, de honden komen d'r aan.
Vader hebben ze al gegrepen,
Tracht u nog wat voort te sleepen.
Negen bergen hiervandaan
Kunt ge veilig rusten gaan !

Telkens viel de Zeug in onmacht; het bloed dat uit haar wonden droop, vormde als het ware een *ampe* [1]). Maar door iederen keer een *ipoli*-vrucht [2]) aan te dragen en die aan de Moeder te eten te geven, versterkte

---

[1]) lap vel v.e. hert of ander dier, dat men op de billen hangt, met het haar naar binnen, om zacht en droog te zitten (Wbk.).

[2]) *ipoli*, een boom, Quercus Celebica (Wbk.).

het Jong haar krachten. De honden van Ta Datoe volgden de sporen van het bloed en joegen het achterna, maar bij de rivier raakten zij het spoor bijster. Bij de negende bergvlakte echter viel de Moeder met uitgestrekte pooten neer en stierf.

Nu kroop het Jong uit de varkensgedaante en werd een jong meisje. Met het water van zeven kokosnoten begoot zij het lijk harer Moeder en deze werd weer levend in de gedaante van een mensch. De beenderen van den Vader groeiden op tot een wonderboom, die volhing met lijnwaden, sieraden, kleeren en geweren. Een huis werd er voor hen getooverd, ook het akkerwerk werd door tooverij verricht en zoo konden moeder en dochter verder onbezorgd en op vorstelijke wijze met elkander leven. Vele menschen van allerlei leeftijd, van kinderen tot oude lieden toe, hadden zij als hunne onderdanen; dezen waren in het leven geroepen uit pinangnoten, die in allerlei stadiën van rijpheid verkeerden, van zeer jong tot zeer oud.

Zie ook: T. B. G. LII, bl. 219; Overeenkomst, Ind. Gids 1910, bl. 268 (V. G. I, bl. 328).

33. Het Meisje met de Sarong van Takken.

Zie: Tor. III, bl. 393, no. 52.

34. Het Didisa-vischje en de Garnaal.

Ta Datoe en Indo i Datoe waren reeds lang getrouwd, toen zij twee zonen kregen, een *didisa*-vischje [1]) en een garnaal (*lamale*), die geboren werden terwijl de vader op reis was. Ze hadden het uiterlijk van visschen, maar van binnen waren ze mensch. De moeder legde hen in een kom, en toen Ta Datoe van zijn reis terugkwam, vroeg hij: „Hoe staat het met ons kind?" „Ach, ach, onze kinderen! ik schaam mij om ze je te laten zien; 't zijn maar vischjes, een Lamale en een Didisa!" „Laat ze mij toch maar zien!" Nu haalde Indo i Datoe hen te voorschijn en toonde ze aan haar man. „Ach stakkerds!" riep deze uit, „een Lamale en een Didisa, hoe vreeselijk!" De kom werd op de slaapbank gezet en den volgenden dag deed de vader niets dan naar het tweetal kijken.

Een der vischjes, Didisa, zong maar steeds:

Waar is de weg, dien we zullen gaan?
Waar is het pad? hier ver vandaan?
Wijs ons het spoor, wijs ons de baan!

---

[1]) *didisa*, wisselterm v. *lamale* (garnaal) in de Meerstreek (Wbk.).

Daarop zeide hij: „Moeder, giet ons uit de kom; we willen water gaan zoeken!" De moeder deed het, en nu sprongen de vischjes voort en rolden zich om en om, onder de bladeren die op den grond lagen, steeds maar op zoek naar water. Een heel eind legden ze op deze wijze af en kwamen zoo bij een dorp, maar Didisa die de oudste was, zeide: „Hier is 't nog niet!" Bij een ander dorp, aan den rand van het water, was het evenmin naar hun zin. „Laten wij verderop water zoeken!" Een eind verder, weer aan het water, verstopten zij zich onder de bladeren, met 't gezicht naar 't water gekeerd, en gluurden of ze ook menschen aan zagen komen. Daar kwamen meisjes aan, allemaal naakt. „Neen! die meisjes bevallen ons niet; die zijn niet wat wij wenschen!" Weer gingen zij verder, een aantal dorpen langs, die daar op een rij lagen. Daar zagen zij een druk betreden pad; in sprongetjes hupte de garnaal naar den waterkant en ook het didisa-vischje rolde zich erheen.

En kijk, daar kwamen jonge meisjes aan, in grooten getale, welhaast een dertig. „Ook hier is er geen bij die mij aanstaat," zeide de een, „en wat vind jij ervan?" „Waar jij trouwt, daar trouw ik ook," antwoordde de ander, „in één en hetzelfde dorp." Dus gingen zij weer op weg, maar in het volgende dorp vonden zij weer niemand naar hun gading, en in het daaropvolgende, waar wel veertig meisjes aan 't water waren, met groote, uit pandan-bladeren gevlochten hoeden op, evenmin. Want het waren kreeften, naar wie zij op zoek waren!

Wel tien dagen trokken zij zoo voort langs den waterkant, maar eindelijk zagen zij een kreeften-spoor. „Kruip jij daar onder de *tea*-bladeren[1]," zeide de een tegen den ander. Er stond daar nl. een tea-waringin, met wijd uitgespreide takken, en daar was de woning der kreeften. „Ga jij daarheen, vriend; ik blijf hier!"

De zon was reeds over haar hoogtepunt heen, toen een ruischend geluid hun oor trof. Dat was afkomstig van allemaal kreeften, die naar het water kwamen. Twee daarvan waren de bewoonsters van het huis aan den tea-waringin met de wijdspreidende takken. De broeders zagen nu, dat die twee hare kreeftengedaanten aflegden: ze hadden thans sarongs aan van fraai Paloesch weefsel, hare baadjes waren van kralen en hare enkelringen waren zoo klein als het uiteinde van een groene glansvlieg. Na het baden trokken zij hare kreeftenomhulsels weer aan en kropen, verscholen onder de tea-bladeren, naar haar huis en de twee jongelieden gingen ze achterna.

Waar het huis van de kreeftenmeisjes zich bevond, konden de gebroeders niet zien. Wel een heele maand bleven zij daar aan den voet van den boom, en steeds weerklonk hun gezang:

---

[1]) *tea*, de wilde broodboom (Wbk.).

Waar mag het huis van de Kreeften staan ?
Wijs ons den weg naar de Kreeften aan !
Daarvoor zijn we hierheengegaan.
Zoo lange tijd is al verstreken,
Dat de Kreeften zich versteken !

Iederen dag zongen ze zoo:

Wijs ons den weg naar het Kreeftenthuis !
Zeg ons toch: waar is de trap van hun huis ?
We willen naar boven, we willen in 't huis !

Eindelijk hoorden de meisjes het gezang daar beneden:

Werp een tabakspruim naar omlaag,
Dat ik het huis zie, waar 'k om vraag,
'k Wist toch den weg naar de Kreeften zoo graag !

Een harer zeide: „Hoor, daar beneden zingen ze en vragen ons een tabakspruim omlaag te gooien. Werp er hun een toe !" „Goed," antwoordde de ander, „dat zal ik doen."

'k Gooi 'n tabakspruim naar beneden,
Waar ge mij om hebt gebeden.
Wrijft er oog en voetzool mede,
Dan kunt gij de trap betreden.

Didisa en Lamale namen de tabakspruim op, wreven er hun oogen, handen en voeten mee in, nadat zij uit hun omhulsel gekropen waren, en nu zagen zij het huis, de trap en den ingang. En de meisjes zagen de met *oela*-sap [1]) ingesmeerde hoofddoeken der beide mannen, hun met bladtin versierde zwaardscheeden, hun besneden zwaardgevesten, hun staatsielansen en hun schelparmbanden aan beide polsen. De beide broers gingen nu naar boven en daar werd hun sirih-pinang aangeboden.

Van het erf weerklonk een rinkelend geluid; daar stond een boom, welks stam uit geweren bestond; de takken van dien boom waren ketels, de vruchten schellen, de bladeren roode, witte en zwarte geweven stoffen en sarongs. „Wat rinkelt er hier toch zoo ?" vroegen de jonge mannen. „Wilt ge dat graag zien ? zullen we u dan onze tabakspruim reiken ?" En nu zagen zij aardewerk, ketels en koperen schalen. „Wel, wel, wat is hier een voorraad ! Deze meisjes zijn rijk, maar ze zijn alleen en hebben geen man. Komaan, hier willen we blijven !"

Nu gingen de meisjes in hare kreeftenpakjes naar het water om te baden.

---

[1]) *oela*, een boom, met het sap van welks vruchten men de tot kleedingstof bereide boombast inwrijft, om ze duurzaam te maken (Wbk.).

„Laten we in haar kamer gaan zitten," stelde Didisa voor, „en straks hare kreeftenbaadjes weggooien; jij trouwt de jongste en ik de oudste." Toen de meisjes terugkwamen en de jonge mannen in haar kamer zagen zitten, waar dezen hun zwaarden hadden opgehangen met de zwaardgevesten tegen elkaar aan, waren ze eerst heelemaal beduusd. „Laten wij onze omhulsels afleggen," zeiden zij, „en dan naar binnen gaan." Daarop betooverden zij de oogen van de jonge mannen, trokken hare kreeftenbaadjes uit en kwamen nu in sierlijken tooi het kamertje binnen, dat geheel van glas was en een gouden vloer had. „Waarom zijn jullie hier in onze kamer gekomen ?' vroegen zij de jongelieden. „Waarom ? om jullie !" was het antwoord. „Als het jullie om ons te doen is, hier zijn we, en als jullie zegt, dat je bij ons wilt blijven, blijft dan !" Dus bleven de beide broeders daar en namen de meisjes tot vrouw.

Na zeven dagen kregen de jonge mannen verlangen naar hun ouderlijk huis, begaven zich met hun vrouwen op weg en kwamen weldra bij de badplaats hunner ouders, die heelemaal was dichtgegroeid. Eerst toen Didisa en Lamale aankwamen, werd het water weer helder. Ook onder het huis van de ouders was alles dichtgegroeid, door den rouw die er over de beide broeders bedreven werd. Zelfs de hanen kraaiden niet meer en Indo i Datoe's lichaam had wortels geschoten, die tot op den grond kwamen. Toen nu het viertal dicht bij de dorpsomheining kwam, begonnen de hanen weer te kraaien, de honden blaften weer en de varkens knorden. Zij liepen naar het rijstblok toe en klopten er op. „Maak toch geen leven, klop toch niet; wij bedrijven rouw over Didisa en Lamale !" Ze bleven echter kloppen en nu stonden de ouders op; de wortels die uit hun lichamen waren uitgesproten, lieten los. Toen de eerste ontroering van het weerzien wat bedaard was, vroegen de ouders: „Wie hebt ge daar meegebracht ?" „Dat zijn onze vrouwen. Wilt u wat eten voor ons koken, we hebben honger !" Hierop ging de moeder met ijver aan het koken; zij aten tezamen en begaven zich daarna ter ruste.

Den volgenden morgen zeiden Didisa en Lamale: „Als u verlangt ons altijd te zien, zullen we u doen verhuizen." En daarop maakten zij een diepe snede in den grond rondom het huis, waardoor dit losraakte; de Zuidenwind dreef het voort, totdat het plof ! op het erf der beide meisjes neerkwam. waar nu allen bleven wonen. Zij plukten pinangnoten en tooverden daaruit menschen te voorschijn, zoodat hun aantal zich sterk uitbreidde.

35. Verhaal van Oë Doeoe.

Zie: Tor. III, bl. 396, no. 53.

Een parallel-verhaal heeft tot titel:

Doeoe.*)

Oë, een jong meisje, had zeven broers die allen Doeoe heetten. Deze jongelieden gingen eens vogels lijmen in het bosch en vingen een groot aantal, welke zij alle doodden, op één na. Dat was een *keli*[1]); dien schonken zij aan hun zuster, en Oë verzorgde den vogel goed.

Datoe die aan de overzijde der zee woonde, droomde van Oë; hij stak in zijn eentje per prauw over en wilde het meisje een nachtelijk bezoek brengen. Maar de Keli waarschuwde haar door te zingen:

Oë, blaas het vuur eens aan,
De Prins wil bij u boven gaan.

Zij werd wakker en blies het vuur aan, zoodat het licht werd en Datoe niet boven in het huis durfde komen. Den volgenden avond ging het evenzoo, maar in den derden nacht klom Datoe regelrecht naar boven en nam den Keli weg. Nu kon de jonge Prins ongestoord bij Oë komen; hij vroeg haar ten huwelijk en zij stemde toe, op voorwaarde dat hij haar geliefden Keli terug zou brengen. Hij ging den vogel halen en na vijf dagen vond het huwelijk tusschen den Prins en Oë plaats.

Maar kort daarop wierp de Keli zijn vogelgedaante af en werd een jonge man; hij verweet Oë haar huwelijk, waarop Datoe vertrok en Oë den Keli trouwde.

Toen zij eenigen tijd gehuwd waren en Oë zwanger was, ging haar man op reis, maar werd teruggeroepen, daar de jonge vrouw ernstig ziek was. Onmiddellijk keerde hij terug, doch vond Oë stervende en vóór nog het kind was geboren, overleed zij. Daarop liet Keli een groote doodkist maken, en legde zich toen zijn vrouw weggedragen zou worden, naast haar neer in de kist. Na zeven nachten, zoo zeide hij, moest men in het lijkenhuisje spijzen voor de dooden neerzetten.

Toen men op dien tijd bij hem kwam, was hij nog niet gestorven; tot boven de dijen lag hij onder het lijkvocht, zooals hij mededeelde. Na drie dagen berichtte hij, dat het lijkvocht tot aan zijn borst, nog later, dat het tot aan zijn mond gekomen was. Tenslotte stierf hij.

Een *kongka*[2]) vertelde Keli's overlijden aan hun Grootmoeder boven in den Hemel; deze maakte hen weer levend en haalde hen bij zich in de Bovenwereld. Daar werd Oë's zoon geboren, die, groot geworden, zijn moeders moeder op aarde ging opzoeken en haar met huis, erf en beesten naar de Bovenwereld bracht, nadat hij van alles één groot pak gemaakt

---

*) Uit het manuscript.

[1]) witte papegaai, met groene veeren en een raket-vormigen staart (Wbk.).

[2]) kiekendief, roofvogel, die op vogels en insecten aast (Wbk.).

had en dat had dichtgebonden. Zoo kwamen zij boven bij Poeë mPalaboeroe [1]).

36. Ladoei-doei.

Er was eens een jonge man, die de gedaante had van sagopap (*doei*), en door zijn Grootmoeder verzorgd werd. Op zijn verzoek ging de oude vrouw een meisje voor hem ten huwelijk vragen.

Zij begaf zich naar een huis waar zeven zusters woonden en werd daar onthaald op sirih-pinang. Toen hare monden rood zagen van het pruimen, vroeg een harer: „Waar komt u voor, Grootmoeder ?" „Kleindochter, ik kom vragen of je met Ladoei-doei wilt trouwen." „Met niks dan sagopap trouwen ? dat wil ik niet !" En daarop duwde zij de Grootmoeder van de trap, zoodat de oude vrouw dood neerviel. Doordat het begon te regenen terwijl de zon scheen, en eenige regendroppels in haar mond terechtkwamen, herleefde ze weer en ging naar haar woning.

„Hoe is 't gegaan met uw bezoek, Grootmoeder ?" „Ach, ze wil niet, ze heeft me de deur uit gegooid." „Wees niet verdrietig, Grootmoeder; toe, gaat u er nog eens heen en vraag de Tweede !" De oude vrouw deed het, maar kreeg ten antwoord: „Dank u stichtelijk ! trouwen met zoo'n bak vol sago !" En weer werd ze van de trap gegooid. Zoo ging het haar zesmaal, totdat zij eindelijk de Zevende, een meisje in schamele sarong gekleed, voor Ladoei-doei ten huwelijk vroeg; die stemde toe.

Toen de voor het huwelijk vastgestelde dag was aangebroken, droeg de oude vrouw Ladoei-doei in een mandje naar de woning zijner bruid. Men spreidde een matje en daarop werd de houten bak neergezet. Het meisje gaf de begeleidster van den bruidegom te eten, maar haar man bood zij niets: die was maar kledderige, schommelende, lillende pap ! Des nachts sliep zij naast hem, maar ze raakten elkander niet aan.

De zes zusters keken niet naar de jongste om, maar gingen samen uit om lansats te plukken. De Zevende had ook lust om dat te gaan doen. „Doei, ik ga lansats plukken !" Maar hij zeide zelfs niet eens, dat het goed was.

Toen de Zevende nu aan het plukken was, zag ze een schoonen jonkman te paard aankomen; snel klom hij voor haar in den boom en gooide vruchten in haar sarong, die zij in haar mand legde. Hij wilde dat zij ervan at, maar dat durfde ze niet; ze dacht aan haar man, Ladoei-doei. De jongeling klom nu uit den boom, steeg weer te paard en kroop in zijn omhulsel van sagopap; want het was Ladoei-doei die uit zijn gedaante te voorschijn was gekomen.

In huis teruggekeerd, vertelde de jonge vrouw Ladoei-doei van haar ont-

---

[1]) De Heere Formeerder (Wbk.).

moeting met den schoonen jongen man, en schoof hem lansats toe, maar Ladoei-doei wilde er niet van eten: hij had er in den boom al zooveel gegeten! Toen de oudere zusters thuiskwamen, bespotten zij de Zevende, snoten hun neus in den bak met sago, waterden er in en sloegen hun zusje.

Dit alles beviel Ladoei-doei zeer slecht. „Vrouw," zeide hij, „breng mij weg naar den akker, neem zeven kokosdoppen mee en leg op elk van zeven achtereenvolgende heuvels één kokosdop neer." Zij deed het. En zie, de klapperdoppen zuiverden den grond van onkruid en struikgewas, velden de boomen en hakten het hout in kleine stukken. Zoodra het hout droog was, stak de Zevende er den brand in en maakte den akker schoon, zoodat er rijst kon geplant worden. En op den dag vóór het plantfeest stond er al een tuinhut op den akker getooverd.

In den namiddag van dien dag zeide Ladoei-doei: „Draag mij naar het water, we zullen gaan baden." Bij het water gekomen, sprak hij: „Ga jij aan den bovenloop van den stroom baden, ik baad aan den mond der rivier." Daar wierp hij zijn sagopap-gedaante af en werd een schoon jonkman. Hij ging naar de plek waar zijn vrouw aan 't baden was, en toen zij hem zag aankomen, werden haar oogen verblind door zijn schitterende verschijning. „Trek je sarong aan, dan gaan we samen heen." „Neen, ik wil wachten op Ladoei-doei." „Ladoei-doei ? dat ben ik; mijn sagopap-gedaante heb ik zoo juist weg laten drijven, dat was maar een omhulsel." Daarop gaf hij haar sierlijke kleederen en trok aan haar haren, om ze lang te maken, zoodat ze reikten tot aan haar knieën. En zoo ging het echtpaar heen, achter elkaar aan.

De zes zusters zagen Ladoei-doei in zijn nieuwe gedaante aankomen; zij werden hevig jaloersch en trachtten hem tevergeefs van zijn vrouw afkeerig te maken. Maar toen den volgenden dag na afloop van het plantfeest allen ter ruste waren gegaan en de zes Lise's [1]) lagen te snurken, maakte Ladoei-doei zijn vrouw wakker en vluchtte met haar naar een door hem getooverd huis, dat voor anderen ontoegankelijk was. Zijn schoonzusters trachtten de rots waar hij met zijn vrouw op woonde, te beklimmen, maar vonden daarbij allen op jammerlijke wijze den dood.

Zie ook: Tor. III, bl. 398, no. 57.

37. Lagoni.

Zie: Tor. III, bl. 401, no. 60.

---

[1]) Voor de figuur van Lise, zie bl. 28, noot 1. De Lise's zijn hier eenvoudig boosaardige vrouwen (Tor. III, bl. 432, noot 2).

38. Het Wonderwater.

Zie: Tor. III, bl. 402, no. 61.

In het manuscript is nog een overigens onbelangrijk verhaaltje, Lio Majoeni, waarin eveneens van zeven vogelmeisjes gesproken wordt; een harer trouwt hier op aarde. Het eenige opmerkelijke erin is, dat haar man ook eens in de parkietenhuid naar boven vliegt.

39. Wesiri Langa.

Zie: Tor. III, bl. 403, no. 63.

40. Datoe Lakoeli.

Zie: Tor. III, bl. 403, no. 64.

41. Wojo Salae-lae.

Zie: Tor. III, bl. 404, no. 65.

42. Verhaal van de Oebi.

Vertaling: T. B. G. LII, bl. 284.
Zie ook: Tor. III, bl. 405, no. 67.

43. De Leguaan.

Er leefde eens een leguaan (*kimbosoe*), die door zijn grootmoeder werd opgevoed, welke achtereenvolgens de zeven dochters van Ta Datoe en Indo i Datoe voor hem ten huwelijk vroeg, bij de oudste beginnend. Alleen de Zevende (*kapapitoe*) stemde er in toe den Kimbosoe te trouwen. Maar haar zusters waren hier zeer vertoornd over, mishandelden den leguaan, stapelden hout bovenop zijn lichaam en wenschten hem geen zwager te noemen.

Op den rijstakker, dien de Kimbosoe en Kapapitoe hadden aangelegd, werd al het werk door tooverkracht verricht; zij maakten maar een inkerving in een boom, en fluks hakte het kapmes vanzelf de boomen om en deed al het verdere werk. En op het plantfeest was één pot met eten voldoende om al de menschen van voedsel te voorzien. Tenslotte ontpopte de leguaan zich bij het baden als een schoon jonkman, zoodat Kapapitoe hem eerst niet eens herkende.

Het gebeurde na eenigen tijd, dat Kimbosoe uit visschen ging. Toen hij zich daarna, om van zijn vermoeienissen uit te rusten, te slapen had gelegd, werd er op de hartstreek een plek goud zichtbaar. Zijn schoon-

zusters, die aan 't gierst roosteren waren, verzochten Kapapitoe even naar beneden te gaan om een naald te zoeken, die ze op den grond hadden laten vallen, en toen zij weg was, stortten ze de heete gierst op Kimbosoe's borst uit, zoodat zijn gouden borstmerk smolt. Kimbosoe schrok wakker en zeide tegen zijn vrouw: „Dat doet mij leed, Kapapitoe! Het goede, dat ik je gedaan heb, vergeld je mij met kwaad. Nu ga ik je verlaten." En hoe Kapapitoe ook haar onschuld betuigde, hij geloofde haar niet, en verliet haar.

Toen Kapapitoe zag dat haar man werkelijk heenging, zette zij zeven hoofddoeken en zeven hoeden op haar hoofd, trok zeven sarongs en zeven baadjes aan en ging haar man achterna. Aan het strand gekomen, zag ze hem in een prauw de zee oversteken. Zij liep verder het strand langs, zeven maanden lang, en ze at maar heel niet. Kimbosoe was ondertusschen bij zijn moeder aangekomen aan den overkant der zee, doch zijn vrouw liep maar door.

Aan den voet van een rots gekomen, zag ze geen pad meer en legde zich te slapen. In den droom zeide de geest van haar grootmoeder haar: „Doe een van je sarongs af en leg die aan den voet van de rots, dan zal het pad zichtbaar worden." Kapapitoe deed het toen zij ontwaakt was en zag nu een pad dat opwaarts leidde. Zoo kwam zij op het eerste terras van de berghelling, tot zij opnieuw het spoor bijster raakte. Zij legde zich weer neer en 's nachts beval haar grootmoeder in den slaap haar een baadje neer te leggen. 's Morgens deed zij dit en weer werd een pad zichtbaar. Den volgenden nacht werd haar in den droom gelast een hoofddoek neer te leggen en zoo ging het door, tot zij, op het negende terras van de helling gekomen, geen enkel kleedingstuk meer over had. Ze klom verder, tot ze boven op den top van den berg was en nu hoorde zij een *koeajangi*[1]), die op visch uitging; hij was een slaaf van Kimbosoe en had aldaar zijn verblijf.

Kapapitoe ging nu het huis van den Koeajangi binnen en vond daar een klein kind in de wieg liggen, dat door vader en moeder verlaten was; de ouders waren nl. van binnen menschen met de gedaante van een koeajangi. Kapapitoe baadde het kind, gaf het te eten, legde het weer neer en wiegde het. Daarop begaf zij zich naar het erf en verborg zich daar in het groen. Ze hoorde de Koeajangi's van de vischvangst thuiskomen en zeggen: „Wel, het is anders met ons kleintje dan gewoonlijk; het slaapt in plaats van wakker te liggen." 's Nachts gingen ze wederom op visch uit, en toen Kapapitoe het kind hoorde huilen, baadde zij het opnieuw en gaf het te eten. „Er is stellig iemand, die het kind verzorgt," zeiden de ouders bij hun terugkeer, „we zijn niet gewoon het zoo in slaap te vinden."

Toen dit nu eenige malen zoo gebeurd was, zeiden zij: „We zullen

---

[1]) vischetende roofvogel (Wbk.).

die persoon gaan opsporen." Ze doorzochten het erf en vonden Kapapitoe, namen haar mee naar huis en gaven haar te eten. „Waar ga je heen ?" vroegen ze haar. „Ik ga Kimbosoe zoeken." „Blijf dan eerst bij ons en zorg wat voor jezelf." Maar na drie dagen vroeg Kapapitoe: „Neem mij mee om Kimbosoe te gaan zien." Ze ging op de sporen van den Koeajangi zitten en deze vloog met haar tot aan de brits van haar man, die aan het water was opgeslagen; na drie dagen zou hij haar weer komen halen, beloofde de Koeajangi.

Daar kwamen de slaven van Kimbosoe water halen. „Voor wien haalt ge dat ?" „Voor onzen heer, om hem ermede te besproeien." „Geef mij jullie bamboe eens hier." Ze deed er een ring in en zeide: „Zeg hem niet, dat ik hier ben." En telkens als de slaven water kwamen putten, vroeg ze hoe het hun heer ging en deed een ring in den bamboe, tot zeven keer toe, en iederen keer als de slaven de borst van Kimbosoe ermee besproeiden, werd hij er beter van.

Toen zijn wond zoo goed als genezen was, vroeg hij: „Is daar soms iemand aan het water ?" Hij zag niet, dat de ringen zich aan zijn borst gehecht hadden, op de plaats waar vroeger de plek goud gezeten had, die door de brandende gierst gesmolten was. Hij stond op. „Ja, daar is stellig iemand; kom, laten we er heen gaan." En werkelijk, daar vond hij zijn vrouw; hij herkende haar onmiddellijk en thans verzoende hij zich met haar. „Hoe heb je mij gevonden ?" „Ik ben je achternagegaan." „Laten we dan naar huis gaan." „Neen, ik heb met den Koeajangi afgesproken, dat hij mij komt halen." Maar Kimbosoe stond er op, dat zij met hem meeging. Kapapitoe gaf toe en toen de Koeajangi terugkwam, zag hij dat zij bij zijn heer in huis was. Ze leefden verder zeer gelukkig.

Zie ook: T. B. G. LII, bl. 225.

44. Het bij den weg gevonden Kind.

Er waren eens zeven zusters, misschien waren het Lise's [1]), maar dat staat niet vast. Dezen vonden een kind aan den kant van den weg, en voedden het op.

De oudste zeide: „We zullen naar den akker gaan. Maar één moet er bij het kind blijven, en de beurt zal het eerst aan mij zijn." De andere zusters gingen naar het veld, maar terwijl de oudste op het kind paste, begon het te jammeren:

Oaa ! Oaa !
Draag m' op een van uwe zijden,
Laat uw draagdoek neerwaarts glijden.

---

[1]) Zie bl. 23, noot 1.

Zij nam het huilende ventje uit de wieg en bond het in een draagsarong op haar rug; maar het was niet stil, eer zij het, zooals hij gevraagd had, laag op haar zijde droeg. Toen trapte hij de sarong van de Eerste af, werd een volwassen man en nam haar met geweld tot vrouw; daarna werd hij weer een kind. Verschrikt gooide het meisje hem op den vloer; ze was bang om hem weer in de wieg te leggen, en zei alleen maar: „Dat brengt onheil!"

Het kind lag nog op den vloer te schreien, toen de zusters van het oogsten terugkwamen. Zij beknorden haar: „Je hebt niet goed voor 't kind gezorgd; je laat 't maar gillen en hebt 't niet te eten gegeven." De Eerste antwoordde: „Ik wil niet meer op 't kind passen, 't is zoo'n huilebalk! Morgen ga ik oogsten en moet de Tweede maar thuisblijven."

Toen de Tweede den volgenden dag zou oppassen, begon het kind weer te schreien:

Oaa! Oaa!
Draag m' op een van uwe zijden,
Laat uw draagdoek neerwaarts glijden.

En ook haar ging het als de oudere zuster.

De Derde verheugde zich al, dat nu haar beurt gekomen was om voor 't kind te zorgen en zij niet behoefde te gaan oogsten. „Ik hoef me niet moe of warm te maken, alleen maar te wiegen, en ik zal niet door de zon verbrand worden!" Doch ook haar overkwam hetzelfde als de anderen. Wat er gebeurd was, vertelde zij niet, evenmin als haar zusters.

Zoo werden alle zeven meisjes zwanger en toen dit openbaar was geworden, besloten zij het verdachte kind weg te doen. Zij legden het weer te vondeling in een ander dorp. Maar na verloop van een maand kwam hij weer bij de zeven zusters terug, doch ditmaal in de gedaante van een schoonen jongeman. „Ge moet ons trouwen," zeiden de meisjes tegen hem, „een klein kind heeft ons beetgenomen. Wij wachten allen een kind, dat geen vader zal hebben; geef gij het een vader!" Hij was notabene de vader zelf, maar dat wisten de meisjes niet. Hij huwde het zevental, er werden wiegen gemaakt, zeven kinderen werden geboren en ze hadden allen een heel gelukkig huwelijksleven.

45. Verhaal van den Aap.

Er was eens een ouderloos meisje (*ana iloe*), dat heelemaal alleen was en zich erg verveelde. Op zekeren dag zeide ze: „Al zou het maar een aap uit het bosch daarginds zijn, als hij me maar wat *soeka*-draad [1]) bracht, dan

---

[1]) *soeka*, de boom Gnetum gnemon, waarvan bladeren en vruchten eetbaar zijn, terwijl van den bast touw gedraaid wordt (Wbk.).

kon ik ermee naaien!" Dit hoorde een aap (*boti*) in het bosch; den volgenden dag ging hij naar het meisje toe en sprak: „Hier is de soekadraad waar je om gevraagd hebt; naai ermee en wees niet bang voor me, ik zal je niets doen." Hij bleef bij haar en na eenigen tijd huwde zij hem. Wel verontrustte haar zijn vreemde gedaante, maar de Boti zeide tegen haar: „Wees daar niet bang voor; van binnen ben ik een mensch." Lise[1]) en haar zusters hoorden van dit huwelijk en bespotten er het meisje om: „Ik zou je danken, zoo'n aap, ik zou je danken!" Ze gingen er op uit om lianen te zoeken en kwamen langs een akkerontginning. „Van wien is die toch?" vroegen zij, niet wetende, dat het de akker van den Boti en Ana Iloe was.

„Laten we naar onzen akker toegaan," zeide de Boti. En daar gekomen, sprak hij: „Ga jij je haar wasschen, ik zal boomen vellen." Even waren de oogen van Ana Iloe afgedwaald, toen zag zij plotseling, dat alle boomen geveld waren. De tooverkracht van den aap had dit veroorzaakt. Ook den volgenden dag hielp hij haar met zijn toovermiddelen: terwijl Ana Iloe aan 't baden was, brandde hij het land zoo mooi schoon, dat een muizenkop van de helling zou afrollen. Bij hun thuiskomst liet de Boti zich rijstzakken brengen, die hij in een ommezien voltooverde, want het plantfeest zou plaats hebben en den dag daarop zou men de rijst poten. En uit pinangnoten maakte hij menschen: kinderen uit jonge noten, grooteren uit oudere noten en oude lieden uit heel oude noten. Zij vormden een heelen stoet: de jonge vrouw in het midden, achteraan de kleine gestalte van den aap, omstuwd door menschen.

Toen al deze lieden druk in de weer waren om eten te bereiden, zeide de Boti tegen zijn vrouw: „Ik krijg 't zoo warm, laten we gaan baden." En bij het water gekomen, sprak hij: „Blijf jij hier, ik ga aan den benedenloop van de rivier baden." Ana Iloe baadde dus alleen; haar sarong en baadje waren heelemaal versleten en gescheurd. Ze was nog niet uit het water op het droge gekomen, toen plotseling haar man er aankwam. Hij had zijn

---

[1]) Lise is een veel voorkomende figuur in de Toradjasche literatuur. Haar karakter is, in het algemeen, dat van de jaloersche vrouw, die het echtelijk geluk van jonggehuwden en van voor het eerst zwangere vrouwen belaagt. Zij tracht zich bij de mannen in te dringen, door het gelaat hunner vrouwen af te stroopen en dit voor haar eigen gezicht te plakken. Om zwanger te schijnen, slikt zij een steen of een rijstblok in. Zij spreekt altijd met herhaling harer eigen woorden en op een zeurigen, indringerigen toon. Allerlei dwaze dingen worden van haar verteld, bv. dat zij de halzen van gebroken potten als enkelringen draagt, dat zij duizendpooten en millioenpooten in plaats van luizen in het haar heeft, dat hare billen zoo rond zijn, dat ze in een mandje op den vloer moet zitten, dat hare kinderen uit haar achterste zijn te voorschijn gekomen, en al zulke dingen meer. Waar een vrouw met onaangenaam karakter moet optreden, daar neemt men Lise (Tor. III, bl. 416, noot 2). Zie ook bl. 23, noot 1.

apengedaante afgelegd en zag er schitterend uit: zijn borst zat vol goud! „Doe een andere sarong aan," zeide hij tegen zijn vrouw, „sta op en kom hier." „Och, ik ben zoo bang, wie mag dat wel zijn! Gaat u maar heen, ik wacht op den Boti." „De Boti! dat ben ik." Nu liet hij haar een sarong zien, vol rinkelende versierselen. „Strek je voet uit!" Daarop deed hij er enkelringen aan. „Strek je arm uit!" Dien hing hij vol armringen. „Doe een ander baadje aan!" En thans trok hij haar een met buffelhorens beschilderd baadje aan. „Geef mij je hand, dan zal ik er ringen aan steken." En in haar ooren, die, toen hij ze vasthield, vanzelf doorboord waren, stak hij oorringen. Zelf zag hij er ook fraai uitgedost uit en van onder zijn hoofddoek kwam mooi lang haar te voorschijn. Zoo ging hij naar het dorp, zijn vrouw volgend. De menschen stonden versteld toen zij het echtpaar zagen en herkenden hen eerst niet; het goud op de borst van Boti verblindde hun oogen.

Toen Lise en hare zusters hen in het oog kregen, gingen zij Boti tegemoet en nu wilde Lise zijn vrouw verdringen. „Och Boti, wat wil je met die Ana Iloe als vrouw? hier ben ik, hier heb je mij!" En waar Boti ook zat of stond, overal liep zij hem achterna. Toen zij de enkelringen van Ana Iloe zag, sloeg zij met veel lawaai lekke kookpotten kapot en deed de pothalzen als enkelringen aan. Maar die van Ana Iloe schitterden als de zon erop scheen. Kokosdoppen sloeg Lise ook kapot, en daar maakte ze armringen en armbanden van.

Des avonds werd er rijkelijk rijst en toespijs rondgediend en ook nu bleef Lise maar in de nabijheid van Boti en wilde niet meer naar haar gezellinnen terug. Toen er na het eten een reidans werd gehouden, vroeg Ana Iloe aan haar man verlof om mee te doen, maar dat weigerde hij. „Gaan jullie maar dansen, Lise!" „Ik wil niet, ik wil niet, Boti; als jij gaat, als jij gaat, dan ga ik ook."

Toen de slaapmatjes gespreid waren, zeide Ana Iloe: „Ik heb slaap, waar zullen we ons ter ruste leggen?" „Ginds op de brits, waar de slaapmatjes zijn uitgerold," antwoordde Boti. Zijn vrouw was nog niet opgestaan, of met één sprong waren de Lise's al opgestoven en gristen elkaar de matjes af. „Kom, Boti, sta op, laat ik je matje neerleggen; wat zou je met Ana Iloe? hier ben ik, hier ben ik!" En met deze woorden duwden zij de arme Ana Iloe heelemaal opzij.

Dat kon haar man niet langer aanzien en vertoornd stond hij op. „Sta op, Ana Iloe, laten we hier gaan slapen." Zij stond op en nu legden zij zich beiden te rusten, Ana Iloe tegen den wand. „Schuif een eindje op," verzocht hij haar, maar toen zij dat deed, wrongen de Lise's zich met moeite tusschen hen in, en toen Ana Iloe sliep, namen zij haar op en droegen haar naar den haard, om zelf naast den man van Ana Iloe te kunnen slapen.

Den volgenden dag, toen er rijst zou geplant worden, trok Boti den grond in plooien ineen, pootte rijst in vier pootgaatjes en deed vervolgens den akker zich weer in zijn gansche lengte en breedte ontvouwen. Daarop werd de maaltijd gehouden en na afloop daarvan wilde hij vertrekken, om van Lise af te komen; zijn sirihzak gaf hij aan zijn vrouw om dien in haar draagsarong mee te nemen, maar dadelijk ging Lise hen achterna. Bij de badplaats gekomen, nam Lise de draagsarong van Ana Iloe weg, daar zij die wilde dragen. Maar terwijl Lise zelf aan het baden was, wist het echtpaar haar te ontvluchten. Toen ze uit het water kwam, kon zij den weg niet meer onderscheiden; Boti had dien plotseling geheel dicht laten groeien. Ze raakte heelemaal in de struiken verward en tastte tevergeefs in het rond om weer op het goede pad te komen.

Boti en Ana Iloe leefden intusschen zeer gelukkig en brachten al de hunnen over naar hun dorp, hetwelk zoo groot was, dat het den rug van den berg waarop het lag, en de beide hellingen besloeg. Einde.

46. De mand vol Penissen.

Een vrouw baarde eens zeven penissen tegelijk. Zij wilde ze zelf niet opvoeden, maar haar moeder ontfermde zich er over. „Gooi ze toch niet weg," zeide zij tegen haar dochter, „ze huilen niet eens, de stakkerds!" „Nu zorgt ù er dan maar voor, ik ga oogsten."

Maar na langen tijd wilde de Grootmoeder ze toch ook van de hand doen. Zij deed ze alle zeven in een mand en bood ze te koop aan tegen één bos rijst per stuk. Zij kwam bij een groep oogstenden en zeide: „Ik kom u deze penissen te koop aanbieden, voor slechts zeven bossen rijst." Het zevental daar in de mand hoorde dit en zeide: „Zoo, worden wij stumperds verkocht en aan andere menschen overgedaan!" En de Grootmoeder bleef maar doorzingen:

Penissen, een heele mand!
'k Doe ze voor zeven bos rijst van de hand.
Wilt ge ze niet koopen?

Verschillende oogststers die haar zoo hoorden zingen, kwamen nieuwsgierig toeloopen. Nu vertelde de oude vrouw hun, dat de verzorging van het zevental haar te veel moeite gaf en zij haar tijd noodig had om te oogsten; vandaar dat zij er nu mee te koop liep. Men kon niet weten, of ze later niet nog van nut zouden blijken! En ze vroeg er maar kleine bosjes rijst voor! Maar de oogststers wilden er niets van weten en lachten de oude vrouw nog uit op den koop toe, zoodat deze bij zich zelf zeide: „Hun oogst zal wel heel overvloedig zijn, dat ze zoo maar 't hart hebben een oude vrouw uit te lachen!"

Nu kwam zij bij een ander dorp, en weer zong zij haar liedje:

Penissen, een heele mand!
'k Doe ze voor zeven bos rijst van de hand.
Wilt ge ze niet koopen?
Groente brengen z' u eens aan,
Hout zullen ze halen gaan,
Palmwijn doen ze vóór u staan
En bladeren bij hoopen!

Bij het hooren van dit lied kwam ook Lise[1]) eens kijken, hoewel haar man, Bengo Limboe („kalebasbil"), haar ervan terug wilde houden.

„Wel, Oude Vrouw, hoeveel kosten ze?" „O, maar zeven bossen rijst." „Mijn man zegt," antwoordde Lise, „dat het geen zin heeft die dingen te koopen, die daar zoo maar zonder eenig nut naast elkaar in uw mand liggen." „Welnu, dan neem ik ze maar weer mee naar een ander rijstveld! Ik heb ze nu toch eenmaal bij me en 't zou jammer zijn als een kat ze opat of een roofvogel ze wegpakte." En dus nam zij haar mand met inhoud weer mee. Zij was er zoo goed voor: hadden ze honger, dan deed zij het zevental in een kom en voedde ze met rijstepap; als ze dan verzadigd waren, kropen ze er weer uit.

Tenslotte kwam de oude vrouw bij zeven zusters, ouderlooze meisjes, die haar van verre reeds hoorden zingen. „Zullen ze heusch later groente, hout en palmwijn voor ons halen, en bladeren om van te eten?" „Ja misschien, 't is maar zoo'n liedje van me; als de Goden het willen, gebeurt het; zoo niet, dan heb ik er geen schuld aan." Welnu, we zullen ze nemen voor zeven bossen rijst. Maar is het wel geoorloofd om rijst te verkoopen, terwijl we nog midden in den oogst zijn?" „Zeker! breng me ieder maar één bos, als ge naar het dorp gaat."

Tegen den avond brachten de meisjes zeven bossen rijst in het huis van de oude vrouw. En niettegenstaande de spotternijen van Lise, zorgden zij heel goed voor de zeven penissen. De mand met inhoud werd op den zolder geplaatst en toen zes van de meisjes aan het oogsten waren, en de zevende, die thuis gebleven was om de penissen te bewaken, sliep, kropen er jonge mannen uit, namen het kapmes van het meisje en gingen groente, water en hout halen. Bij haar ontwaken riep het meisje verheugd uit: „Wie heeft dat allemaal hier gebracht?" En zoo ging het dag aan dag; om de beurt bleef een der meisjes thuis. Maar eindelijk wist het oudste meisje haar voedsterlingen te verschalken. „Ik heb toch zoo'n slaap!" riep ze uit, en deed alsof ze sliep. Niet lang daarna hoorde ze beweging daar boven op den zolder. De penissen kwamen een voor een uit de mand en verdeelden het werk onder elkaar;

---

[1]) Zie bl. 28, noot 1.

weer haalden ze hout, water en bladeren. Ook stampten ze rijst, met stokken die ze bij den akker hadden gevonden. In het dorp hoorde men het drukke gestamp en zeide: „Wel, wel! de zeven weezen schijnen feest te gaan houden. Zouden ze gasten hebben? Laten we er maar niet naar vragen, we konden er eens boete mee oploopen! Maar 't lijken wel bovenlanders, toch geen Napoeërs of Bada'ers?"

Na het rijststampen gingen de jonge menschen op toespijs en brandhout uit. Toen klom het meisje naar den zolder, zag daar hun omhulsels liggen, pisangschillen gelijk, en gooide die weg, ver het bosch in. Tijdens haar afwezigheid keerden de jongelingen terug, ontdekten wat er gebeurd was en riepen uit: „Ach, onze omhulsels zijn er niet meer, zij heeft ze weggegooid!" Even later kwam het meisje terug en nu zette zij de jonge mannen aan het stampen; zij zelf hielp wannen en zoo was er spoedig veel rijst ontbolsterd.

Toen de menschen dien dag van den oogst thuiskwamen, hoorden ze de jongelieden vroolijk spelen en tollen, en Lise, vernemende dat het de versmade penissen waren, die zich aldus onthuld bleken te hebben, vroeg om één van hen. „Neen, vroeger heb je ze niet willen hebben; wij hebben ze met onze eigen rijst gekocht. Zij zijn met hun zevenen en wij eveneens, dus we kunnen er geeneen missen!"

Nu kwamen ook de zes zusters thuis en groot was hun blijdschap hun zuster daar te vinden met de zeven broers, die reeds rijst en toespijs in gereedheid hadden gebracht.

Des avonds, na een vreugdevollen dag, koos elk der jonge mannen zich een der meisjes tot vrouw; de oudste nam de oudste, en zoo van de rij af. Na eenigen tijd kwam de moeder, die hen niet had willen verzorgen, haar zoons om hulp vragen bij het akkerwerk. Ze wilden haar wel helpen, nu en dan, maar weigerden voorgoed bij haar te blijven: „Vroeger hebt u niets van ons willen weten; we blijven nu wonen bij onze vrouwen, die zich toen over ons ontfermd hebben."

En zoo gebeurde het!

47. De Gemsbuffel.

Ta Datoe en Indo i Datoe hadden één dochtertje. Dit was nog heel klein, toen de vader eens tegen de moeder zeide: „Ik ga oogsten, zorg jij voor ons kind." Hij nam zijn bamboekoker voor palmwijn over den schouder, en oogstte den geheelen dag. Tegen den avond hield hij op, ging palmwijn van den boom halen en kwam daarmee thuis. Den volgenden dag was de vrouw al weer vroeg aan 't koken, en na het eten zeide Ta Datoe: „Ik ga weer naar het rijstveld, zoog jij ons kind; eet toch vooral veel *galembo-*

soep [1]), dat wekt het zog op!" Hij bleef aan het oogsten tot de zon al laag stond en ging weer palmwijn halen; toen hij thuis was, vroeg hij naar het kind om wat met haar te spelen. De moeder gaf het hem. „Maar ons kind is veel te mager; je legt het zeker niet op z'n tijd aan de borst." „Ik geef het wèl te drinken," antwoordde de moeder, „maar het wordt niet dik." „Misschien eet je geen galembo-soep." „Ja zeker, dat doe ik wèl!"

Ze gingen slapen, maar terwijl het nog nacht was, stond Ta Datoe stilletjes op en klom met zijn bamboekoker voor palmwijn en zijn sirihtasch boven op den zolder om zijn vrouw te kunnen begluren, wanneer deze haar kind zou gaan voeden; hij zag toen dat zij het kind alleen maar kaf te eten gaf. Daarop ging hij naar beneden en zeide: „Thans weet ik 't zeker, dat je de kleine niet zoogt; je geeft haar enkel kaf! Maak het kind los en haal het uit de wieg, ik ga het wegbrengen." Hij nam het meisje op den rug en nam niets anders mede dan wat kaf in een gevlochten zakje en een peul met erwten.

Nu bracht Ta Datoe zijn dochtertje door het bosch tot aan den oever eener rivier, bouwde een hut voor haar, velde de boomen die er omheen stonden, wees haar 't water aan dat zij kon drinken en liet haar daarna alleen achter. Niet lang was de vader echter heengegaan, of een gemsbuffel kwam de bladeren der omgekapte boomen opeten. Toen het hout van de gevelde boomen droog was, ruimde het meisje 't op en plantte de erwten; nauwelijks waren deze opgekomen, of daar veranderde haar hutje in een huis met glazen wanden. Maar toen zij naar haar erwten ging kijken, zag zij dat de Gemsbuffel de plantjes heelemaal kaalgevreten had. Zingende riep ze hem toe:

Gemsbuffel, die mijn aanplant schendt,
Geef wat je m' ervoor schuldig bent!

Ze ging weer naar huis terug, kookte haar eten, gebruikte haar maaltijd en ging daarna haar dorst lesschen aan het water dat haar vader haar gewezen had; weer viel haar oog op de afgevreten erwtenplantjes en opnieuw zong ze haar liedje. Den volgenden dag merkte zij echter, dat de Gemsbuffel nog steeds haar aanplant kwam bederven en ten derden male zong zij hem toe:

Gemsbuffel, die mijn aanplant schendt,
Geef wat je m' ervoor schuldig bent!

Nu kwam de Gemsbuffel naar haar huis toe; het was een groot beest om zoo te zien, maar van binnen was hij een oude man. Hij legde zich neer onder

---

[1]) *galembo*, soep of brij, vooral gebruikt door zoogende vrouwen, om het zog op te wekken (Wbk.).

aan het huis, het meisje ging de trap af en zeide: „Ah! daar heb je nu den Gemsbuffel die maar steeds mijn erwten opeet." Ze ging het huis weer binnen, doch was dorstig en zeide: „Ik wil gaan drinken, maar het water dat mijn Vader me heeft aangewezen, is geen goed drinkwater." Nu sprak de Gemsbuffel: „Daarginds is het water waar wij altijd uit drinken; het heet Maembo Ragi." Het meisje ging erheen en zag, dat het zand aldaar uit louter kralen bestond. Ze baadde zich en begaf zich weer naar huis. Na eenigen tijd wilde zij heur haar gaan wasschen. „Steek je hand in mijn bek en neem een mand mee!" zeide de Gemsbuffel. Dit deed het meisje, en toen zij heur haar in de rivier Maembo Ragi gewasschen had, was het zóó lang geworden, dat het opgehoopt op den grond lag; ze stopte het in de mand die ze had meegenomen, en droeg het op haar rug naar huis.

Toen ze weer thuis was, gaf zij den wensch te kennen een kameraadje te hebben, met wie ze praten kon. „Daarginds woont mijn kleindochter," wees haar de Gemsbuffel, „niet ver vanhier." Het meisje ging naar de aangewezen plek, maar zag geen trap om in het huis te komen. „Waar is je trap, vriendin?" vroeg ze. „Hier is een tabakspruim, wrijf daar je oogleden mee," luidde het antwoord. Zij deed het, en toen zag zij de trap en klom naar boven. De beide meisjes praatten nu wat met elkander en tenslotte noodigde het meisje de kleindochter van den Gemsbuffel uit om met haar mee naar huis te gaan. En daar bleef het tweetal samen wonen.

Eens hoorden de beide vriendinnen tromgeroffel van een koppensnellersfeest dat op eenigen afstand gevierd werd, omdat Ta Datoe zegevierend van een sneltocht was teruggekeerd. Ze hadden grooten lust erheen te gaan, maar het beschermelingetje van den Gemsbuffel zeide: „Ach, maar ik heb geen kleeren!" De Gemsbuffel antwoordde haar: „Steek je arm maar in mijn achterste." Dit deed zij, en toen zij hem weer terugtrok, zaten er ringen aan. Zoo ging het ook met haar anderen arm. En toen zij op zijn bevel ook haar voeten beurtelings in zijn achterste stak, kwamen ze er met enkelringen uit. Ook gaf hij haar een sarong, een baadje en een hoofddoek en zoo gingen ze naar het feest.

Lise[1]) hoorde het gerinkel der armringen en enkelringen en riep uit: „Daar komt regen, daar komt regen, vang het water op, vang het water op!" Maar het was de heerlijkste zonneschijn, en de nap waarmede zij het regenwater wilde opvangen, was heelemaal gebarsten. Toen de beide meisjes met den reidans meededen, gingen ook de Lise's dansen; bij wijze van enkelringen droegen zij halzen van kookpotten, die hevig rammelden. En toen het tijd werd om te koken, hadden de Lise's enkel hutspot van allerlei groenten, maar de beide meisjes werden plotseling van rijst en toespijs bediend. De

---

[1]) Zie bl. 28, noot 1.

Lise's werden hevig jaloersch, omdat Ta Datoe en zijn vriend niets van hare hutspot wilden hebben, maar enkel met de meisjes wilden eten van hare rijst. Na het eten diende men sirih rond en even onzichtbaar als ze gekomen waren, verdwenen de eetmandjes weer, en kwamen bij den grootvader van het eene meisje terug. Ook de meisjes zelf verdwenen plotseling uit het gezicht, nadat zij rood speeksel hadden uitgespuwd; zelfs het gerinkel harer enkelringen was niet meer te hooren.

Thuisgekomen, gingen de beide meisjes ter ruste, maar zoodra het tromgeroffel op het feest weer hoorbaar werd, wekte de grootvader ze, zooals zij verzocht hadden. Opnieuw begaven zij zich naar het feest, namen weer deel aan den reidans en gingen daarna met de feestvierenden in den dorpstempel eten. Na den maaltijd werd er weer gepruimd en ook nu spuwden de meisjes rood speeksel uit om weer onzichtbaar te kunnen verdwijnen. Maar Ta Datoe en zijn vriend hielden zich aan den zoom van hare baadjes vast en verdwenen op deze wijze met haar. In haar huis aangekomen, zeide het eene meisje tegen Ta Datoe: „Ik ben uw kind, Vader, dat u vroeger ver weg hebt gebracht; hier is het gevlochten zakje, waarin de kaf gezeten heeft die ik als teerkost mee heb gekregen."

Niet lang daarna trouwde Ta Datoe met de vriendin van zijn dochter, en huwde deze, nDoe'a Ota („de kaf-eetster"), met den vriend van haar vader. En tot hun dood toe bleven ze bij elkander.

Een anders getiteld verhaal, I Nggoni Ota*) („de kaf-eetster"), loopt grootendeels aan deze geschiedenis parallel en heeft slechts enkele afwijkingen. Het kind wordt niet door de moeder met kaf gevoed, maar door de zuster van deze, daar de eigen moeder gestorven is. Daarop brengt de vader de kleine negen bergen ver weg, zaden van rijst en moesgroenten meenemend, die hij voor haar plant. Een gemsbuffel voorziet het meisje van allerlei; uit zijn achterste komt alles wat zij noodig heeft, te voorschijn. Een halve citroen, waarvan zij de andere helft gebruikt heeft om heur haar te wasschen, wordt een jongmeisje. Samen gaan zij naar een feest, waar twee prinsen op haar verliefd worden. Door sirih uit te spuwen doen de beide meisjes plotseling ter oost- en westzijde van den dorpstempel een groot vuur oplaaien, en verdwijnen aldus. Een anderen keer smeden de prinsen kettingen om de meisjes te ketenen en zoo bij zich te houden, maar door de hitte van het vuur smelten die. Intusschen is de gemsbuffel overleden en als zijn vleesch vergaan is en de vriendinnen die het goede beest innig beweenen, zijn beenderen bijeen willen verzamelen, vinden zij enkel een aantal geweren die ze in haar huis brengen.

Na veel zoekens vinden de prinsen eindelijk het huis waar de beide

*) Uit het manuscript.

meisjes wonen. De trap naar boven kunnen ze eerst niet zien, maar hun oogen worden geopend, als zij ze wrijven met de tabakspruimen die de meisjes hun toewerpen. De zitmatjes zijn zoo glad, dat de jongelingen omvallen, als ze er op willen gaan zitten, maar ook dit euvel wordt verholpen, als zij hun zitdeelen met een nieuwe sirihpruim inwrijven.

Tenslotte komt er een huwelijk tot stand tusschen de beide meisjes en de prinsen, en verder leven zij in een getooverd huis.

48. Ladjene-djene.

Er is nog een verhaal te vertellen: het heet Ladjene-djene. Dit is de naam van een jongen, wiens ouders gestorven waren; zelf was hij aan beide beenen verlamd en het eenige wat hij kon, was zijn pisangs verzorgen. Als hij naar zijn aanplant ging, sprong hij van de deuropening die op de huistrap uitkomt, op den grond en schoof zich dan verder voort. Bij het wieden zat hij op den grond, met zijn beenen gevouwen, aan iedere zijde van zijn lichaam één. Als hij dan honger kreeg, wipte hij weer van zijn pisangboomen naar den voet van de huistrap, hipte met een zwaai het huis binnen en zoo naar den zolder, waar hij in een rijstvat pisangs bewaarde en daarvan at. Des nachts sliep hij in het vat, bovenop zijn pisangs; ook deed hij daar zijn gevoeg en aldus werden de pisangs rijp.

Eens was Ladjene-djene aan het wieden, toen Lagoni [1]) voorbijkwam, die een kokosnoot in de hand hield; hij wilde pisangs koopen en bood er een koperen pinangdoos en allerlei andere goederen voor aan. Maar Ladjene-djene zeide: „Ik wil alleen die eene noot maar hebben, die ik daar zie." Lagoni gaf ze hem en nu ging Ladjene-djene naar huis om de kokosnoot boven te brengen, at weer van zijn pisangs, deed zijn behoefte in het vat, sliep daar en ging den volgenden morgen opnieuw zijn pisangaanplant wieden. Zoo ging zijn leven verder, totdat eens toen hij aan het wieden was, de kokosnoot opensprong en er een meisje uit te voorschijn kwam. Zij kookte rijst voor Ladjene-djene, zette die dicht bij de deuropening en kroop vervolgens weer in den kokosdop, zonder dat Ladjene-djene haar gezien had. Hij zag de rijst wel staan, maar zeide: „O, Ladjene-djene is 't nooit gewend geweest om rijst te eten; hij eet niets dan pisangs." Hij liet de rijst dus staan en ging weer naar zijn vat met pisangs.

Toen hij den volgenden dag des avonds thuiskwam, stond de rijst weer klaar, en weer wilde hij er niet van eten. Maar nu kwam het meisje, dat intusschen op middelen gezonnen had om vat op Ladjene-djene te krijgen, uit haar kokosdop te voorschijn en pakte hem beet. „O, Ladjene-djene is

---

[1]) Lagoni vervult in de Bare'e-letterkunde geen andere rol dan die van sierfiguur; zie verder Tor. III, bl. 387, noot 2.

't nooit gewend geweest door vrouwen te worden aangeraakt!" „Waarom heb je mij dan dadelijk gekocht, toen Lagoni me meebracht?" „Och, toen dacht ik, dat 't maar een kokosnoot was."

Nu nam het meisje de verdere verzorging van Ladjene-djene op zich, kookte olie, bracht hem naar het badwater, baadde en oliede hem, en gaf hem een broek om aan te trekken. „O, Ladjene-djene is 't nooit gewend geweest een broek te dragen!" Toch kreeg het meisje gedaan, dat hij de broek aantrok. Zoo leerde Ladjene-djene geleidelijk een broek dragen, rijst eten en als een gewoon mensch samen met een vrouw op een matje slapen, hoewel hij eerst afwerend tegen het meisje gezegd had: „O, Ladjene-djene is 't nooit gewend geweest naast een vrouw te slapen."

Tenslotte wekte het meisje Ladjene-djene's ouders op, door hun beenderen te besprenkelen met wonderwater, dat een vuurvlieg haar aanwees.

En zoo leefden allen zeer gelukkig. Einde.

49. Widoe Kojoë.

Toen Widoe Kojoë („pluim van *kojoë*-veeren [1])") nog in den schoot zijner moeder was, had men zijn vader gepakt, in een doodkist gelegd en de rivier af laten drijven, hoewel hij geen kwaad had gedaan. Als kleine jongen vroeg Widoe Kojoë aan zijn moeder, wat er met zijn vader gebeurd was, maar zij antwoordde: „Al zou ik het vertellen, je zou het niet begrijpen, ventje." Toen hij zoo groot was, dat hij al geregeld een broek droeg, deed hij haar weer allerlei vragen omtrent zijn vader. Nu antwoordde zijn moeder hem: „Je twee ooms hebben hem gepakt, in een doodkist gedaan en de rivier af laten drijven." „Als dat zoo is, Moeder, stampt u dan wat rijst voor me als teerkost, dan ga ik het water langs waar Vader is afgedreven; misschien is de kist ergens blijven liggen."

Daarop ging Widoe Kojoë op weg, heelemaal alleen, nam enkel wat teerkost en een haan mee en gordde het zwaard van zijn vader aan. Zijn ooms wilden hem tegenhouden, maar Widoe Kojoë sloeg geen acht op hun woorden.

Bij een dorp gekomen, vroeg hij of men daar ook iets van de doodkist wist. „We hebben er een voorbij zien drijven," luidde het antwoord. Daarop ging Widoe Kojoë verder. Na zeven dagen kwam hij aan den mond van een groote rivier, en daar vroeg men hem: „Wat zoekt ge?" „Het lichaam van mijn vader, dien mijn ooms in een doodkist de rivier af hebben laten drijven. Het zal zeker in zee terecht zijn gekomen." „Blijf nu vannacht maar eerst eens bij ons slapen," ried men hem. En zoo genoot Widoe Kojoë dien nacht gastvrijheid bij de handelaars aan het strand.

---

[1]) *kojoë*, kleine groen en roode papegaai (Wbk.).

Den volgenden morgen riep zijn metgezel, de haan, al kraaiende uit: „Kukeleku ! als ik Widoe Kojoë was, dan vroeg ik de Boegineezen hier om hun boek !" „Wat zegt die kraaiende haan van je daar ?" Widoe Kojoë vertelde het hun, en een der Boegineezen zeide: „Ik zal je een paar boeken geven; kun je ze lezen ?" „Neen, dat kan ik niet; bij ons in 't bovenland zien we zoo geen boeken. Leest u maar voor mij in uw boek, waar mijn vader is en of hij nog leeft." „Zeker, dat kan ik, wij zijn niet voor niets handelaars, die elken dag met boeken omgaan, waardoor we dan ook weten van anderer dood en leven. Dit zegt het boek: Je vader is daar midden in zee, en drijft in zijn kist op het water."

Nu ging Widoe Kojoë heen, nam zijn haan mee, en keek of hij iets in zee zag; hij ontwaarde niets, maar de haan vloog op, regelrecht vooruit; zoo snel als een stoomboot verdween hij uit het gezicht, zoodat Widoe Kojoë in tranen uitbarstte: „Ach, nu heb ik mijn haan verloren; hij is zoo maar weggevlogen !"

Bij de doodkist gekomen, ging de haan er op zitten; alleen de beenderen lagen er nog in, zoodat hij de kist kon oplichten door zijn klauwen in het touw te slaan dat eromheen zat, en zoo nam hij de kist in zijn vlucht mee. Telkens als hij te moe werd om verder te vliegen, daalde hij neer; was hij wat uitgerust, dan vloog hij weer op. Drie dagen later kwam hij bij den verheugden Widoe Kojoë aan het strand. Toen deze de doodkist van zijn vader zag, begon hij hevig te schreien. Nadat hij wat was uitgehuild, vloog de haan naar een tros kokosnoten toe, schudde den tak waaraan zij hingen heen en weer en trapte de noten eraf, die in menigte naar beneden vielen. Widoe Kojoë maakte ze met zijn kapmes open, en met het kokoswater dat erin zat, besproeide hij zijn vader, bij het voeteneinde beginnend en zoo naar de knieën toe en den buik; en toen hij bij het hart was gekomen, ademde zijn vader weer. „Hoe is 't er mee, Vader ?" „Ach ! je ooms hebben mij gegrepen om mij in een doodkist weg te laten drijven." „Dat heb ik gehoord en daarom ben ik naar u op zoek gegaan; nu heb ik u gevonden, laten we daarom naar huis gaan." „Zoo, is dat hier dichtbij ?" „Zeker, vijf dagen geleden ben ik er weggegaan."

Zoo kwam Widoe Kojoë met zijn vader bij zijn moeder thuis. En de haan wreekte het kwaad, den vader aangedaan: hij ging naar het huis der ooms en pikte hen dood, elk met één pik. Einde.

Een verhaal, dat met deze geschiedenis trekken van overeenkomst heeft, is getiteld:

Het stuk Hout. *)

Zeven broeders gingen eens hout halen in het bosch. Zij hakten een boom om en een der broeders, Kadjoe Saowo („stuk hout"), vroeg het dikste gedeelte daarvan voor zich, want hij had gemerkt dat zich daar een meisje in bevond; een *keli* [1]) had haar daar in een holte van dien boom gebracht, welk gat hij zelf had uitgepikt, om er zich in te nestelen. Kadjoe Saowo hakte dit stuk van den boomstam niet klein, maar nam het mee naar zijn huis in z'n kamer. Als hij aan het werk of aan het tollen was, kwam het meisje uit het hout te voorschijn; dit merkte hij aan het roode speeksel, dat hij telkens in zijn kamertje vond. Om haar den terugkeer in het stuk hout onmogelijk te maken, legde hij bedwelmende pinang voor haar neer en zoodoende wist hij het meisje te verschalken en tot zijn vrouw te maken. Op den duur merkten zijn broeders echter, dat hij in het bezit was van een mooie vrouw. Zij lokten hem in een doodkist die zij, naar zij zeiden, voor iemand van zijn lengte maakten. Toen Kadjoe Saowo er in ging liggen, om te meten of ze goed van grootte was, bonden zijn broers plotseling de kist toe en lieten Kadjoe Saowo daarin de rivier afdrijven.

Zijn vrouw weigerde echter met een der broers te trouwen en ging haar man achterna. Een ei dat zij meenam, werd een haan, en toen zij na lang zoeken de kist gevonden had, bracht het dier deze al vliegende terug. De losse beenderen uit de kist werden door den Haan met een doek bedekt en daarop met water besprenkeld, waarvoor hij telkens zijn veeren in zee ging natmaken. Het duurde niet lang of de beenderen hechtten zich weer aaneen en werden met vleesch bedekt; het lichaam ademde weer en Kadjoe Saowo stond op. Daarop tooverde de Haan een huis voor hen, en maakte jonge en oude menschen uit jonge en oude pinangnoten, zoodat een groot dorp ontstond. En tenslotte voerde hij Kadjoe Saowo aan in een wraaktocht tegen diens broeders, welke daarbij omkwamen.

50. De Lokhaan.

De Oude Vrouw [2]) voedde een haan op. Toen deze groot was geworden, vroeg hij eens in den oogsttijd: „Houdt u eens een poosje op met rijstsnijden

---

*) Uit het manuscript.

[1]) witte papegaai, met groene veeren en een raket-vormigen staart (Wbk.).

[2]) De „Oude Vrouw" is in de Minahassische en in de Toradjasche letterkunde een dikwijls voorkomend type. Zij wordt voorgesteld als eene eenzaam wonende vrouw, eene kinderlooze weduwe die dwalende reizigers, zwervelingen, ongelukkigen en andere hulpbehoevenden in haar huisje opneemt, hen verder voorthelpt en hen in staat stelt om hunne plannen te volvoeren. Soms is zij ook de bewaakster van een schat, een tooverkrachtig voorwerp of eene heilige plaats (Tor. III, bl. 398, noot 1).

en brengt u me bij de menschen daarginds; misschien is er iemand die mij wil hebben." Daarop deed de Grootmoeder hem in een draagmandje, en zong, toen ze aan den akker gekomen was, de oogststers toe:

Kukeleku ! Kukeleku !
Rust eens even en pruimt nu.

Op deze woorden legden de meisjes hun gesneden rijst in de rijstmandjes, schoven de Oude Vrouw sirih-pinang toe en vroegen: „Wat komt u doen, Grootmoeder ?" „Ik kom een lokhaan (*pokelo*) brengen, misschien wil iemand van jullie hem hebben ?" Lise [1]), die zich ook onder de oogststers bevond, antwoordde haar:

Ik wil hem niet, ik wil hem niet:
't Is maar een haan, en anders niet,
Die enkel eet, zoo'n parasiet !

„Als jullie hem niet wilt hebben," zeide de Oude Vrouw, „dan breng ik hem naar de menschen daarginds." En weer klonk haar stem over de velden:

Kukeleku ! Kukeleku !
Rust eens even en pruimt nu.

Zoo ging zij nog vijf akkers langs, maar bij elk was er een Lise, die den Pokelo bespotte. De zevende akker echter was van een ouderloos meisje (*ana iloe*), die daar heelemaal alleen aan 't werk was. Toen de Oude Vrouw bij haar kwam, gaf Ana Iloe haar sirih-pinang, en toonde geen minachting voor den Pokelo, maar zeide: „Zet u hem hier maar neer, Grootmoeder !" De Oude Vrouw deed het en zeide tegen den haan: „Blijf jij hier, ik ga weg en kom je later weer opzoeken."

Daarop ging de Oude Vrouw heen en liet den haan bij het meisje achter. Toen de zon al laag stond, begon de lokhaan het meisje vanuit de tuinhut toe te zingen, waarbij hij de Oude Vrouw gebrekkig nabootste:

Kukeleku ! Kukeleku !
Houd op ! neem mij mee met u !
Kukeleku ! Kukeleku !

Nu hield het meisje op met oogsten en ging met het dier naar huis. Ze kookte eten en gaf den haan een ruigen, nog niet van de vezels ontdanen kokosdop met rijst, „want," zeide zij, „het is al te donker dan dat hij uitgestrooid kippenvoer zou kunnen onderscheiden en oppikken."

Toen de Lise's van het oogsten thuiskwamen, kookten zij hare hutspot en bespotten Ana Iloe om haar haan. Het meisje antwoordde: „Jullie wilt

---

[1]) Zie bl. 28, noot 1.

hem niet hebben, maar ik neem hem met mij mede om een kameraad te hebben bij het oogsten."

Den volgenden morgen was ze weer vroeg aan het koken en gaf den haan te eten, zooals den avond te voren. Daarop nam zij het dier weer op en ging met hem naar den akker, nog vóór de Lise's. „Wij gaan maar vast," riep zij ze toe, „dan zijn we gauw klaar."

Op het veld gekomen, liet zij den haan uit het mandje en begon te oogsten. In den achternamiddag kwam ze thuis, kookte eten en ging weer met den haan ter ruste. Ook den volgenden dag maakte zij zich weer vroeg op om te gaan oogsten. Op het middaguur begaf zij zich naar de badplaats en zeide: „Misschien heeft de haan wel dorst; ik zal hem loslaten, dan kan hij drinken." Ze liet hem uit het mandje en ging zelf iets verder stroomopwaarts baden. Intusschen ging de Pokelo naar den mond der rivier, legde daar zijn hanengestalte af en keerde terug met mooie kleeren voor zijn vrouw: een Paloesche sarong, een baadje van zwart satinet en een hoofddoek. „Doe deze sarong aan," zeide hij tegen Ana Iloe, „dan gaan we naar huis!" „Neen, dat wil ik niet, dan zal de Pokelo boos op me zijn." „De Pokelo? Dat ben ik zelf! Trek de sarong aan, de jouwe is heelemaal gescheurd. En dan gaan we samen naar huis."

In de woning van het meisje gekomen, gingen zij gauw eten, begaven zich daarop naar het kamertje van Ana Iloe en bonden dat toe. De Lise's kwamen later thuis en zagen door de reten van den wand, dat de haan zich als een jonge man ontpopt had. „Zwager, Zwager!" riepen zij hem toe, „geef mij te pruimen, laat mij in de kamer, laten we samen pruimen!" Maar Pokelo antwoordde: „Ja! eerst hebben jullie me niet willen hebben, en nu is het maar steeds: Zwager, Zwager!" Hij bleef onverbiddelijk en er zat niets anders voor de Lise's op, dan maar te gaan koken en slapen. Voordat de Lise's den volgenden morgen nog ontwaakt waren, stonden Ana Iloe en Pokelo op en vluchtten, met achterlating van hun rijst, naar de Oude Vrouw. „Bij Grootmoeder zullen we geen honger lijden," zeide Pokelo, „daar is rijst genoeg." Wel zochten de Lise's, die hen uit louter nijd en afgunst wel in stukken hadden willen scheuren, overal naar het tweetal, maar Ana Iloe en haar man waren nu veilig bij de Oude Vrouw, in een ander dorp dan waar de Lise's woonden.

51. Het Biggetje dat Rijst plantte.

Vertaling: T. B. G. LII, bl. 252.
Zie ook: T. B. G. XL, bl. 368, no. 29 b.

52. Oejoeka nTo Linggona en Njara mBalili.

Ta Datoe en Ndo[1]) i Datoe hadden twee zonen: de oudste heette Oejoeka en de tweede die geen menschen-, maar een paardengedaante had, Monjara[2]). Den eersten tijd na zijn geboorte leefde Monjara van de moedermelk, maar toen hij grooter werd, kon hij niet behoorlijk pap eten, of rijst; hij morste er zoo mee, dat de rijst overal in het rond verstrooid lag, en als hij op het erf met zijn broer speelde, at hij maar gras. Op den duur kon Oejoeka zijn jongeren broer ook de huistrap niet meer opkrijgen, zoodat Monjara maar buiten bleef.

Als Ta Datoe en Ndo i Datoe, die iederen dag naar hun akker gingen, van hun landbouwwerk terugkwamen, hadden zij altijd schik in hun jongsten zoon. Doch zij konden hem niet zoo liefkoozen als hun oudste, en streelden hem daarom alleen maar. Hun oudsten jongen droegen zij op om goed voor Monjara te zorgen, hem steeds naar plekken te brengen, waar jong gras groeide, hem te baden en te laten drinken. Monjara hield veel van zijn ouders; wanneer hij ze aan zag komen, hinnikte hij van plezier, zooals paarden dat plegen te doen. Hij kon wel spreken, maar dat verstonden zijn ouders niet; wèl praatten de beide broers met elkaar, doch wat ze zoo samen bespraken, vertelde Oejoeka niet aan zijn vader en moeder.

Op zekeren dag zeide Oejoeka tegen Monjara: „Ach broer, wat is het toch verdrietig dat wij onze ouders niet op den akker kunnen helpen en hun bij het ouder worden de moeite en zorg die zij aan ons beiden besteed hebben, niet kunnen vergelden. Want ik moet altijd op jou passen, anders komen de honden van andere menschen op je af; ik zou je wel veilig in huis kunnen brengen en den toegang afsluiten, zoodat ik dan zelf Vader en Moeder zou kunnen gaan helpen, maar dat gaat toch ook niet: je bent te zwaar en je voeten zouden door de reten van den vloer zakken. Weet je wat? Als Vader en Moeder straks thuis komen, zal ik hun zeggen, dat wij tweeën samen op reis gaan om ons fortuin te zoeken. Wat denk je daarvan?" „Ik vind het uitstekend," luidde het antwoord van Monjara, „jij zult het wel het beste weten, want jij bent de oudste, en bovendien ben ik maar een dier. Regel jij alles maar." „'t Is wel een bezwaar, dat ik niet zoo heel ver loopen kan," zeide nu Oejoeka weer, „ik ben niet zoo vlug en sterk als jij, en we moeten teerkost meenemen." „Och broer, heb daar geen zorg over: ik heb vier voeten om je van dienst te zijn. Vertrouw je leven maar aan mij toe; je zult niet moe worden en geen honger hebben."

Toen Ta Datoe en Ndo i Datoe dien dag van den akker terugkeerden,

---

[1]) *Ndo* = *Indo*.

[2]) *monjara*, te paard rijden (Wbk.).

riepen zij reeds van verre: „Oejoeka, waar is je broer? de honden hebben hem toch niet beetgekregen?" „Ik heb hem in den stal vastgebonden." „Hij heeft toch geen honger? hij is maar een paard en kan dat niet zeggen! Wees toch altijd goed en vriendelijk voor hem; de goden hebben 't nu eenmaal beschikt, dat je zoo'n broer moest hebben. Al zouden we hem tegen een broer in menschengedaante willen ruilen, wie zou er een paard voor een kind willen hebben?" „Ik zou 't niet eens wenschen, Vader en Moeder. De goden hebben het nu eenmaal zoo gewild en u hebt mij gelast goed voor hem te zorgen." „Ja kind, zoo is het; voor geen tien, ja voor geen honderd menschenkinderen zouden wij je broer willen ruilen."

Na den avondmaaltijd gaf Oejoeka zijn ouders het plan te kennen, dat hij met zijn broer op reis zou gaan en verschillende menschen bezoeken. „Want," zeide hij, „ik heb nu mijn jaren en Monjara eveneens." „Maar wie zullen er dan als dragers dienen?" vroegen zijn ouders. „Je broer vindt zijn eten en drinken wel onderweg, maar voor jou hebben wij niemand; zelf bezitten we geen slaven en hebben alleen onze beenen maar tot onderdanen." „Maakt u daarover maar geen zorgen, wij zullen niet van honger of dorst omkomen, vooral niet als we familieleden bezoeken. En al zouden we niet naar bloedverwanten gaan, wij komen toch niet met slechte bedoelingen! Wel zullen wij telkens onze namen moeten zeggen, om ons bij de menschen bekend te maken, net zooals de uil dat doet, maar al is dat wat roekeloos, we zullen het toch moeten wagen." „Nu kinderen, gaat dan maar, zelfs al heb je geen teerkost bij je. Laten wij maar niet afspreken hoe lang jullie wegblijft, doch als jullie het moeilijk hebt, komt dan dadelijk weer bij ons terug."

De beide broeders beloofden dit, en zoo trokken zij samen op weg zonder iets anders mee te nemen dan den hoofddoek, het baadje en de broek, die Oejoeka droeg, benevens het zwaard van zijn vader. Zij legden een heel stuk af en dicht bij een dorp gekomen, vroeg Monjara aan zijn broer:

Welken weg moet ik nu inslaan, ik nu inslaan,
o Oejoeka, lieve broeder?

En daarop antwoordde deze:

Ga naar rechts, mijn broer Monjara, broer Monjara,
wil het rechtsche pad maar inslaan.

Nu sloeg Monjara het rechtsche pad in, en zoo kwamen zij op het vlakke gedeelte van een berg. Daarop sprak Oejoeka tot zijn broer:

Draaf den berg maar ijlings over, ijlings over,
o Monjara, lieve broeder!

In flinken draf galoppeerde Monjara de bergvlakte over en het duurde niet lang, of daar zagen zij het dorp van den eersten Ta Datoe beneden zich

liggen. Bij het huis van Ta Datoe liet Oejoeka zijn broer stilhouden, en vervolgens riep hij:

Is de broeikorf hier nog ledig, hier nog ledig?
zeg mij dat, Papa i Datoe!

Maar het antwoord van Ta Datoe luidde:

In den broeikorf is geen plaats meer, is geen plaats meer,
o Oejoeka nTo Linggona.
Stevig sluit het ijz'ren teeken, 't koop'ren teeken,
o Oejoeka nTo Linggona.
't Zegt: de toegang is verboden, is verboden,
o Oejoeka nTo Linggona.

Daarop bond Oejoeka zijn paard aan een paal van de rijstschuur en ging op den vloer onder het schuurtje zitten. Ta Datoe kwam naar hem toe, met zijn sirihzak in de hand en nadat hij hem sirih-pinang had aangeboden en zij samen gepruimd hadden, sprak hij: „Ge zijt maar alleen, dus hier onder de rijstschuur of in den dorpstempel zal ik u niet ontvangen, maar in mijn eigen huis, al heb ik maar groente als toespijs en water als drank aan te bieden." „Doet u geen moeite voor ons; ik moet niet te ver van mijn paard af gaan, anders zou hij kunnen losraken en wegloopen. Ik wil u wel vertellen, waarom ik zooveel van het dier houd: het is mijn broer en niet zoomaar een paard. We zijn maar met ons beiden; ik ben de oudste en hij is de jongste." „Ja jongen, dat heb ik al van andere menschen gehoord; wij zijn nog familie van elkaar, want je vader en moeder zijn bloedverwanten van mij, en niet eens zoo ver. Daarom herhaal ik: kom bij mij te gast en niet bij andere familieleden." „Wat u zegt is juist, maar ik heb alles wat noodig is om te eten bij mij." „Wie draagt dat dan voor je?" „Wel, een drager heb ik niet; ik heb niemand anders dan mijn jongeren broer; of ik eet of niet eet, het hangt van hem af."

Nu drong Ta Datoe niet verder aan en ging naar zijn huis; Oejoeka sprong snel te paard en reed naar het water, waar hij een bad nam, ook Monjara liet baden en hem te drinken gaf. Toen de broers weer bij de rijstschuur terug waren en Oejoeka het paard aan een paal had vastgebonden, deed Monjara zijn bek open en zie! alle voedsel en eetgerei kwam er uit te voorschijn, en daarna het noodige slaapgerei ook nog. Daarop at Oejoeka van het voedsel dat zijn broer hem op deze wijze verschaft had, en na den maaltijd stopte hij alle eetgerei weer in Monjara's bek en legde zich vervolgens te slapen.

Toen het nacht was, spuwde Monjara een zilveren ketting uit; Oejoeka nam dien op, wierp hem omhoog en deed hem vasthaken in een kleine opening van het dak, onder het uiteinde van de nok. Daarop klom hij er

vlug langs naar boven en kwam zoo op den zolder, waar Datoe sliep, de dochter van Ta Datoe. „Is er plaats op je slaapmatje?" vroeg hij haar. „Je hebt toch gehoord, wat Vader straks gezegd heeft," was haar antwoord.

Stevig is het ijz'ren teeken,
't Zegt: de toegang is verboden.
Stevig is het koop'ren teeken,
Dat u zegt: verboden toegang!

Maar Oejoeka antwoordde:

Al is 't teeken ook van ijzer,
'k Ruk het af en werp het neder.
Al is 't teeken ook van koper,
'k Ruk het af, zal 't nederwerpen!

„Als ge de zede schendt, Oejoeka nTo Linggona," zeide Datoe nu, „dan is dat natuurlijk uw zaak, hoewel ik zeg dat er op mijn slaapmatje geen plaats meer is." „Natuurlijk laden wij schuld op ons," antwoordde Oejoeka, „maar al zou 't ons het leven kosten, zoo doen menschen die op reis zijn nu eenmaal." En met deze woorden legde hij zich naast Datoe op het slaapmatje neer. Wat het tweetal wel uitvoerde, toen ze daar maar zoo samen waren, dàt weten wij niet, zoo'n paar ondeugden! Langen tijd lagen zij met elkaar te fluisteren en toen zij daar genoeg van hadden, gingen zij slapen. Zóó vast sliepen zij, dat zij in den morgen het hanengekraai niet eens hoorden, zoodat Monjara hen moest wekken:

Hoor je niet de hanen kraaien, hanen kraaien?
o Oejoeka, lieve broeder.
Sta toch op, het is al morgen, 't is al morgen!
o Oejoeka, lieve broeder.
Slaap zoo lang niet, word eens wakker, luie rakker!
o Oejoeka, lieve broeder.

Met schrik ontwaakte Oejoeka uit zijn slaap: „O, 't is al dag!" Haastig nam hij afscheid van Datoe en liet zich langs den zilveren ketting naar beneden glijden. Monjara borg slaapgerei en ketting weer weg en daarop steeg Oejoeka te paard en zong:

'k Vraag verlof om te vertrekken, te vertrekken;
'k ga weer voort, Papa i Datoe.

Daarop wenschte Ta Datoe zijn jongen bloedverwant een goede reis, maar hij wist niet wat Oejoeka daarboven met zijn dochter had uitgehaald, nog wel met een meisje dat aan een ander beloofd was!

Thans begaven beide broeders zich naar het volgende dorp en ook daar vroeg Oejoeka, of de dochter van het Hoofd reeds verloofd was. Weer kreeg

hij ten antwoord, dat zij al aan een ander was beloofd, maar ook hier haalde hij des nachts dezelfde streek uit. En in de vijf volgende dorpen ging het evenzoo.

Toen Oejoeka bij den ingang van het achtste dorp gekomen was, zong hij opnieuw:

Is de broeikorf hier nog ledig, hier nog ledig?
zeg mij dat, Papa i Datoe!

En ditmaal gaf het Hoofd van het dorp hem ten antwoord: „Dat is zoo maar niet ineens te zeggen. Zulke dingen bespreekt men niet zoo staande." Daarop werd het paard naar den dorpstempel gebracht, Oejoeka sprong er af en ging den tempel binnen, terwijl eenige dorpelingen de zorg voor het paard op zich namen. Ook Ta Datoe begaf zich naar den tempel, met zijn sirihzak in de hand. Met een plank van den tempel rammelde hij alle dorpelingen bijeen, en de ondergeschikten, waaronder ook eenige slaven, die dit hoorden, zeiden tegen elkander: „Er is zeker een gast, òf Ta Datoe heeft een moeilijkheid; laten wij niet onwillig zijn, maar gaan luisteren. Als er menschen onder ons zijn, die lust hebben om met scheldwoorden overstroomd te worden, moeten die zich maar verharden, maar laten wij dadelijk gaan."

Toen allen nu in den dorpstempel bijeenwaren, sprak Ta Datoe tot de menigte: „Ik wil u alleen maar zeggen, dat onze bloedverwant hier gekomen is; of hij met een bepaald oogmerk komt, weet ik niet; dat zullen wij vanmiddag of morgenochtend wel hooren. Gaat nu eerst naar huis terug en komt vóór donker weer samen. Wij zullen vroeg eten en dan een bespreking houden met onzen gast."

Alle handen repten zich na deze woorden om den maaltijd gereed te maken en vóór zonsondergang was de rijst en toespijs gereed en opgedaan op koperen schalen en in allerlei eetmandjes. Ook was er palmwijn van de boomen gehaald. En nauwelijks had Ta Datoe weer met een plank in den dorpstempel gerammeld, of de dorpelingen brachten met groote bedrijvigheid alles wat voor den gemeenschappelijken maaltijd noodig was naar den tempel. Mochten er ook al enkele trage lieden onder zijn, dan kregen zij van de meer ijverigen te hooren: „Moeten jullie weer treuzelen, zoodat wij straks overdekt worden met leelijke woorden! Schamen jullie je daarginds niet!" Maar alles kwam toch gereed, terwijl de zon nog boven den horizon stond. De bladeren en drinknappen werden rondgedeeld en de voorspijs genuttigd. Daarna deed men den hoofdmaaltijd eer aan: de handen tastten toe en de kaken werden in beweging gezet.

Na het eten liet Ta Datoe de menschen naar huis gaan en gaf aan een slaaf bevel zijn dochter Datoe, die thuis was, te gaan zeggen dat zij slaapgerei voor den gast in gereedheid moest brengen. De slaaf begaf zich daarop

naar het huis van Ta Datoe, waar hij, zooals het behoorde, vóór de dochter des huizes op den vloer ging zitten. „Meesteres," zeide hij, „ik heb van onzen heer het bevel gekregen u om slaapgerei voor den gast te vragen, dat ik naar den dorpstempel zal brengen." Datoe deed wat haar verzocht was en bovendien spleet zij wat pinang, brak sirihvruchten in stukjes, stortte tabak uit den bamboe in een tabakskoker en schikte de pruimingrediënten op een koperen schaal, die zij met het slaapmatje meegaf.

Nu begaf de slaaf zich opnieuw naar den dorpstempel en zette daar de sirih-pinang vóór Ta Datoe neer. „Breng het naar je heer daarginds," gelastte deze, en zoo bracht de slaaf het pruimgerei naar Oejoeka toe, die daarop een pruim nam.

„Mij dunkt," zeide Ta Datoe nu, „het is al laat." „Dat is zoo," antwoordde Oejoeka, „laten wij morgenvroeg met elkander spreken." „Dat is goed." Ta Datoe reikte daarop zijn gast het slaapmatje, dat door den slaaf gehaald was en begaf zich vervolgens naar zijn woning, waarna elkeen zich ter ruste legde.

Den volgenden morgen vroeg kwam Ta Datoe weer met zijn sirihzak bij zich den dorpstempel binnen. Oejoeka werd juist wakker en verontschuldigde zich over zijn lange slapen. „Gaat u maar eerst naar uw huis terug; ik volg u dadelijk, doch moet eerst mijn paard verzorgen. U weet misschien nog niet, dat het geen gewoon paard is, maar mijn broer." „Neen, dat wist ik niet, maar de menschen hebben mij wel verteld, dat in mijn familie een echtpaar voorkomt, dat twee kinderen heeft, waarvan één een paard is." „Dat is zoo; mijn broer is een paard, en ik ben maar een dom iemand, die nog niet eens weet, hoe het behoort."

Daarop keerde Ta Datoe naar zijn huis terug, en de plek waar hij zat was nog niet warm, of hij zag dat Oejoeka verschillende mooie voorwerpen te voorschijn had gebracht, voor mannen en voor vrouwen; dit alles was weer uit Monjara's bek gekomen. Belast en beladen liep de jonge man naar het huis van het Hoofd, ging de trap op en zette zich boven aan den ingang neer. Ta Datoe riep hem naderbij en daarop stond Oejoeka met alle kostbare geschenken op en nam plaats op de voorgalerij. Vervolgens sprak hij: „Mij dunkt, Vader, ik moest u nu maar zeggen, waarom ik hier ben gekomen; ik zal het maar regelrecht doen, wat er ook van kome. Want wat mijn manieren aangaat: ik heb u reeds gezegd, dat ik de behoorlijke gebruiken niet ken."

Iedereen in huis zweeg doodstil, niets kraakte er, zelfs de vloer niet, zóó stil zat men naar Oejoeka te luisteren. Deze vervolgde: „Door innig verlangen gedreven, heb ik deze reis ondernomen om al mijn ooms en tantes te gaan bezoeken en heb in dit dorp geen ander huis betreden dan dit. Ik heb u reeds gezegd, dat ik maar zonder omwegen en formaliteiten spreken

zou: laat komen wat er van komt, Hij daarboven heeft mij den weg getoond, dien ik ga. Velen van u, die mijn vaders en moeders zijt, zullen wel gering van mij denken, nu ik tot u kom met iets wat ik in mijn droom heb gezien. Of het iets goeds is of niet, weet ik niet. Maar ik vraag u, vaders en moeders, slechts dit eene: is het bosch toegankelijk of niet [1]) ? Op uw beschikking zal ik niet ingrijpen."

Na deze woorden nam Oejoeka een pruim, en toen hij gepruimd had, sprak hij verder: „Het is het beste, dunkt mij, dat ik nu eerst weer naar den dorpstempel ga." Toen nu Oejoeka was vertrokken en de huisgenooten onder elkaar waren, zeiden zij: „We moesten de dorpelingen maar niet door plankgerammel in den dorpstempel bijeenroepen, maar laten wij de menschen gaan zeggen, dat zij hier in het huis van Ta Datoe samenkomen."

Zoo verzamelden de oudsten van het dorp zich in het huis van Ta Datoe, en deze deelde hun mede, dat Oejoeka om de hand van zijn dochter had gevraagd. „Of hij het gewoonterecht al dan niet heeft geschonden, of het bosch toegankelijk is of begroeid, ik beslis er niet over. Ziet hier onze dochter; zij behoort u toe, wij hebben haar alleen maar het leven gegeven. Ge weet, hoe jong en onervaren zij nog maar is; ze kan zelfs haar neus nog niet schoonvegen. Ik zeg u dit alleen maar, opdat gij het allen zult weten. Niet dat ik de beslissing maar op u wil schuiven, maar ge weet: op deze wijze behoort men elkaar in deze wereld eerbiedig te behandelen."

Ta Datoe zweeg en nu gingen de ouderen van het dorp de geheele zaak uitvoerig beredeneeren en van alle kanten bezien. Een hunner zeide: „Ik geloof, dat wij allemaal de onwetendheid en luiheid van onze dochter kennen. Maar laten wij de dingen niet op elkaar afschuiven, doch spoedig beslissen." Een ander, een familiehoofd, richtte zich direct tot de hoofdzaak en vermeed verdere uitweidingen: „Wilt naar mij luisteren! Wat voor iemand zouden wij als man voor onze dochter moeten zoeken of afwachten? Wij behoeven niet meer te wachten tot zij groot is geworden; dat is zij al. Laat zij ons, haar vaders en moeders, maar geen schande bezorgen!" Weer een ander sprak: „Of we ook al lang praten, we nemen tòch de aangeboden sirih-pinang aan; laten we 't nu maar dadelijk doen, en den dag bepalen, waarop de bruidegom naar zijn bruid gebracht zal worden." Na deze woorden maakte men het pakje open, dat Oejoeka had aangeboden en nuttigde de sirih-pinang. Ook de geschenken, die Oejoeka hun gebracht had, als: ringen, oorversierselen, enkelringen, sarongs en baadjes, werden thans aangenomen.

Daarop richtten een man en een vrouw uit het gezelschap zich tot Datoe, de dochter van het Hoofd: „Dochter van ons, wij vragen je, of wat wij

---

[1]) Zie voor deze beeldspraak bij het huwelijksaanzoek: Tor. II, bl. 14.

zeggen, je aangenaam is. Zeg maar onbeschroomd „neen" of „ja"; wij willen je niet overreden of met onze woorden overrompelen." Nu antwoordde Datoe: „Ik weet niet wat u te zeggen, „ja" of „neen". Laat ik niet door eigen schuld onheil aanbrengen. Spreekt u maar eerst, Vaders en Moeders; ik wil toeluisteren en daardoor zekerheid krijgen." Hierop antwoordden allen: „Onze dochter spreekt verstandig. We hebben al gezegd, dat wij haar niet willen overreden; als wij haar nu drongen om „ja" te zeggen, zou zij niet eens weten waarop zij „ja" zei."

Nu nam een andere vrouw het woord: „Mijn kind, je bent al groot; waar zouden wij op wachten? De vraag is thans tot ons gekomen, of het bosch hier toegankelijk is, om door Oejoeka ontgonnen te worden. Wat voor iemand zouden we zoeken? Een rijk man? Met zoo iemand zouden wij niet prettig kunnen omgaan. Iemand met veel kennis? Als die dan maar niet den baas over ons speelde! Het is zooals de Ouden zeiden: „Al kwam er iemand met maar één oog, of één hand, of één voet, als hij met ons in vriendschap kwam leven en ons als vaders en moeders beschouwde, dan zouden wij hem graag in onze familie opnemen. Laten wij, die maar eenvoudige menschen zijn, niet willen uitkiezen. Dit is alles wat ik te zeggen heb."

Nadat Datoe over al deze goede lessen had nagedacht, zeide zij onder tranen: „Mooi spreken kan ik niet, maar als u er zóó over denkt, Moeders en Vaders, wat zal ik dan nog zeggen? Als ik „neen" zeide, zou ik onheil over mijzelf kunnen brengen, of schande over u allen."

Nu antwoordden allen, dat Datoe goed gesproken had, en eenige lieden gingen naar den dorpstempel om Oejoeka deze woorden over te brengen. Zijn weerwoord was, dat de bruidschat reeds aanwezig was en dat hij maar zou afwachten welken dag de familiehoofden voor de bruiloft zouden bepalen. Toen dezen dit hoorden, zeiden zij: „Het is duidelijk, dat Oejoeka niet meer naar zijn dorp terugkeert. Na zeven nachten zullen zijn zwaard en sirihzak boven in huis gebracht worden, en hijzelf eveneens."

Terwijl dit alles in het achtste dorp zoo voorviel, brachten in de zeven dorpen, die Oejoeka vroeger door was getrokken, de zeven Hoofdendochters bij wie hij geslapen had, elk een kind ter wereld. Spoedig werden deze kinderen groot en sommige konden zelfs al kruipen. Oejoeka zelf bleef, tot de dag van de bruiloft gekomen was, bij Monjara, en op den huwelijksdag werden zijn zwaard en sirihzak in het slaapvertrek van zijn bruid opgehangen en begonnen de menschen van het geheele dorp met geweren te schieten en op gongs te slaan; reizang en reidans werd ingezet en duurde tot den volgenden morgen. Den ochtend na den huwelijksdag richtten de oudere familieleden hun vermaningen tot het jonge echtpaar: „Wij vereenigen u beiden en van nu af behoort ge bij ons. Maar het is jammer, dat een

deel van hen, die ulieder vaders en moeders zijn, hier ontbreekt. Of zij later verstoord zullen zijn, dat wij u hebben laten trouwen, dat weten wij niet. Als ge wilt, dat velen uw huis zullen bezoeken, treedt dan onhebbelijk op tegen uw familieleden. Als er menschen komen, veronachtzaamt ze dan; als zij om palmwijn vragen en er is genoeg, zegt dan dat er niets is; op deze wijze zult ge zeer bemind worden en zullen uw traptreden en voorgalerij glad worden door veler voeten [1]."

Spoedig werd in de geheele landstreek het huwelijk van Datoe bekend. Nu was er een Hoofdenzoon, die met haar had willen trouwen; Oejoeka was hem echter vóór geweest, en daarom waren de menschen van zijn stam zeer op Oejoeka vertoornd en ook op zijn broer Monjara.

Eens zeide Monjara tegen Oejoeka: „Ach broer, ik heb er genoeg van om altijd alleen te zijn en steeds op dezelfde plek onder jullie vertrek te staan; overleg eens met de ouderen, wat er met mij gebeuren moet." „Wat nu, broer? je bent een paard en alleen je spraak is die van een mensch. Er zal niemand zijn, die met een paard wil trouwen." Nu werd Monjara boos. „Maar probeer het dan toch! Spreek er eens over! Als dan niemand wil, wat zullen we er dàn aan doen? Maar zeg niet: geen mensch wil met een paard trouwen. Dat weet ik immers tòch wel. Een paard hoort bij een paard en een mensch bij een mensch, alsof ik dat nog niet wist! Maak mij niet verlegen, mij, je jongeren broer; bedenk eens hoeveel keer ik je heb laten vallen op onze reis langs zeven dorpen, nooit immers! Nimmer ben je in lianen vastgeraakt; honger of dorst heb ik je nooit laten lijden, tot aan je huwelijk toe. Je hebt toch gezien, broer, wat ik al niet in mijn vermogen heb."

Nu kreeg Oejoeka spijt. „Jamaar, broer, ten eerste heb ik niets wat als bruidsgeschenk kan dienen. En ten tweede: wie heb je, ver of dichtbij, in je droom gezien?" „Niemand anders dan Datoe uit het volgende, het negende dorp. Ze is een nicht van jouw vrouw. Haar heb ik in mijn droom gezien, deel dat maar mee aan onze moeders en vaders in dit dorp." „Goed, broer; blijf jij maar onder het huis, je zult wel hooren wat wij zeggen, want we zullen niet zacht praten. Maar enkelen zullen er wel om lachen, omdat je maar een paard bent."

En werkelijk, met goedvinden van de oudsten van het dorp, werden er menschen met een verlovingsgeschenk naar het negende dorp gezonden. Dezen begonnen met daar te verhalen hoe druk en levendig het was geweest op de bruiloft van Oejoeka. En toen Ta Datoe en de oudsten van het negende

---

[1]) Deze vermaningen worden gegeven om de jonggehuwden te herinneren aan den eerbied, welken zij schuldig zijn aan hunne schoonouders en nieuwe familie; ze worden door sommigen in ontkennenden zin gesteld, bv. „als er gasten komen, moet ge ze niet te eten geven" enz. om ze in een geestig kleed te steken, waardoor zij veel hilariteit onder de gasten verwekken (Tor. II, bl. 19).

dorp vroegen, of zij ook nog een ander doel hadden met hun komst, antwoordden zij: „Uw broeders en kinderen van het achtste dorp hebben ons gezonden om te vragen of het bosch hier toegankelijk is of niet." En met deze woorden schoven zij den vergaderden familieleden het verlovingsgeschenk toe, sirih-pinang en vrouwensieraden. Nu vroeg het Hoofd van het negende dorp: „Waar komt dit vandaan? Van iemand uit het achtste dorp?" „Zoo is het. Weet u nog niet, dat het Oejoeka's broer is?" Daarop vroegen de menschen van het negende dorp verbaasd: „Heeft die dan nog een broer? Dien hebben wij op Oejoeka's bruiloft niet gezien. In wiens huis houdt hij dan verblijf?" „Toen u in het achtste dorp was, vertoefde hij onder den dorpstempel." „Heeft hij zijn slaapvertrek dan onder het huis?" „Neen, maar daar is hij het liefst. Misschien begrijpt u het als u zijn naam hoort." „Hoe heet hij dan?" „Monjara." „Zit hij dan altijd op een paard?" „Neen, hij is zelf een paard." Nu begonnen alle menschen hard te lachen, en spotten erover, hoe een paard kon laten vragen of het bosch toegankelijk was! Maar toen zij vernamen, dat de gansche schat, dien Oejoeka hun had aangeboden, uit den bek van het paard was gekomen, sloegen zij van verwondering hun hand tegen hun mond en zeiden: „Ach, we hebben niet met opzet willen spotten, we wisten niet, dat de zaak zóó stond. Wij zullen in een ander huis gaan overleggen, wat wij doen zullen; blijft gij hier, straks zult ge onze beslissing hooren."

Terwijl alle anderen samen vergaderden, bleven de huisgenooten de gasten gezelschap houden. Ze waren bang, dat het in 't achtste dorp bekend zou worden, dat zij hen uitgelachen hadden en moedigden Datoe aan om maar in dit aanzoek toe te stemmen. Men pruimde de sirih-pinang, en Datoe zat er maar zwijgend bij, doch toen de sirih gepruimd was, gaf zij haar jawoord; nu werd aan degenen, die het huwelijksaanzoek hadden overgebracht, de boodschap gegeven, dat het bosch toegankelijk was: niemand had er een verbodsteeken in aangebracht, en om de boodschappers de vermoeienis van het heen en weer trekken te besparen, bepaalde men nu reeds dadelijk, dat over zeven dagen de bruiloft gevierd zou worden, door beide dorpen gezamenlijk.

Toen de boodschappers in het achtste dorp waren teruggekeerd, vertelden zij alles wat men in het negende dorp gezegd had; de dorpelingen uit het achtste dorp waren er uitermate verblijd over en Monjara, die onder het huis stond, hoorde het geheele verhaal. Daarop ging men alles gereedmaken om Monjara naar het huis der bruid te begeleiden. De vrouw van Oejoeka zou op Monjara rijden, want deze had zelf tegen zijn broer gezegd: „Laat mijn schoonzuster niet te voet gaan, maar op mij rijden; blijf jij dan aan haar zijde, zoodat ze niet bang hoeft te zijn." Dit had Oejoeka goedgevonden; hij kende de vrees die zijn vrouw voor Monjara gevoelde, daar zij

niet alleen wist, dat hij een paard was, maar het haar ook bekend was wat er binnenin zijn paardengedaante zat. Zij was huiverig voor hem, vooral nu zij wist, dat zij hem tot zwager had.

Zoo had op den afgesproken tijd de bruiloftsoptocht plaats. Vooraan kwamen degenen, die het zwaard, den sirihzak en den bruidschat droegen; Monjara met zijn schoonzuster, zijn broer en de oudere bloedverwanten liepen in het midden, omstuwd door de menigte. De weg, dien zij gingen, liep langs het strand der zee en toen zij halverwege gekomen waren, zagen zij een groot schip met vele menschen, die van het eerste dorp kwamen. Dezen waren op zoek naar het tweetal, dat vroeger door hun dorp was getrokken.

Het schip legde aan bij het negende dorp en de opvarenden vroegen de dorpelingen: „Waarom zijn jullie hier met zoovelen bij elkaar?" „Wij wachten op een bruiloftsstoet. Er komt een toovermachtig paard hier, met zijn broer Oejoeka, die onlangs in het achtste dorp getrouwd is. Hij, Monjara, komt hier in het negende om te trouwen." De menschen van het schip antwoordden: „Die twee zijn juist degenen, die wij zoeken, op bevel van de Hoofden uit het eerste tot en met het zevende dorp. Want alle Hoofdendochters hebben een kind gekregen en sommigen harer hebben bekend, wie er de vader van is. Anderen hebben niets durven zeggen, omdat zij bang waren, dat zij gedood zouden worden. Maar als de man Oejoeka heet, dan is hij degene, die zich aan al de Datoe's langs zijn weg vergrepen heeft. Gij zijt hem ter wille geweest, doch nu zal èn uw dorp èn het achtste als een wervelwind ronddraaien, want allerlei kanonnen en groote en kleine geweren zullen op u afgeschoten worden. En dan is er één geweer, „de Kralenrijger" genaamd; als dat wordt afgeschoten, komen de kogels er uit, alsof ze aan een snoer geregen waren, en dan sterven alle vijanden tegelijk."

Met groote, verschrikte oogen keken de dorpelingen van het negende dorp elkander aan. „Ach, hadden wij de verlovingsgeschenken maar nooit aangenomen! Nu zullen wij allen omkomen door den Kralenrijger!" En terwijl zij nog zoo stonden te klagen, zagen zij de bruiloftsgasten naderen; de menschen, die op verkenning waren uitgegaan, maakten zich uit de voeten en begaven zich in prauwen naar hun schip terug. Nauwelijks was de stoet uit het achtste dorp aangekomen, of overal hoorde men vreugdeschoten lossen en op gongs slaan.

Toen Monjara den ingang van het negende dorp bereikt had, zong hij:

Bekkenslag weerklinke heden,
Volgens d'oude bruiloftszede.
Mede daarom ook begonnen
Met het schieten der kanonnen!
Broer, omgord u bij het kleeden

Met den band van uwe scheede.
Richt u op, wend u ter rechter,
Sierlijk zij uw pas bij 't vechten,
Vast en zeker zij uw gang.
Strijd maar broeder, wees niet bang!
't Zij een schijngevecht maar heden,
Volgens d'oude bruiloftszede.

Nu deed Oejoeka een wapenrusting aan voor het spiegelgevecht dat als naar gewoonte op de bruiloft zou gehouden worden; ook omgordde hij zich met een zwaard, naar de aanwijzingen van Monjara, die in den droom den ophanden zijnden oorlog gezien had. De meeste bewoners van het achtste en negende dorp waren het eigenlijk eens met de menschen, die hier op verkenning waren gekomen en slechts weinigen kozen partij voor de beide broeders. Monjara zag wel, begaafd als hij was met bizondere vermogens, dat er in de harten der menschen geen vreugde over deze bruiloft was, al werden er wel geweren afgeschoten ter eere van de bruiloftsgasten; er zat veel kruit in, maar geen kogels, zoodat niemand geraakt werd.

Ook Oejoeka merkte wel, dat al zijn metgezellen oorlog verwachtten. „Welaan, als dit ons lot is, ons door den Heer toebeschikt, laat er dan gebeuren, wat gebeurt! Dit is het lot, waarover wij in onze wieg tegen onze Moeder gelachen hebben [1]."

Weer zong Monjara:

Zwaar en moeilijk is het leven,
Dat den mannen wordt gegeven.
Rampspoed en ellende omringen
't Levenslot van jongelingen.
Hoor wat ik tot u ga spreken:
't Lichaam draagt een droevig teeken!
't Is het teeken van den dood,
Dat daar staat, mijn reisgenoot!

Nu bracht men het paard onder het huis van Ta Datoe, vlak onder het

---

[1]) Wanneer een Toradjasche moeder haar zuigeling in de wieg ziet glimlachen, dan weet zij dat er een afgezant van den Hemelheer bij hem is geweest, die hem allerlei vragen heeft voorgelegd: Wilt ge spoedig sterven of nog lang niet? Wilt ge verdrinken of door koppensnellers omkomen? Wilt ge door een vallenden boom verpletterd worden of van een steilte naar beneden storten? Wilt ge in den strijd omkomen of door een krokodil worden verscheurd? Wilt ge thuis op uw slaapmat overlijden of in den vreemde sterven? Wanneer de zuigeling glimlacht, heeft hij een der vragen toestemmend beantwoord.

Nu vorscht de moeder uit, op welke vraag haar kind met lachen heeft geantwoord. Zij stelt ook een reeks vragen aan het wicht en wacht af, op welke vraag het glimlacht (MS.).

vertrek van Datoe, en daarop werd alles voor den maaltijd in gereedheid gebracht. Terwijl allen zaten te eten, stond Monjara maar stokstijf daar beneden en stroomen tranen vloeiden uit zijn oogen. „Wat eet het paard gewoonlijk?" vroegen de huisgenooten. „Och, laten wij ons daar maar niet druk over maken," zeiden anderen, „als wij maar genoeg krijgen." Na het eten spraken de Hoofden met elkander en steeds was het onderwerp van de gesprekken de tijding, die de menschen van het schip gebracht hadden en het lied, dat Njara mBalili gezongen had.

Daarop gaven de Hoofden bevel om tot de huwelijksgebruiken over te gaan. Toen de bruidegom in het vertrek van de bruid zou gebracht worden, legden de begeleiders van Monjara diens toom en zadel op het slaapmatje van Datoe. Daarna was de tijd voor spel, zang en dans aangebroken, en dit duurde den geheelen nacht; de menschen wilden tòch niet gaan slapen, bevreesd als zij waren, dat de zeven dorpen de twee dorpen zouden komen belegeren.

Den volgenden dag spraken de Hoofden van beide kanten, die van het achtste en van het negende dorp, hun vermaningen aan het echtpaar uit. Een hunner zeide tegen Datoe: „Mijn kind, hier zijt ge beiden. Maar tegen één van jullie kan ik geen vermaning uitspreken; doch dit zeg ik je: het geldt jullie beiden als man en vrouw. Pruttel niet tegen je man, hetzij hij eet, hetzij hij drinkt, of baadt, of onder je vertrek ligt. Wel heeft hij een huid evenals wij, maar verder is het net als met den wind en den rook: wij weten niet waar hij heen zal gaan of waar hij vandaan komt. Jij bent als 't ware de rook en je man de wind. Als de wind blaast, let er dan goed op, beluister hem en kijk goed naar de beweging der bladeren, anders schrik je, wanneer de wind ergens tegenaan slaat. Er is wind van velerlei soort, zooals bijvoorbeeld het gerucht dat wij nu gehoord hebben. Maar de goden hebben ons leven in handen, dag en nacht."

Monjara stond sinds zijn komst in het dorp maar onder het huis; hij at niet en dronk niet en de tranen die uit zijn oogen vloeiden, maakten een heele geul in den grond. Zijn behoefte deed hij niet, hij was niet vastgebonden en droeg geen toom, want deze lag op het slaapmatje van Datoe.

Weer werd een maaltijd genuttigd en daarna werd er gepruimd en gepraat van je welste! Wel vielen er tranen onder het praten, want men dacht aan de menschen, die waren komen verkennen en aan het lied van Monjara, en had medelijden met het paard dat niet at en niet dronk. Maar sommige der aanwezigen spraken zichzelf moed in en vermanden zich: „Sterven wij, dan sterven wij, en niet slechts één onzer, maar wij allen samen hier in het dorp."

Toen de menschen van het achtste dorp weer naar huis terugkeerden, bleven Oejoeka en zijn vrouw bij Monjara; hun oogen waren dik van het

schreien en ook Datoe, de vrouw van het paard, huilde hevig en was vastbesloten in leven en sterven haar man getrouw te blijven.

Nog geen tien dagen na het vertrek der gasten zagen de bewoners van het negende dorp plotseling een groot schip naderen, dat propvol mannen zat, en donderend knalden de geweerschoten van den Kralenrijger los, welks kogels elkaar inderdaad opvolgden alsof ze aan een snoer geregen waren. Een menigte karbouwen en paarden, die zich buiten het dorp bevonden, werden doodgeschoten en na eenigen tijd bereikten de kogels ook het dorp en drongen door de negen omwallingen heen.

Opgeschrikt door het zien van de doorgeschoten versterkingen, het omkomen der dieren en het sneuvelen van vele menschen, kwam er voor het eerst beweging in Monjara, en hij zong:

Vreest niet, Hoofden, weest niet bang,
Broer Oejoeka, hoor mijn zang,
Help mee dezen strijd beslechten,
Spring omlaag om óók te vechten.
Wees niet angstig voor den dood,
'k Heb uw leven in mijn schoot.
Sierlijk zij uw pas bij 't vechten,
Ga den strijd voor ons beslechten.
Wil uw dolk recht vóór u houden,
Dat 'k uw dapperheid aanschouwe!
Zwaar en moeilijk is het leven,
Dat den mannen wordt gegeven.
Rampspoed en ellende omringen
't Levenslot van jongelingen.

Daarop riep hij zijn vrouw toe:

Vrouw, we moeten hiervandaan,
Maak je klaar, wij zullen gaan!

Datoe klom nu op den rug van Monjara en vervolgens ging hij met haar den weg naar de zee op, waar de vijand was. „Ach, oudere broeder [1]," klaagde Datoe, „waar wilt ge mij toch brengen?" Maar Monjara antwoordde:

Wees niet angstig voor den dood,
'k Heb uw leven in mijn schoot.

Nu was Datoe niet angstig meer en bij het water gekomen, steeg zij van het dier af en ging baden, een eindje van Monjara af, in de rivier Sadee

---

[1]) De vrouw noemt den man „oudere broeder", de man zegt „jongere zuster" tot de vrouw (Tor. III, bl. 431, noot 1).

Bone. Toen de vijanden haar niet meer op het paard zagen zitten, begonnen zij het dier te beschieten. Maar als Monjara zich even schudde, vielen de kogels aan weerszijden van hem af en hoopten zich op. Op het hooren van de schoten raapte Datoe in haar angst haar kleeren bijeen en liep hard naar huis toe. Daar kwam zij opeens Oejoeka tegen, die luide krijgskreten aanhief. Wild sloeg hij met zijn zwaard om zich heen en hieuw de vijanden neer. Als hij op de schilden inhakte, doorkliefde hij ze meteen en raakte met één en denzelfden slag den vijand ook. En het geluid van zijn zwaard, dat suisde door de lucht, was als dat van gonzende wespen.

Nauwelijks was Datoe in het dorp gekomen, of de dorpelingen sloegen de deur van den dorpsingang toe, verborgen zich aan den voet der omwalling en zaten stilzwijgend terneer. Geen hunner kwam de broeders buiten de omheining te hulp. Eerst toen alle vijanden gedood waren, deden zij op Oejoeka's verzoek de deur weer open en kon deze binnen het dorp komen, Monjara aan diens toom voorttrekkende.

Er was nu even wat verademing, maar het duurde niet lang of al het krijgsrumoer begon opnieuw en weer suisden de kogels door de lucht, want nu kwam het tweede dorp aanzetten, met de overige vijf dorpen, om het negende dorp te belegeren. Ook nu riep Monjara zijn vrouw om mee naar het water te gaan, en zong Oejoeka toe:

Met de lans zij d'eerste worp,
Doe een uitval uit het dorp.
Wees niet angstig voor den dood,
'k Heb uw leven in mijn schoot.
Zwaar en moeilijk is het leven,
Dat den mannen wordt gegeven.
Rampspoed en ellende omringen
't Levenslot van jongelingen.

Oejoeka antwoordde hem:

Hoor, wat ik tot u ga spreken:
't Lichaam draagt een droevig teeken.
't Is het teeken van den dood,
Dat daar staat, mijn reisgenoot!

Op het gezang van Oejoeka barstte het heele dorp in weeklachten uit en men wilde hem niet naar de aanvallers toe laten gaan. Monjara ging er echter op af en Datoe klom op den rug van het dier. Toen de vijanden het paard met Datoe aan zagen komen, schoten zij niet en wierpen ook niet met de lans, maar toen Datoe afsteeg om in de rivier Sadee Bone te gaan baden, werd Monjara als overdekt door ontelbare kogels. Datoe was nu weer zoo bang, dat zij van de badplaats naar het dorp vluchtte en

nauwelijks bevond zij zich binnen de omwalling, of weer werd de deur van den dorpsingang toegeslagen. Oejoeka was er juist door naar buiten gegaan om zijn broer te hulp te snellen, onder het uiten van krijgshaftige oorlogskreten, onheilspellend als het geroep van de *ngkeo* [1]) en de *popoko janto* [2]). Maar het duurde niet lang, of daar zag hij zijn broer vallen; een groote kogel had zijn kop getroffen.

Nu werd Oejoeka door vrees bevangen; hij leunde op zijn schild en wachtte een oogenblik; daarop keerde hij naar het dorp terug. Thans maakte de vijand zich meester van den kop van Monjara; het lichaam was geheel ongedeerd gebleven, glad en gaaf als een ei of als een *bomba*-stengel [3]). Het was dan ook onkwetsbaar, en onheilbrengend voor den vijand. De kop werd in triomf weggedragen om er het overwinningsfeest mee te vieren.

Den volgenden morgen vertelde Datoe, dat zij een droom gehad had: men moest een jonge bloeiwijze van een pinang nemen, een met negen trosjes, en daarmee op den buik van het paard slaan, negen keer van den hals naar den staart en negen keer van den staart naar den hals. Na dit te hebben medegedeeld, viel Datoe weer in slaap, terwijl het regende èn de zon scheen, en nu hoorde zij een stem, die tot haar zeide: „Sta op, Datoe, laat door een man een mes slijpen en snijd daar den buik van het paard mee open." Weer werd zij wakker en vertelde de menschen, wat zij gedroomd had. Ook was haar gezegd, dat zij haar man zou zien

.... met zijn schouders, forsch' en breede,
gratievol van lijf en leden,

en, zoo had zij gehoord, zijn haar was zóó lang, dat het op den grond sleepte.

Nu begaven Oejoeka en Datoe zich naar het lichaam van het paard, en velen vergezelden hen om te zien wat er zou gebeuren. Eerst sloegen zij hem, volgens de aanwijzingen uit den droom, tweemaal negen keer, en sneden hem daarna open, bij den hals beginnend, tot aan den staart. Nauwelijks ging het vel vaneen of ze zagen beweging in den buik van het paard en hoorden zeggen: „Snijdt niet te diep, opdat het mes mij niet rake!" Voorzichtig sneden zij verder, en daar kwam een schoone jonge man uit het paard te voorschijn, geheel gekleed en van al het noodige voorzien. Naast hem lagen vele kleeren en sieraden voor vrouwen en mannen, benevens huishoudelijke voorwerpen. Men droeg Njara mBalili op de handen

---

[1]) naam van een vogel, welks geluid onheil voorspelt (Wbk.).

[2]) nachtvogel die hard roept (Wbk.).

[3]) *bomba,* eene plant welker geheel gladde en rechte stengels spreekwoordelijk zijn (Wbk.).

naar het dorp, daar hij nog wat zwak was; het was ook zoo warm in den buik van het paard!

Thans keerde Oejoeka met zijn vrouw naar het achtste dorp terug en van daar uit deed hij de zeven dorpen den oorlog aan. Hij doodde zóóveel menschen, dat de rijstblokken door de stroomen bloed werden meegevoerd. Alleen zijn zeven buitenechtelijke kinderen spaarde hij, met hun moeders, die tot krijgsgevangenen van de beide broeders werden gemaakt, maar niet hun vrouwen werden.

Toen Oejoeka en Monjara met hun vrouwen de ouders der beide broeders gingen bezoeken, vonden zij het gansche dorp in rouw en alle leven stilstaande. Maar bij den terugkeer van het tweetal herleefde mensch en dier en natuur, en van toen af leefden alle dorpen, dat van Oejoeka en Monjara's ouders evenals de negen andere, in vrede en eensgezindheid met elkander.

53. Het Ei-kind.

Loeë mBoejawa en Matia nTana waren eenigen tijd getrouwd, toen Matia nTana zwanger werd en een ei (*tojoe manoe*) baarde. De vader was zeer onthutst over deze vreemde gebeurtenis:

Als het maar geen onheil brengt,
Dat je een ei het leven schenkt!

Maar de moeder stelde hem gerust:

Onheil brengen doet het niet,
't Geeft mij vreugde, geen verdriet.

Na langen tijd wierp Matia nTana het ei stuk, en nu kwam er een jong meisje uit te voorschijn. Thans was Loeë mBoejawa zijn vrouw toch wel dankbaar!

Een poos later kwam er een witte vogel (*tontji boeja*) op de dij van Loeë mBoejawa zitten en vroeg hem: „Waar is het badwater?" „Aan de buitenzijde der dorpsomheining," was het antwoord. Daarop ging de witte vogel naar het badwater, trok zich de veeren uit, wierp deze weg en werd een jonge man. Verwonderd zeide Tojoe Manoe, toen zij hem zag aankomen: „'t Is geen vogel, maar een jongmensch; het zal vast een prins zijn!"

Nu vroeg de jonge man haar:

Tojoe Manoe, wijs me aan,
Waar ik wel mag zitten gaan.

En toen men hem een plaats had gegeven, begon Tojoe Manoe's moeder toebereidselen te maken voor den maaltijd en zette de rijst te vuur. Nu

stelde Tontji Boeja het meisje voor om hem te luizen, terwijl men wachtte tot het eten gaar werd.

Toen de rijst gereed was, ging men eten; daarna werd sirih-pinang en tabak rondgediend en tenslotte deed de jonge man het meisje een voorstel:

Tojoe Manoe, ga je mee,
Naar een feest daar over zee?

Gaarne stemde het meisje in dit aanbod toe en schoon uitgedost stapten zij in een schild en voeren daarin, door den wind voortgedreven, in het luchtruim naar het doel hunner reis. En toen zij aan den overkant neerkwamen, werden zij gul onthaald.

Van het feest weer thuisgekomen, stelden zij den dag van hun huwelijk vast, want de ouders van Tojoe Manoe en deze zelf hadden een aanzoek daartoe van den prins aangenomen. Op den avond van den trouwdag begaf het echtpaar zich naar den zolder van het huis, waar hun slaapplaats was gereedgemaakt, om daar hun eersten huwelijksnacht door te brengen. Toen Tontji Boeja zijn vrouw wilde betasten, verzette zij zich daar eerst tegen, doch haar man antwoordde: „Het is voor getrouwde menschen niet onbehoorlijk elkaar te omvatten; wees niet bang, jongere zuster [1]), als ik die twee bergjes aanraak, die daar tegenover elkaar staan." Daarop betastte hij haar borsten en nam haar tot vrouw.

„Laten wij nu gaan slapen," stelde hij voor; „open die kist daar en zie wat er in zit. Haal er een Bandjareesch baadje uit, een gordel en een draagsarong; ook een sarong, een vrouwenbaadje en een hoofddoek." Zij deed het; daarop trokken de echtelieden de kleeren aan, kropen gezamenlijk in de kist, lieten die door hun ondergeschikten dichtmaken en vonden op deze wijze beiden den dood.

54. Kangië-ngië.

Er was eens een meisje dat Kangië-ngië heette. Eens gingen haar ouders en dorpsgenooten met z'n allen naar een feest. „Maar jij moet thuisblijven," zeide haar moeder, „om voor de varkens en kippen te zorgen." Kangië-ngië schreide bitter bedroefd omdat zij alleen achterbleef, hoewel ze toch al een groot meisje was dat reeds pruimde. Maar zij wist dat men haar niet mee wilde nemen, omdat men zich over haar schaamde: ze had nl. heel lange schaamharen, die er uitzagen als gekleurde kwasten.

Terwijl zij nu zoo zat te huilen, kwam een *tobongkilo* [2]) haar troosten.

---

[1]) Zie bl. 55, noot 1.

[2]) groote roofvogel, met witte borst en bruine vlerken (Wbk.).

Deze streek neer op den vloer, legde het vogelbaadje af en was nu een mooi jong meisje. Ze trok Kangië-ngië de lange schaamharen, die ze als een wrong op de heup droeg, uit en weefde er fraaie kleeren van; daarop trok zij haar vogelpakje weer aan en stak haar vriendin enkele van haar eigen veeren in het lijf, waarop deze ook een vogel werd en met haar mee naar het feest vloog. Zij daalden bij de badplaats neer en toen daar menschen kwamen, verborgen zij hun vogelbaadjes en gingen hun haar wasschen.

Op het feestterrein aangekomen, begaven zij zich regelrecht naar de hut van het Hoofd. Er was niemand, die Kangië-ngië herkende, zelfs haar eigen ouders niet. Maar twee prinsen, een uit het Westen en een uit het Oosten, waren verrukt van de beide meisjes. „Maakt plaats," zeiden ze tegen de hen omringenden, toen de meisjes in den dorpstempel kwamen, „doet de menschen dicht op elkaar schuiven!" En bij den maaltijd gaven ze dengenen, die het eten rond moesten dienen, bevel: „Brengt maar twee mandjes met rijst; ieder van ons wil met één dier beide meisjes uit eenzelfde mandje eten."

Na het eten en het sirihpruimen, toen het reeds donker werd, begonnen de feestvierenden een reidans te houden en zoodra de meisjes opstonden om aan den dans deel te nemen, gingen de beide prinsen haar achterna en sloegen den arm om haar heen. Eerst toen den volgenden morgen de hanen begonnen te kraaien, hielden zij op met dansen, en toen het zoover licht was geworden, dat men een luis op de hand al zien kon, namen de meisjes sirih-pinang en spuwden haar roode speeksel uit tegen den zijkant van het tempeldak. Plotseling laaiden de vlammen hoog op, zoodat de menschen water gingen halen om den brand te blusschen. Na eenigen tijd was het vuur, dat zich door de tooverkracht der beide meisjes niet verder verbreidde, gedoofd, maar de meisjes zelf waren intusschen verdwenen en niet terug te vinden.

Toen zij den volgenden dag terugkwamen en zich opnieuw met de jongemannen ten reidans begaven, bond men haar met kettingen vast, opdat zij niet weer zouden ontkomen. Maar tegen den morgen staken zij ten tweeden male een gedeelte van het tempeldak met rood speeksel in brand, hare kettingen smolten en ook nu maakten de meisjes zich uit de voeten.

Na afloop van het feest vlogen de vogelmeisjes naar het dorp van Kangië-ngië's ouders, doch bleven in een boom zitten, waar de ouders de vogels niet vermochten te pakken. De meisjes waren bitter bedroefd, daar Tobongkilo zeide heen te moeten gaan: „Maar als je, naar je zegt, niet naar je Moeder wilt terugkeeren, ga dan naar den waringinboom daarginds; daar woont mijn broer met mijn zusje. Trouw met hem; ik ga naar mijn huis aan den overkant der zee." Daarop begon Tobongkilo haar vriendin te luizen, die onderwijl in slaap viel; wakker wordend, was de laatste alleen en barstte opnieuw in tranen uit.

Nu kwamen echter de aanwijzingen van Tobongkilo haar in de gedachte; zij volgde ze op en vloog naar den aangewezen waringin. Spoedig trok haar gezang de aandacht der bewoners van het huis onder den waringin. „Och broer," zeide het meisje tegen den jongen man, „klim eens in den boom en haal dien vogel voor me; ik wil ermee spelen." De jongen klom nu in den waringin, de vogel ging hem tegemoet en zette zich op zijn schouder. Doch eenige dagen lang wilde het diertje niet eten. Eerst toen de broer weg was gegaan, om een prauw te maken, ontpopte Kangië-ngië zich, maar liet het meisje beloven niet aan haar broer te vertellen wie zij was. Daarop tooverde zij rijst, toespijs en eetgerei, maar kroop des avonds weer in haar vogelgedaante terug. Toen de jongeman thuiskwam, vertelde zijn zuster hem, dat de vogel nu wat rijst had gegeten.

Den volgenden dag vroeg de broer, vóór hij weer aan zijn prauw ging werken, of het meisje een hoofddoek voor hem wilde zoomen. Maar toen hij vertrokken was, kwam Kangië-ngië weer te voorschijn en deed het naaiwerk. En ook de volgende dagen hielp zij het meisje bij het naaien van een baadje en een broek. De kleeren waren echter zoo netjes, dat de jongeman, die wist dat zijn kleine zusje nog niet zoo mooi kon naaien, argwaan kreeg. En toen hij haar op zekeren morgen een draagsarong te naaien had gegeven, ging hij niet naar zijn werk, maar verborg zich onder het trapportaaltje om daar op de loer te gaan liggen. Daar zag hij hoe het vogeltje zich als een meisje onthulde en de draagsarong begon te naaien. Nu sloop hij naar boven, nam het vogelbaadje weg en wilde het niet meer teruggeven. Eerst was Kangië-ngië erg verlegen, maar des middags tooverde zij weer een maaltijd bijeen; met hun drieën gingen zij eten en tenslotte maakte de jongeman het vogelmeisje tot zijn vrouw.

Na eenigen tijd, toen Kangië-ngië al moeder was geworden, ging zij met haar man en kind naar een doodenfeest, dat hare ouders voor haar hadden aangericht, omdat zij meenden, dat Kangië-ngië gestorven was. Een slaaf, die het drietal in een prauw zag aankomen, liep naar zijn heer en zeide: „'t Komt mij voor, dat onze jonge meesteres daar aankomt!" „Dat zal wel een leugen wezen!" zeide Kangië-ngië's vader. Maar al spoedig kreeg men toch zekerheid, dat het Kangië-ngië was, die daar met man en kind op haar eigen doodenfeest was aangekomen. Toch liet men het doodenfeest doorgaan, daar er kort geleden een ander dorpslid gestorven was.

Toen de reidans gehouden werd, nam eerst Kangië-ngië daaraan deel, terwijl haar man intusschen op het kind paste, en toen zij weer terugkwam, begaf hij zich ten dans. Maar bij zijn terugkeer vond hij zijn vrouw dood op den grond liggen. Bedroefd en verontwaardigd, dat men vóór haar dood een doodenfeest voor haar had gevierd, had zij zich de kris van haar man in 't hart gestooten. Nu nam ook haar man de kris, doorstak daarmede eerst zijn

kind en vervolgens, nadat hij zich naast Kangië-ngië had laten neervallen, zichzelf. Zonder zijn vrouw immers kon hij niet leven!

Spoedig werd deze droeve tijding aan het zusje van Kangië-ngië's man overgebracht. Zij begaf zich daarop naar de plaats, waar de drie dooden lagen, overgoot hen met water en maakte hen zoodoende weer levend. En na afloop van het feest verhuisde het echtpaar voorgoed naar het dorp van Kangië-ngië's ouders, waar zij verder zeer gelukkig leefden.

55. Mooela-oela Leti.

Een ouderpaar had zeven zonen, waarvan de jongste een kat was. Deze zonen nu gingen eens vogels lijmen en de Eerste bleef den boom, dien ze met lijm besmeerd hadden, bewaken, terwijl de zes anderen naar huis gingen.

Er kwamen heel wat vogels op den boom af, maar toen de Eerste zich er heen haastte, om ze mee te nemen, zag hij een vrouw, die op *oela*-vruchten[1]) was uitgegaan, om met het sap dier vruchten haar schaamdeel (*leti*) in te wrijven. Ze was heelemaal naakt, en omdat ze onophoudelijk waterde en dat onzichtbaar wilde maken, wreef ze zich met oela-sap. Dit deed ze met de eene hand; met haar andere hand pakte zij al de vogels van den Eerste bijeen. Verschrikt liep de jongen weg, bang om dat geverfde schaamdeel te zien. Thuisgekomen, vertelde hij alles aan zijn broeders, en de Tweede zeide: „O, ik geef niet om zooiets! Ik ga er morgen op uit om te lijmen!" Maar ook hij werd bang, en de vier op hem volgende broeders eveneens, en lieten zich een voor een van hun buit berooven.

Tenslotte was de Kat aan de beurt. „Miauw, miauw," zeide hij, „ik zal onzen buit bewaken." „Och, jij bent maar een kat, jij zult er nog veel minder van terechtbrengen. Ze is voor ons, menschen, zelfs niet eens beducht geweest." Toch werd hij bij den boom neergezet en toen na verloop van tijd Mooela-oela Leti er aankwam, hielp hij haar de vogels in haar draagmand laden en ging met haar mee naar huis. Hij zag, hoe ze daar de vogels toebereidde, roosterde en op de rookvliering weglegde, hoe ze kookte en at, alles met één hand, terwijl de andere zonder ophouden haar onderlichaam inwreef.

De vrouw gaf hem te eten en reikte hem vervolgens een matje om op te liggen; daarop begaf zij zich naar haar kamertje. „Ik wil toch eens kijken," sprak de Kat bij zichzelf, „of zij zich als zij slaapt, ook nog steeds inwrijft, of dat ze er dan mee ophoudt." Hij sloop naar haar kamertje, en zag daar, dat de weerzinwekkende gedaante van Mooela-oela Leti maar een omhulsel was; zij had het thans afgelegd en bleek een mooi, jong meisje te zijn. Nu

---

[1]) *oela*, een boom, met het sap van welks vruchten men de tot kleedingstof bereide boombast inwrijft, om ze duurzaam te maken (Wbk.).

onthulde zich de Kat eveneens, en werd een schoone jongeling. Hij nam het omhulsel van Mooela-oela Leti weg en verbrandde het. Hierover ontstak het meisje ten zeerste in toorn, maar de jongeman wist haar tot bedaren te brengen en sloeg haar voor om samen te gaan slapen. Zoo werden zij man en vrouw.

Na verloop van tijd ging de jonge man zijn oudere broeders eens bezoeken; dezen waren, sedert zijn verdwijnen, in diepen rouw over hem, en groot was hun vreugde, toen zij hem in deze gedaante terugzagen. En toen zij met hem mee naar zijn woning gingen, en daar zijn mooie vrouw zagen, wilden zij wel in zijn plaats met haar getrouwd zijn. Maar de Jongste zeide tegen hen: „Vroeger hebt ge haar niet aangedurfd en was ik de eenige, die haar gevolgd is; zoo heb ik haar tot vrouw kunnen nemen en daarom sta ik thans niet toe, dat gij haar trouwt."

Zie ook: Tor. III, bl. 419, no. 83, waar de naam Maoela-oela Leti luidt.

Aansluitend bij deze reeks onthullingen volgen thans nog eenige vertellingen:

Het verhaal van Wongko mPidi. *)

Wongko mPidi was een kreupele man; zijn vrouw, Tele Lio Wonigi, ging daarom alleen naar den rijstakker om het werk te doen. Eens, toen zij van het oogsten thuiskwam, vertelde zij haar man, dat een *tobongkilo* [1]) haar toegezongen had: „Verstoot Wongko mPidi; ik ben een schoon man met fraaie armbanden."

Den volgenden dag droeg Tele Lio Wonigi haar man naar den akker, maar nu kwam de vogel niet te voorschijn. Toen zij den dag daarop weer alleen was, hoorde zij het gezang opnieuw. Weer liet Wongko mPidi zich naar den akker dragen, maar geen vogel liet zich hooren. Van toen af begon Tele Lio Wonigi haar man te bedriegen en zeide, dat de Tobongkilo niet meer zong, als zij alleen aan het oogsten was. Maar de vogel kwam iederen dag bij haar, ontpopte zich als een jonge man, Dae Pasigi, en haalde haar over om met hem mee naar zijn huis te gaan en zijn vrouw te worden.

Toen Wongko mPidi merkte dat zijn vrouw hem ontrouw was geworden, wierp hij zich vanuit zijn huis op den grond en lag daar nu machteloos neer, zonder dat iemand hem hielp. Hij kon zijn vrouw niet eens beboeten wegens haar ontrouw, arme lamme man als hij was!

Een eenigszins andere redactie van dit verhaal is:

---

*) Uit het manuscript.

[1]) groote roofvogel, met witte borst en bruine vlerken (Wbk.).

Wongko mPidi en Kajoe Doendingi. *)

Kajoe Doendingi moest geheel alleen voor het akkerwerk zorgen, daar haar man, Wongko mPidi, verlamd was. Terwijl zij eens aan het oogsten was, hoorde zij vanuit een boom haar toezingen, dat zij haar man verlaten moest en den zanger, den schoonen Joë mParigi, trouwen. Ze vertelde het thuis aan haar man, doch deze antwoordde: „Dat zijn maar praatjes van je; neem morgen iemand mee naar den akker, als je bang bent."

Den volgenden dag ging Kajoe Doendingi weer alleen uit oogsten; nauwelijks was zij daarmee begonnen, of opnieuw hoorde zij het liedje van Joë mParigi, maar de zanger zelf bleef weer onzichtbaar.

Den dag daarop wenschte Wongko mPidi zijn vrouw te vergezellen. Zij droeg hem naar den rijstakker en zette hem, alsof hij een kind was, op een boomstam neer. Toen hij het liedje echter hoorde, riep hij uit: „Breng me naar huis; hij wil dat je mij verstoot!"

Nu kwam Joë mParigi te voorschijn en ging Kajoe Doendingi, die haar man op den rug droeg, achterna. Hij ging op de huistrap zitten en weer zong hij zijn lied. De vrouw wilde hem sirih-pinang geven, maar nog had hij niet gepruimd of hij zeide: „Kom, laten we samen weggaan!" Daarop ging Kajoe Doendingi met hem mee; Wongko mPidi wilde hen achternagaan, maar hij kon niet; hij liet zich uit het huis vallen en kwam jammerlijk om. Joë mParigi trouwde daarop met de vrouw, die hij ontvoerd had.

Laoti-oti. *)

De jonge Datoe ging met slechts twee ondergeschikten op reis om Laoti-oti [1]) te bezoeken en kwam in een dorp van zeven huizen, die zeer ver van elkander verwijderd lagen. In zes van deze woningen vond hij enkel onderhoorigen van Laoti-oti's ouders, maar men wees hem het laatste huis als hare woning aan.

Daar ging Datoe dan ook naar binnen en werd er door de moeder van Laoti-oti gastvrij onthaald. Toen hij haar echter mededeelde, dat hij een verre reis gemaakt had om zijn nichtje Laoti-oti te zien, werd zij zeer verlegen. „Ach, was je nichtje maar een mensch! ze is een aap en ik houd haar boven op zolder verborgen. Ze kan niet eens spreken en roept maar: hoo! hoo! hoo! net als de apen. De menschen zien haar alleen maar tegen den avond, als zij gaat baden. Maar waarom heb je eigenlijk die verre reis ge-

---

*) Uit het manuscript.

[1]) (*la* + *oti*; dit *oti* is verkorting van *boti*), benaming die soms aan den aap wordt gegeven in de verhalen (Wbk.).

maakt?" „Alleen verlangen naar u en mijn nichtje brengt mij hier," verzekerde Datoe nogmaals. „Al is zij een aap, schaamt u zich daar niet over; de Goden hebben het zoo gewild."

Den volgenden dag zeide Datoe opnieuw, dat hij zijn nichtje zoo graag wilde zien. „Eerst als mijn verlangen naar haar wat gestild is, zal ik de terugreis beginnen." Nu riep de Moeder: „Laoti-oti, kom beneden, we gaan baden!" Het apinnetje kwam naar omlaag, ging op den schoot van haar moeder zitten om de moedermelk te zuigen en schreeuwde: „Hoo! hoo!" Daarop gingen moeder en dochter baden, elk aan een afzonderlijk water. Het apinnetje liep het bosch in en Datoe gebood zijn metgezellen haar bij het baden van verre te beloeren. Daar zagen dezen, dat zij haar apengedaante een oogenblik aflegde; zij bleek een schoone jonkvrouw te zijn; de glans die van haar afstraalde, verlichtte de helft van het gansche bosch.

Den dag daarop zou Datoe vertrekken; velen uit het dorp kwamen afscheid van hem nemen. Laoti-oti zag van haar zolder hoe hij kralen aan de bezoekers uitdeelde; ze kwam naar beneden en ging op zijn schoot zitten. Nu nam Datoe een goudbronzen kettinkje uit een taschje, dat in zijn draagsarong zat en deed dat om haar hals. Daarop nam hij afscheid en vertrok. Aan zijn Ouders deelde hij mede, dat hij over zeven dagen met Laoti-oti zou gaan trouwen.

Als verlovingsgeschenk zond hij haar een buffel en een slaaf, en na zeven dagen trok hij met vierhonderd menschen naar Laoti-oti's huis. De bruidschat werd neergelegd en de beschaamde moeder riep haar dochter naar beneden om naar het badwater te gaan. Het apinnetje kwam naar omlaag en zette zich op de knieën harer moeder om te zuigen; vervolgens gingen zij naar het badwater. Laoti-oti baadde op eenigen afstand van haar moeder, legde haar apengedaante af en begroef die. Als mooi gekleed jong meisje riep zij haar moeder om mee naar huis te gaan. Deze herkende haar echter niet en antwoordde: „Ik ga nog niet weg; ik wacht op mijn kind." „Moeder, dat ben ik!" Nu lachte en schreide de moeder van blijdschap en liet de toebereidselen voor de bruiloft maken, die luisterrijk gevierd werd met zang en dans.

Het Weesje. *)

Een weesje (*ana iloe*) woonde heelemaal alleen en had ook geen man om haar bij het akkerwerk te helpen. Toen zij den wensch uitte om een gezel te hebben, al was het maar een varkenskaak, kwam er een bij haar om haar te helpen oogsten. Doodelijk verschrikt liep Ana Iloe weg, maar na langen tijd haalde de Kaak haar in. Met een steen sloeg zij hem dood en

*) Uit het manuscript.

bemerkte pas daarna tot haar spijt, dat zij een schoonen jongeling had doodgeslagen.

Manoe Laeda. *)

Manoe Laeda werd na zijn geboorte door zijn moeder onder het huis geworpen, door een opening tusschen de vloerlatten heen, en daar onder het huis brachten de varkens hem groot. Toen hij volwassen geworden was, trok hij een hanengedaante aan en ging zijn vader opzoeken. Hij streek neer op het dak van een prauw met menschen, die de zee opvoeren, en ontmoette zoo zijn vader, die in een andere prauw zat. Nu maakte Manoe Laeda zich bekend en voer met zijn vader terug, die bij zijn thuiskomst de ontaarde moeder ter dood bracht.

Lae mPasa. *)

Een ouderloos meisje (*ana iloe*) woonde alleen met een kat, die haar onderrichtte hoe zij baden, koken en alle huiselijke werkzaamheden verrichten moest. Eens toen Ana Iloe zat te naaien, zeide de kat: „Miauw, miauw, daar komt Lae mPasa, de koning der slangen, je halen."

En inderdaad, daar kwamen Lae mPasa's onderhoorigen het huis van Ana Iloe binnen om haar mee te nemen, en toen het hevig verschrikte meisje tegenstribbelde, riep Lae mPasa, die onderaan het huis lag, haar toe: „Kom beneden, Ana Iloe, ik wil met je trouwen." „Ik wil niet," luidde het antwoord, „ga weg, anders hak ik je doormidden!" „Ik zal mijn bek op je trapportaal leggen!" dreigde Lae mPasa nu. „Goed!" Daarop verbrijzelde Lae mPasa het heele portaal, door zijn kop er op te leggen. „Ik zal mijn kin op je drempel leggen!" „Goed!" Toen werd een stuk van haar huisingang verbrijzeld. „Ik zal me op je vloer leggen!" „Goed!" Maar thans stortte het geheele huis in.

Nu bracht Lae mPasa het meisje over de zee naar het Rijk der Slangen. Dicht bij zijn woonplaats gekomen, hoorde ze al stemmen, die zeiden: „Daar komt onze heer en hij brengt Ana Iloe mee!" „Raakt me niet aan," riep het meisje angstig en Lae mPasa verbood daarop de slangen om aan haar te komen. Hij gaf bevel eten voor haar te koken en toen dit gaar was, kwamen de slangen aangekropen met een mandje vol rijst en toespijs in den bek. Maar Ana Iloe griezelde ervan en kon niets eten. Zij zag het zwaard van Lae mPasa in het haar aangewezen slaapvertrekje hangen en wist daardoor, dat zij getrouwd was met den Slangenkoning.

Op den avond vóór het plantfeest was het Slangenvolk naar den akker gegaan. Al spoedig kwam Lae mPasa weer bij zijn vrouw terug en zeide:

*) Uit het manuscript.

„De reden, dat ik je hierheen heb gebracht, is dat ik medelijden met je had, daar je niemand anders bij je had dan die kat."

Den volgenden dag ging Lae mPasa met al zijn volk aan 't rijstplanten. Toen Ana Iloe zag, dat haar schoonouders, twee groote slangen die haar moesten bewaken, lagen te slapen, bedwelmde zij hen met rook, sprong over hen heen en liep den kant van de akkers uit, waar zij duidelijk menschenstemmen hoorde. Aan het water vond zij slangenvellen hangen, die het Slangenvolk had uitgetrokken, en floep! daar stak zij er den brand in. Vervolgens liep zij weer naar haar verblijf terug.

De planters waren hevig vertoornd, toen zij hun slangengedaanten niet meer vonden, maar toen Ana Iloe aan haar man bekende, dat zij degene was die ze verbrand had, zeide de Slangenkoning tot zijn volk, dat zij zich maar moesten troosten en voortaan als menschen verder leven, daar zijn vrouw dit aldus wenschte en daarom de slangenhuiden verbrand had.

Ook Lae mPasa's ouders wierpen hun slangengedaanten af en hun zoon leefde verder zeer gelukkig met Ana Iloe als zijn vrouw.

Een vertelling, die bij deze slangengeschiedenis kan worden aangehaald, heet:

De Slang. *)

Zeven zusters gingen eens baden in zee; de zes ouderen waren reeds weer op het strand toen de jongste, Kapapitoe („de zevende"), nog in het water was. Daar kwam een kokosnoot aandrijven, die op haar been bleef liggen. Zij pakte de vrucht beet en nam ze mee naar huis.

Na eenige dagen kwam de eigenaar van de noot, een slang, Kapapitoe halen. Onder aan het huis beval hij haar de trap af te komen en plaats te nemen op de zitbank die hij op zijn kop droeg. De verschrikte Kapapitoe kroop in een hoek van het huis; de zes zusters boden zichzelf, in fraaie kleederen uitgedost, een voor een aan den Slang aan in plaats van de jongste, maar de Slang riep het meisje dreigend toe: „Als je niet wilt komen, leg ik mijn kop in je huis en dan valt het om!"

Schreiend ging Kapapitoe nu naar beneden en liet zich meevoeren. Bij het afscheid gaf zij haar moeder een kondo-plant; zoolang deze bloeide, was dit het teeken dat Kapapitoe nog leefde; was de plant verlept, dan zou het daardoor duidelijk worden, dat het meisje gestorven was.

Toen Kapapitoe op de bank boven op den kop van den Slang zat, kroop hij met haar naar de zee, zwom naar den overkant en bracht haar naar de Slangenstad, waar het krioelde van zijns gelijken, grooten en kleinen. Men

*) Uit het manuscript.

was druk in de weer met rijststampen en voorbereidselen maken voor het plantfeest dat op handen was. Na vier dagen ging de Slang met zijn onderhoorigen naar den akker om rijst te planten; ze trokken hun slangengedaanten uit en togen aan het werk. Nu verbrandde Kapapitoe echter alle slangenhuiden, zoodat de slangen verder als menschen moesten blijven leven.

Van toen af aan beviel het Kapapitoe goed in haar nieuwe omgeving en zij wenschte dat haar moeder ook overkomen zou. Eén slang was er nog over; deze was niet naar het veld gegaan, zoodat zijn omhulsel niet verbrand was. Hij ging Kapapitoe's moeder en zes zusters halen en droeg ze, toen hij de zee overzwom, met have en al boven op zijn kop. Alle zeven meisjes kregen een als man onthulden slang tot echtgenoot en hadden verder een zeer gemakkelijk leven, daar zij nergens voor behoefden te zorgen.

De Houten Bak. *)

Indo i Datoe had geen kinderen en uitte op zekeren dag den dwazen wensch: „Kreeg ik toch maar een kind, al zou het ook slechts een houten bak zijn!" En werkelijk, na eenigen tijd baarde zij een houten bak. De eerste dagen was ze een en al aandacht of er ook een kind uit te voorschijn zou komen, maar ten langen leste liet ze den bak in het water gooien. Na eenigen tijd kwamen er twee meisjes uit, die in den bak de rivier opvoeren en elkander steeds in liederen toezongen. Tenslotte kwamen zij terecht bij haar Grootmoeder, die ze in haar huis opnam, waar Ngalitaoe Sanepa [1]) hen later kwam huwen.

Loeë nTjese en Loeë mBoejawa. *)

Twee zusjes, Loeë nTjese („neerhangende bloemtros") en Loeë mBoejawa („neerhangende tros van goud"), zaten samen te naaien. Op zeker oogenblik liet Loeë nTjese haar naald vallen en riep daarbij uit: „Ach, was er maar een aap uit het bosch, die mijn naald kwam oprapen!" En dadelijk kwamen er twee apen, die de naald voor haar opraapten. Toen haar vezeldraad van *soeka* [2]) op was, zeide Loeë mBoejawa: „Ach, was er maar een aap uit het bosch, die ons soeka-vezels bracht!" Weer kwamen beide Apen het gewenschte brengen. Maar ditmaal gingen ze niet meer weg en wilden de beide meisjes trouwen. Noodgedwongen en met afkeer gaven dezen toe, maar trachtten hen met allerlei listen van zich af te houden. Na eenigen tijd zeiden

---

*) Uit het manuscript.

[1]) Ngalitaoe Sanepa vervult de rol van sierfiguur; Ngalitaoe: jongeling; Sanepa: naam van een bevallig vogeltje (Zie Tor. III, bl. 387, noot 2).

[2]) de boom Gnetum gnemon, waarvan bladeren en vruchten eetbaar zijn, terwijl van den bast touw gedraaid wordt (Wbk.).

zij, dat zij zwanger waren, en toonden haar enkelknobbels als de plaats van haar zwangerschap; in plaats van haar vagina hadden zij telkens de tusschenruimten harer teenen aangeboden. Zij riepen: „We zijn op zuur belust, haalt mangga-vruchten voor ons!"

Terwijl de Apen onderweg waren om mangga's te zoeken, maakten Loeë nTjese en Loeë mBoejawa zich gereed om te vluchten, maar eer zij weg waren, kwamen de Apen al met de mangga's terug. Doch nu stuurden de vrouwen hen uit om alikruiken te halen en gaven hun daarvoor bamboekokers mee, die geen bodem hadden, zoodat de schelpdieren er steeds uitvielen en de Apen langen tijd voor niets aan 't werk waren. Toen zij terugkwamen, waren de vrouwen weg; ze hadden eenige kleerluizen achtergelaten, die antwoorden moesten, als de Apen riepen.

Nu gingen de Apen er op uit om de weggeloopen zusters te zoeken. In zeven dorpen vroegen zij naar den weg en in elk daarvan kregen ze bericht, dat de vrouwen daarlangs waren gegaan. Eindelijk kwamen zij in het dorp, waar Lagoni [1]) de vrouwen op den zolder van zijn huis verborgen had. Hij had twee varkens gebonden en onder den vloer van zijn rijstschuur gelegd en zeide tegen de Apen, dat de beide vrouwen in varkens waren veranderd. Nu bedekten de Apen zich het hoofd met *tea*-bladeren [2]) en trokken zeven keer zingende om de varkens heen, maar de dieren bleven die ze waren en werden geen vrouwen. Daar de beesten zich dus niet lieten bezweren, bedreven de Apen zeven dagen lang weduwnaarsrouw over hen; vervolgens legden zij hun apenhuid af, hielden als strijdbare jonge mannen een krijgsdans en gingen heen. Maar de vrouwen, die dit alles van boven hadden gadegeslagen, hen achterna! „Wacht op ons! wacht op ons!"

Toen zij de jonge mannen hadden ingehaald, luisden zij elkander. Onder die bedrijven vielen de vrouwen in slaap met het hoofd in den schoot der mannen, en nu liepen dezen weer weg. Maar weer wisten Loeë nTjese en Loeë mBoejawa hen in te halen; de vrede werd hersteld en tenslotte trouwden zij met elkander.

Verhaal van de Koekoek. *)

Een jong meisje, Andi, woonde samen met haar melaatschen broeder, Belike, dien zij trouw oppaste. Zij was bevriend met een koekoek (*koloko*), die iederen dag bij haar venster op een boomtak ging zitten en zingende tegen haar sprak, maar niet in huis wilde komen omdat Belike zoo stonk. Andi wist haar broeder echter zóó in een foeja-omhulsel te verbergen, dat de stank zich niet meer verspreidde en zoo kwam de koekoek dan ook bij Andi

*) Uit het manuscript.

[1]) Zie bl. 36, noot 1.

[2]) *tea*, de wilde broodboom (Wbk.).

binnen, legde de vogelgestalte af en bleek een mooi jong meisje te zijn, op wie Belike dadelijk verliefd werd. Toen zij op zekeren dag met Andi zat te pruimen, pakte hij plotseling haar vogelhuid weg, zoodat zij niet meer heen kon vliegen. Haar huilen en weeklagen hielp niet: Belike weigerde het vogelbaadje terug te geven en zoo werd zij gedwongen met hem te trouwen. Maar terwijl hij sliep, zag zij kans hem het vogelkleed weer afhandig te maken, en vloog daarmee ver weg.

Toen kon Andi het niet langer bij haar broer uithouden. Door verlangen naar haar vriendin gedreven, verliet zij Belike, die nu niemand meer had om voor hem te koken en hem te verzorgen. Zijn wonden werden hoe langer hoe erger en zijn huis stortte ineen. Met moeite kroop hij naar het water. Daar riep hij uit:

Of ik sterven zal of leven,
't Water zal mij uitkomst geven!

Met deze woorden dook hij onder, en zie, geheel genezen kwam hij er uit.

Zoo bereikte hij het huis van de Oude Vrouw [1]), bij wie hij zijn intrek nam. In een nabijgelegen dorp nam hij deel aan het tollen en wist, doordat zijn tol van koper was, het spel te winnen, waarop hij trouwde met de dochter van het Hoofd.

Als krachtig jonkman trok hij vervolgens ten strijde tegen Koloko, en slaagde er in haar dorp te veroveren. Thans trouwde hij haar ten tweeden male en Andi, die hij bij Koloko aantrof, bleef bij hen inwonen.

III. VERHALEN VAN TOCHTEN NAAR DE BOVENWERELD EN DE ONDERWERELD.

56. Leti Sangkomba.

Eens zeide Ngalitaoe Pokelo („jongeling de lokker") tegen zijn moeder: „Ik ga boschkippen lokken." Onder de boomen gekomen, meende hij een kip te hooren kakelen; daarom wierp hij zijn lokhaan aan een touw midden in den kring der opgestelde strikken, opdat het dier door zijn gekraai en geklapwiek de kip zou aanlokken. Maar het bleek geen kip te zijn: het was een vrouwelijk schaamdeel (*leti*), dat op Ngalitaoe Pokelo's voorhoofd sprong en zich daar vasthechtte. „Ga weg, Leti," riep de jonge man, „ik wil je niet hebben!" Maar de Leti antwoordde: „Je hebt me naar je toegelokt, en daarom ben ik gekomen."

Met geen mogelijkheid kon de jongeman het ding loskrijgen. „Houd je

[1]) Zie bl. 39, noot 2.

van *ra'oe*-vruchten[1]), Leti ?" vroeg hij. In brabbeltaal antwoordde zij hem, dat ze er dol op was. „Laat me dan los !" Daarop liet zij hem los en wachtte, op den grond liggend, tot hij vruchten voor haar ging halen. Ngalitaoe Pokelo klom nu in een boom, plukte een ra'oe-vrucht en gooide deze ver weg; daarop een tweede vrucht nog verder. Maar in een ommezien was de Leti weer onder den boom terug. Toen gooide hij een vrucht neer zoo ver als hij kon, klom vlug den boom uit en zette het op een loopen. Maar de Leti hem achterna ! Nu wierp Ngalitaoe Pokelo een reusachtigen knol van de helling; de Leti pakte dien beet en rolde ermee naar omlaag. Maar toen zij daar zag, dat het geen mensch was, maar slechts een knol, liet ze hem weer los, zette Ngalitaoe Pokelo na en joep ! daar zat ze weer vast op zijn gezicht.

De jongeman was erg verlegen met het geval en hulde zich thuis in zijn sarong, opdat niemand het zien zou. Maar na eenigen tijd lichtte zijn moeder de sarong op en zag dadelijk wat er op zijn voorhoofd geplakt zat.

Eindelijk echter liet de Leti los, na tot Ngalitaoe Pokelo's onuitsprekelijken afkeer geruimen tijd op zijn voorhoofd gezeten te hebben, en vond een plaatsje in een kippennest aan den buitenkant van het huis, waar ze telkens door de menschen bespuwd en bevuild werd. Eindelijk zeide zij: „Ik ben toch ook een mensch, niet enkel een ding (*sangkomba*); ik wil naar boven, naar den Heere Formeerder (*Poeë mPalaboeroe*) gaan, om hem te verzoeken mij om te smeden." En zoo begaf zij zich op weg.

Tijdens haar tocht gaven verschillende vruchtboomen, die zwaar met vruchten beladen waren, haar de opdracht mee den Schepper te zeggen, dat zij wilden weten wat er met hun vruchten gebeuren moest. En toen zij eindelijk bij den Heere Formeerder was aangekomen, vroeg deze haar wat zij wenschte, waarop de Leti hem verzocht haar tot een gewoon mensch te willen omsmeden. „Haal dan den menschenhamer maar," luidde het antwoord, „maar pas op, dat ge u niet vergist, want als ge den honden-, buffel-, varkens-, muizen- of insectenhamer meebrengt, wordt ge een hond, buffel, varken, muis of insect. Alleen de menschenhamer kan u tot mensch maken !"

In deze moeilijkheid om den juisten hamer te kiezen, kreeg de Leti hulp van een vuurvlieg, die daarvoor als loon een weinig oorsmeer vroeg. Toen de Leti bij de verschillende hamers gekomen was, zette de vuurvlieg zich nl. op den menschenhamer neer, welken de Leti daarop naar den Heere Formeerder bracht. Deze gaf haar nu de gestalte van een welgeschapen meisje. Vervolgens bracht Leti Sangkomba de opdracht der vruchtboomen over en kreeg ten antwoord, dat ze op den voor hen bestemden tijd hun vruchten konden laten vallen. Bij haar terugkeer deelde het meisje hun dit antwoord mede, waarop de boomen in menigte hun vruchten naar omlaag lieten vallen.

---

[1]) *ra'oe*, Dracontomelon mangiferum, een hooge boom, met eetbare vruchten (Wbk.).

Hierop ging Leti Sangkomba weer op het kippennest bij 't huis van Ngalitaoe Pokelo zitten. „Daar is een gast," riep deze, „laat zij niet op die plaats blijven zitten." „Ik zit hier, omdat je mij hier vroeger óók hebt laten zitten." „Dan moet je Leti Sangkomba zijn! Blijf daar niet, kom boven, in huis!" Maar Leti Sangkomba weigerde. Eerst toen Ngalitaoe Pokelo haar een verzoeningsgeschenk gegeven had, bestaande uit vele goederen, een slaaf en een karbouw, stemde zij er in toe bij hem te komen en werd zijn vrouw.

Een andere geschiedenis, waarin van een dergelijke omsmeding sprake is, heet:

Het verhaal van Leti Modondi. *)

Leti Modondi was enkel maar een vagina; ze had geen lichaam en begaf zich daarom naar den Heere Formeerder (*Poeë mPalaboeroe*) om hem te verzoeken haar een menschelijke gedaante te willen geven. Een hond, die hoorde naar wien zij op weg was, droeg haar op aan den Heere Formeerder te zeggen, dat hij niet meer blaffen en niet meer loopen kon. Leti Modondi antwoordde hem: „'t Kan gebeuren dat ik 't zeg, maar als ik er geen zin in heb, dan gebeurt het niet!" Daarop wipte zij verder over den grond en kwam bij een waringin, die tegen haar zeide: „Zeg aan den Heere Formeerder, dat hier een waringin is die niet weet of hij rechtovereind moet staan of vallen moet." Ook nu antwoordde Leti Modondi: „'t Kan gebeuren dat ik 't zeg, 't kan gebeuren dat ik 't niet zeg."

Zoo kwam zij bij den Heere Formeerder, die haar onder zijn hamer nam en haar de gestalte van een jonge vrouw gaf. Ze had geen zin om de boodschap van den hond over te brengen, maar op die van den waringin antwoordde de Hemelheer: „Hier zijn zes korrels rijst, stop die aan den voet van dien boom in den grond; daar bevindt zich een klomp goud, breng dien naar uw huis."

Toen Leti Modondi, thans dus een jonge vrouw geworden, de rijstkorrels in den grond gestopt had, aan den voet van den waringin, viel deze om en vond zij een stuk goud, dat wel zoo groot was als een pompoen. Zij nam het mee naar huis, naar haar kind, dat door Lagoni [1]) verzorgd was geworden. Maar nu Leti Modondi een welgeschapen vrouw was, kon zij het zoogen en zelf verzorgen. En niet lang daarna trouwde zij met Lagoni.

Lise [2]) was natuurlijk hevig jaloersch op de jonge echtgenoote, en om haar te ontvluchten, ging het tweetal op een andere plaats wonen, in een getooverd huis. De wanden daarvan waren uit glas gemaakt en de trap uit

---

*) Uit het manuscript.

[1]) Zie bl. 36, noot 1.

[2]) Zie bl. 28, noot 1.

kostbare goudbronzen kralensnoeren, die steeds heen en weer slingerden. Lise kon de trap niet zien en was dus niet in staat om het huis in te klimmen. Daarop trachtte zij het in brand te steken, maar Lagoni wist het vuur tijdig te blusschen. Toen wilde zij het huis doen omvallen, door de palen waar het op stond, door te hakken, maar deze bleken van steen te zijn. Tenslotte doodde Lagoni de booze vrouw en totnogtoe is zij niet weer levend geworden. Haar lichaam werd in een kuil gegooid en met heet water overgoten, zoodat het verbrandde en uiteenviel.

De Halve Prinses. *)

In een bouwvallig huis woonde een prinses, Datoe Samboekoe [1]), die geen beenen had en wier lichaam eindigde bij haar buik.

Op zekeren dag was Lae mPanjopoe in het bosch aan 't schieten met zijn blaasroer, toen hij dicht bij het dorp van de Halve Prinses kwam, waarvan alle bewoners op haar na gestorven waren. Hij hoorde iemand foeja kloppen, maar zag geen mensch. Daarop klom hij de trap van het leege, vervallen huis op, en zeide bij zichzelf: „Degene, die daar aan 't foeja kloppen is, zal straks wel hier in huis komen." En ja, na eenigen tijd zag hij tot zijn verbazing de Halve Prinses naderbij komen; zij rolde zich om en om over den grond, trok zich aan haar handen de trap op en wentelde zich toen over den vloer naar het midden van het huis, vanwaar zij Lae mPanjopoe, die op de voorgalerij zat, toesprak: „Wel gast, u vindt mij hier maar alleen." Toen Lae mPanjopoe het vertrek rondkeek, zag hij geen haard, maar wel oplaaiend vuur en opstijgenden damp van het eten. Weer sprak het meisje hem aan: „Ik zou het eten wel naar u toe willen brengen, maar dat kan ik niet." Nu stond Lae mPanjopoe op, en zette zich naast haar neer. Daarop gingen zij te zamen eten, en tot laat in den avond bleven zij met elkander zitten praten, tot de Halve Prinses eindelijk zeide: „Spreid nu uw matje op de voorgalerij." „Neen, we zullen samen slapen, al zou ik maar tegen den wand liggen." „Goed, blijf dan maar hier, doch raak mij niet aan." Het meisje had trouwens heelemaal geen beenen, noch geslachtsorgaan.

Den volgenden morgen zeide de Halve Prinses: „Lae mPanjopoe, klim in een pinangboom en haal wat jonge vruchten; pruim ze en blijf dan hier. Ik ga naar den Hemelheer daarboven, om mij te laten omsmeden." Daarop vertrok zij en zocht den Opgerolden Rotan [2]). Met negen knuppels begon

---

*) Uit het manuscript.

[1]) *samboekoe*, één geleding lang (Wbk.).

[2]) Zie voor dezen „Opgerolden Rotan", die de menschen naar de Bovenwereld brengt: Tor. III, bl. 396, noot 1.

zij dezen te slaan, net zoolang totdat hij wakker werd. Hij wilde haar wel naar boven brengen, als zij maar wat water meenam, om hem te besproeien, wanneer hij soms opzij mocht hellen, in plaats van zich recht naar boven te strekken. De Halve Prinses deed het en zoo kwam zij in de Bovenwereld bij Poeë mPalaboeroe, den Hemelheer. Zij verzocht den Heere Formeerder haar om te smeden, en deze wilde daaraan voldoen, als zij hem uit de schuur den hamer haalde, waarmee zij wenschte omgesmeed te worden. „Maar breng me niet den varkens-, apen-, of karbouwenhamer, want dan wordt ge een varken, aap of karbouw." Het meisje wist echter den goeden hamer te kiezen, en nu haalde de Heere Formeerder de ziel even uit haar gebrekkig lichaam, en smeedde haar om. „Ga nu maar naar het meisje, dat daarginds foeja zit te kloppen," zeide hij tot de prinses. Deze deed wat hij haar gelast had, en de foejabereidster prees de schoonheid der prinses zeer, maar wenschte alleen haar kuiten wat gevulder te zien. De goddelijke Smid smeedde de beenen nog eens om, en nu was er niets meer op de Prinses aan te merken. Van top tot teen was zij een volmaakte schoonheid.

Toen de Prinses weer door den Rotan naar de aarde was teruggebracht, en in haar huis kwam, vond zij daar Lae mPanjopoe zitten. „Geef mij wat sirih-pinang," verzocht zij hem. „Neen, ik geef aan vreemden niets te pruimen; ik zou niet willen, dat de Halve Prinses boos op mij werd." Nu nam het meisje haar sirihzak, maar Lae mPanjopoe verbood haar: „Kom daar niet aan; dat is de zak van de Halve Prinses." „Wat praat je toch over de Halve Prinses ? dat ben ik !"

Verbaasd zag Lae mPanjopoe haar aan; door haar allesovertreffende schoonheid had hij haar niet herkend. „Ach !" zeide hij nu tegen haar, „ik vind het zoo moeilijk om alleen te zijn !" „En ik heb het ook zoo zwaar," was het antwoord der Prinses. Beiden leden sterk onder hun eenzaamheid, en daarom trouwden zij nu met elkander.

Lagoni [1]) en zijn vrouw wilden beider echtelijk geluk verstoren, maar hoewel het heele dorp dat zich om Lae mPanjopoe en de prinses verzameld had, voor Lagoni en zijn vrouw van angst ineenkromp, overkwam het bedreigde echtpaar zelf geen kwaad, daar hun huis betooverd was. Zij leefden verder dan ook zeer gelukkig.

57. Boti Pandjangi.

Zie: Tor. III, bl. 396, no. 54.

58. Lasamara.

Zie: Tor. III, bl. 405, no. 68.
Zie ook: Overeenkomst, bl. 279 (V. G. I, bl. 343).

---

[1]) Zie bl. 36, noot 1.

59. Sandima en Bantja Mokole.

Zie: Tor. III, bl. 406, no. 69.

60. Oë-Oënja en Soi Sampati.

Zie: Tor. III, bl. 407, no. 71.

61. Rindi Moë.

Zie: Tor. III, bl. 407, no. 72.

62. Tabole Ode.

Er waren eens zeven parkietjes, die vanuit de Bovenwereld naar de aarde kwamen om daar te baden; bij deze gelegenheid legden zij hare vogelgedaanten af en waren nu mooie jonge meisjes. Een jonge man begluurde ze, nam het omhulsel van de jongste der zeven weg en trouwde haar; het vogelbaadje verstopte hij tusschen de daksparren en de dakbedekking van zijn huis.

Het echtpaar kreeg twee zonen, maar daar de vader gezegd had geen jongens te willen opvoeden, wierp de moeder beide keeren haar zoontje onmiddellijk na de geboorte naar den Hemel, waar zijn grootmoeder het opving. Het derde kind was echter een meisje en bleef bij de ouders.

Eens omwond de vrouw een zwaardgevest met *wintoe*-vlechtsel [1]) en wierp dat al zingende naar haar kinderen daar boven het hemelgewelf. De man die juist van den akker thuiskwam, kreeg argwaan en achterdochtig vroeg hij: „Je hebt zeker een minnaar, voor wien je dat vlechtwerk gemaakt hebt." De vrouw ontkende dit, maar haar echtgenoot was zóó vertoornd, dat hij haar bijna doodsloeg.

Toen hij weer was weggegaan, om rijst te planten, ging zijn vrouw haar vogelbaadje zoeken en vond het achter een dakspar. Het was heelemaal verschrompeld en hard, maar zij zette het in de week en toen het weer zacht was, kroop zij er in met het kleine meisje. Maar daar ze er niet in slaagde met het kind in de hoogte te komen, zag zij zich genoodzaakt de kleine weer neer te leggen. Daarop vloog zij over de rijstplanters heen en greep in de vlucht nog even in den hoofddoek van haar man, wien zij toezong, dat zij naar haar ouderlijk huis ging.

In de Bovenwereld aangekomen, vond zij daar haar beide zonen, voor wie zij een zwaardgevest omvlochten had. Intusschen was daar beneden op aarde de verlaten echtgenoot bezig suikerriet in stukken te hakken, om

---

[1]) *wintoe*, eene orchidée van welker bladscheeden het dikke gele uiteinde tot vlechtmateriaal dient (Wbk.).

zijn huilend dochtertje tot bedaren te brengen. Vervolgens begaf hij zich met het kind op weg om de moeder te zoeken. Hij kwam bij een trap, die wel moeilijk te beklimmen was, maar hem toch tot aan de opening van het hemelgat bracht. Daarboven was de grond weer vlak, zooals op onze aarde. Weldra vond hij zijn vrouw in een groot huis; haar borsten waren heelemaal gezwollen en het was haar een verlichting om haar kind weer te kunnen zoogen. Nu wilde de man weer met haar trouwen, maar de ouders en oudere bloedverwanten daar in de Bovenwereld verzetten zich ertegen, omdat hij haar zoo geslagen had. Eerst als hij zijn wonderkracht kon toonen door water te scheppen in een mand, eerst dàn zouden ze hun toestemming geven.

Zijn grootmoeder kreeg echter medelijden met hem, en hielp hem door zelf deze opdracht uit te voeren. Daarna moest hij fijne rijst, een rijstvat vol, die op een grasveld uitgestort was, weer bijeenvergaren en toen hij dat volbracht had, werd hem toegestaan opnieuw met zijn vrouw te huwen.

Zie ook: Tor. III, bl. 407, no. 73; T. B. G. XL, bl. 372, no. 32.

63. De Schurftige.

Zie: Tor. III, bl. 408, no. 74.

Zie ook: T. B. G. XL, bl. 364, no. 26 en 27; T. B. G. XLV, bl. 438; Overeenkomst, bl. 277 (V. G. I, bl. 339); V. G. II, bl. 402.

64. Verhaal van Kangao-ngao.

Zie: T. B. G. XL, bl. 365—367.

Zie ook: T. B. G. XL, bl. 364, no. 26 en 27; T. B. G. XLV, bl. 438; Overeenkomst, bl. 277 (V. G. I, bl. 339); V. G. II, bl. 402.

65. Soemboli [1]) en de Holgeest.

Een zelfde verhaal als de beide voorafgaande; de dief is hier een holgeest, die zich met haken langs de boomen voortbeweegt.

Zie ook: T. B. G. XL, bl. 364, no. 26 en 27; T. B. G. XLV, bl. 438; Overeenkomst, bl. 277 (V. G. I, bl. 339); V. G. II, bl. 402.

66. Tengko.

Zie: Tor. III, bl. 410, no. 75.

Parallel aan deze geschiedenis loopt het verhaal van:

---

[1]) Zie bl. 89, noot 1.

Naende ngGawoe. *)

Eens was een ouderloos meisje (*ana iloe*) aan het foeja kloppen, toen zij bezoek kreeg van Lagoni [1]), die zijn kalkkoker op de klopplank legde. „Neem dien kalkkoker weg," zeide hij tegen haar, maar dat weigerde zij. Doch nu viel de uit een kalebas gemaakte koker in stukken en legde Lagoni het meisje als boete op, de pinangdoos van Naende ngGawoe te gaan halen. Het bizondere van deze pinangdoos was, dat ze kon spreken.

Op weg naar Naende ngGawoe kwam Ana Iloe bij haar Grootmoeder, die haar waarschuwde: „Als je naar Naende ngGawoe gaat, kom je niet terug! Hij zal je willen trouwen!" En daarom verkleedde de oude vrouw het meisje als man: zij gaf haar een broek, een baadje, een lans en een koperen hoofdversiersel. De borsten van Ana Iloe streek ze geheel glad en tusschen haar beenen stak zij een ketel met een tuit. Door tegen een stijl van het huis te schoppen, deed ze daaruit een paard te voorschijn komen en zoo reed Ana Iloe weg.

In het dorp van Naende ngGawoe was men juist bezig met het werpen van een bal, die uit kokosbladeren gevlochten was: wie den bal zoo kon gooien, dat hij op Naenda ngGawoe's pinangdoos, welke op den zijkant van het dak was neergezet, bleef liggen, zou de doos winnen. Ook Ana Iloe mengde zich in het spel en inderdaad gelukte het haar den bal op de doos te doen liggen. Maar nu kwam Naende ngGawoe op haar toe en zeide: „Je bent een meisje!" „Ik, welneen, kijk maar!" En daarbij wees zij naar de plaats, waar de ketel verborgen was. „Welnu, dan zullen we om het verst wateren." Dit deden zij, maar Ana Iloe won het van Naende ngGawoe en kreeg daardoor de pinangdoos. Toen ze samen boven in 't huis waren om de doos te halen, zeide Naende ngGawoe weer: „Ik geloof toch, dat je een meisje bent." „Welneen," luidde Ana Iloe's antwoord, „anders had ik het immers niet van je kunnen winnen met 't wateren!"

Eindelijk stelde Naende ngGawoe haar de pinangdoos ter hand en nu vertrok Ana Iloe. Bij haar Grootmoeder kleedde zij zich weer als meisje, maar toen Naende ngGawoe haar vanuit zijn huis in de vlakte zag loopen, was hij er zeker van, dat zij degene was, die zijn pinangdoos gewonnen had. Nu zette hij haar achterna, doch Ana Iloe was vlugger dan hij. Maar daarop liet hij scherpe bamboes op haar weg plaatsen, waaraan zij zich verwondde. Een spookaap uit het bosch snelde haar echter te hulp, verborg haar in een fluit en bracht haar zoo naar haar woning.

Ook Naende ngGawoe begaf zich daarheen, maar trof alleen Ana Iloe's zusje aan. Hoe hij ook zocht, Ana Iloe zelf kon hij niet vinden. Men wees hem

---

*) Uit het manuscript.

[1]) Zie bl. 36, noot 1.

een slaapplaats op de voorgalerij. Midden in den nacht kwam Ana Iloe uit de fluit te voorschijn om een splinter uit haar voet te halen, die haar veel pijn deed. Ze stak de huisfakkel aan en dadelijk stond Naende ngGawoe op om haar te helpen. Hij trok den splinter uit haar voet, maar wilde daarna nergens anders slapen dan bij haar. Eerst stond Ana Iloe dit niet toe, maar tenslotte gaf zij zich gewonnen en werd zijn vrouw. En haar zusje kreeg eveneens een echtgenoot.

Ook de volgende geschiedenis behoort hierbij vermeld te worden:

De Weeze. *)

Twee zusters, wier ouders waren gestorven, waren eens samen aan 't boomschors kloppen, toen Lagoni [1]) bij haar kwam zitten sirihpruimen, op het uiteinde van de klopplank. Het jongste meisje speelde wat met zijn kalkkoker en liet dien vallen; Ana Iloe, de oudste, raapte hem op en wilde hem teruggeven, maar nu eischte Lagoni als vergoeding den kalkkoker van den menscheneter Ta nTolo [2]), die bestond uit zeven kalebassen aan één tros.

Daarop voer Ana Iloe in haar hoed over de zee en kwam bij de woning van Ta nTolo. Snel begaf zij zich naar den zolder van het huis, bang als zij was voor de honden van den menscheneter. Maar Ta nTolo rook dat er iemand boven was en vroeg wat ze kwam doen. „Niets, ik heb alleen maar zoo'n verlangen naar u allen." „Nu, ga dan maar slapen."

Toen Ta nTolo den volgenden morgen met vrouw en kind naar den akker was gegaan en Ana Iloe alleen in huis was, stal zij den kalkkoker van haar gastheer, stak wederom in haar hoed de zee over en bracht den kalebastros aan Lagoni, met wien zij later trouwde.

67. Verhaal van Golo en Noesa.

Zie: Tor. III, bl. 411, no. 78.

68. Verhaal van Rantalojo.

Rantalojo en haar zusje woonden samen in één huis. Eens, toen het zusje aan 't rijststampen was, kwam er een groote python die haar begon op te slikken. Wel riep het meisje angstig om haar zuster:

O Rantalojo, 'k ben zoo bang!
Ik word gebeten door een slang!

---

*) Uit het manuscript.
[1]) Zie bl. 36, noot 1.
[2]) Zie Tor. III, bl. 416.

maar Rantalojo kwam haar niet tijdig genoeg te hulp. Langzamerhand verdween zij geheel in 't lichaam van de slang: eerst haar voeten, kuiten, knieën, daarna haar dijen, buik, navel, borst en keel. Wanhopig riep het meisje om hulp, doch Rantalojo kwam maar steeds niet. Het zusje bleef maar doorzingen en was reeds bijna geheel in het lichaam van de slang verdwenen, toen Rantalojo, die boven in het huis was, pas naar beneden keek; zij zag nog hoe de python voortkroop over de dorpsomwalling die uit een zevenvoudige heining bestond.

Nu ging Rantalojo de slang achterna, kwam in het hol, waarin het dier zich omlaag had laten glijden, en sneed alle slangen die zij vond, open. In de grootste zat haar zusje.

Daar de beide meisjes zich thans op aarde niet meer veilig voelden, besloten zij te verhuizen. Zij maakten zich gereed om op reis te gaan, pakten hare bezittingen in een draagsarong, zette hare hoeden [1]) op en werden aan lianen, die Poeë Oera [2]) nederliet, opgetrokken naar den Hemel. Toen vertelden zij hem haar wedervaren met de slang, waarop Poeë Oera de meisjes toestond daarboven te blijven, waar zij het heel goed hadden.

69. Ladoendoejo.

Lemo nTonda was nog maar heel klein, toen haar beide ouders stierven. Haar neef Ladoendoejo, wiens moeder een zuster van Lemo nTonda's moeder was, verloor ook zijn vader en moeder. Hij was echter al wat ouder, droeg reeds geregeld een kapmes, en nam nu de zorg voor zijn kleine nichtje op zich. Daar hij graag den weg wilde weten naar Nanggi, het doodenverblijf, vroeg hij zijn Grootvader, Pajowi nTasi („zeeslang"), om inlichtingen dienaangaande, en trok op diens raad een *kajoe langi* [3]) uit de aarde; door het gat dat nu ontstond, kon hij in Torate, de Onderwereld, zien, waar de beide gestorven moeders samen een doodenfeest vierden.

Nu riep hij de vrouwen toe:

'k Wil u niet verlegen maken,
Maar ge moet dat feesten staken!
Lemo nTonda is zoo bedroefd,
Daar zij uwe zorg behoeft,
Dat 'k u haastig smeek: Keer vlug
Bij uw schreiend kind terug.

---

[1]) hoed: Indo i Bante. De tante der vertelster van dit verhaal heette Toroe (hoed); de vertelster mocht dus het woord *toroe* niet uitspreken en zeide daarom: Indo i Bante, moeder (tante) van Bante, de teknonymische benaming harer tante (MS.).

[2]) een der voorname goden van den rijstakker (Wbk.).

[3]) een boom met ovale bladeren, tooverkruid (Wbk.).

Eindelijk hielden de vrouwen op met hun reidans, en nu kreeg Ladoendoejo ten antwoord:

Zoon, 'k herken je stemgeluid,
Ga jij mij maar vast vooruit:
Als het feest hier is gedaan,
Zal 'k weer naar mijn dochter gaan.

Toen Ladoendoejo echter thuiskwam, bleek het kind in dien tusschentijd geroofd te zijn. Zeeroovers van den Overkant der Zee hadden haar meegenomen. Weer zocht Ladoendoejo hulp bij zijn Grootvader, die hem vertelde waar zijn nichtje te vinden was. Op diens raad schoeide de jonge man zich met kalebasvruchten, ging naar de roovers en wist het kind terug te krijgen. Hij legde haar in de wieg en ging er ten tweeden male op uit, om zijn moeder en tante te halen. Weer zong hij:

'k Wil u niet verlegen maken,
Maar ge moet dat feesten staken!
Lemo nTonda is zoo bedroefd,
Daar zij uwe zorg behoeft,
Dat 'k u haastig smeek: Keer vlug
Bij uw schreiend kind terug.

Ook thans antwoordde zijn moeder, dat hij maar vast vooruit moest gaan, en nu zou ze toch werkelijk komen, als het feest was afgeloopen. Toen Ladoendoejo ditmaal thuiskwam, was zijn nichtje echter weer geroofd. Thans hadden Hemelbewoners zich van haar meester gemaakt. Nu wierp Ladoendoejo op raad van zijn Grootvader een ketting omhoog; deze haakte zich vast aan een huispaal van de bewoners der Bovenwereld. Hij klom erlangs naar boven en kreeg Lemo nTonda in een kist terug. Toen hij, thuisgekomen, de kist opendeed, zag hij dat Lemo nTonda een jong meisje geworden was en dat er een vriendin van haar uit de Bovenwereld naast haar in de kist lag. Men had vergeten die er uit te halen.

Intusschen waren Ladoendoejo's moeder en tante inderdaad naar de aarde teruggekeerd en thans vond er een huwelijk plaats tusschen Ladoendoejo en de beide meisjes.

70. Oo mPakoeli.

Indo i Datoe was reeds geruimen tijd getrouwd, maar had nog steeds geen kind. Op zekeren dag zeide zij tot haar man: „O Ta Datoe, als iemand toch eens een middeltje wist, waardoor ik een kind zou kunnen krijgen; al vroeg hij er een mensch voor, dien zou ik hem geven!" Dat hoorden Ta nTolo [1]) en zijn vrouw, Indo i nTolo [1]). Nu begaf Ta nTolo zich naar het huis van

[1]) Zie voor deze menscheneters: Tor. III, bl. 416.

Indo i Datoe, en op zijn vraag wat zij daarnet besproken hadden, herhaalde Ta Datoe hun wensch om toch maar een kind te krijgen en zeide, gedachtig aan de vele slaven die zij bezaten, er wel een mensch voor te willen afstaan. Daarop gaf Ta nTolo aan Indo i Datoe een medicijn. „Wilt u nu iemand meenemen?" vroeg zij hem. „Neen, nog niet," luidde zijn antwoord, en daarop verliet hij het huis. Nauwelijks was Ta nTolo buiten de dorpsomheining gekomen, of daar gingen zijn honden Posempai („de verscheurder") en Porapai („de vaneenrijter") op de menschenjacht; alleen wie vlug ter been was, kon ontkomen aan de snelle honden die als varkens zoo groot waren. Het menschenvleesch dat op deze wijze gevangen was, werd gedeeltelijk gerookt, gedeeltelijk in stukken gesneden en tot toespijs bereid.

Na eenigen tijd kreeg Indo i Datoe werkelijk een kind, een zoon, die Oo mPakoeli („prijs der medicijn") genoemd werd. Een poos daarna gingen Ta nTolo en zijn vrouw de ouders bezoeken. „Wij komen den prijs voor onze medicijn halen," zeiden zij. Ta Datoe en Indo i Datoe boden den eenen slaaf na den anderen aan, maar Ta nTolo nam daar geen genoegen mee: „Alleen als ge uw zoon Oo mPakoeli geeft, ben ik tevreden." „Liever zouden wij met ons heele dorp sterven, dan dàt te doen!" was het antwoord. Maar toen Oo mPakoeli van zijn spel terugkeerde en de trap opkwam, greep Ta nTolo den jongen plotseling beet, stopte hem in zijn mand en droeg hem weg, zonder dat de ouders er iets tegen doen konden.

Bij den voet van een palmwijnboom gekomen, zette Ta nTolo de mand neer, klom in den boom en zeide: „Laat de mand niet bewegen, kleinzoon, want dan wrijven de vuurhoutjes tegen elkaar, en vliegen we in brand." Maar nu schudde de jongen juist de mand heen en weer, zoodat de houtjes in brand vlogen; de mand verbrandde echter niet, wèl Ta nTolo, die in den boom was geklommen, om er den palmwijn uit te halen. Hij en zijn honden kwamen om, maar Oo mPakoeli bleef in de mand, die om en om rolde, tot vóór 't huis van Ta nTolo. Daar gekomen, kroop de jongen uit de mand en ging naar boven. Indo i nTolo was ondertusschen naar het badwater gegaan; Oo mPakoeli maakte een steen heet, en toen de vrouw thuiskwam, liet hij den gloeienden steen boven op haar vallen, zoodat zij stierf. Daarop bevrijdde hij al de gevangenen die het menschenetend echtpaar gemaakt had, en bracht hen naar het huis zijner ouders; het gerookte menschenvleesch op de rookvliering gooide hij weg.

Na dit gedaan te hebben, ging Oo mPakoeli op reis, en kwam bij den Opgerolden Rotan [1]) die een python was. „Ik kom bij u, Grootvader, om u

---

[1]) Zie voor dezen „Opgerolden Rotan", die de menschen naar de Bovenwereld brengt: Tor. III, bl. 396, noot 1.

te vragen of u mij naar de Bovenwereld wilt brengen." „Bind dan een zitplaats op mijn kop, kleinzoon," antwoordde de python; daarop richtte de slang zich op naar de Bovenwereld; toen Oo mPakoeli daar boven was aangekomen, zeide het dier dat met het lot van den jongen begaan was: „Als je straks aan een tweesprong komt, neem dan niet den grooten weg; die leidt naar Ta Datoe, maar de weg links gaat naar je Grootmoeder."

Zoo sloeg Oo mPakoeli den linkerweg in en kwam bij zijn Grootmoeder; langen tijd bleef hij bij haar en reeds was hij een jongeling geworden, toen hij eens aan haar vroeg: „Waar zijn die menschen daarginds toch mee bezig? Ze maken zoo'n lawaai!" „Zij spelen het balspel om de dochter van Ta Datoe, die in een ander dorp boven op zolder woont. Hij, wiens bal bij haar terechtkomt, mag met haar trouwen." „Mag ik er eens heen?" „Welzeker." Daarop haalde de Grootmoeder kleeren voor Oo mPakoeli voor den dag en vervolgens schopte zij tegen een huispaal; er kwam een paard uit te voorschijn, dat Oo mPakoeli besteeg.

Toen de jongeling de balspelers bereikte, zeiden de menschen: „Wat een mooie man is dat!" Daarop nam ook hij aan het balspel deel, en zijn bal bleef liggen bij de Prinses. Van toen af bracht hij haar bezoeken, totdat zij zwanger was; daarna ging hij er niet meer heen. Na eenigen tijd kon de Prinses niet meer naar het badwater toe, maar liet door haar slavinnen water halen, waarmee zij overgoten werd. Deze slavinnen verspreidden het bericht, dat de prinses zwanger was en nu liet haar vader al de jongemannen komen, die vroeger aan het balspel hadden meegedaan, en vroeg hun, wiens bal bij zijn dochter was terechtgekomen. Maar geen van hen kon deze vraag beantwoorden. De vergadering had reeds geruimen tijd geduurd, en zelfs kwam er al gebrek aan sirih-pinang; daarom werd er een slaaf naar een pinangboom gestuurd, die dicht bij het huis van Oo mPakoeli's Grootmoeder stond. Hij kwam terug met het bericht: „O heer, daar is toch zoo'n mooie jonge man; misschien is hij 't wel, wiens bal bij de Prinses is blijven liggen."

Nu werden menschen uitgestuurd om Oo mPakoeli te halen, en deze bekende, dat zijn bal bij de Prinses gekomen was. Thans had hij nog drie proeven te doorstaan, eer hij de Prinses mocht huwen: eerst moest hij op een menigte lansen een krijgsdans uitvoeren, daarna hetzelfde op een aantal zwaarden, die op een rij waren opgesteld, en tenslotte beval men hem een groote mand vol fijne rijstkorrels, die in 't veld waren uitgestort, bijeen te zoeken. Nadat hij dit alles volbracht had, kreeg hij de Prinses, die reeds een dochtertje ter wereld had gebracht, tot vrouw.

Met al de zijnen keerde Oo mPakoeli weer op den kop van den python naar de aarde terug. De slang zorgde ook voor de veiligheid van Oo

mPakoeli's dorp, want toen Bangka Rondo [1]), zijn vijand, op kwam zetten om hem den kop te snellen, moest hij dit opgeven, omdat de python iedereen beet, die met kwade bedoelingen kwam. Zoo kon Oo mPakoeli in vrede leven.

71. Lae mPasa.

Lae mPasa was de eenige zoon zijner ouders, terwijl bij Ta Datoe en Indo i Datoe zeven dochters waren; de jongste dezer lag nog in de wieg, toen haar beide ouders stierven. Van toen af werd zij door haar zes oudere zusters opgevoed.

Op verzoek van Lae mPasa ging zijn moeder de oudste der zeven zusters voor hem ten huwelijk vragen, maar de Eerste weigerde het verlovingsgeschenk te aanvaarden, zeide dat Lae mPasa leelijk was en sloeg zijn moeder. Doch dit laatste moest zij met den dood bekoopen. Ook de Tweede wilde den volgenden dag het aanzoek niet aannemen en sloeg eveneens een mooie pinangdoos af, die de vrouw haar aanbood; ook zij mishandelde de vrouw, en werd daarin door hare zusters bijgestaan. Doch ook deze Tweede moest haar weigering met haar leven boeten. Daarna ging de moeder van Lae mPasa met een fijn sirihmandje, dat uit twee afdeelingen bestond, naar de Derde; thans kwam de Derde met de drie volgende gezusters op de vrouw af, en was deze niet uit den Hooge beschermd geworden, dan was zij zeker doodgeslagen. Maar de Derde vond eveneens den dood door deze weigering.

De reden dat de meisjes niet met Lae mPasa wilden trouwen, lag hierin, dat ze zich graag met veel mannen afgaven. Als zij voorgaven naar den akker te gaan, gingen ze niet werken, doch schommelden maar in het bosch, stoeiden met jongelieden en gaven zich over aan losbandigheid. Aan één wilden zij zich niet binden, manziek als ze waren.

De Vierde gedroeg zich niet beter, toen de moeder haar het huwelijksaanzoek kwam brengen en haar een mooie sarong aanbood. Kruipend van pijn kwam de vrouw bij haar zoon terug, zoo hadden de zusters haar geslagen. Doch de Vierde stierf nog denzelfden dag. Het geschenk dat de Vijfde werd aangeboden, bestond uit zeven zingende metalen doosjes aan één tros, voor het sirih-pinangpruimen, maar zij wees het met minachting af, waarop ook zij het leven liet.

Het kleinste zusje, de Zevende (*Kapapitoe*), kon nu al rechtop zitten, en moest thans door haar eenig overgebleven zuster, de Zesde, verzorgd worden. Doch deze verwaarloosde het kind en was steeds maar in 't bosch aan 't schommelen.

---

[1]) In verhaal 86 wordt van Bangka Rondo gezegd: „wiens lichaam zoo rood was als *kasaedja* (rood katoen)"; *marondo-rondo*, rood (Wbk.).

Zoo kwam de oude vrouw bij de Jongste, met een sarong, baadje en hoofddoek. Ze vroeg haar, of het bosch toegankelijk was [1]), maar het kind begreep die vraag niet, zoodat de vrouw haar uitlegde, dat deze uitdrukking een huwelijksaanzoek van Lae mPasa beduidde. Het meisje wilde wel, en nam de kleeren beleefd aan. Daarop werd de voltrekking van het huwelijk vastgesteld op zeven dagen later.

Toen de Zesde thuiskwam, sloeg zij haar zusje, boos als ze was over de mooie veelkleurige kleeren, die het meisje gekregen had. Maar terwijl zij even niet naar de kleine keek, kreeg deze door Lae mPasa rijst naar zich toegeknipt; het was de eerste keer sinds den dood van haar moeder, dat ze rijst proefde; daar de zusters nooit op den akker werkten, hadden zij dus ook geen rijst, en aten maar kaf. Het kind werd groot van deze rijst, dank zij de hulp van Boven. Ook gaf zij een kleinen paling, dien zij op het erf had, wat rijst; het dier heette Ana nToembo'oe-mbo'oe, en de Zevende hield hem verborgen voor haar oudere zuster, uit vrees dat die hem zou opeten.

Aan den morgen van den huwelijksdag verliet de Zesde haar zusje niet; ze had het maar steeds over haar zwager en wilde hem, als hij komen zou, sirih-pinang aanbieden, wat het bruidje eigenlijk bij de ontvangst behoorde te doen. Daar kondigden geweerschoten de komst van den bruidegom aan, en bij het dalen der zon verscheen Lae mPasa temidden van wel honderd begeleiders. Hij ging de trap op van het uitgewoonde huis, welks dak en vloer vol gaten zat. Met den wijsvinger drukte hij tegen den wand en de dakbedekking, waarop de vloer naar boven ging, behalve het gedeelte waar de Zesde zich bevond, zoodat deze niet naar boven kon komen, maar gevangen zat als in een fuik. Daar nu het huis door Lae mPasa's toovermacht zeer was uitgebreid, kregen alle menschen er een plaats, en wat er noodig was, werd te voorschijn getooverd. De jongelieden die Lae mPasa had meegebracht, zorgden voor het eten, want Kapapitoe was daarvoor nog te klein; ze pruimde nog niet eens sirih-pinang. Na den maaltijd sprak de vader van Lae mPasa de huwelijksvermaning [2]) uit: „Als uw familie u komt bezoeken, geeft ze dan niet te eten; maakt de waterbamboe lek, breekt het vaatwerk en spreekt niet met uwe familieleden."

Den volgenden dag ging het echtpaar naar het water; Lae mPasa baadde zijn vrouw, en groot kwam zij terug, met geslepen, zwarte tanden en reeds pruimend. De ouders van den man namen nu afscheid en gingen terug met hun menschen; tien echter lieten zij bij Lae mPasa en zijn vrouw achter.

---

[1]) Zie bl. 48, noot 1.
[2]) Zie bl. 50, noot 1.

De oudere zuster van Kapapitoe was heelemaal van streek; als ze naar boven in 't huis wilde gaan, viel ze maar steeds, en ook had zij niets te eten. De paling van Kapapitoe daarbuiten op het erf was ondertusschen zoo dik geworden als een draagmand; toen men hem op een dag naar het strand bracht, moesten vijf menschen hem dragen. Men beloofde hem, dat hij over drie dagen weer gevoed zou worden: nu moest hij zich verbergen, en niet voor den dag komen als iemand anders dan de eigenares hem riep. Nadat hem oebi, eieren en rijst was gegeven, verdween hij in zee. Thuisgekomen, kreeg men weer al het voedsel door tooverkracht verschaft.

Den volgenden dag vertrok Lae mPasa naar zijn vader om met dezen een sneltocht te ondernemen. Slechts één nacht was hij onderweg, toen hem een kind geboren werd. Enkele dagen brachten Kapapitoe's slavinnen haar water, zoodat zij in huis kon baden, maar toen zij dat niet prettig meer vond, ging zij naar de rivier om te baden. Dadelijk probeerde haar zuster weer naar boven te klimmen, en ditmaal gelukte het haar. Zij gaf de slavin die op het kleintje paste, een pak slaag en joeg haar weg. Ook toen Kapapitoe van het water terugkwam, bleef de Zesde bij de wieg, sloeg de jonge moeder, en maakte zich geheel van het kind meester.

Terwijl nu Kapapitoe onderaan de huistrap stond te huilen, daalde er een kiekendief van boven af, die door haar Grootmoeder uit den hemel gestuurd was om Kapapitoe te halen. Deze pakte haar goed bijeen, en zeide tegen haar zuster: „Dit kleine kind heb je geroofd, om met den vader te kunnen trouwen. Ik ga weg, zorg er goed voor, opdat de vader het levend terugvindt, want anders zal hij je dooden." Daarop borg zij al haar have in den kiekendief, nam plaats op zijn sporen en werd door hem in de vlucht naar boven gebracht, terwijl zij haar kind, dat om de moedermelk schreeuwde, op aarde achterliet.

In den avond daalde Kapapitoe, in het omhulsel van een kiekendief, weer uit het verblijf van haar Grootmoeder neer om het kleintje te zoogen. „Ja kindje," zeide zij, „als ik er niet toe gedwongen was, zou ik je niet verlaten hebben, wacht maar op je vader, hij zal je verzorgen, en dàn kom ik niet meer bij je. Er is iemand die jou en mij heeft beroofd; haar zal je vader trouwen." Zij zoogde en baadde het kleintje, en drukte nog wat melk uit haar borst op de kruin van het kind: „Dat is nog teerkost voor je; huil maar niet, morgenavond kom ik weer." Vervolgens ging zij in het vogelbaadje weer naar boven onder het geroep van: toëa ! toëa ! En zoo kwam zij geregeld iederen avond terug.

De Zesde Zuster, daar bij de wieg, liet gedurig bij de moeder van Lae mPasa om rijst en kippen vragen, ja, toen de kippen op waren, zelfs om een varken. Daarvan maakte zij dikke soep, in de hoop hierdoor zog te krijgen, doch zij werd er alleen maar dik van. Op zekeren keer kreeg zij de bood-

schap, dat Lae mPasa van den sneltocht terugkeerde en reeds dicht bij huis was: men hoorde zijn gongs al over het water klinken. Snel zocht de Zesde een draagsarong, om daarin het kind te kunnen dragen en zoo den vader te gaan afhalen bij de aanlegplaats van de prauw. Maar Kapapitoe had alle kleeren meegenomen, zoodat de Zesde niets anders vond om het kind in te wikkelen, dan een versleten lap. Oaa! oaa! schreide het kleintje maar. „Van wie is dat kind?" vroeg Lae mPasa, toen de vrouw met den zuigeling hem opwachtte. „Het is van jou," luidde haar antwoord. „Maar het schreeuwt zoo erbarmelijk! je zoogt het zeker niet!" Hij zag wel, dat haar borst geen melk had, en herkende haar. „Laat het kind niet zoo schreeuwen hier aan 't strand; breng het thuis." Hij was echt boos en begaf zich regelrecht naar het huis van zijn moeder, zonder op zijn erf stil te houden om sirih-pinang te ontvangen. „Misschien huilt het om jou," zei de Zesde nog, „neem het kind eens op." „Daar heb ik geen verstand van," weerde Lae mPasa af, „ik ben nog maar zoo jong; wieg het en laat het stil zijn." Maar het ventje bedaarde niet, het had honger. „Misschien is zijn *tanoana*[1]) vertoornd; laten wij een broek, een baadje, een gordel en een hoofddoek op zijn hoofd leggen om hem tevreden te stellen," sloeg de Zesde tenslotte voor, maar toen zij weg was, vertelden de onderhoorigen alles wat er was gebeurd, en hoe de moeder haar zoontje 's avonds zoogen kwam.

De moeder van Lae mPasa tooverde alles te voorschijn wat voor het eten noodig was, maar de bij den terugkeer van een sneltocht gebruikelijke plechtigheden werden niet in acht genomen. Na den maaltijd sprak Lae mPasa met zijn moeder af, hoe hij 's avonds zijn vrouw zou beloeren, als zij weer van boven neerdaalde. Daarop begaf hij zich naar zijn eigen huis, dat er weer verwaarloosd uitzag. „Heb je al gegeten?" vroeg zijn schoonzuster. „Al zou ik ook een heel jaar niet eten, ik zou niet van honger sterven," antwoordde hij.

Het kind lag maar in de wieg te huilen: oaa! oaa! en Lae mPasa was hevig verstoord. Op het slaapmatje, dat de Zesde naast het hare spreidde, wilde hij niet slapen: ze was zijn vrouw niet! Des nachts vernam hij in de verte het geroep van een vogel: toëa! toëa! Misschien had het dier wel een kalmeerend middel bij zich waardoor alle andere menschen in een diepen slaap geraakten, maar nauwelijks hoorde het kleintje het geluid van den vogel, of het was stil. Op een boomtak, vlak bij den zoom van het dak, zette zich de vogel neer; daarop legde zij haar vogelbaadje af en kwam naderbij. Toen zij Lae mPasa ontwaarde, zeide zij: „Laat ik pruimen uit den sirihzak van den teruggekeerden held." Zij greep den zak en meteen pakte hij haar

---

[1]) levensgeest, levenskracht, van welker al of niet aanwezig zijn het leven van 't lichaam afhankelijk is (Wbk.).

hand beet. „Je hoeft mijn hand niet vast te houden; ik ben van 't begin af aan niet van plan geweest om weg te vluchten." En na het sirihpruimen zeide zij: „Die daar heeft zich van het kleintje meester gemaakt, omdat zij wil, dat je met haar trouwt." „Dat wil ik niet; als zij indertijd met mij had willen trouwen, zou ze mijn Moeder niet zoo mishandeld hebben."

Daarop stak het echtpaar een fakkel aan, en nu zoogde Kapapitoe haar zoontje; Lae mPasa zag haar aan en zijn hart werd met blijdschap vervuld. Kapapitoe zeide, dat zij nu voor het laatst gekomen was, daar het kind thans zijn vader bij zich had, maar Lae mPasa wilde er niet van hooren, dat zijn vrouw weder weg zou gaan. Zij stemde erin toe weer bij hem te komen, als de booze zuster dan maar gedood werd. Deze mocht echter niet met iets scherps vermoord worden, zoodat Lae mPasa schuldig zou zijn aan haar bloed, maar met heet water moest het gebeuren. Daarna zou de jonge vrouw weer met al haar have terugkeeren, het huis zou hernieuwd, en het koppensnellersfeest gevierd worden.

Na deze afspraak deelden man en vrouw samen een stukje gambir. Vervolgens steeg Kapapitoe omhoog en begaf Lae mPasa zich naar het huis van zijn moeder, waar hij maatregelen begon te treffen voor het te houden feest. Ook liet hij op het erf een grooten kuil graven en dezen daarop weer zoo bedekken, dat hij onzichtbaar was.

Arglistig zeide de moeder van Lae mPasa toen tot de Zesde: „Ik zal op 't kind passen, ga jij naar het erf. Daar zal je man je met tooverkrachtig water overgieten, om het zog bij je op te doen komen. Anders wil hij niets meer van je weten." Nu begaf de Zesde zich naar het erf en daar deed men haar plaats nemen, vlak voor den kuil. „Kijk niet om," zeide men haar, „dat is verboden; het zog zou wegblijven uit je borst." Terwijl zij daar zoo zat, kwamen er zeven menschen, elk met een grooten bamboe vol heet water op haar af, en goten die uit over haar hoofd, zoodat haar heele huid verbrandde en zij stierf. Haar lichaam werd in den kuil begraven.

Kort daarna kwam Kapapitoe al weer uit den hooge omlaag; er was nog niet eens van het gedeelde stuk gambir gepruimd. Nu werd het koppensnellersfeest gevierd volgens alle oude gebruiken. Den volgenden morgen verlieten Lae mPasa en Kapapitoe hun ouders en schoonouders en gingen den paling opzoeken, dien zij onder al de bedrijven vergeten hadden. Zij vonden alleen zijn beenderen nog maar; daar groeide een wonderboom uit op en deze voorzag hen van al het mogelijke.

Bij deze rubriek behooren nog vier verhalen:

Pondajole. *)

Pondajole was van plan om te trouwen met Oroeni Oli, een meisje dat in de Bovenwereld woonde en daar ziek lag. Toen hij hoorde, dat Datoe hetzelfde voornemen had, besloot hij dezen vóór te zijn. Met zijn twee slaven, Nggasi Kanawa en Nggasi Kajangoe, ging hij het meisje zoeken. Toen hij vlak onder de plaats stond waar Oroeni Oli zich bevond, zong hij haar bij tromgeroffel een lied toe, en Oroeni Oli, die deelnam aan de *momparilangka*-plechtigheid [1]) daar in de Bovenwereld, beantwoordde zijn gezang. Pondajole wist echter niet hoe naar boven te komen, maar in een droom wees zijn Grootvader hem op zijn droevig geschrei den Opgerolden Rotan [2]) aan. Langs deze rotanlijn kwam hij naar boven; toen de rotan overhelde naar den kant van de Poena-rivier, besproeide Pondajole hem met tooverkrachtig water, zoodat hij weer recht omhoog ging; op deze wijze kwam hij in de opening van het hemelgewelf en vond daar Oroeni Oli.

Vóór hij echter met haar mocht trouwen, kreeg hij 't bevel een hoogen kokosboom te beklimmen, wat hij niet kon. Maar weer hielp zijn Grootvader hem uit den nood en wees hem thans in den droom een Spookaap, die hem, den Grootvader, toebehoorde. Nadat Pondajole zelf tot halverwege den boom was geklommen, besteeg de Spookaap het hoogste gedeelte voor hem en bracht hem zeven kokosnoten, met welker water Oroeni Oli besproeid moest worden. Daarna had het huwelijk tusschen Pondajole en Oroeni Oli plaats.

Datoe, haar vroegere minnaar, kwam nu ook langs den Opgerolden Rotan naar boven, begeleid door een groot aantal onderhoorigen. Door de tooverkracht der beide slaven werden allen echter verslagen: Nggasi Kajangoe had slechts tot de aanvallers te spreken en ze vielen dood neder. Maar op verzoek van den Vorst van het bovenaardsche dorp maakte Nggasi Kanawa hen weer levend, door hen met tooverkrachtig water te besproeien. En zoo leefden Pondajole en Oroeni Oli voortaan met een groot aantal onderhoorigen.

Manaa Lora. *)

Er was eens een meisje, dat terstond na haar geboorte door den vloer en door den grond viel, heelemaal tot in Torate, de Onderwereld, waar zij door haar Grootmoeder werd opgevoed. Eens liep zij wat ver van huis en vond onderweg water staan in een groot blad. Dit was daar gekomen, door-

---

*) Uit het manuscript.

[1]) Zie hiervoor: Tor. I, bl. 364—374.

[2]) Zie voor dezen „Opgerolden Rotan", die de menschen naar de Bovenwereld brengt: Tor. III, bl. 396, noot 1.

dat Soemboli [1]) daar gewaterd had, maar het meisje, dat dit niet wist, dronk het op. Tengevolge daarvan werd zij zwanger en kreeg een zoon, Manaa Lora.

Toen Manaa Lora groot was geworden, vroeg hij zijn Grootmoeder om den koperen tol van zijn Grootvader, en daarmede wist hij in het naaste dorp steeds het tolspel te winnen, omdat zijn tol dien zijner medespelers stuksloeg. Vervolgens oefende hij zich in den krijgsdans. Al dansende bereikte hij, langs een berghelling, telkens hooger liggende terrassen. Op het negende terras kwam hij bij de opening, waardoor hij op de aarde kon komen. Daar vond hij zijn Grootvader, die roerloos terneerzat en steeds maar door rouw bedreef over zijn kind, Manaa Lora's moeder, welke door den vloer en den grond gevallen was.

Nu voerde Manaa Lora eenige heldendaden uit, versloeg Lagoni [2]), moordde het dorp zijner Grootouders uit en ging weer naar de Onderwereld terug.

Verhaal van Ra'oia. *)

Ra'oia's ouders stierven reeds, toen zij nog maar een klein meisje was, dat nog niet loopen kon. Een oom en tante namen haar nu bij zich in huis en voedden haar op. Na eenige jaren kregen zij zelf een dochtertje, waar Ra'oia op moest passen, als de ouders op den rijstakker waren.

Daar Ra'oia tooverkracht bezat, ging alles haar even vlug af: ze schepte één klapperdop water en vulde daarmee alle bamboekokers; ze haalde één stuk hout en maakte daarmee een stapel brandhout; ze plukte één blad af en bij haar thuiskomst was het een heele hoop; één rijstkorrel, die ze pelde, werd een overvloedige voorraad gestampte rijst; zij kauwde één mondjevol rijst voor haar nichtje en dan was er zooveel voedsel om het kind in den mond te steken, dat het geheel verzadigd was.

Ra'oia's tante vertrouwde dit alles niet; zij beschuldigde haar nichtje van diefstal, sloeg haar dood en schopte haar lichaam op het erf. Maar doordat daar regen neerviel en tegelijkertijd de zon scheen, leefde Ra'oia weer op, en een *tobongkilo* [3]) begiftigde haar rijkelijk met kleeren.

Den volgenden dag sloeg haar tante haar weer dood, maar opnieuw werd zij levend gemaakt door regen en zonneschijn, en zoo ging het nog

---

[1]) Evenals in de Raadsels, zoo is ook in de Verhalen, de figuur van Soemboli eene zuiver literaire. Oorspronkelijk is hij een landbouw-god; als zoodanig wordt hij bij landbouwwerkzaamheden aangeroepen. Zijn naam beteekent „Omgekeerd, onderste boven"; hij wordt voorgesteld als loopende op het bovenvlak zijner voeten, met de voetzolen naar boven gekeerd (Tor. III, bl. 387, noot 2).

[2]) Zie bl. 36, noot 1.

*) Uit het manuscript.

[3]) groote roofvogel, met witte borst en bruine vlerken (Wbk.).

eenige malen. Eindelijk liep Ra'oia weg, sleep zich zelf de tanden af, maakte ze zwart en pruimde sirih-pinang, want zij was nu volwassen. Daarop tooverde zij een huis voor zich. Zij nam daartoe een kluit aarde, zette daar een steen op en zeide: „Hokus, pokus! Als de tooverspreuk van mijn oom en tante, die mij mishandeld hebben, werkzaam is, dan zal, als ik mijn oogen opendoe, alles blijven zooals het is. Als mijn tooverspreuk werkzaam is, dan zit ik in een huis, dat voor mij is, boven op een berg." En toen zij haar oogen opendeed, zat zij werkelijk in een fraai huis, dat op één huispaal gebouwd was, boven op een berg, en had al wat zij noodig had.

Ook nu liet de Tobongkilo haar niet in den steek. Iederen dag was de arbeid op den akker, dien zij zich voorgenomen had te zullen doen, reeds door hem verricht. Tenslotte trok hij haar, na een luisterrijk plantfeest, op naar den Hemel en trouwde haar aldaar.

Na eenigen tijd kreeg Ra'oia een zoon, die Motanda Woeja („die de maan tot teeken heeft") genoemd werd, omdat hij een glans had als de maan. Niet lang daarna hoorde zij, dat haar berouwvolle oom en tante een doodenfeest voor haar vierden, en nu besloten Ra'oia en haar man daarheen te gaan. Met driehonderd metgezellen en veel geschenken trokken zij weg en iedereen verbaasde zich over den stoet, die daar aankwam. Ra'oia maakte zich bekend en zoo werd het doodenfeest tenslotte een vreugdefeest!

Ambo. *)

Noesa was de man van Ambo; eens toen hij zijn vrouw onder het rijststampen met den buik op en neer zag wippen, werd hij daar zoo boos over, dat hij haar met den rijststamper doodsloeg. Toen Ambo echter gestorven was, geraakte haar man in groote verlegenheid, daar hij niet wist, wat nu te doen, doch de doode vrouw gaf hem telkens op zijn vraag wat hij doen moest, hare aanwijzingen: zij wees hoe hij de huishoudelijke bezigheden moest verrichten, hoe hij oogsten moest, en vervolgens ook hoe hij een doodkist voor haar moest hakken. Daarna legde hij haar op haar aanwijzingen met de gebruikelijke plechtigheden in de kist, waarin hij haar sarong, baadje en hoofddoek had neergelegd, en plaatste die vervolgens op een stelling.

Nu ging hij zoeken naar iemand, die hem kon leeren zijn vrouw op te wekken. In het dorp van Ta Datoe gekomen, bleek het hem, dat deze de kunst verstond om dooden tot het leven terug te roepen. Ta Datoe vertelde Noesa, dat hij de beenderen der gestorvene zeer nauwkeurig bij elkaar moest voegen en daarbij zorgen moest, dat de ledematen goed aan elkaar pasten. Vervolgens moest hij er de gebruikelijke tooverspreuk *adi adi ntjanggoerio* („hokus, pokus...") over uitspreken.

---

*) Uit het manuscript, waarin dit verhaal geheel in verzen voorkomt.

Daarna ging Noesa naar zijn huis terug, opende de doodkist, waarin Ambo reeds een maand gelegen had, en deed zooals Ta Datoe hem gezegd had. Zoo keerde Ambo weer tot het leven terug, en werd door haar man naar huis gedragen, daar zij zich nog wat zwak en duizelig voelde. Hij kookte rijstepap voor haar en verzorgde haar goed. Den volgenden dag kookte hij weer pap voor haar, en na den maaltijd vroeg hij Ambo naar haar wedervaren op haar tocht naar de Onderwereld, en van haar verblijf aldaar. Daarop begon Ambo hem alles te vertellen: Er was een groot dorp, waarin zich vele menschen bevonden, die druk aan het reidansen waren. Ook veel jonge meisjes had zij er ontmoet. En door hem op deze wijze over het leven hiernamaals in te lichten, wist zij zijn nieuwsgierigheid te bevredigen; zij was er dan ook een maand geweest!

IV. VERHALEN VAN MENSCHENETERS, SPOKEN, HEKSEN EN DERGELIJKEN.

72. Het Ouderlooze Meisje en de Dochter van Ta nTolo.

Zie: Tor. III, bl. 416, no. 79.

73. Lawando-wando en zijn Broeders.

Zie: Tor. III, bl. 417, no. 80.

Van den hoofdpersoon uit deze geschiedenis zijn nog andere verhalen in omloop:

Lawando-wando. *)

Lawando-wando ging eens op reis en kwam aan den oever der zee. Daar vond hij een boom vol smakelijke vruchten; hij klom er in en zag plotseling een varken, dat over het water van de zee recht op hem aan kwam loopen. Door vruchten aan een priem te rijgen en dezen naar het dier toe te werpen, gelukte het hem het beest te dooden, daar bij het eten der vruchten de scherpe punt diep in de keel van het varken drong. Nu nam Lawando-wando de hoeven van het dier, deed twee ervan aan zijn voeten en liep ermee over de zee.

Aan den overkant van het water gekomen, ruilde hij twee hoeven voor

*) Uit het manuscript.

vijf tooverringen. De eigenaars dezer ringen gaven ze hem alleen op voorwaarde, dat hij de ringen niet naar hen zou uitstrekken, hetgeen Lawando-wando beloofde. Eenmaal echter in het bezit der ringen, verbrak hij zijn belofte, strekte de ringen naar de menschen uit, die aldus door de wonderkracht ervan gedood werden. Daarop nam hij de hoeven weer terug.

Vervolgens ging Lawando-wando op weg naar de Zeven Zusters. Waar zij precies woonden, wist hij niet; zes dorpen ging hij door, overnachtte in elk daarvan en vroeg er naar den weg. Eindelijk kwam hij bij de Zeven Zusters aan. Zij waren weezen en vormden met hun zevenen de eenige bewoonsters van het dorp. Lawando-wando vroeg ze ten huwelijk, maar zij waarschuwden hem: de man, die een der Zeven Zusters trouwde, kwam steeds om het leven. Toch trouwde Lawando-wando met de jongste, maar den eersten morgen van hun huwelijk vond zij hem dood naast zich liggen. De geest harer moeder wees haar nu in den droom een medicijn aan, die zij in een bamboe met water deed. Met dit geneeskrachtige water besproeide zij Lawando-wando van de voeten tot het hoofd en daarna weer van 't hoofd tot de voeten, zoo zevenmaal achtereen, en aldus werd haar man weer levend. Nu ging Lawando-wando met de Zeven Zusters terug met medeneming van alle have en vee. Alle dieren en zelfs de rijstschuren liepen met hem mee. Onderweg ontmoette hij velerlei belagers, maar hij doodde ze allen met zijn tooverringen, liet ze daarna weer door zijn vrouw opwekken en nam hen met zich mee naar huis.

Aan het strand gekomen, had Lawando-wando geen prauwen genoeg voor de gansche menigte, die bij hem was. Maar in den droom werd hem een boom aangewezen, dien hij vellen moest en in stukken hakken. Ieder stukje hout waar Lawando-wando op trapte, werd een prauw. En zoo was hij in staat met zijn gansche have bij zijn ouders terug te komen.

Lawando-wando. *)

Eens ging Ta nTolo [1]) met zijn honden jagen op Lawando-wando, diens ouders en zes oudere broers; bij deze achtervolging kwamen de ouders om het leven, terwijl de zeven broers gepakt werden en in een kuil gestopt. Op aansporing van den moedigen Lawando-wando vluchtte het zevental uit den kuil, doch kwam nu ongelukkigerwijze bij het huis van den menscheneter terecht. Deze nam hen opnieuw gevangen; als hun lever groot genoeg zou zijn, zouden zij opgegeten worden. Wanneer nu Ta nTolo hun vroeg: „Hoe groot is je lever?" antwoordden de oudere broers angstig: „Zoo groot als 't schaamdeel van een kippenluis," of iets dergelijks, maar Lawando-wando

*) Uit het manuscript.

[1]) Zie voor dezen menscheneter: Tor. III, bl. 416.

zei onverschrokken: „Mijn lever is zoo groot als een *tea*-blad[1]." Of hij noemde een ander, nog grooter blad.

Eindelijk echter wist het zevental in een eigengemaakte prauw te ontsnappen. In het eerste dorp waar zij aankwamen, ging de oudste rond om wat eten voor hen op te halen, doch hij kwam met maar heel weinig terug. Maar Lawando-wando trad veel brutaler op, doodde een buffel met zijn speer, haalde rijst uit de huizen, nam palmwijn weg en gebruikte zelfs de rammelplank uit den vloer van den tempel als brandhout. Een hevig gevecht was hiervan het gevolg, en het gelukte Lawando-wando als overwinnaar uit den strijd te treden. Zoo trokken zij zes dorpen door; telkens overwonnen zij een dorp en bleef één der gebroeders daarin achter, getrouwd met de dochter van het Hoofd. Alle gesneuvelden, die in het gevecht gevallen waren, werden weer door Lawando-wando opgewekt, welke hun daarna een gedeelte van een kondo-plant aanwees met de opdracht die niet uit het oog te verliezen: als de plant verwelkte, zou dat het teeken zijn, dat de wegtrekkenden gestorven waren; bleef de plant leven, dan konden de achterblijvenden gerust zijn. Het andere gedeelte der plant nam hij zelf mee.

Zoo bleef Lawando-wando tenslotte alleen over en trouwde in het laatste dorp met de dochter van het Hoofd. Maar daar werd hij aangevallen door To ngKaroo Oedja („bij wien de regen is"), Bangka Rondo[2]) en Molemba Laboe („met een harnas van ijzer"), drie teleurgestelde minnaars van Datoe, zijn vrouw, en in dit gevecht kwam hij om het leven. Zijn broeders echter, door het verwelken van de kondo-plant gewaarschuwd en bemerkende dat in de richting waarheen Lawando-wando getrokken was, de hemel rood zag, kwamen hem met hun zessen te hulp en maakten hem weer levend.

74. Sese Loeni en Grootje Smak.

Zie: Tor. III, bl. 418, no. 82.

75. Verhaal van den Mangobi.

Een oude vrouw ging eens op pandan-bladeren uit, die ze wilde afsnijden om er een mat van te maken. Midden in het bosch ontmoette zij een *mangobi*[3]), die er uitzag als een bok; hij was geheel behaard en had dikke, vooruitstekende lippen; de onderlip die naar beneden hing, was wel zoo dik als een dij. „Waar gaat gij heen?" vroeg hij de vrouw. „Ik ga pandanbladeren afsnijden." „Waarvoor?" „Om er een mat van te maken." „Waar moet die mat voor dienen?" „Om er naast elkaar op te slapen." „En waarom

---

[1]) *tea*, de wilde broodboom (Wbk.).
[2]) Zie bl. 83, noot 1.
[3]) naam van een boschspook (Wbk.).

moet je er naast elkaar op slapen ?" „Om met elkaar te paren." Dit hoorende, begon de Mangobi te lachen, zoodat zijn onderlip over zijn kin, zijn bovenlip over zijn neus en oogen sloeg en hij voor een oogenblik niet meer zien kon. De oude vrouw werd heel bang en liep weg, zoo gauw zij kon, en toen de Mangobi was uitgelachen, was de oude vrouw verdwenen. De boschgeest zette haar achterna, maar kon haar niet meer te pakken krijgen. 't Was maar een geluk voor haar, dat ze den Mangobi aan 't lachen had gemaakt; hij had haar anders zeker opgegeten.

Zie: Tor. III, bl. 421, no. 86.
Zie ook: T. B. G. XL, bl. 359, no. 19; M. N. Z. G., Dl. 44, 1900, 241/242.

Naast de figuur van den Mangobi kan ook die van Gente mBinanga genoemd worden:

Gente mBinanga. *)

De moeder van Woea Bagi wilde volstrekt niet, dat haar dochtertje alleen zou gaan baden, daar zij vreesde dat het monster Gente mBinanga het meisje zou komen rooven. Toen Woea Bagi echter op den leeftijd was, waarop zij reeds sirih pruimde, ging zij eens alleen naar het water, deed haar sarong af en dook onder. Haar moeder zag het vanuit haar huis en riep van verre: „Pas op! daar komt Gente mBinanga! Die leelijkerd! zijn borst is met kroos begroeid en zijn kuit is zwanger!"

En werkelijk, daar kwam Gente mBinanga aan. Zijn lichaam zat vol stekels en zijn kuit was opgezet en had een uitwas. Hij ging op de sarong van Woea Bagi zitten, welke daar aan den oever lag, en riep het meisje toe, dat zij uit het water moest komen om met hem mee te gaan. Zij weigerde echter en de moeder schreeuwde maar vanuit de verte:. „O kind! Gente mBinanga zal je nog meenemen!"

Eindelijk moest Woea Bagi wel toegeven, anders kreeg zij haar sarong niet terug, en zoo volgde zij Gente mBinanga naar zijn huis. Zij moest voor hem koken en nu mengde zij *toewa* [1]) en *kamande* [2]) in zijn eten om hem te vergiftigen. Hij at het op en begon daarop hevig te braken. Langzamerhand smolt hij weg en veranderde in een grooten plas onder het huis.

Nu vroeg Woea Bagi haar moeder vanaf den zolder van het huis, zingend en smeekend om een katoenen draad en toen die tot haar gekomen was, redde zij zich daarlangs naar het huis van haar moeder.

---

*) Uit het manuscript.

[1]) klimplant met het sap van welker wortel men visschen bedwelmt (Wbk.).

[2]) een struik dien men kweekt, daar men met de fijngestampte zaden de visschen bedwelmt (Wbk.).

Maar nauwelijks was zij daar, of Gente mBinanga leefde weer op en ging haar halen. Hij betrad het trapportaal, dat dadelijk verbrijzeld werd en riep Woea Bagi toe, dat hij in huis zou komen, als zij niet onmiddellijk met hem meeging. Toen moest Woea Bagi wel toegeven en thans bleef zij voorgoed bij hem als zijn vrouw.

Zie ook: Tor. III, bl. 421, no. 86.

76. Het Verlaten Kind dat door een Lambojo behekst werd.

Er was eens een klein kind dat zich heel eenzaam voelde, daar de vader naar het bosch was gegaan om strikken te zetten, en de moeder aan het oogsten was. Het was hongerig en riep klagend:

Moeder, kom toch, 'k heb zoo'n dorst,
Moeder, geef me toch de borst!

Maar hoe het kleintje ook wachtte, de moeder kwam niet. Nu wilde het kind zelf trachten haar moeder te vinden, om te kunnen zuigen. Bij een boomstam gekomen, kon ze echter niet verder, en weer riep ze om haar moeder:

Til me over dezen stam,
Moeder, als u toch maar kwam!

Ze nam een stuk hout om daarop hooger te staan en zoo aan den anderen kant van den boom te komen. Maar opeens kwam er een *lambojo*[1]) aan; deze doodde het meisje, at haar lever op, maakte haar daarna weer levend en tilde haar over den boom. Nu liep het kind verder, naar haar moeder toe, en riep:

Ach, mijn honger is zoo groot,
Kom toch, anders ga ik dood.
Wil mij wat te drinken geven,
Anders blijf ik niet in leven.

Maar toen ze eindelijk bij haar oogstende moeder aangekomen was, stuurde deze haar weer naar huis. Op den terugweg stiet zij opnieuw op den boomstam, en ook nu probeerde zij op een stuk hout te gaan staan en over den stam heen te klimmen.

Moeder, fluks mij opgenomen!
'k Kan er weer niet over komen.

Ook nu kwam de geest op haar toe, sneed haar weer open, at haar lever op, maakte haar daarna weer levend en zette haar over den boomstam heen.

---

[1]) het booze innerlijk van een heks of heksenmeester, dat in de gedaante van een dier op zijne prooi uitgaat (Wbk.).

Het kleine meisje kwam thuis, kauwde wat suikerriet om den ergsten honger te stillen, gaf de varkens en kippen te eten en maakte daarna den maaltijd gereed. Toen de vader thuiskwam en vroeg: „Is 't eten al gaar? heb jij gekookt, kleine meid?" antwoordde zij: „Ja, 't is klaar." Nu kwam ook de moeder terug van het oogsten. Weer zong het kind:

Moeder, geef mij toch de borst,
'k Heb zoo'n honger en zoo'n dorst.
Daarna wil ik slapen gaan,
Geef mij vast m'n matje aan.

De moeder zoogde het kind en spreidde het slaapmatje van de kleine uit; daarna at ze met haar man van het varken, dat hij in een strik gevangen had en zeide tegen het kind: „Sta op, kleine meid, eet met ons mee!" „Och," antwoordde haar dochtertje, „zet u mijn portie maar weg, ik zal later wel eten."

Toen de ouders klaar waren met hun maaltijd, zeide de vader: „Laten we 't kind wakker maken, 't heeft nu al zoo lang geslapen." Daarop ging de moeder haar wekken, maar toen ze het meisje aanraakte, zonk haar hand heelemaal weg in het ingeslonken gezichtje. Het kind was gestorven en het lichaampje ging al tot ontbinding over. De vader bracht het lijkje naar een door hem opgericht doodenhutje en rouwde met de bedroefde moeder over hun doode dochtertje.

77. Verhaal van Menschen uit Tamoengkoe.

De Grootvader van Kidji (*ngKai Kidji*) woonde in Wawo mPebato, een dorp onzer voorvaderen. Eens, toen alle menschen uit het dorp naar hun rijstakkers getrokken waren, gingen ngKai Kidji en zijn metgezel Poralima naar hun huis in het ledige dorp. In de verlaten woning was echter een troep geesten aan het dansen en zingen, die wegscholen toen zij de eigenaars van het huis aan hoorden komen. Maar de beide mannen hadden het rumoer van de geesten gehoord, en de schrik sloeg hun om het hart. Zij gingen het huis in, en de oude ngKai Kidji bleef bij den haard, doch Poralima verstopte zich boven op zolder; hij had een klein hondje in zijn armen, dat hij voor de geesten verborgen wilde houden; ze zagen het echter toch, kwamen te voorschijn, begonnen te dansen en zongen in hun kromme geestentaal een spotlied op het diertje. Wel een honderd geesten waren daar bij elkander.

Nu maakte Poralima zich uit de voeten, en trachtte de geesten te verschalken door twee fakkels te maken, die aan te steken en de eene vóór zich, de andere achter zich te houden, opdat de geesten zouden denken dat er nog iemand anders bij hem liep. Maar de geesten keken èn naar de fakkels èn naar de voeten, zagen maar twee beenen en ontdekten dus ook deze list.

Spottend zongen zij opnieuw een liedje, waarop Poralima er ijlings vandoor ging.

Toen nu de geesten (het waren holgeesten uit het Jako-woud, die onder de kin een gat hadden, dat in den mond uitkwam) hun dans beëindigd hadden, wilden zij ngKai Kidji op een baar het huis uitdragen. Maar de oude man trok zijn beenen op, en toen de baar in elkaar gebonden was, strekte hij ze weer uit en maakte zich zoo lang als hij kon; toen de draagbaar weer langer was gemaakt, trok hij zijn lichaam in, zoodat zij weer een stuk van de baar moesten afnemen, en zoo ging het een tijdje voort. Eindelijk werden de geesten dit spelletje moede en namen den ouden man zonder verder dralen mee, maar vlak vóór het geestenhol liet hij een harden wind. Bah! wat rook dat vies. „Die leelijke oude vent, hij stinkt!" riepen de geesten uit, gooiden de baar op den grond en liepen hard weg. Toen de oude man merkte dat ze verdwenen waren, kroop hij op handen en voeten naar zijn huis terug.

Poralima was intusschen van den doorgestanen angst gestorven. Ten einde de geesten te verhinderen om terug te keeren, sneed men vruchten van een suikerpalm aan schijven en hing die op; de geesten kwamen ermee in aanraking en kregen er hevigen jeuk door; van toen af kwamen ze niet meer terug. Vervolgens hing men ook in het hol van die vruchten op en sindsdien bleven de geesten heelemaal weg.

Zie ook: Tor. III. bl. 65.

78. Dae Riama.

Ta Datoe en Indo i Datoe hadden drie kinderen, twee jongens en een meisje, die na den dood hunner ouders door hun grootmoeder werden opgevoed. De beide broeders, Datoe en Towinaloa, gingen eens op de jacht; hun zuster, Jontoe ngKamagi, had rijst voor hen gestampt en hun die als teerkost meegegeven. De jongemannen richtten in het bosch een hut op, waarin zij eenigen tijd bleven overnachten. Toen de honden van Datoe een flinken buit hadden gemaakt, gaf hij er een deel van aan Towinaloa, en ging daarop alleen naar huis. Hij versperde de uitgangen van het bosch rondom de hut, zoodat zijn broer gedwongen werd daar te blijven. Toen deze met den eenen hond, die bij hem was achtergebleven, allen teerkost had opgebruikt, kreeg hij hevigen honger. Ook van de koude had hij te lijden, want hij had alleen maar een slaapsarong van geklopte boomschors bij zich.

Dit alles werd Doeoe, een jonge man die in de Onderwereld woonde, in een droom gewaar; hij zeide tot Dae Riama, zijn jongere zuster: „Een geest heeft mij op de hoogte gebracht van Towinaloa's omstandigheden; ik ga boven naar de aarde toe om hem hier te halen." Nu stampte Dae Riama

rijst als teerkost voor haar broer, waarop deze haar verliet, uitgerust met schild, zwaard en speer, alsof hij op een sneltocht ging. Bij zijn vertrek zong hij zijn zuster toe:

Zusje, heb niet zoo'n verdriet,
Kom, wees rustig, schrei zoo niet.
Ik ga naar de aarde heen,
Zorg voor alles hier beneên.

Zoo ging Doeoe op weg naar Towinaloa, en gedurende zijn opwaartschen tocht naar de aarde zong hij Towinaloa toe, dat deze niet bang behoefde te zijn, nu hij, Doeoe, hem kwam bezoeken, door deernis met zijn droevig lot gedreven. Maar op het hooren van het geluid, dat daar uit de verte al nader en nader kwam, werd Towinaloa hevig beangst. Hij was bijna stervende van honger, en zijn vuur was haast uitgebrand; het lichtte nog maar even, als het schijnsel van een vuurvlieg. Ook zijn hond was stervende. Weer zong Doeoe hem toe:

Toe, vriend, blaas het vuur eens aan,
Holgeest onder de aard' vandaan,
Kom ik om u bij te staan.

Drie terrassen was Doeoe nu al omhoog gestegen, en omdat hij zoomaar onomwonden zei, dat hij een Geest uit de Onderwereld was, werd Towinaloa doodsbang. Zijn voeten lagen bloot, maar nu maakte hem dat zoo angstig, dat hij zijn lichaam introk en heelemaal onder de slaapsarong kroop, zoodat hij daar geheel door bedekt werd.

Opnieuw klonk Doeoe's stem hem tegen:

Toe, vriend, blaas het vuur eens aan,
Waarom angsten uitgestaan ?
Holgeest onder de aard' vandaan,
Wil ik bij u boven gaan.

Maar hoe dichter de stem hem naderbij kwam, hoe banger de man daar in de hut werd; hij stierf bijna van angst.

Toen Doeoe het negende terras bereikt had, kwam hij vandaar op de aarde. In de hut hield hij echter op met zingen, daar hij Towinaloa stervende vond. „Ach vriend," zeide hij, „wat ben je er treurig aan toe, dat je zoo door je kameraad in den steek bent gelaten." „Wat is dat voor een geest," dacht Towinaloa, „die medelijden met me heeft, omdat ik bijna dood ben !"

Nu ging Doeoe pap voor Towinaloa koken, maar liet hem eerst een weinig rijstewater drinken, om weer wat bij te komen; ook voor den hond zorgde hij. Na eenigen tijd gaf hij hem wat rijstepap, en toen Towinaloa's krachten waren teruggekeerd, bracht Doeoe hem naar Jontoe ngKamagi,

Towinaloa's zuster, terwijl hij haar reeds van verre toezong. Het meisje was met haar grootmoeder aan 't oogsten, en toen zij in de verte Doeoe's stem hoorde, werd zij onrustig en zeide: „Grootmoeder, het is net of er iemand aankomt, die zingt." „Och, wie zou daar aankomen ? maak maar vlug voort !" Maar het meisje bleef het gezang hooren, en toen zij bemerkte dat het geluid van den ingang der akkeromheining kwam, kon zij het niet langer uithouden. Zij liet haar werk in den steek, en haastte zich naar de plaats waar Towinaloa en zijn weldoener zaten, maar zag hen niet. Nu liet Doeoe een fijngekauwde sirih-pinangpruim vallen, aan den voet der omheining, en Jontoe ngKamagi hoorde zeggen: „Wrijf die langs uw oogen." Zij wreef er haar oogleden mede, en daarop zag zij Doeoe en Towinaloa. Toen zij haar broeder weerzag, begon zij hevig te schreien.

Nadat Jontoe ngKamagi was uitgehuild, bracht zij het tweetal naar haar woning, kookte eten voor hen, en deed de rijst op in een eetmandje. Zij aten met hun drieën, en na den maaltijd zeide Towinaloa: „Spreid je slaapmatje daarginds, Jontoe ngKamagi." Zij deed wat hij gezegd had, en daarop werden Doeoe en zij man en vrouw.

Den volgenden morgen zeide Doeoe: „Ik zal u allen meenemen naar de Onderwereld." „Ja, ik wil wel," antwoordde Jontoe ngKamagi, „maar onze akker is nog niet afgeoogst." „Wees daarover niet bezorgd," stelde Doeoe haar gerust, „daar zal ik wel voor zorgen."

Nu begon Lise [1]) het huwelijk van deze beiden te bespotten en zich bij Doeoe op te dringen. Deze rolde den akker van zijn vrouw met allen aanplant als een mat op, en liet dien met alle buffels en andere dieren door het Gat [2]) in de Onderwereld vallen, waar alles weer als vroeger boven op de aarde werd, zoodat men opnieuw aan het oogsten kon gaan. Nu wilden ook Lise en zes andere Lise's mee. „Goed," zeide Doeoe en daarop duwde hij ook hen in het Gat; maar allen vielen erdoor te pletter.

Daarop begaven Doeoe, Towinaloa en Jontoe ngKamagi zich naar de Onderwereld; daar vonden zij Dae Riama, die roerloos terneer zat en rouw bedreef over haar broeder. Haar achterste had wortel geschoten, en haar uitwerpselen kwamen tot aan haar hals. Maar Doeoe bracht haar naar het water en reinigde haar, en na een gemeenschappelijken maaltijd was zij weer geheel in orde. Zij huwde met Towinaloa.

Datoe, de broeder die Towinaloa zoo leelijk in den steek had gelaten, werd met den dood gestraft.

Zie ook: Tor. III, bl. 420, no. 86.

---

[1]) Zie bl. 28, noot 1.

[2]) mond van een tunnel waardoor de schimmen der gestorvenen de Onderwereld bereiken (MS.).

79. Verhaal van het Meisje dat Kralen spuwde.

De Oude Vrouw [1]) voedde eens een varkentje op, dat zij op een avond onder haar huis gevonden had; het was op pisangs afgekomen, die zij daar aan een der huispalen had opgehangen. Toen het dier groot was geworden en reeds af en toe in het bosch geweest was, beviel het van een meisje, dat eveneens door de Oude Vrouw werd verzorgd. Als het kind sprak, kwamen er kralen uit haar mond; daarom noemde men haar Meloea Enoe („de kralenspuwster").

Toen Meloea Enoe volwassen geworden was, nam Lagoni [2]) haar tot vrouw en nadat zij reeds eenigen tijd gehuwd was, werd zij in een draagstoel naar het huis van haar schoonouders gebracht. Daar zij zwanger was en op zuur belust, hield men onderweg stil bij een manggaboom. Maar terwijl Lagoni er in klom om vruchten voor zijn vrouw te plukken, kwam Lise [3]) opeens te voorschijn, haalde Meloea Enoe het gezicht af, plakte dat voor het hare, ging in den draagstoel zitten en liet zich verder dragen, Meloea Enoe achterlatende. Toen Lagoni met de vruchten bij Lise kwam, zeide de booze vrouw: „Ja, breng me mangga's, ja, ja, Lagoni, breng me mangga's, ik wil ze eten, ik wil ze eten, Lagoni, omdat ik de lusten heb!"

Nu ging Meloea Enoe naar den akker van haar man en joeg daar met een liedje de vogels weg:

Vogeltjes, pikt de rijst niet weg,
Rijst van Soemboli's [4]) tante.
Rijstdiefjes, eet de rijst niet op,
Rijst van Lagoni's tante.
Nimmer nog werd mij opgelegd,
Vogeltjes weg te jagen.

Meloea Enoe was niet gewoon dit slavinnenwerk te verrichten. Maar als zij haar liedje zong, kwamen er geen vogels meer.

Toen echter na verloop van tijd het gezicht van Lise begon te rotten, en zij maar steeds riep: „Ik ben zwanger, ik ben zwanger, ik ben Meloea Enoe, Lagoni, ja heusch, Lagoni!" kreeg deze, die niet gewoon was zijn vrouw aldus te hooren spreken, argwaan. En toen de slaven, die Meloea Enoe hutspot gingen brengen, denkende dat zij Lise was, terugkwamen met het bericht, dat 't onder haar tuinhut vol lag met kralen, die ze uitspuwde wanneer zij zong, riep de echte Lise: „Allemaal leugens, ik ben Meloea Enoe, Lagoni, ik ben Meloea Enoe."

---

[1]) Zie bl. 39, noot 2.
[2]) Zie bl. 36, noot 1.
[3]) Zie bl. 28, noot 1.
[4]) Zie bl. 89, noot 1.

Nu gaf de vrouw uit de hut wat kralen mee aan de slaven, die haar eten brachten en daarop ijlde Lagoni naar haar toe, hoorde haar juist zingen en herkende zijn eigen vrouw. Hij trachtte Meloea Enoe over te halen om mee naar huis te gaan, maar daar wilde zij alleen in toestemmen, op voorwaarde dat Lise gedood zou worden. Toen nu Meloea Enoe naar huis gedragen werd, zeide Lise: „Ja Lagoni, je houdt niet meer van me, Lagoni, je houdt niet meer van me, dood me maar, ja Lagoni, bind me maar vast!" Ze werd op het vuur gelegd, Meloea Enoe maakte een priem heet en doorstak Lise daarmee, totdat zij stierf. Haar beenderen werden tot kalk verbrand en ook haar zoons Mobengo Posoe („priembil"), Mobengo Limboe („kalebasbil") en Mobengo Tabo („kokosdopbil") werden ter dood gebracht.

Eenigen tijd daarna kreeg Meloea Enoe een kind. Intusschen was Lise weer opgegroeid, in den vorm van roode spinazie. Tegen de waarschuwing van Lagoni in, ging de jonge moeder van deze groente plukken en deed de bladeren in den kookpot om er *galembo*-soep[1]) van te koken waarmee ze haar zog op wilde wekken. Toen het kooksel bijna gaar was, klonk Lise's stem in den kookpot:

Borreldeborrel, prutteldepruttel,
'k Zal mij wreken, wacht een luttel!

Toen Lagoni die bedreiging hoorde, zeide hij nogmaals: „Eet dat niet op, gooi het weg, 't is Lise!" Daarop stortte Meloea Enoe de soep over den grond uit; die verspreidde zich in 't rond en groeide weer als spinazie op. Van nu af leefde het echtpaar in ongestoord geluk met elkander.

80. De Bultenaar.

Soemboli[2]) was niet gelukkig in het vogelschieten met zijn blaasroer, en beklaagde zich daarover bij Boengkoe („bultenaar") die bij hem in huis woonde. „Breng mij eens naar dien boom waar al die vogels zitten," zeide Boengkoe, liet zich wegdragen en een gat graven voor zijn bult, zoodat hij rechtuit achterover kon liggen. Op deze manier wist hij heel wat vogels te schieten; de laatste, die hij trof, was een groene duif; ze was slechts even aangeschoten, viel boven op zijn borst en haalde met haar bek den pijl uit haar vleugel. Van binnen was zij een mensch, maar dat wist Boengkoe nog niet.

„Draag me naar huis," beval de bultenaar nu. Hij nam de duif mee naar zijn woning en liet niet toe dat Soemboli haar doodde, maar verzorgde het diertje zelf. Op zekeren dag zeide zij: „Kom, Boengkoe, laten we gaan

---

[1]) *galembo*, soep of brij, vooral gebruikt door zoogende vrouwen, om het zog op te wekken (Wbk.).

[2]) Zie bl. 89, noot 1.

baden!" „Maar ik kan niet loopen," antwoordde hij haar; hij had nl. lamme beenen. „Rol jezelf dan voort of kruip over den grond, als je maar aan 't water komt."

Toen ze het water bereikt hadden, begon het duifje Boengkoe te masseeren; daarna baadde zij hem en nu werden zijn rug en voeten recht, zoodat hij er als een heel ander mensch uitzag. Het duifje zelf legde haar vogelgedaante af, onthulde zich als een mooi jong meisje en werd de vrouw van Boengkoe.

Recht van lijf en leden ging Boengkoe nu op de jacht met Lagoni [1]) en Soemboli; als teerkost namen zij rijst mede in een bamboe-fluit [2]). Onderweg kwamen zij een Spookaap tegen, die hun verzocht mee te mogen gaan om hun slaapmatjes te dragen. Dit werd hem toegestaan. Ook een Varken, een Aap en een Haan boden hun diensten aan en gingen eveneens mee op jacht.

Het gezelschap wist dadelijk heel wat wild te vangen en toen zij den volgenden dag wederom op jacht gingen, bleef de Spookaap achter om het buitgemaakte vleesch te rooken. Maar daar kwam een Holgeest op hem af en vroeg om varkensvleesch. „Dat kan ik u niet geven," was het bescheid van den Spookaap, „de aanvoerder van het jachtgezelschap is er niet." Nu stond de Holgeest op en nam al het vleesch in zijn draagmand mee. Toen de anderen van de jacht terugkwamen, zeiden ze: „Waar is de Spookaap? Al het varkensvleesch dat hij voor ons gerookt heeft, is weg!" „Ach, een Holgeest heeft hem in den grond gestopt; alleen zijn staart komt er nog maar uit." Snel groef men nu den Spookaap uit den grond; het arme dier was heelemaal van streek en vertelde hun, wat hem overkomen was.

Achtereenvolgens bleven nu de andere dieren achter, om het buitgemaakte wild van den vorigen dag te rooken, maar ook zij moesten het vleesch aan den Holgeest afstaan en werden met kracht tegen den grond geworpen, zoodat ze er, op een klein lichaamsdeel na, geheel in verdwenen.

Tenslotte bleef Lagoni de wacht houden. Toen de Holgeest bij hem kwam, zeide hij: „Wacht Grootvadertje, laat ik eerst een mand vlechten, gaat u zoolang wat zitten." En even daarna: „Gaat u er eens in, opdat ik zien kan, of de mand al goed is." Nu stapte de Holgeest er in. „O, de mand is al goed; bukt u even, dan kan ik de opening een beetje omvlechten." Juist was hij daarmede klaar, of hij berichtte: „Daar komen mijn makkers terug!" „Haal me er uit Lagoni!" „Neen, daar denk ik niet over; u hebt veel te veel vleesch van ons weggehaald."

Daarop werd de Holgeest door het jachtgezelschap ter dood gebracht,

---

[1]) Zie bl. 36, noot 1.

[2]) Vanouds is de bamboekoker het rijstvat; eene bamboe-fluit is een koker, die telkens bezield wordt door den ingeblazen adem. De weinige rijst in zulk een fluit bewaard, is dus voldoende om het leven te onderhouden. (Zie: Tor. III, bl. 426, noot 1.)

en het spoor volgend dat hij had achtergelaten, vond men den weg naar zijn hol. Langs een pinangboom welks top tot aan den mond van het hol reikte, lieten de jagers zich naar beneden zakken, vonden zijn huis, waar al het gestolen vleesch bijeenlag, en verdeelden den buit onder elkander.

81. Padapoe.

Padapoe was een jonge man wiens heele lijf met etterwonden, als met schuim, bedekt was. De Oude Vrouw [1]) had hem na den dood van zijn ouders opgevoed en hem den naam Padapoe gegeven, naar den eersten palmwijn (*padapoe*), die uit een bloemkolf van den suikerpalm vloeit en dan schuim vormt. Doch toen hij groot was, kreeg zij zoo'n afkeer van hem, dat hij maar alleen in het bosch ging wonen.

Eens zeide Datoe, de dochter van het Hoofd, een meisje dat altijd boven in het huis van haar vader zat en niet beneden mocht komen, tot haar moeder: „Ach Moeder, ik heb alleen maar trek om zure dingen te eten." „Dan ben je zeker zwanger, kind, maar hoe kan dat? Er komt hierboven toch nooit iemand bij je." En werkelijk, na eenigen tijd kreeg Datoe een kind, een dochtertje, dat zij in het water Oeë ngKaronga Bangke („water waarvan men gauw groot wordt") baadde.

Na eenigen tijd, toen het kind al kruipen kon, liet Datoe's vader alle jonge mannen uit het dorp bij zich komen, om uit te maken, wie van hen de vader van zijn kleinkind was. Maar het kleine meisje wilde naar geen hunner toegaan. Toen beval Datoe's vader: „Ga Padapoe halen." Doch toen de dienaren van het Hoofd bij Padapoe kwamen, wees deze op zijn lichaam vol wonden, waar de maden uitkropen. Men antwoordde hem echter, dat hij het Hoofd te gehoorzamen had. Leunend op een stok begaf Padapoe zich nu naar het huis waar hij ontboden was, en nauwelijks zat hij neer aan den ingang, of het kind kroop naar hem toe en hield zich aan hem vast. Padapoe bleek de vader te zijn! Wat was het geval? Een vlieg had een der maden uit Padapoe's wonden overgebracht naar de vagina van Datoe, toen deze eens achterover lag te slapen en haar sarong wat opgekropen was; op deze wijze was zij zwanger geworden. Padapoe ontkende dat hij de moeder van het kind ooit ontmoet had, en nu zeide het Hoofd: „Dat beduidt niet veel goeds van die menschen! Padapoe is niet bij mijn dochter geweest en toch is zij zwanger geworden.... Dat brengt zeker onheil! Vader, moeder en kind moeten verbannen worden!"

Het drietal werd daarop ver weg gebracht, over zeven bergen, onder geleide van eenige ondergeschikten van het Hoofd, die voor de drie bannelingen een hut op palen bouwden en hen vervolgens verlieten. Datoe nam

---

[1]) Zie bl. 39, noot 2.

met haar dochtertje haar intrek boven in de woning en Padapoe huisde in de ruimte onder de hut.

Op zekeren dag was Padapoe op zoek naar plantenmerg, als groente voor zijn vrouw, en ontmoette bij die gelegenheid een aap, die medelijden met den zieken man kreeg en zeide, dat hij wel voedsel voor hem zou halen. Spoedig daarop kwamen wel dertig apen aan, met een menigte van pisangs, die Padapoe aan zijn vrouw ging brengen. Op haar vraag, of hij ze niet gestolen had, antwoordde hij dat ze hem ten geschenke waren gegeven. Van wie hij ze gekregen had, vertelde hij echter niet, daar de apen hem dat nadrukkelijk hadden verboden.

Op het erf, rondom de hut, plantte Datoe allerlei groenten en toen Padapoe een grooten rijstakker wilde ontginnen en toebereiden, werd hij wederom door de apen geholpen. De zaairijst stalen zij van andere menschen, en toen het tijd was om te wieden, verrichtten zij ook dat werk voor hem. Alles wat er voor den oogst noodig was, namen de apen van landbouwers weg; zelfs maakten ze een tuinhut uit den grond los en brachten die gezamenlijk naar de verbaasde Datoe toe. Toen deze zeide: „Maar er is zelfs geen brandhout waarmee we de rijst kunnen berooken om ze bros te maken vóór het stampen, zelfs geen kip of zoo, noch palmwijn om aan de goden te geven, noch vleesch om bij de rijst te eten op het *pangore* [1]) !" antwoordden de apen, dat alles den volgenden dag in orde zou wezen. En zij hielden woord: wat er noodig was, wisten zij anderen afhandig te maken.

Toen Padapoe's dochtertje eens bezig was met rijst te wannen, werd het kostbare voedsel plotseling door den wind verstrooid. Padapoe werd hierover zoo verstoord, dat hij besloot de plek op te zoeken, waar de wind zijn oorsprong had. Datoe trachtte tevergeefs haar man van dezen tocht terug te houden: „Je zult er nog dood van gaan !" Maar Padapoe stond er op om weg te gaan: „Al geef je me maar één kolf maïs van ons armoedje mee, ik ga beslist."

Nu volgde een lange, moeizame tocht in de richting waar de wind vandaan kwam. Overal vroeg Padapoe waar de Heer van den Wind verblijfhield, maar aanvankelijk kon niemand hem den weg wijzen. Iedereen was verwonderd dat iemand als Padapoe, met wonden waar de wormen uitkropen, zulk een reis maakte, en duidelijk liet men zijn afkeer en walging van zoo'n onooglijk lichaam blijken. Maar in het zevende dorp vernam Padapoe, dat hij niet ver meer van zijn doel verwijderd was: nog maar twee dorpen had hij voorbij te trekken.

Hoe verder hij kwam, hoe heviger de wind werd. In het achtste dorp ried men hem den tocht maar op te geven: het was niet te doen

---

[1]) het feest van het boven (in huis) brengen van de nieuwe rijst (Wbk.).

voor iemand met zoo'n ziek lichaam en daar, waar de oorsprong van den wind was, woeien de menschen weg! Padapoe liet zich echter niet uit het veld slaan.

Het negende dorp lag aan den voet van een berg, die het dorp als het ware beschermde. Er liep daar een pad dat naar een grot voerde, waar de menschen gewoon waren beschutting tegen den stormwind te zoeken, en dit pad volgde Padapoe. Aan den ingang van de grot hurkte hij neer. Na eenigen tijd, de zon was reeds aan 't dalen, kwam een oude man naar hem toe en sprak hem aan: „Neen maar, Padapoe, hoe kom jij hier? De wind zal je wegwaaien, zoodat je midden in de zee terecht komt!" „Ach, Grootvader, ik laat me juist met opzet door den wind bewaaien — ik kom om hem te beboeten; hij heeft de rijst van mijn dochtertje, dat aan 't wannen was, verstrooid. Toe, wijst u mij het verblijf van den wind!" „Goed, kleinzoon, wacht mij morgen hier. Nu moet ik palmwijn tappen." Met deze woorden begaf hij zich snel naar zijn suikerpalmen, die op een lager gelegen gedeelte van den bodem groeiden, waar zij beschut waren tegen den hevigen wind.

Den volgenden morgen kwam de oude man weer bij Padapoe en bracht kleeren, een zwaard en een lans voor hem mee. Ook had hij een bamboe vol water bij zich, en hiermee begoot hij het zieke lichaam. De wormen vielen in menigte uit de wonde plekken en nu veranderde Padapoe in een schoon man. Toen hij zich in de fraaie kleeren gestoken had, zeide de oude man hem: „Kijk, kleinzoon, ga den berg op. Je zult daar een vlakte zien en een dorp, waarvan de grond heelemaal kaal is. Door den sterken wind groeit er niets. Ga daarheen."

Zoo begaf Padapoe zich weer op weg; hij liep nu zonder stok en zwaaide met zijn armen; een flinke kerel was hij thans geworden! Toen hij het dorp genaderd was waarover de oude man hem gesproken had, zag een slaaf van den Heer des Winds hem aankomen en zeide tegen zijn meester, dat er iemand in aantocht was. Daarop beval zijn heer hem om den wind, die in allerlei draagmanden, rijst-bergplaatsen, vaten en zakken vastgebonden zat, tegen den vreemdeling los te laten; die wind was zijn middel om zich te verdedigen, zooals anderen een omwalling tegen vijandelijke invallen hebben. Maar Padapoe liet zich nergens door afschrikken, zoodat men tenslotte maar ophield met den wind tegen hem los te laten.

In het dorp aangekomen, ging Padapoe regelrecht den dorpstempel binnen en daar kwam de Heer van den Wind hem zijn opwachting maken en vroeg hem of hij als vijand of als vriend kwam? En Padapoe's antwoord luidde: „Ik kom als een, wien men te eten geeft (als vriend)."

Het liep reeds tegen zonsondergang, maar tot Padapoe's groote verwondering werden er nog niet de minste aanstalten voor den avondmaaltijd gemaakt. Juist zat hij zich af te vragen, waar hier toch wel het eten vandaan

mocht komen (men kon immers niet koken, daar door den sterken wind ieder vuur spoedig wijd en zijd verbreid zou worden), toen hij zich plotseling overvloedig van rijst, toespijs en palmwijn voorzien zag. Na het eten werd er gepruimd en nu vroeg de Heer van den Wind of zijn gast voor een bepaalde reden kwam, of enkel een vriendschapsbezoek wilde brengen. Maar Padapoe stelde voor eerst te gaan slapen, voordat zij over het doel van zijn komst zouden spreken, want de avond was reeds gedaald. Zijn gastheer stemde hierin toe en zoo begaven zij zich ter ruste.

Den volgenden morgen vroeg begaf Padapoe, die in den dorpstempel overnacht had, zich naar het huis van den Heer des Winds om er achter te komen, hoe men bij hem het eten toch wel mocht toebereiden, en daar zag hij, dat deze een soort levende pop bezat, Gole-Gole Tamboera, die alles braakte, wat er bevolen werd: eetgerei, rijst en alle mogelijke toespijs.

Nu ging Padapoe weer naar den dorpstempel terug, waar hem zijn maaltijd gebracht werd en de Heer des Winds met hem kwam eten. Daarop deelde Padapoe zijn gastheer het doel van zijn komst mede: hij kwam hem niet zoomaar beboeten, maar als vergoeding voor het feit, dat de wind de rijst van zijn dochtertje verstrooid had, wenschte hij de bergplaatsen van den wind, die in het huis hingen, stuk te hakken. Maar dat kon de Heer des Winds onmogelijk toelaten: hij zou geen verdedigingsmiddel meer hebben! Hij ging met zijn lieden beraadslagen over Padapoe's voorstel en tenslotte bood hij zijn gast vijftig karbouwen en vijftig jonge mannen aan als verzoeningsgeschenk. Doch daar wilde Padapoe niet van hooren. „Wat zal ik je dan geven?" vroeg zijn gastheer, doodsbang dat Padapoe de bergplaatsen van den wind zou doorhakken. En nu vertelde Padapoe hem, dat hij in het huis van den Heer des Winds die pop gezien had, Gole-Gole Tamboera, en diè wilde hij hebben. Weer trachtte de gastheer aan Padapoe's voorstel te ontkomen: als Gole-Gole Tamboera werd weggehaald, moesten allen sterven! Maar Padapoe antwoordde, dat Gole-Gole Tamboera immers nog een kind had. „Nu, dan zal ik je dat kind geven." Neen, het kind mocht de gastheer zelf houden; Padapoe eischte Gole-Gole Tamboera in eigen persoon. Opnieuw ging de Heer des Winds nu met zijn lieden beraadslagen en uit angst dat Padapoe anders hun verdedigingsmiddel zou afnemen, besloten zij tenslotte de gevraagde tooverpop af te staan.

Verheugd trok Padapoe met Gole-Gole Tamboera naar huis; hij kon nu vlug loopen, niemand durfde den wind meer los te laten. Hij wilde den ouden man de geleende kleeren terugbrengen, maar deze gaf ze hem ten geschenke, en nu bewees de grijsaard hem weer een dienst: hij deed het stuk land dat Padapoe bereizen moest, ineenkrimpen, zoodat toen de zon nog niet hoog stond, de reiziger reeds thuis was. Zijn dochtertje wilde naar hem toeloopen, maar de moeder verbood het: „Dat is je vader niet, 't is een gast."

„Och, laat haar maar! Waar is haar vader?" „Helaas, misschien is hij al lang dood. Hij komt maar niet en iederen dag verwachten wij hem." Toen vroeg Padapoe iets te eten, maar kreeg ten antwoord, dat de wind de rijst had verstrooid; ook waren de eetmandjes en het drinkgerei versleten. Maar nu braakte Gole-Gole Tamboera alles uit, wat zij noodig hadden voor een overvloedigen maaltijd. Vóór het slapen gaan maakte Padapoe zich bekend en groot was de blijdschap van zijn vrouw! En nooit hadden zij sindsdien aan iets meer gebrek.

82. Winaloa.

Ta Datoe en Indo i Datoe waren samen getrouwd, toen eenigen tijd na de voltrekking van hun huwelijk Indo i Datoe zwanger werd; voordat haar kind echter geboren was, werd Ta Datoe gesneld door To Karo (Karoo) Oedja („bij wien de regen is") en na eenigen tijd stierf ook de broer van Indo i Datoe.

Toen Indo i Datoe's kind, een zoon, Winaloa geheeten, groot was geworden, vertelde zijn moeder hem op zijn vraag waar zijn vader was, dat deze op reis, in het dorp van To Karo Oedja was vermoord; en toen de knaap nog wat ouder was geworden, zette hij zich schrijlings op de doodkist van zijn oom, Ta Dala Nanggi, en zong:

'k Wilde dat u mij vertelde
Wie het hoofd mijns vaders snelde.
Toe dan, Oom, vertel het mij,
Opdat 'k daarvan zeker zij.

Rammelend bewogen zich nu de beenderen van Ta Dala Nanggi, en de geest van den oom antwoordde: „To Karo Oedja!" Nu besloot Winaloa den dood van zijn vader te gaan wreken en toen hij wat ouder geworden was, vroeg hij zijn moeder om reiskost voor hem klaar te maken, bracht zijn uitrusting in orde, ging naar de stelling waarop de doodkist van zijn oom stond en zette zich daarop neer, terwijl hij de kist heen en weer deed schommelen.

Oom, wilt u mij vergezellen?
'k Ga To Karo Oedja snellen!

De geest van Ta Dala Nanggi stemde in dit verzoek toe en zoo trok het tweetal op weg. Na een dag gereisd te hebben, zag Winaloa een dorp liggen en vroeg:

't Dorp dat 'k zie bij 't avondgloren,
Zou 't To Karo Oedja hooren?
Toe dan, Oom, vertel het mij,
Opdat 'k daarvan zeker zij.

Maar de geest van Ta Dala Nanggi zeide, dat hij maar verder moest

gaan; dit was To Karo Oedja's dorp nog niet. Dus trokken zij het dorp door en reisden verder, tot zij weer bij een dorp kwamen, maar ook dat was niet van To Karo Oedja. Ze moesten nog vijf dorpen verder, zeiden de inwoners, en werkelijk, toen Winaloa bij het zevende dorp gekomen was, en opnieuw vroeg:

Wat voor dorp komt daar te voorschijn?
Zou 'k mijn vijand nù op 't spoor zijn?
Toe dan, Oom, vertel het mij,
Opdat 'k daarvan zeker zij,

antwoordde Ta Dala Nanggi, dat dit inderdaad de woonplaats van To Karo Oedja was.

Dicht bij het dorp richtte Winaloa een brits op, waar de geest van Ta Dala Nanggi, die den geheelen tocht immers leidde en alles wist, op zitten kon en daarop daagde Winaloa, die in volle wapenrusting was, met een vederdos op zijn hoofd, den moordenaar zijns vaders tot een tweegevecht uit:

Hoor, To Karo Oedja, held,
Die mijn vader hebt gesneld!
Als ge durft, spring naar omlaag,
Daar ik u ten strijde daag.
'k Wensch niet lang op u te wachten,
Kom, en toon uw moed en krachten!

To Karo Oedja hoorde deze uitdagende woorden, keek uit het venster, zag Winaloa staan en begreep dat deze gekomen was om den dood van zijn vader te wreken. Hij antwoordde hem:

Straks wil 'k dezen strijd beslechten,
Maar eerst eten, dàn pas vechten.

Daarop nam To Karo Oedja een maaltijd tot zich en vervolgens riep hij:

'k Moet mijn haar eerst wasschen; wacht,
Straks ervaart ge mijne kracht!

Zijn zeven vrouwen wieschen nu zijn haar en maakten het in zeven wrongen op. En na herhaalde uitdaging van Winaloa, zeide To Karo Oedja, dat hij zich zou toerusten voor een tweegevecht.

Wel gekleed, met een vogelpluim van *keli*-veeren[1]) op het hoofd, het zwaard aangegord en een lans in de hand, sprong To Karo Oedja naar omlaag en thans zou de strijd beginnen. Nu vroeg Winaloa aan zijn vijand:

Wie werpt d'ander met zijn speer
Voor den allereersten keer?

---

[1]) *keli*, witte papegaai met groene veeren en een raketvormigen staart (Wbk.).

En To Karo Oedja antwoordde:

U zij d'allereerste worp
Gij kwaamt immers naar mijn dorp.

Daarop begon het tweegevecht en het duurde niet lang of het bleek dat Winaloa de sterkste was in dezen strijd. Eerst hieuw hij To Karo Oedja's voeten af, daarop zijn beenen, vervolgens het onderste gedeelte van zijn lichaam, en zoo steeds verder en verder. Na iederen houw stegen de vechtenden, die door hun vogelpluim al strijdende hoog in de lucht geheven werden, nòg hooger. Tenslotte was alleen het hoofd van To Karo Oedja nog maar over en nu bracht Winaloa zijn tegenstander zulk een slag toe, dat hij hem de pluim van het hoofd hieuw, die opsteeg en in de lucht verdween, onder het roepen van de kreten: keli kolio, keli kolio, keli kolio. Het hoofd zelf viel naar beneden en kwam op den grond terecht. Nu daalde ook Winaloa weer op aarde neer en begaf zich naar het huis van To Karo Oedja's zeven vrouwen, thans dus diens weduwen, en daar verklaarde hij, dat de zeven vrouwen nu zijn echtgenooten waren.

Den volgenden morgen trok Winaloa weg, het geheele dorp met zich meevoerende; menschen die niet meer loopen konden, als oude mannen en vrouwen, werden eenvoudig afgemaakt; alleen zij die als dragers konden dienen, werden door Winaloa meegenomen. Hij begaf zich nu naar het dorp waar zijn vader begraven lag en groef daar diens lijk op. Daarna haalde hij het hoofd van zijn vader, dat in den dorpstempel hing, en legde dat bij de beenderen; nu overgoot hij hoofd en beenderen met tooverkrachtig water en zoo gelukte het hem den verslagene weer in het leven te brengen. En in alle zeven dorpen waar Winaloa en zijn oom op hun tocht naar To Karo Oedja geweest waren, juichten zij thans met vreugdevolle krijgskreten over de hoofden van To Karo Oedja en de oude lieden die zij gedood hadden.

Toen Winaloa in het dorp van zijn moeder was teruggekeerd, vroeg hij den geest van Ta Dala Nanggi:

Oom, wil mij nu onderrichten
In mijn koppensnellersplichten.
Toe dan, Oom, vertel het mij,
Opdat 'k daarvan zeker zij.

Het antwoord was, dat men van een suikerpalmtak een oorlogstrophee moest maken; zevenmaal moest men dien tak heen en weer schudden en daarop in reepen scheuren. En Winaloa's moeder, die in diepen rouw gedompeld was geweest en wier zitvlak reeds wortel had geschoten, rukte zich los en begon allerlei toe te bereiden voor het koppensnellersfeest dat gevierd zou worden.

Op het erf rond de woning van zijn moeder aangekomen, vroeg Winaloa

haar om een offerdier en om pruimbenoodigdheden. De verheugde vrouw maakte in een mandje sirih-pinang en gemberwortel voor den overwinnaar klaar, om daarmee zevenmaal op den schouder van haar zoon te tikken, die den suikerpalmtak droeg. Een schop tegen een stutpaal van het huis deed er een groote buffelstier uit te voorschijn komen, die tot offerdier kon dienen.

En nu nam het feest een aanvang: tromgeroffel weerklonk in den dorpstempel, in alle huizen werd eten gekookt voor den maaltijd in den tempel, en iedereen was even verheugd: één mensch slechts was uitgetrokken en nu was hij met zulk een menigte teruggekomen!

Na het feestmaal richtte Winaloa het woord tot de feestvierenden: niemand van de hier aanwezigen had zijn vader willen wreken; daarom had hij, Winaloa, zich gedrongen gevoeld erop uit te gaan; veel dankte hij aan het geleide van den geest van Ta Dala Nanggi, zijn oom, die hem op dezen tocht had vergezeld. Thans was hij met een groote schare teruggekeerd, èn met zijn vader, dien hij weer in het leven had teruggebracht.

Van den dorpstempel begaf men zich weer naar het huis van Winaloa's moeder; dit bleek evenwel veel te klein te zijn om alle menschen te bevatten. Maar nu schopte Winaloa tegen het ondereinde van den wand en door zijn tooverkracht werd het huis plotseling veel grooter.

Nog was het feestvieren niet ten einde. Na eenige dagen werd het *mompeleleka*-feest [1]) gevierd, en toen ook dit had plaats gehad, huwde Winaloa de zeven vrouwen van To Karo Oedja en werden ook zijn vader en moeder opnieuw in den echt vereenigd.

83. Het zingende Spook.

Towineloa, een mager, schurftig jongetje, wilde met zijn beide ooms, Lagoni [2]) van moeders- en Soemboli [3]) van vaderszijde, op jacht gaan. Zijn ouders, Ta Datoe en Indo i Datoe, rieden het hem af daar hij zoo zwak was en mede omdat zijn hondje, dat hij op jacht mee wilde nemen, ook schurft had. Maar Towineloa liet zich niet weerhouden en nam als teerkost in een sirihzakje een weinig rijst mee, die zijn jonger zusje Doedoe voor hem gestampt had.

De beide ooms waren niet erg op het gezelschap van Towineloa en zijn hondje gesteld: men neemt zijn honden immers mee om buit te maken, die dan na de jacht bij het uiteengaan in gelijke deelen wordt verdeeld, en wat kon nu zoo'n schurftig hondje voor buit aanbrengen? Maar de jongen volhardde bij zijn besluit en zette zijn plan door.

---

[1]) *mompeleleka,* een feest waarbij een gesnelde kop in den tempel werd gebracht (Wbk.).

[2]) Zie bl. 36, noot 1.

[3]) Zie bl. 89, noot 1.

Den eersten dag maakten de honden van Lagoni en Soemboli een flinken buit, maar de magere, schurftige Towineloa had niet eens mee kunnen gaan. Zijn ooms verweten hem, dat hij noch zijn hond tot iets nut waren en toen zij den volgenden dag op jacht gingen, lieten zij Towineloa achter, met de opdracht het wild te rooken en op de boschhut te passen.

Hoewel er ook dien dag overvloed van vleesch was, gunden Lagoni en Soemboli hun neefje niets anders dan afval en beenderen; ook verder waren ze heel leelijk tegen hem en gaven hem zelfs slaag. En eens op een keer zeiden zij, dat zij nog wel een tijdlang in het bosch zouden moeten blijven, omdat Towineloa nog lang niet genoeg wild aan zijn ouders kon brengen, maar toen de nacht gevallen was, en de jongen rustig te slapen lag, verlieten zij hem heimelijk, met medeneming van den geheelen jachtbuit.

Toen Towineloa den volgenden morgen wakker werd, was hij alleen met zijn schurftig hondje, en zonder eten. Hij dwaalde wat rond in het bosch, totdat hij aan een suikerpalm kwam, aan welks voet veel afgevallen steenvruchten lagen. Aan de sporen rondom den boom bemerkte hij, dat hier veel wilde zwijnen plachten te komen, die zeker op de vruchten afkwamen. Nu zette hij gepunte bamboes op deze plek en zoodoende had hij den volgenden morgen een groot mannetjesvarken gevangen, dat hij beschouwde als een geschenk der goden. En hoewel de stumper geen rijst bij het vleesch had, at hij toch van het wild, en de rest rookte hij. Den volgenden dag ving hij weer een varken, en op deze wijze kreeg hij een grooten voorraad vleesch.

Den derden nacht hoorde hij plotseling geluid van stemmen. Dit was afkomstig van een geestenfamilie die in een waringin woonde, en een van hen kwam al zingende naar de hut van Towineloa. Hij was degene die de wilde varkens beide malen in Towineloa's gepunte bamboes gedreven had, zoodat de jongen ze had kunnen buitmaken.

De knaap was geweldig bang en meende, dat nu het einde van zijn leven gekomen was. Toen de geest dicht bij de hut was, kroop Towineloa onder den vloer en hield zich doodstil; en de hond, die den geest eveneens hoorde, zonder hem te zien, durfde zelfs niet eens te grommen. Maar nu begon de geest Towineloa toe te zingen:

Wel verstopt, maar niet onzichtbaar!
Ik zie heusch wel hoe je ligt daar,
Diep onder den vloer verholen,
Achter bladeren verscholen.
Beste vriend Towineloa!

Toen de jongen deze woorden hoorde, werd hij nog angstiger en vroeg zich af hoe het toch mogelijk kon zijn, dat men hem zag, hoewel hij zich zoo goed verborgen had. Opnieuw klonk nu de stem van den geest:

Wel verstopt, maar niet onzichtbaar!
Ik zie heusch wel hoe je ligt daar,
Diep onder den vloer verholen,
Achter bladeren verscholen.
Beste vriend Towineloa!
Wees niet angstig, kameraad,
'k Kom je helpen, doe geen kwaad.
Vader stuurde mij hierhenen
Om je voedsel te verleenen,
Met wat kleeding nog daarbij,
Hier heb je van allerlei!

En daarop reikte hij den bevenden jongen een sirihpruim, waarmede deze zich de oogen moest wrijven en nu zag Towineloa het zingende spook als mensch voor zich staan.

Deze begon nu heel gewoon met hem te spreken: „Wij weten hoe slecht je behandeld bent, Towineloa, en uit medelijden hebben wij je de twee groote varkens geschonken, die door mijn zusje waren grootgebracht. Wij weten alles van je leven en je woonplaats af, en dat jij Towineloa heet en je jongere zusje Doedoe. Onze familie bestaat eveneens uit vier personen: mijn vader en moeder, mijn zusje Radondi en ikzelf. Wij zijn onzichtbaar voor de menschen en leven in den waringin, naar de beschikking der goden. Maar wij weten alles wat er in de verschillende dorpen gebeurt: onze oogen zien scherp en wij hebben een lichaam als de menschen, met neus, oogen en verdere lichaamsdeelen. Mijn ouders hebben medelijden met je, omdat je ooms Lagoni en Soemboli zoo leelijk tegen je geweest zijn, en daarom sturen zij je dit voedsel. Eet nu eerst, dan gaan we baden en zul je zien en voelen hoe goed wij het allemaal met je meenen."

Nog wel bevreesd, en met knikkende knieën, maar niettemin vertrouwend op de goede gezindheid van den geest, volgde Towineloa na gegeten te hebben hem naar het badwater. Daar dook hij onder, en zie! met een forsch lichaam, gezond en sterk, kwam hij er als een mooie jonge man weer uit

.... met zijn schouders, forsch' en breede,
gratievol van lijf en leden.

Op zijn verzoek wierp de geest, Angga Modoende, nu het hondje eveneens in het water en ook dat kwam er geheel genezen uit.

In zijn hut teruggekeerd, kreeg Towineloa fraaie kleeren ten geschenke en vervolgens sprak zijn weldoener: „Laten wij nu samen den jachtbuit naar je ouderlijk huis dragen. Maar daar zal men ons niet zien, enkel maar hooren, want jij en je hondje zijn nu ook geesten geworden, net zooals

ik. Wij zullen wel allen in het dorp kunnen zien, maar zij zullen ons pas zien, wanneer zij hun oogleden hebben ingewreven met een uitgekauwde sirihpruim, die ik hun geven zal. Je ouders zullen wel blij zijn, want Lagoni en Soemboli hebben verteld, dat je dood bent."

Zoo trokken Angga Modoende en Towineloa naar het huis van den laatste en tusschen zich in torsten zij de beide buitgemaakte zwijnen; eigenlijk waren ze veel te zwaar voor hun krachten, maar dank zij de tooverkracht van den geest, konden zij ze toch dragen. Doch toen Towineloa het huis van zijn ouders bereikt had, vond hij dezen in diepen rouw over hem; sedert hij op jacht was gegaan, zaten zij maar treurig terneer; hun achtersten hadden wortel geschoten en alle leven stond stil. Hij riep: „Moeder, hier zijn we, sta op!" Maar zijn ouders antwoordden hem: „Wie ben je, kind?" Nu maakte Towineloa zich bekend en daarop rukten zijn vader en moeder zich van hun wortels los, de honden begonnen weer te blaffen, de buffels te loeien, de hanen te kraaien, het water te stroomen en de wind te waaien. Doch Towineloa's ouders en ook zijn zusje Doedoe tastten tevergeefs naar hem en riepen: „Waar ben je toch? Je draaglast zien we wel, maar jezelf niet!" Toen zeide de geest: „Vriend, laten wij je vader en moeder geen verdriet doen; oude menschen mogen wij niet beetnemen, dat zou ons onheil aanbrengen. Geef hun een uitgekauwde sirihpruim." Towineloa gehoorzaamde en toen de drie huisgenooten zich daarmee de oogleden gewreven hadden, werden zij Towineloa en diens metgezel gewaar en groot was de vreugde van het weerzien! Uitvoerig verhaalde de jonge man nu alles wat hem sedert zijn vertrek was overkomen en toonde hun zijn vriend. Ook vertelde hij, dat deze hem gezegd had: „Wij zijn nu warme vrienden; ik wil jouw zuster trouwen, trouw jij de mijne; we zullen zijn als twee pinangnoten, die tegen elkaar ingroeien, de eene naar boven, de andere naar onder [1])."

Wel waren de ouders blij dit aanzoek te vernemen, maar toch achtten zij het een bezwaar, dat de familie in den waringin tot het geslacht der geesten behoorde. Daarom besloot men eerst nog eens over deze huwelijken te beraadslagen en nu ging de geest zijn ouders en zusje Radondi halen. Geen van de dorpelingen zag hen echter; wèl hoorde men stemmen, maar van wie deze afkomstig waren, begreep men niet, totdat aller oogen met een uitgekauwde tabakspruim werden ingewreven en ieder het nieuw aangekomen gezin zien kon, met Towineloa en diens kleine hondje.

Nu kwamen de leugens van Lagoni en Soemboli aan den dag; zelfs de slaven hadden het over de praatjes, die beide ooms verspreid hadden, dat hun neef op de jacht zou zijn omgekomen. O, wat waren de schuldigen be-

---

[1]) Bare'e: *sintjili woea*, gezegd van 't huwelijk van A. met B.'s zuster en B. met A.'s zuster (Wbk.).

schaamd. Er schoot hun niets anders over, dan maar stil voor zich uit te zitten kijken.

Spoedig riep nu Towineloa's vader de dorpelingen bijeen door in den tempel te rammelen met een plank, en daar deelde hij hun mede, hoe zijn zoon, dien men dood had gewaand, was teruggekeerd, met het gezin der geesten uit den waringin. En thans wenschte hij te weten, hoe men dacht over een huwelijk van Towineloa met de zuster van zijn vriend, en een huwelijk van dezen met de zuster van Towineloa. Niemand verklaarde zich er tegen en zoo werd de dag voor de huwelijksvoltrekking bepaald.

Vol vreugde werden toen de voorbereidselen tot de dubbele bruiloft gereedgemaakt en op den trouwdag zelf stalde men de artikelen uit, die den bruidschat vormden. Daarop had de maaltijd plaats en in den avond werden het zwaard en de sirihzak van elk der jonge mannen in het kamertje van hun bruid opgehangen en daar ook gaf men elkaar de fakkels over: die van de huisgenooten aan de brengers van den bruidschat, die van de brengers aan de huisgenooten. Nu danste men den reidans, en liedjes op Lagoni en Soemboli weerklonken alom.

Den volgenden morgen kregen de jonge echtparen de gebruikelijke vermaningen te hooren: om aan hunne schoonouders en nieuwe familieleden den eerbied en de gastvrijheid te bewijzen, die zij hun schuldig waren.

In den eersten tijd na deze huwelijken werden er nog gedurig bezoeken van en naar den waringin gebracht, maar na verloop van tijd werden al de geesten menschen, verlieten hun woonplaats in den waringin en vestigden zich in het dorp, dat zich zoodoende sterk uitbreidde.

Het duurde niet lang of er werd een sneltocht beraamd, waaraan Lagoni, Soemboli en Towineloa's zwager deelnamen. Towineloa zelf bleef achter om huis en have te bewaken. Alle voorteekenen waren gunstig: men hoorde onderweg geen enkel onheilspellend vogelgeluid en nergens ook zag men vóór zich uit een dood beest liggen, zoodat men dus regelrecht door kon gaan.

Maar na korten tijd werd Doedoe, de vrouw van Angga Modoende, ernstig ziek; snel stuurden haar vader en broeder boodschappers uit om de uitgetrokkenen dit droevig bericht te melden; die vonden op hun weg wèl een ontzield dierenlichaam liggen. En inderdaad, dit onheilspellende voorteeken bleek uit te komen, want juist toen Angga Modoende, die onmiddellijk was teruggekeerd, thuiskwam, stierf zijn vrouw.

Nu liet haar man een geweldig groote doodkist maken, en toen Doedoe daar in lag, liet ook hij zich opnemen en in zittende houding naast haar plaatsen. Daarop beval hij dat men de kist moest sluiten en op een stelling zetten, die echter niet op het erf moest staan, maar in huis, opdat hij dicht bij zijn ouders zijn kon, zoodat ze zijn gezang konden hooren. En steeds door

berichtte hij hun zingende, hoe ver het ontbindingsproces van Doedoe al gevorderd was.

Acht dagen duurde de rouw over de beide echtelieden en in dien tijd mocht er in het huis niet over boeten of schulden gesproken worden; deed iemand het toch, dan kreeg hij zelf een boete voor het verstoren van den rouw, b.v. een karbouw. En steeds door weerklonk maar het gezang uit de doodkist, en deelde Doedoe's man mede, hoe het lijkvocht hem tot aan de dijen, de borst, den hals, ja tenslotte tot aan den mond kwam, totdat eindelijk het gezang verstomde.

Nu wachtte men de thuiskomst der koppensnellers af, die in aantocht waren met een gesnelden kop. Maar het koppensnellersfeest kon niet van harte gevierd worden, want Lagoni was gesneuveld. Op het erf van den dorpstempel stak men een buffel en een varken dood, die tot offerdieren moesten dienen. Ook doodde men een hond en een geit, door met één slag hun kop van den romp te scheiden; gelukte dit niet in één keer, dan was dit geen gunstig voorteeken: dan zou men op den volgenden tocht den vijand niet snel in handen krijgen.

Thans werden de van de Ouden overgeleverde gebruiken in acht genomen voor Lagoni, die omgekomen was. In een bak sneed men pompoen aan kleine stukjes, zette dien onder den rand van het tempeldak en alle feestvierenden trapten daarin. Trompetgeschal weerklonk en palmblaren werden stukgescheurd; van weduwen en weezen werd een stuk hunner kleeren afgesneden, ten teeken dat de rouw werd afgelegd, en kleine kinderen werden besneden, opdat ze dapper zouden worden.

Daarop nam de aanvoerder van den sneltocht het woord. Met vreugde sprak hij over den buit, die behaald was, maar diep betreurde hij het sneuvelen van Lagoni. Wegens dit verlies, zeide hij, mocht men den dorpstempel niet op de gewone wijze langs de trap beklimmen, maar moest men van onder het huis, door een opening in den vloer naar binnen gaan, waartoe men de plank oplichtte, met welke gewoonlijk gerammeld werd om de menschen bij elkaar te roepen. In den tempel gekomen, wekte men elkaar op:

Laat ons stampen op den vloer,
Dat daarna de trom zich roer'.
Laat ons stampen, zeven keer,
Daarna roer' de trom zich weer.

Vervolgens brachten de vrouwen eten voor de moedige strijders; ieder kreeg, zooals gewoonte was, een beschilderd mandje, en nu nam de aanvoerder Soemboli opnieuw het woord, daarbij telkens tusschen zijn zinnen met een stuk hout op den vloer stampend. Nogmaals herinnerde hij de

menschen aan het verlies, dat zij geleden hadden, en spoorde allen aan, dit zoo spoedig mogelijk te gaan wreken.

Nauwelijks was hij uitgesproken, of men begon reeds met elkander te beraadslagen over den te ondernemen sneltocht. Om te zien of deze goed zou afloopen, werd er gewicheld met een hond: op een stuk hout werden stukjes bamboe gebonden; daar legde men den hals van den hond op en sloeg dien met één slag door. Als het lukte om mèt den hals ook de bamboe-latjes en het stuk hout door te hakken, was dit een goed voorteeken.

Maar verder dan tot hier vertelt de geschiedenis niet.

84. De Strikkenzetter.

Modjio-djio („de strikkenzetter") had vele strikken gezet, maar alle muizen en vogels, die erin vastraakten, werden gestolen door een ouden man, die een holgeest was. Eens op een keer werd de dief echter door Modjio-djio op heeterdaad betrapt: de draagmand van den holgeest zat vol met muizen en vogels!

Toen de oude man Modjio-djio in het oog kreeg, vroeg hij dezen hem op zijn rug te dragen, en Modjio-djio nam den oude op zijn rug, met draagmand en al. Maar dat viel hem niet mee, 't was een heele vracht! Bij een boom vol mangga's gekomen, stond hij stil en vroeg: „Grootvader, eet u die?" En op het bevestigend antwoord van den ouden man klom Modjio-djio in den boom, plukte een mangga en wierp die naar beneden met de bedoeling den ouden man te treffen, maar raakte hem niet. „Ach, die zijn zuur, die wil ik niet! Kom beneden en draag me verder." Weer nam Modjio-djio den grijsaard op zijn rug en na eenigen tijd kwamen zij bij een lansatboom. Daar probeerde Modjio-djio hetzelfde te doen, maar opnieuw mislukte zijn list en ook deze vruchten vond de oude man te zuur. Daarop vervolgde Modjio-djio zijn weg, steeds met den holgeest op zijn rug, en tenslotte bereikten zij een doerianboom. Die vruchten stonden den oude aan en daarvan wilde hij eten. Modjio-djio klom in den boom en wierp alle doerians op den grond, op één na: daarmee mikte hij op den holgeest en ditmaal trof hij goed: de oude man viel bewusteloos ter aarde.

Snel kwam Modjio-djio nu uit den boom, liet den holgeest met zijn draagmand in den steek en zette het op een loopen. Thuisgekomen, nam hij een priem en maakte dien gloeiend in het vuur.

Na eenigen tijd kwam de oude man weer bij bewustzijn. „Draag mij, Modjio-djio!" riep hij, maar er kwam niemand. Daarop nam hij de mand op en ging, afgaande op den reuk, Modjio-djio achterna. Spoedig bereikte hij het huis van Modjio-djio, die hem hartelijk ontving en zeide: „Wacht, ik zal u te pruimen geven, Grootvader! Doe uw oogen maar dicht, dan steek ik het

in uw mond!" De oude man sloot zijn oogen, maar nu stak Modjio-djio den gloeienden priem in den buik van den holgeest, en zoo vond deze op jammerlijke wijze den dood.

85. Het verhaal van Taea Ode.

Er waren eens twee Hoofdenfamilies, de eene van Onder den Grond en de andere van Boven den Grond, en deze kregen tegelijkertijd een kind, de eerste een dochter, de tweede een zoon. Het dochtertje van Onder den Grond heette Reo nTiwoloe („bellengerinkel"), het zoontje van Boven den Grond werd Datoe genoemd. Beide kinderen werden gebaad in het water Oeë ngKaronga Bangke („water waardoor men gauw groot wordt") en waren spoedig zoo groot, dat de jongen geregeld zijn kapmes, het meisje geregeld haar sarong droeg. Eens op een dag zeide de jonge man tot zijn ouders: „Moeder, vader, mijn scheenbeenen zijn nu zoo sterk, dat men er met ijzer op slaan kan en mijn oorlellen zijn dik genoeg om goeden raad op te vangen. Ik heb in mijn droom iemand gezien: de dochter van Tante van Onder den Grond. Wilt u haar sirih-pinang brengen: dat bosch is zeker toegankelijk![1]) We zijn terzelfdertijd geboren en zij is nu natuurlijk een volwassen meisje, want ik ben een jonge man."

Nu riep Ta Datoe, de vader van Datoe, met plankgerammel de dorpelingen in den dorpstempel bijeen, waar vrijen en slaven te zamen kwamen, en daar deelde hij hun den wensch van zijn zoon mede. De slaven antwoordden, dat zij er zeer mee ingenomen waren, daar de ouders van het meisje ook hùn heeren waren; de vrijen en de familieleden van Ta Datoe vonden, dat Datoe oud genoeg was om deze beslissing te nemen, en dat de sirih-pinang maar spoedig gebracht moest worden. Daarop gingen de dorpelingen weer naar huis, behalve de oudsten, die de sirih-pinang bleven inpakken en met Ta Datoe vaststelden, wie dit verlovingsgeschenk zouden gaan overhandigen.

In het dorp van Ta Datoe van Onder den Grond aangekomen, begaven de afgezanten van Boven den Grond zich regelrecht naar den dorpstempel en daar liet het Hoofd hun vragen of zij een boodschap hadden en met goede of kwade bedoelingen kwamen. „Wij brengen u een boodschap, maar geen slechte, en vragen u gastvrijheid," luidde het antwoord. Nu gelastte Ta Datoe, dat men spoedig den avondmaaltijd zou bereiden en de gasten, die, naar hij zeide, immers nog familieleden waren, vriendelijk moest bejegenen. Vervolgens liet hij hun verzoeken in zijn huis te komen. Onder het pruimen van sirih-pinang werd druk gepraat, maar over het doel van hun komst spraken de afgezanten niet. Dat zou eerst den volgenden morgen gebeuren; zoo wilde

---

[1]) Zie bl. 48, noot 1.

het de oude zede. Na een overvloedigen maaltijd begaf men zich reeds vrij vroeg ter ruste en den volgenden morgen vroeg kwam Ta Datoe zijn gasten op de voorgalerij begroeten; dezen haalden het verlovingsgeschenk voor den dag, legden het in een mandje en schoven het naar hun gastheer en gastvrouw toe. Ta Datoe en zijn vrouw lieten het pakje tusschen zich in liggen en boden hun gasten sirih-pinang aan, zoomaar uit het dekseltje van hun sirih-pinangtaschje, in plaats van op een schaal: op zoo'n familiaren voet gevoelden zij zich reeds met de bezoekers. Daarop zeiden de afgezanten tegen Ta Datoe: „Wij zijn door uw familieleden Ta Datoe en Indo i Datoe van Boven den Grond hierheen gezonden om te vragen of het bosch hier toegankelijk is." Daarop antwoordden de ouders van Reo nTiwoloe: „Daar zullen wij over beraadslagen, opdat wij u het rechte antwoord mogen geven."

Na den avondmaaltijd van dien dag riep Ta Datoe de dorpelingen bijeen en vertelde hun van het aanzoek om zijn dochter. Eenstemmig ried men hem dit aan te nemen: „Naar ons inzicht, heer, moet het antwoord luiden, dat het bosch toegankelijk is en dat degene, die het aanzoek doet, spoedig hierheen gebracht moge worden."

Nu gaf Ta Datoe den gezanten de boodschap mee, dat er niemand anders was, die het bosch wenschte te ontginnen en dat de aangeboden sirih-pinang bij hen zou blijven. Of het bosch nog jong was, dan wel met dorre, bladerlooze takken, zouden zij zelf moeten uitmaken. Zij, de ouders, zouden hun dochter niet lang meer kunnen verzorgen en vertroetelen, want het voor haar te kauwen en in haar mond te spuwen suikerriet was op!

Al deze woorden werden aan Ta Datoe en Indo i Datoe van Boven den Grond overgebracht en met groote blijdschap hoorde men, hoe de gezanten ontvangen waren. „Wij hebben vernomen," zeide Ta Datoe, „dat Reo nTiwoloe's ouders haar bezwaarlijk langer kunnen verzorgen, omdat er geen suikerriet meer is om haar in den mond te spuwen. Wij hebben suikerriet en pisangs genoeg om haar te geven, dunkt mij!"

Het was in dezen tijd, dat Datoe tot zijn vader zeide: „Ik vind dat wij, nu de rijst dit jaar door de gunst der goden zoo goed is gelukt, een doodenfeest moesten geven." Ta Datoe riep daarop zijn menschen bijeen en sprak: „Vele jaren achtereen hebben de goden ons voedsel doen toekomen; aan gewassen, vee en eten is geen gebrek, maar reeds sinds lange jaren hebben wij de instellingen van onze voorvaderen niet in acht genomen." Daarop stelde hij den aanwezigen voor, een doodenfeest te gaan houden. Allen stemden hierin toe en dadelijk ging men beraadslagen hoe dit feest gevierd zou worden. Een der dorpelingen legde een aantal knoopen in touwtjes, die heinde en ver in de verschillende dorpen zouden worden rondgebracht, opdat men daaraan het aantal dagen zien zou, die er nog moesten verloopen, eer het feest een aanvang zou nemen.

In denzelfden tijd kwamen ook de dorpelingen van Onder den Grond bijeen, en dezen overlegden samen, hoe zij met Reo nTiwoloe zouden spreken. „Het is wel òns kind," zeiden haar ouders, „maar wij zullen niet beslissen wat er met haar gebeuren zal; spreekt gij, die haar vaders, moeders, broeders en zusters zijt, tot haar, maar overreedt haar niet met harde woorden, doch met zachte. Zij is nog dom en onwetend; laat zij ons toch niet in andere streken te schande maken." Hierop antwoordden de aanwezigen: „Weest niet bezorgd, maar laat het aan ons over en luistert toe, of wij het rechte woord tot onze dochter spreken en of het ingang bij haar vindt."

Nu liet de vader van Reo nTiwoloe zijn dochter halen en daarop schaarde men zich om haar heen. Eerst sprak een oude erfslavin: „Het verlovingsgeschenk, dat je is toegestuurd, is een bewijs van de welwillende en goede gezindheid van de zenders jegens ons allen. Maak ons niet beschaamd, kleindochter; wijs het niet af. Wat voor iemand zouden wij voor je zoeken? Zoek je soms iemand, die uit den hemel zou komen vallen?" Ook anderen, moeders, tantes, namen het woord en vielen de oude vrouw bij. Zij waarschuwden Reo nTiwoloe, niet in een bodemloos gat te vallen of door den stroom te worden meegevoerd, als zij weigeren zou. Toen begonnen Reo nTiwoloe's tranen te vloeien; zij was bang om tegen te spreken en verlegen om „ja" te zeggen. Na langen tijd sprak zij: „Ja, Vaders en Moeders, indien ik weiger, zou ik kunnen vallen of wegdrijven; ik zèlf zal geen beslissing nemen, maar laat die aan u over."

Ondertusschen gingen een aantal menschen touwtjes rondbrengen, waar tweeëndertig knoopen in gelegd waren; ze brachten deze aan de Hoofden der dorpen, die tot het feest genoodigd werden, dat Ta Datoe en Indo i Datoe van Boven den Grond over tweeëndertig dagen zouden geven.

Op den vooravond van den eersten feestdag kwam de Hoofdenfamilie van Onder den Grond naar de woonplaats van Ta Datoe van Boven den Grond. Deze gelastte zijn zoon Datoe hun tegemoet te gaan en te zeggen, dat er in het dorp een groot huis voor hen ontruimd was, waar wel driehonderd menschen in konden.

Daarop ging Datoe met een twintigtal fraai gekleede menschen rond om de gasten sirih-pinang aan te bieden. Het waren mannen van kloeke gestalte,

.... met hun schouders, forsch' en breede,
gratievol van lijf en leden;
met hun fraai gewelfde borst,
flink en krachtig, als een vorst.

Ze liepen in gelijken pas, met sierlijk zwaaiende armen, en iedereen keek naar hen.

In een van de feesthutten gekomen, die op het feestterrein voor de gasten waren opgeslagen, vonden zij Reo nTiwoloe en nu deed Datoe háár het eerst de sirih-pinang toekomen en daarna haar ouders. Een tijdlang zat men rustig bij elkaar en over en weer boden de gasten en degenen, die in het dorp thuis behoorden, elkaar te pruimen aan. Toen vroeg Datoe zijn aanstaande schoonouders uit naam van zijn vader om eenige menschen, die met koken zouden kunnen helpen, daar het aantal gasten buitengewoon groot was. Zij antwoordden hem: „Zeg aan uw vader, dat wij gaarne menschen geven om te helpen; wij zijn niet alleen als gasten, maar ook als huisgenooten te beschouwen. Geef ons uw bevelen, wij zullen ze verder uitdeelen." En hoewel Datoe het aantal gasten uit het dorp van Onder den Grond op vierhonderd schatte, had het Hoofd daar toch geen zorg over, daar hij reeds spoedig Reo nTiwoloe zag aankomen, met ongeveer vijftig menschen, die mee kwamen helpen. Zij was nog maar op het erf, toen de menschen in het huis van Ta Datoe uitriepen: „Maakt plaats, maakt plaats! Daar komt de Hoofdendochter van Onder den Grond, Reo nTiwoloe!" En al de huisgenooten waren blij om kennis met haar te maken.

Datoe wist nog maar weinig van zijn aanstaande familieleden af, en evenmin op welke wijze hij met hen verwant was. Toen hij er naar vroeg, werd hij door een oude slavin, die Reo nTiwoloe had meegenomen, daarover ingelicht. Deze vrouw had op het feest tot taak om in de eerste plaats toezicht te houden op degenen die voor het eten zorgden, opdat het werk goed werd gedaan. In de tweede plaats moest zij zorgen, dat er niets verkeerds met de meisjes van het dorp gebeurde. Toen haar gevraagd werd, hoe Datoe's familie en die van Reo nTiwoloe elkander toch in den bloede bestonden, zeide zij: „Men zal het mij niet euvel duiden, als ik u dat zeg: Datoe's ouders en mijn meesteres, de moeder van Reo nTiwoloe, zijn elkaars verwanten in den tweeden graad, Reo nTiwoloe en Datoe bestaan elkaar in den derden graad." Gekscherend vroegen Ta Datoe en zijn vrouw van Boven den Grond haar vervolgens: „En moet Reo nTiwoloe tegen u tante zeggen?" Daarop antwoordde de oude vrouw: „Reeds sinds vele geslachten heeft mijn familie tot den slavenstand behoord." En nauwkeurig wist zij de familiebetrekkingen tusschen de verschillende leden van de beide families op te noemen, en uit te leggen, hoe zij oorspronkelijk van een en hetzelfde geslacht waren.

De ouders van Datoe waren zeer verheugd, zulk een vertrouwd persoon te hebben om bij het werk dat op het feest te doen viel, toe te zien, en Datoe zelf gaf haar zijn kleeren te naaien, die hij bij het *mokaloe* [1]) wilde aantrekken. Die wilde zij gaarne samen met Reo nTiwoloe in orde brengen en bij

---

[1]) bij den reizang op het doodenfeest den arm om den hals van een meisje slaan (Wbk.).

den veelsoortigen arbeid, die gedaan moest worden, zag men steeds de oude vrouw met het jonge meisje bezig aan haar naaiwerk.

Datoe begon te begrijpen dat hij een ijverige vrouw kreeg, en bij het mokaloe koos hij haar, en legde zijn arm om haar hals. Zijn ouders zagen dat gaarne, want zoo zouden zij wat aan elkander wennen en niet verlegen zijn, wanneer hun huwelijk gesloten werd.

Twee dagen voordat het doodenfeest geëindigd was, gaven de ouders van Datoe aan de ouders van Reo nTiwoloe den wensch te kennen, dat nu ook het huwelijksfeest gevierd zou worden. „Wij hebben meer karbouwen, varkens en geiten gegeven dan voor het doodenfeest noodig was," zeiden zij, „er zal niet te weinig zijn voor een dubbel feest. En wat den bruidschat betreft, daar zullen wij geheel voor zorgen."

Daar dus Ta Datoe van Boven den Grond en zijn vrouw alle verantwoordelijkheid voor de bruiloft op zich namen, gaven de ouders van Reo nTiwoloe hun toestemming en zoo werden nu de feestelijkheden in tweeën gesplitst. Geweren knalden en gongs weerklonken, hier werden *kajori*-liedjes [1]) gezongen, ginds vierde men het doodenfeest, waarop geen kajori's gezongen mogen worden, omdat daardoor de priesteres plotseling zou kunnen sterven en de menschen hun zang met den dood zouden kunnen bekoopen. Maar nu was er niemand bang, daar de beide Hoofdenfamilies twee feesten tegelijk gaven.

Toen beide feesten ten einde waren, keerden de menschen weer naar hun dorpen terug, behalve de lieden van Onder den Grond, want van weerszijden moesten nog de vermaningen tot het jonge paar worden uitgesproken. Na den ochtendmaaltijd spraken de ouders van de jonge vrouw: „Al zou ons lichaam ook mager en schraal zijn, als er eerbied is voor onze moeders en vaders, zoo zal het in kracht toenemen; al zou ons lichaam groot en forsch zijn, als het niet onderdanig weet te zijn en in vriendschap te leven, zoo zal het zwakker worden. O, Reo nTiwoloe, onze dochter, laat de vermaningen van uw moeder en vader niet het eene oor in, het andere uit gaan. Al zijn wij niet knap, al zijn wij arm: als wij niet aanmatigend en niet grootdoenerig zijn, zullen velen ons vriendschappelijk gezind zijn. Luister naar de woorden van uw schoonouders en, kind, als ge erg naar ons verlangt, vraagt dan samen verlof aan uw moeder en vader om uw ouders van Onder den Grond te mogen bezoeken. Ulieder leven hier zij niet als dat van slaven, die pas gekocht zijn en slecht door hun heer worden behandeld."

De ouders van Datoe voegden hier aan toe: „Gij, echtpaar, zijt nu geen jonggezel en jongmeisje meer, maar man en vrouw: Datoe is nu de zoon van

---

[1]) *kajori,* liedje van vier (soms meer) rijmende regels, dat voorgedragen of gezongen wordt (Wbk.).

Ta Datoe en Ndo i Datoe van Onder den Grond, en Reo nTiwoloe is de dochter van Ta Datoe en Ndo i Datoe van Boven den Grond. Als er in uw omgang met elkaar eens ongenoegen is, klein of groot, waarin Reo nTiwoloe de schuld heeft, laat zij het dan aan haar vader van Boven den Grond zeggen; als Datoe de schuld heeft, laat hij het dan aan zijn vader van Onder den Grond mededeelen."

Nu maakten de ouders van Reo nTiwoloe zich gereed om weer met hun familieleden en slaven naar hun woonplaats Onder den Grond te vertrekken. Er vielen vele tranen bij vertrekkenden en achterblijvenden en nogmaals vermaanden de ouders van de jonge vrouw hun dochter om in vrede en vriendschap met haar man en schoonfamilie te leven, en verzochten zij haar schoonouders haar te laten gaan, wanneer zij vergunning vroeg om haar ouders te bezoeken. Datoe's ouders, die in huis afscheid hadden genomen, lieten hun gasten nog een eind weegs door de jongeren vergezellen, doch eindelijk scheidden ook dezen van de reizenden, onder vele tranen.

Eenige maanden na zijn huwelijk, Reo nTiwoloe was reeds zwanger, ging Datoe met enkele oudere dorpelingen op een sneltocht; de troep verloor niemand, maar maakte ook geen buit en na zes maanden rondgezworven te hebben, aanvaardden zij den terugtocht zonder één kop als buit. In dien tijd kreeg Reo nTiwoloe een zoon, maar niemand was getuige van de bevalling en verheugde zich met de moeder over de geboorte van haar kind, niemand had haar bij de bevalling bijgestaan en zelfs het water had zij zelf te vuur moeten zetten. De reden waarom ook haar schoonouders haar niet hadden willen helpen, was dat men zeide, dat zij met toovermiddelen werkte en haar ervan verdacht een heks te zijn.

Daar Reo nTiwoloe heelemaal geen rijst had, at zij bij wijze van groente jonge *gapoe*-bladeren [1]), en dronk het aftreksel daarvan om zog op te wekken. Toen men haar het roode vocht zag drinken, vond men dat wel heel bedenkelijk en om nu uit te maken of Reo nTiwoloe een heks was of niet, wilden haar schoonouders haar de harsproef laten ondergaan. Drie houtjes werden in den grond gestoken en daarop werd hars te vuur gezet, gemengd met zout, jeukkruid, suikerpalmvruchten en allerlei leelijke, stekende dingen, als brandnetels en verschillende heete kruiderijen. Reo nTiwoloe zag het vuur hoog oplaaien en daaromheen de menschen zitten, die bezig waren de hars te bereiden, waarin zij straks haar vinger zou moeten steken om het godsgericht te ondergaan. Een hevig verlangen naar haar ouders kwam bij haar op, nu haar schoonouders haar zoo slecht behandelden. En nadat zij haar zoontje gezoogd had, legde zij het in de wieg, die ze rondom van plankjes voorzag, opdat het kind er niet uit zou vallen, en maakte zich daarop klaar

---

[1]) *gapoe*, een klimplant met roode bladeren (Wbk.). Zie over dit *gapoe*-kooksel: bl. 130.

om naar haar vader en moeder te vluchten. Wel had zij graag haar kindje meegenomen, maar zij was bang om ontdekt te worden. Niets dan haar hoed en haar zak met sirih-pinang had zij bij zich en zoo klom zij uit het venster. Daarop liep zij in een wijden boog om de lieden, die aan den voet van de huistrap alles voor de harsproef in gereedheid brachten, en zoo ontkwam zij, zonder gezien te worden. Aan den ingang van den weg naar haar ouderlijk huis stapte Reo nTiwoloe in haar hoed, die haar naar beneden voerde en op het erf van haar ouders bracht.

In het huis van haar ouders gekomen, trof zij daar ook Sanggori Maja („koperen horens"), een voornaam, ongetrouwd man uit het dorp. Toen hij Reo nTiwoloe zag, vroeg hij haar ouders, of hun dochter niet meer bij haar man woonde. „Jawel," was het antwoord, „maar met welk doel zij hier is gekomen, weten wij nog niet." En toen zij Reo nTiwoloe daarnaar vroegen, zeide deze: „Niet in vrede ben ik weggegaan, maar met ongenoegen, en zonder verlof te vragen, zonder mijn kind mee te nemen." „O, o ! hoe kon je zooiets doen ? Hebben wij een kleinkind en heb je dat niet naar ons toe gebracht ! En heb je niemand, die je op je reis heeft vergezeld !" Daarop vertelde Reo nTiwoloe van haar angst om doodgehakt te worden, daar zij van hekserij beschuldigd was, en hoe zij had moeten vluchten. „Maar hoe komt men aan die beschuldiging ? De menschen waren immers zoo goed voor je, ook toen je man weg was !" Nu begon Reo nTiwoloe te schreien en klaagde:

'k Kookte een aftreksel, gapoe-gebladerte nam ik,
Dat is de reden; daarom slechts noemt men een heks mij.

Dat hoorende, vroeg Sanggori Maja Reo nTiwoloe onmiddellijk om met hem te trouwen, en zonder meer aan haar man of kind te denken, stemde zij toe. De ouders lieten hen maar begaan, omdat Sanggori Maja nog familie van hen was en een sterk, aanzienlijk man, die welbespraakt was en goed kon optreden.

Toen de vader van Reo nTiwoloe's zoontje thuiskwam, vond hij de wieg aan de wiegelat hangen, het kind slapend erin, maar niemand er bij. Hij nam het kind dat hij Taea Ode noemde, in zijn armen; het begon om de moeder te huilen, daar het honger had. Daarop bracht hij het naar zijn ouders, en vroeg waar Reo nTiwoloe was. „Wij weten het niet," antwoordden zij, „sinds gisteren hooren wij haar geen wiegeliedjes meer zingen."

Hierop ging Datoe, met zijn zoontje in de draagsarong, zijn vrouw zoeken. En door verschillende menschen uit te vragen, kwam hij achter de geheele waarheid: hoe Reo nTiwoloe jonge gapoe-bladeren gegeten had, omdat zij geen rijst had; hoe men haar daarom verdacht had een heks te zijn en hoe zij was gevlucht. Toen Datoe dit alles gehoord had, legde hij zijn kind in de wieg en zong:

Heel den dag, onafgebroken,
Schreit het kleine, roode kindje, Taea Ode.
Telkens wordt het ventje wakker,
't Kleine, teere, roode kindje, Taea Ode.
Waarom huil je zoo en lig je
Niet meer rustig in je wiegje? Taea Ode.
Waarom woel je heen en weder,
Lig je in 't wiegje niet meer rustig? Taea Ode.
Krik en krak! zoo kraakt je wieglat,
Spookt het daar soms aan je hoofdeind? Taea Ode.
Steeds hoor ik je wieglat kraken,
Heb je daar soms tooverkruiden? Taea Ode.
Ventje's wieglat van *antoli*[1])
Is zoo lief'lijk om te hooren, Taea Ode.
Ventje's wieglat van *lebanoe*[2])
Klinkt zoo ver, alom in 't ronde, Taea Ode.
Ventje's wieglat is zoo stevig,
Rotan houdt ze saâmgebonden, Taea Ode,
Ventje's wieglat is zoo sierlijk,
't Bindsel van de beste rotan, Taea Ode.
Wieg het kindje op en neder,
Niet te hard en niet te zachtjes, Taea Ode.
Trek de wieglat heen en weder,
Niet te zacht en zonder breken, Taea Ode.
Kindje, wil niet langer roepen,
Eenzaam zijn wij, en verlaten, Taea Ode.
Kindje, schrei nu toch niet langer,
Wij zijn nog maar met ons beiden, Taea Ode.
Er is een bericht gekomen:
In het dorp is 't water stijgend, Taea Ode.
Doorgedrongen is de tijding:
Half het dorp staat onder water, Taea Ode.
Naar welk land zij onze reis nu?
Deze plaats is niet meer veilig, Taea Ode.
Waarheen zullen wij vertrekken?
Veilig is het hier niet langer, Taea Ode.

Twee dagen lang zat de vader van Taea Ode maar bij de wieg van zijn

---

[1]) een boom, waarvan de bast wordt gebruikt (Wbk.).

[2]) een vrij hooge boom met taai hout, waarvan men latten maakt om de wieg aan op te hangen (Wbk.).

zoontje te zingen, zonder iets te eten. Eindelijk nam hij het kind op en ging ermee den weg op, dien zijn vrouw gegaan was. Aan het einde van dien weg gekomen, zette hij zich neer aan den ingang van het pad, dat steil naar omlaag voerde, en zag daar beneden zich een dorp liggen; hij wist echter niet hoe daar te komen, want een trap was er niet. Ook zag hij vaag hoe iemand bezig was een krijgsdans uit te voeren: het was Sanggori Maja, die zijn vrouw geroofd had, maar dat wist Datoe niet; hij dacht, dat het zoomaar iemand was. Doch niet lang daarna zag hij een vrouw naast den man op het erf zitten; haar kon hij goed onderscheiden: het was Reo nTiwoloe, die hem toezong:

Kijk naar beneden, zie ons hier, Oudere Broeder [1]) !
Wij zijn hier samen, zitten hier zoo met ons beiden.
't Schild dat mijn man draagt, vol is 't met buffelfiguren,
Buffelfiguren sieren het baadje, dat 'k aan heb.
Zoo met z'n beiden zitten wij samen hier buiten.
Kijk naar beneden, zie ons hier, Oudere Broeder !
Wij zijn getrouwd en wonen hier Onder de Aarde.
Kijk naar beneden, zie ons hier, Oudere Broeder.

Hierop antwoordde Datoe van boven:

Zusjelief [1]), Reo nTiwoloe,
Wijs den weg mij naar beneden.
Zusjelief, daar in de diepte,
Wijs den weg, waarlangs ik gaan moet.

Maar Reo nTiwoloe antwoordde hem:

'k Wijs je dien weg niet. 'k Wil je dien weg ook niet wijzen.
'k Toon je het pad niet, 't pad langs den berg, naar beneden.
Onschuldig ben ik. Gapoe-gebladerte nam ik.
Dat is de reden; daarom noemt men mij betooverd.
'k Maakte een kooksel. 'k Kookte die blâren en at ze.
Dat is de reden; daarom slechts noemt men een heks mij.
Regenboog, luister ! Regenboog daar in de hoogte,
Buig naar beneden ! Buig om mijn kindje te halen.

Op deze woorden neigde de regenboog inderdaad omlaag en nam, geholpen door Reo nTiwoloe's toovermacht, het kind op, dat door zijn vader tot aan den ingang van het pad naar beneden was meegenomen. Datoe voelde den jongen plotseling niet meer op zijn rug en zag hem neerkomen op den schoot zijner moeder. Hij was er zeker van, dat een ander zijn vrouw had geroofd, en daarom bad hij:

---

[1]) Zie bl. 55, noot 1.

Goden boven in den hemel,
Dat w' elkaar de handen reiken!
Heer Formeerder! wil mij hooren,
Wil mij bijstaan in mijn nooden.
Laat mij een liaanrank neder,
Waarlangs ik omlaag kan komen.

Op deze bede van Taea Ode's vader liet de Heere Formeerder een rustbank naar beneden neer, en daarop zong Datoe:

Heer Formeerder! Honger kwelt mij,
'k Heb geen teerkost meegenomen!

Ook voedsel werd nu voor Datoe neergelaten, en vervolgens zong deze:

Heer Formeerder, 'k heb geen zwaard hier,
Heer Formeerder, 'k heb geen lans hier,
Heer Formeerder, 'k heb geen schild hier.

Al deze dingen daalden voor zijn voeten neer, en nu verzocht Datoe om kleeding:

Heer Formeerder, 'k heb geen broek zelfs,
Heer Formeerder, 'k heb geen baadje,
Heer Formeerder, 'k heb geen hoofddoek,
Heer Formeerder, 'k heb geen sarong,
Heer Formeerder, 'k heb geen gordel,
'k Heb geen kleedingstuk hier bij mij.

Maar ook al deze kleeren deed de Heere Formeerder hem toekomen. Tenslotte vroeg Datoe nog:

Laat de rustbank langzaam zakken,
Opdat ik omlaag kan komen.

En zoo daalde de rustbank langzaam omlaag, en naderde Datoe de woning van zijn vrouw. Toen hij zag, dat hij de nok van het huis bereikt had, zong hij:

Maakt wat plaats vrij, op het erf daar,
Dat de bank er neer kan komen!

Verwonderd keken de beide echtelieden, die samen op het erf zaten, naar boven en daar zagen zij een rustbank naar beneden komen, die het licht van de zon geheel verduisterde. En Datoe zong hun toe:

Angstig hoeft ge niet te wezen,
Ik ben het, die naar omlaag kom.
Weest hierover niet verwonderd,
Ik daal neder, kom hier bij u.
Maakt wat plaats vrij, op het erf daar,
Dat de bank er neer kan komen!

Groot was de angst van Reo nTiwoloe, toen zij daar Datoe ontwaarde. „Hij zal mij zeker dooden," dacht zij, „ik ben dan ook schuldig aan overspel, want ik heb een anderen man getrouwd. De Heere beschikt over leven en dood, en als dit de dood is, waar ik eertijds in mijn wieg bij gelachen heb tegen mijn moeder [1]), zij het zoo!" Zoo sprak zij bij zichzelf, terwijl zij met haar kind in den arm bij het rijstblok zat. Sanggori Maja, haar tweede man, klom het huis binnen en riep:

Reo nTiwoloe. Luister eens, Reo nTiwoloe,
Kom bij mij boven. Wil me mijn uitrusting geven.

Reo nTiwoloe deed wat haar gevraagd was, en vervolgens ging zij weer met haar kind beneden zitten. Nu was het haar eerste man, die haar toezong:

O, mijn vrouw, Reo nTiwoloe,
Wil me toch mijn kindje brengen.
Heel mijn hart smacht van verlangen,
Wreed werd ik er van gescheiden.

Maar Reo nTiwoloe durfde niet naar Datoe toe te gaan, uit vrees dat deze haar dooden zou, en hoe hij ook aandrong, zij verroerde zich niet van haar plaats. Daarop daagde Datoe den man van Reo nTiwoloe, Sanggori Maja, tot een tweegevecht uit:

Vriend van mij, Sanggori Maja,
Spring omlaag en laat ons vechten.
Jij alleen bent schuldig, makker,
Die mijn vrouw mij dorst ontrooven.
Jij hebt d'onheilsdaad bedreven,
Van een anders vrouw te nemen.
Spring omlaag en laat ons vechten.
Iedereen laat ik er buiten,
Vrijen net zoo goed als slaven,
Want alleen diegene is schuldig,
Die een anders vrouw dorst stelen!

Op deze woorden antwoordde Sanggori Maja hoonend: „Op die uitdaging van je heb ik steeds zitten wachten! Als iemand mij m'n vrouw roofde, zou ik het uitschreeuwen, maar jij bent een kerel van niks. Je geeft niet om je vrouw en laat maar toe, dat een andere man haar wegneemt, en hebt den moed niet om hem te dooden." Daarop sprong hij met zoo'n vaart naar beneden, dat hij tot aan zijn knieën in de aarde zonk, doch toen zijn onderhoorigen hem hadden uitgegraven, begon het tweegevecht. Sanggori

---

[1]) Zie bl. 53, noot 1.

Maja wierp zijn tegenstander een lans toe, maar de vader van Taea Ode weerde het wapen af en zeide:

Als ik maar 's een lans ga werpen,
Zal 'k èn schild èn lijf doorboren,
Steekt de punt er uit, van achter,
Als een zitplaats voor de kippen!

„Gooi maar raak," antwoordde Sanggori Maja, „en treuzel niet! Ik weer je lans met zoo'n kracht af, dat ze aan den overkant der zee terechtkomt! Dacht je soms, dat ik bang was?" Maar toen de vader van Taea Ode op zijn beurt een lans wierp, kwam deze midden in de borst van Sanggori Maja terecht, waardoor hij ontzield ter aarde viel.

Opnieuw riep Datoe thans zijn vrouw toe om bij hem te komen, met het kind, en toen Reo nTiwoloe zag, dat Sanggori Maja dood was, stond zij op en ging naast Datoe zitten. Eerst wilde hij het kind nog niet eens aannemen; hij was geducht boos, en zeide:

Zeven keer loop 'k om je henen,
Dan zal 'k je ter aarde vellen!

Toen Reo nTiwoloe deze woorden hoorde, krabde zij even op het buikje van haar kind, en door haar tooverkracht werd zijn lever daar dadelijk doorheen zichtbaar en werd hij een volwassen man, grooter dan zijn vader. Hij pakte diens lans en deed die met zulk een kracht op den grond neerkomen, dat ze in stukken uiteenviel; het zwaard verdraaide hij tot een tang, en ook het schild vernielde hij. Daarop zong hij:

Dat is dapper van mijn Vader,
Om mijn Moeder neer te vellen!
Gaat u nu maar op een sneltocht,
Aan den overkant van 't water.
Daar toch woont Datoe Mobengko,
En woont ook Mobente Posoe.

Na dit gezegd te hebben, werd Taea Ode weer een klein kindje, in zijn moeders armen. Maar Datoe dacht bij zichzelf: „Ik ben door mijn zoon berispt! hoe zal ik zijn opdracht kunnen volvoeren? Als ik overland kon gaan, zou ik het doen, al was ik ook alleen. Maar ik moet de zee over en dat gaat alleen per prauw, en met iemand, die mij vergezelt. Ik zal den Geest van mijn Grootvader aanroepen, benevens den Heere Formeerder en de Goden daarboven." En daarop riep hij:

Heer Formeerder! wil mij hooren,
Wil mij bijstaan in mijn nooden.
Goden boven in den hemel!

Dat w' elkaar de handen reiken.
Geest des vaders van mijn vader!
Laten wij te zamen trekken.

Thans krabde Reo nTiwoloe opnieuw op het buikje van haar kind en weer werd deze een volwassen man. Hij ging met zijn vader naar de zee en rustte hem toe voor den sneltocht; hij herstelde de lans, het zwaard en het schild en bracht bovendien teerkost mee voor de reis. Daarna ging hij naar huis en werd weer het kleine ventje in zijn moeders armen.

Datoe voer intusschen, in een prauw liggend, de zee over; hij behoefde niet te roeien, want dat deed de Geest van zijn Grootvader voor hem. Na drie maanden bereikte hij den overkant der zee en vond daar geen menschen, maar wel een hut, waar vuur brandde en gekookt eten voor hem klaarstond. Hij at ervan, nam een pruim en legde zich te slapen op een slaapmatje, dat hij in de hut zag liggen.

De hut waarin Datoe te slapen lag, bevond zich aan den voet van het omheinde dorp, waar Mobente Posoe en Datoe Mobengko woonden. En toen de vader van Taea Ode den volgenden morgen bij het krieken van den dag ontwaakte, zag hij stroomen bloed uit het dorp vloeien. De onzichtbare Geest van zijn Grootvader had des nachts de dorpelingen vermoord, en zoo hevig was de bloedstroom, dat de rijstblokken er door werden meegevoerd. Aan beide kanten van de dorpsomheining had de Geest een ladder aangebracht. Onder luid krijgsgeschreeuw klom Datoe daarlangs het dorp binnen, terwijl hij zijn schild, dat hij van zijn bedekking ontdaan had, deed trillen. Mobente Posoe en Datoe Mobengko, die gezien hadden, dat hun onderhoorigen gedood waren, kwamen haastig op hem af; hun lansen suisden door de lucht, maar Datoe wist ze af te weren. Daarop trok hij zijn zwaard, zwaaide ermee heen en weer, als een kip, die in het zand spartelt en hakte, bijgestaan door den Geest van zijn Grootvader, op den vijand in, en versloeg beide tegenstanders. Den kop van Datoe Mobengko nam hij op zijn terugreis in de prauw mee. Ook maakte hij twee trommen buit, die Kagoentjoe-goentjoe en Loembea mBana heetten.

Taea Ode wist reeds van verre, dat zijn vader op de terugreis was. „Moeder," zeide hij tot Reo nTiwoloe, „laten wij Vader tegemoet gaan, die vandaag thuiskomt; het dorp van Datoe Mobengko en Mobente Posoe is ingenomen en bovendien brengt Vader twee trommen mee." Op deze woorden ging Reo nTiwoloe, met haar kind in de draagsarong, naar een kleine prauw en roeide haar man tegemoet. Bij de prauw van Datoe gekomen, stapten zij daarin over en weer werd Taea Ode een volwassen man. Hij prees het geluid der trommen van zijn vader; 't was alsof het zeide: „Geef tabak! geef een pruim!"

Toen de prauw het strand naderde, waren velen daar reeds bijeen. Reo nTiwoloe zorgde dat er gemberwortel was om te kauwen, rijst om den vader van Taea Ode mee te bestrooien, en een buffel, die als offerdier kon dienen. Daarop werd een groot feest aangericht ter eere van den koppensneller, die als overwinnaar was thuisgekomen, en nu nam Taea Ode het woord en verhaalde van alle moeite, die zijn ouders hadden ondervonden. Ook sprak hij den wensch uit, dat zijn moeder een verzoeningsgeschenk aan zijn vader zou geven, omdat zij Sanggori Maja getrouwd had. Dat deze schuld had gehad, was duidelijk, daar hij immers verslagen en gedood was. Hij vroeg daarom om een stuk grond en een dorp voor zijn vader, opdat deze geneigd zou worden Reo nTiwoloe weer tot vrouw, en hemzelf tot zoon aan te nemen.

De woorden van Taea Ode vonden algemeenen bijval. Datoe kreeg het gevraagde verzoeningsgeschenk en tot in lengte van jaren leefden de families van Onder den Grond en van Boven den Grond verder in vriendschappelijke verstandhouding met elkander.

Zie ook: Tor. III, bl. 411, no. 77, waar verteld wordt hoe de roode kleur van het *gapoe*-kooksel de verdenking opwekt dat Reo nTiwoloe de placenta van haar kind heeft gekookt.

Lapataino en Langi Manjempe. *)

De man van Lapataino was naar de To Randa Oeë (watergeesten) [1]) gegaan en had daar een vrouw getrouwd. In dien tijd hield Lapataino het met haar zwager, Langi Manjempe, daar haar man zoolang wegbleef, dat zij hem nimmer meer terug meende te zien. Maar toch keerde hij eens terug en toen hij vernam dat zijn vrouw met zijn broer leefde, duelleerde hij met dezen laatste op de kris, omdat hij zijn vrouw had weggeroofd. Langi Manjempe werd doodelijk gewond, maar vóór zijn sterven vertelde hij zijn broer, dat niet hij Lapataino, maar dat zij hem verleid had. Nu maakte de ander hem weer beter en vergunde hem met zijn vrouw te trouwen. Zelf dook hij weer in zee en bleef daar bij de vrouw, die hij onder de To Randa Oeë getrouwd had.

Zie ook: Tor. III, bl. 445, no. 102.

Dinggola en Aena. *)

Terwijl Dinggola eens op reis was, werd Aena, zijn vrouw, door haar grootmoeder opgegeten. Hij werd dit in een droom gewaar en keerde met

*) Uit het manuscript.

[1]) To Randa Oeë, „die in het water woont", gewone benaming van de watergeesten (Tor. III, bl. 445, noot 2).

spoed naar huis terug. Schreiend en klagend zong hij zijn leed over haar uit en vroeg aan de bevreesde en schuldbewuste grootmoeder, waar Aena's graf zich bevond. Zij wees hem het grafhuisje, waar op een stelling een doodkist met Aena's beenderen stond. Daarop maakte Dinggola de kist open en maakte zijn vrouw weer levend, door haar beenderen met geneeskrachtig water te besproeien.

V. KOPPENSNELLERSVERHALEN.

86. Boengkoe Talana-lana.

Ta Datoe en Indo i Datoe hadden zeven zonen; de jongste van hen heette Boengkoe Talana-lana en werd geboren met een bult (*boengkoe*) op zijn rug. Eens, toen hij nog heel jong was, zoo jong dat hij nog niet eens een lendengordel droeg, ging hij met zijn zes broers mee op de jacht, hoewel zij heelemaal niet op zijn gezelschap gesteld waren, en nog minder op dat van zijn hondje, een klein schurftig diertje. Op allerlei wijzen plaagden en kwelden zij hem: ofschoon het Boengkoe's hond was, die telkens een varken ving, kreeg Boengkoe niets van den buit dan een paar beentjes, en in de jachthut die de jagers in 't bosch hadden opgericht, mocht Boengkoe niet komen. Hij zat maar op een uitstekende vloerlat tegen den buitenkant van de hut, met zijn hondje naast zich. Smeekend vroeg hij of hij ook een stukje van den buit mocht hebben, maar zijn broers gaven hem niets en zoo moest de arme Boengkoe honger lijden, terwijl de zes broeders zich volop te goed deden.

Eens, toen Boengkoe's hond weer wild gevangen had, ging de Oudste der broers erop uit om bamboes te halen, waar hij het vleesch in zou kunnen koken. Juist wilde hij een bizonder mooien, dikken bamboe omhakken, toen hij plotseling daar binnenin een stem hoorde zingen. Verschrikt deinsde hij achteruit en liep zoo hard hij kon naar de hut terug. Daarop zou de Tweede den bamboe gaan halen, maar ook hij durfde niet en de vier volgende broers evenmin. Tenslotte zeide Boengkoe, dat hij er wel op af zou gaan en zonder zich aan den spot der ouderen te storen, begaf hij zich naar den bamboe, die zijn broers zulk een schrik had aangejaagd. Hij luisterde nauwkeurig waar het geluid vandaan kwam en hakte de geleding, waaruit het gezang weerklonk, zóó af, dat het tusschenschot er zoowel van boven als van beneden aan bleef zitten. Voor het vleeschkoken kapte hij een bundeltje dunnere bamboes af, die hij aan zijn broers bracht, zoodat zij het wild daarin konden bereiden. Den dikken bamboe nam hij echter op zijn schouder en zette dien op een afgelegen plek, buiten het bereik der broers.

Den volgenden morgen keerden de zeven broers met hun jachtbuit naar huis terug. Boengkoe Talana-lana kwam heelemaal achteraan; hij torste den zwaren bamboe en bracht dien zoo gauw mogelijk in veiligheid, door hem onmiddellijk naar zijn eigen vertrekje te brengen. Daar bracht hij den nacht door, maar voortdurend sloeg hij zijn oogen op naar de plek waar hij den bamboe had opgehangen en telkens luisterde hij of het gezang zich nogmaals zou herhalen.

Den eersten tijd gebeurde er niets, maar na twee dagen, toen Boengkoe Talana-lana was gaan tollen en van het spel terugkwam, vond hij de wanden en den vloer van zijn kamertje bevuild door sirihspeeksel. Vóórdat hij den volgenden dag weer ging tollen, legde hij wilde sirih en bedwelmende pinang bij den bamboe neer, en toen hij buiten was, zag hij plotseling lang haar door de reten van den vloer tot op den grond onder het huis hangen. Haastig begaf hij zich naar binnen, onder het voorwendsel dat hij buikpijn kreeg, en daar zag hij dat de bamboe was opengesprongen en dat daar binnenin een kist zat, waarin zich twee jonge meisjes bevonden. Zij hadden kennelijk van de bedwelmende sirih-pinang gebruikt en lagen nu bezwijmd in de kist, terwijl hun lange haren door den vloer naar omlaag hingen. Snel trok hij hun haar op, doodsbang dat iemand onder het huis zou zien, dat hij meisjes bij zich in de kamer had, en daarop vroeg hij zijn moeder met klagende stem om jong klapperwater, teneinde zijn buikpijn te genezen, maar in werkelijkheid gebruikte hij het om er de meisjes mee te besprenkelen, zoodat zij spoedig weer tot bewustzijn kwamen. Na eenigen tijd vroeg hij om wat pap en nog weer later om wat rijst. Alles werd hem vanuit de verte aangereikt en Boengkoe deed alsof hij nog steeds maar ziek en zwak was en wilde niemand bij zich hebben. Maar geen mensch vermoedde, dat hij daarbinnen met twee jonge meisjes die rijst zat op te eten en Boengkoe Talana-lana wachtte zich er wel voor om er iets van aan zijn broeders te zeggen, bevreesd als hij was, dat zij ze hem zouden komen ontrooven. Na het eten gingen zij slapen, doch Boengkoe sliep niet naast de meisjes; hij kon ze niet eens aanraken, want als hij het probeerde, stiet zijn hand tegen de kist.

Maar het duurde niet lang, of de anderen kregen argwaan; zij gluurden door de reten van Boengkoe's vertrekje en zagen daar de beide mooie meisjes. Doch hoe zij hun best deden om binnen te komen, Boengkoe wilde het beslist niet hebben; zij konden niets dan den armen, mismaakten Boengkoe bespotten en beschimpen.

Niet lang daarna kwamen alle zes broers te sterven en Boengkoe's ouders en verdere dorpsgenooten eveneens, zoodat Boengkoe alleen overbleef met de beide meisjes, Matia mBojo („binnenste van de bamboe") [1]) en haar

---

[1]) Zie Tor. III, bl. 422, noot 2.

jongere zuster. Maar nu werd hem van andere zijde het bezit der meisjes betwist: Datoe ri Kasojoa („de Vorst van het Westen") maakte zich op om Matia mBojo te gaan rooven. „Ik zal haar trouwen," snoefde hij, „Boengkoe Talana-lana is nergens anders goed voor, dan dat je op zijn hoofd gaat hurken om je behoefte te doen!"

Van verre zag Matia mBojo den Vorst aankomen en angstig trachtte zij Boengkoe, die reeds een maand in diepen slaap gedompeld lag, door haar gezang te wekken:

Boengkoe, 'k smeek je op te staan,
Ginder komt de vijand aan,
'k Vrees hij zal mij rooven gaan!

Maar hoe luid zij ook zong, hij hoorde haar niet en de vijand kwam hoe langer hoe dichter bij. Ze barstte in schreien uit en haar tranen waren schitterende kralen. Weer riep zij Boengkoe:

'k Heb zoo'n innig groot verdriet.
Hoe ik roep, je hoort mij niet.

En eindelijk, toen de vijand aan den voet van den heuvel stond, waarop zij woonden, riep zij in uiterste wanhoop:

Met een hout zal ik je slaan;
'k Wil, ik zal je op doen staan!

Maar niets hielp. De Vorst drong het huis van Boengkoe Talana-lana binnen en trapte zelfs op diens lichaam, zonder dat hij er wakker van werd. Nog waagde Matia mBojo een laatste poging:

Boengkoe, hoor toch wat ik zeg!
'k Word geroofd! Men voert mij weg!

Doch alles tevergeefs; Boengkoe bleef slapen en Datoe ri Kasojoa nam beide meisjes met kist en al mee. Maar hoe graag hij er de meisjes ook uit wilde halen, het gelukte hem niet met zijn hand in de kist te komen.

Eindelijk, na twee nachten, trof Matia mBojo's geroep Boengkoe's oor. Uit de verte hoorde hij haar stem. Verbijsterd keek hij om zich heen en nu knipte Matia mBojo hem met de hand wat sirih-pinang toe, heelemaal vanuit het dorp van den Vorst:

Pruim eens wat, gebruik je oogen,
Zie eens hoe je bent bedrogen.

Nu eerst drong het tot Boengkoe door, wat er gebeurd was, en nadat hij gepruimd en gegeten had (ook zijn voedsel was hem van verre toegeknipt), besloot hij zijn vrouw te gaan halen. Hij begaf zich regelrecht naar het verblijf van den Vorst en vroeg:

Wat heb ik voor kwaad begaan,
Dat mij dit werd aangedaan?

„Wat je misdaan hebt? Je had deze vrouw niet mogen trouwen, zoo leelijk als je bent!" Maar nu ontstak Boengkoe Talana-lana nog meer in woede, viel den Vorst aan, versloeg hem en snelde zijn kop, waarna hij het heele dorp uitmoordde. Daarop nam hij in triomf de kist weer mee terug en zoo leefden zij weer als tevoren met hun drieën.

Na eenigen tijd, toen Boengkoe Talana-lana weer eens in slaap was, reeds anderhalve maand lang, kwam er een tweede roover opdagen, Bangka Rondo [1]) ditmaal, wiens lichaam zoo rood was als *kasaedja* [2]). Ook nu zong Matia mBojo den slapenden Boengkoe toe, maar weer werd hij eerst wakker toen zij reeds met kist en al was weggeroofd. Doch ook Bangka Rondo wist hij te verslaan en daarop haalde hij de kist ten tweeden male weer naar zijn huis.

De volgende die Boengkoe de meisjes afhandig trachtte te maken, was Matia ngGanda („binnenste van de trom") [3]), een vrouw, die in de Bovenwereld woonde, in een trom. Zij zond een Koeajangi, een grooten, vischetenden roofvogel, naar beneden met het bevel Matia mBojo door de lucht naar haar toe te brengen, omdat zij Boengkoe te leelijk vond om met zulk een schoonheid te trouwen. Boengkoe lag alweer te slapen en tevergeefs zong Matia mBojo:

Boengkoe, 'k hoor een vleugelslag,
Wat daar toch wel komen mag?
Half den hemel maakt het duister,
'k Zie niets meer. Hoor! Boengkoe, luister!

Maar hoe zij ook schreide en klaagde, Boengkoe hoorde niets en de vogel (die eigenlijk van binnen een mensch was, maar dat wist Matia mBojo niet) kwam al lager en lager. Tenslotte streek hij neer op de nok van het huis, dat schudde op zijn grondvesten, kwam door het venster binnen, haakte de kist aan zijn sporen en verhief zich ermee in de lucht, waarna hij de meisjes in de trom bij zijn meesteres bracht.

Drie dagen na de ontvoering werd Boengkoe wakker. Van verre riep Matia mBojo hem toe, dat hij in zijn schild naar de Bovenwereld moest varen om daar den Koeajangi te bevechten. In de Bovenwereld gekomen, groef hij, op aanwijzing van Matia mBojo, die met haar zusje in haar kist in de trom zat, een horizontaal gat onder den grond, en nadat hij eenigen tijd met den Koeajangi gevochten had, kroop hij opeens in dien kuil. Met uitgespreide

---

[1]) *marondo-rondo,* rood (Wbk.).
[2]) rood katoen (Wbk.).
[3]) Zie Tor. III, bl. 422, noot 2.

vlerken streek de vogel op den ingang van het gat neer en nu stak Boengkoe met een mes door den dunnen bovenwand van den kuil, en doodde het dier op deze wijze. De vogel had hem in de worsteling gewond met zijn scherpe sporen, maar Matia mBojo riep hem toe bij haar te komen en streek hem zevenmaal van boven naar beneden over zijn lichaam, waardoor hij volkomen genas. Daarop doodde hij Matia ngGanda en haalde vervolgens de kist uit de trom te voorschijn.

Toen het drietal weer naar de aarde was teruggekeerd, en Boengkoe Talana-lana nogmaals in een langen, diepen slaap verzonken was, kwam een geweldige zeeslang Matia mBojo en haar zusje, Takoe Wojo Goeringgi, hevig verschrikken. Doch het reusachtige monster kwam alleen maar even kijken en ging daarna weer weg. Maar kort daarop stond het erf opeens vol fraaie jonge mannen; zij waren het gevolg van nDere Lolowe, die om de hand van Takoe Wojo Goeringgi kwam vragen, welk aanzoek werd aangenomen. Nu werd Boengkoe wakker en verlieten de beide meisjes de kist waarin zij al dien tijd gezeten hadden, en daarop trouwde Matia mBojo met Boengkoe Talana-lana, en Takoe Wojo Goeringgi met nDere Lolowe. Matia mBojo kneedde Boengkoe Talana-lana recht, zoodat hij nu van een armen mismaakte in een schoonen jongeman veranderde, en sindsdien leefden de beide echtparen zeer gelukkig.

Een ander verhaal, eveneens **Boengkoe Talana-lana** *) getiteld, vertelt dat Boengkoe door zijn jachtgezellen slecht behandeld wordt, hoewel het zijn hond is, die buit maakt. In een bamboe vindt hij twee meisjes, Matia mBojo („binnenste van de bamboe") [1]) en Matia nDoboe („binnenste van de bamboespruit") [1]), die hij meeneemt, met bedwelmende sirih-pinang uit de bamboe lokt, en trouwt.

Uit naijver bedrogen door zijn makkers, wordt hij in een doodkist de rivier afgedreven. Zijn vrouwen gaan hem zoeken en vinden hem met behulp van een *manoe tadia* [2]). Door middel van kokoswater wordt de doode weer opgewekt, waarna allen in het dorp van den Manoe Tadia gaan wonen. Van daar uit worden de lieden, die Boengkoe in de kist gestopt hadden, gesneld.

Zie ook: Tor. III, bl. 422, no. 87; Overeenkomst, bl. 263 (V. G. I, bl. 320).

Een verhaal waarin eveneens gesproken wordt van meisjes, die in een stuk bamboe zijn verborgen, heet:

---

*) Uit het manuscript.

[1]) Zie Tor. III, bl. 422, noot 2.

[2]) legendarische haan (Wbk.).

Tomoliliwoe. *)

Ta Datoe ging eens op een sneltocht uit en Tomoliliwoe (Tomoliwoe) [1]), een kat die van binnen een mensch was, trok met hem mee en leidde eigenlijk den geheelen tocht. Hij diende als gids, lette op de kreten van den vogel *tengko* [2]), die gunstig waren, daar zij van den rechterkant kwamen, en tooverde een huis op de plaats waar men de hutten opsloeg. In een bamboefluit [3]) had hij rijst meegenomen, als teerkost, en toen Ta Datoe en de zijnen in het vijandelijk land reeds honger leden, had Tomoliliwoe nog overvloed van voedsel, want hij behoefde maar één rijstkorrel in den kookpot te doen en dan werd deze vol onder 't koken.

Tomoliliwoe, die in zijn kattengedaante niet opviel, ging op verkenning uit in het huis van Bangka Rondo [4]), den vijand. Ta Datoe en zijn metgezellen waren eigenlijk lafaards in hun hart, maar Tomoliliwoe legde zijn kattengedaante af en was nu een strijdbaar held. Hij daagde Bangka Rondo tot een tweegevecht uit, maar deze antwoordde minachtend, dat de kleine Tomoliliwoe geen portuur voor hem was. „Wasch uw haar maar eerst eens goed; ik zal er later een kwast voor mijn zwaardscheede van maken!" spotte Tomoliliwoe echter. Nu sprong Bangka Rondo naar beneden en wierp hem zijn lans toe, maar Tomoliliwoe weerde die af, doch zijn lans drong door het lichaam van Bangka Rondo heen, tot in den grond. Hij sloeg zijn vijand het hoofd af en bracht dat aan Ta Datoe, die de eigenlijke aanvoerder van den sneltocht had moeten zijn.

De vrouw van Ta Datoe, Indo i Datoe, hoorde het bericht dat haar man den vijand verslagen had. Daarop maakte zij sirih-pinang en gemberwortel klaar en ging haar echtgenoot tegemoet. Een groot koppensnellersfeest werd nu gevierd; de trom in den dorpstempel weerklonk en Indo i Datoe geraakte zoo in geestdrift, dat zij in de huid van den gesnelden kop beet. Maar het was niet haar man, die dezen kop had buitgemaakt! Hij was veel te bang geweest!

Toen het koppensnellersfeest was afgeloopen, ging Tomoliliwoe naar zijn huis. Hij was nu een fraaie jonge man en had lang haar, dat reikte tot aan den grond. Eens hakte hij een stuk bamboe af, waar hij een drinkvat van wilde maken; hij legde het neer in zijn vertrekje en ging tollen op het erf. Weer boven gekomen, vond hij hier en daar rood sirihspeeksel liggen. Toen legde Tomoliliwoe bedwelmende sirih en pinang naast den bamboe, en ging

---

*) Uit het manuscript.

1) *to poliwoe*, iemand die overal aangaat, ook een bijnaam v. d. kat [ook *to moliwoe*] (Wbk.).

2) een kleine vogel, genoemd naar zijn geluid, dat voorspellende kracht heeft (Wbk.).

3) Zie bl. 102, noot 2.

4) Zie bl. 83, noot 1.

weer tollen. Niet lang daarna zag hij, dat door de vloerlatten lang meisjeshaar hing, tot onder het huis. Het bleek nu, dat er twee meisjes in den bamboe verborgen waren, die door de sirih-pinang bedwelmd waren geraakt, toen zij tijdens Tomoliliwoe's afwezigheid haar schuilplaats hadden verlaten. Vlug sloot Tomoliliwoe zijn kamertje af, opdat niemand hem de beide meisjes, Matia mBojo („binnenste van de bamboe") [1]) en haar vriendin, afhandig zou maken, want men verdrong elkaar onder het huis om de meisjes te zien.

Ta Datoe, die nu nog jaloerscher werd op Tomoliliwoe, wilde zich wreken op Matia mBojo. Vroeg in den morgen, het was nog niet eens licht, wachtte hij haar op in het portaaltje onder het huis, om haar aan te vallen als zij naar beneden ging om te gaan wateren. In het donker zag hij echter niet dat het zijn vrouw was, die de trap afkwam, en doodde haar, in zijn woede niet hoorende, hoe zij riep wie ze was. Van toen af was Ta Datoe een gebroken man, maar hij kon niet verhinderen, dat Tomoliliwoe trouwde met Matia mBojo en haar vriendin.

Ook in de volgende geschiedenis is de held, die op een sneltocht uitgaat, een mensch in kattengedaante:

Verhaal van Kangao-ngao. *)

Ta Datoe en Indo i Datoe's zevende kind was Kangao-ngao („aldoor maar miauwende"), een kat. Eens gingen zijn zes broeders met hun vader op een sneltocht; om de beurt moesten zij gaan verspieden, maar elk hunner kwam onverrichterzake terug en zij zagen geen kans om tot den vijand door te dringen. Nu trok Kangao-ngao er op uit; in het bedreigde dorp sloeg niemand er acht op, dat daar een kat binnensloop. Als teeken, dat hij in het vijandelijke huis geweest was, braakte hij rijst uit, die hij daar gegeten had; ook droeg hij in zijn bek een foejahamer, dien hij had meegenomen.

Terwijl de vader van Kangao-ngao met vijf zijner zonen lui bij het water bleef liggen, deed Kangao-ngao met den Zesden broeder een uitval in het vijandelijk dorp. Zijn kattengedaante had hij tevoren afgelegd. De beide mannen staken de versterkingen rond het dorp in brand en maakten menschen en have buit. En terwijl de anderen den buit, koppen en krijgsgevangenen mee naar huis namen, kroop Kangao-ngao weer in zijn kattengedaante.

87. Verhaal van de Woeko.

Een jonge man, Motanda Inta, zag in den droom een jong meisje aan den overkant der zee; zij heette Patiridja, en Motanda Inta verzocht zijn

---

[1]) Zie Tor. III, bl. 422, noot 2.

*) Uit het manuscript.

ouders haar voor hem ten huwelijk te gaan vragen. Dezen gaven aan dit verzoek gehoor, en op een gunstigen dag staken zij en hun zoon, met medeneming van wel honderd menschen, de zee over. Patiridja's ouders ontvingen de gasten op hoffelijke wijze; het huwelijksaanzoek werd aangenomen, en al spoedig werden Motanda Inta's zwaard en sirihzak in Patiridja's zolderkamertje opgehangen, waarbij de moeder van Motanda Inta zeide: „Maak het vlug in orde; dat niemand er bij nieze, opdat zij niet gauw sterven!" Na het sluiten van het huwelijk vertrokken de lieden van overzee weer naar huis; Patiridja begeleidde haar schoonouders een eind weegs naar hun vaartuig en bij den ingang van het dorp gaf haar schoonmoeder haar een stuk sarongstof, als geschenk voor het begeleiden („het stappen der beenen"). Patiridja, die steeds op zolder verblijf had gehouden, kon niet goed loopen en had telkens neiging om te vallen; haar voeten waren niet plat, zooals de onze, maar rond als komkommers. Maar toch deed ze den gasten uitgeleide: het waren immers haar schoonouders, hoe zou zij dan niet mee zijn gegaan?

Na eenigen tijd, toen de ouders van Patiridja gestorven waren, kwam Datoe ri Kasojoa („de Vorst van het Westen") Motanda Inta beoorlogen, omdat deze de vrouw getrouwd had, die hij had willen hebben. Een slaaf kwam bij Motanda Inta het bericht brengen, dat er een menigte menschen was aangekomen, met kwade bedoelingen, maar hij werd niet geloofd en een andere slaaf, die hetzelfde zeide, evenmin. Eerst de derde werd betrouwbaar geacht, toen hij de bevestiging van het bericht kwam brengen. Reeds vier van de zeven ijzeren omwallingen waren doorbroken, reeds al de strijdbare mannen van den Vorst en van de belegerden waren gesneuveld, toen Motanda Inta naar beneden sprong om met zijn belager te vechten. Eerst bekampten zij elkander met de lans, op den beganen grond, en daarop stegen zij in de lucht en streden met het zwaard verder. Een voor een werden al Motanda Inta's ledematen afgehouwen, totdat ten laatste zijn hoofd door een trap van den Vorst op de aarde terechtkwam; het kon nog spreken, en beval, dat het aan den ingang van het dorp op de omheining zou geplaatst worden, opdat het op deze wijze bericht zou kunnen geven als er menschen aankwamen.

De Vorst van het Westen daagde nu Patiridja tot een tweegevecht uit; deze nam zijn uitdaging aan, vocht met hem en doodde hem. Daarna wekte zij een van zijn gevallen onderhoorigen op, verminkte diens oor en beval hem de boodschap, dat zijn heer gesneuveld was, naar zijn huis over te brengen. Nauwelijks had Sandopo Dada („vademborst") [1]) deze tijding vernomen, of hij kwam den Vorst van het Westen wreken.

Het hoofd van Motanda Inta waarschuwde Patiridja, dat er een troep krijgers in aantocht was. Zij had intusschen al haar gesneuvelde mannen tot

---

[1]) wordt beschreven als een reus met een borst van een vadem breed (MS.).

het leven teruggeroepen, en ook die van den verslagen vijand, zoodat haar dorp goed bevolkt was. Ook Sandopo Dada werd door Patiridja in een tweegevecht gedood, nadat al zijn mannen door haar onderhoorigen waren omgebracht. Daarop maakte Patiridja een van de gesneuvelden uit Sandopo Dada's gevolg weer levend, stak hem een oog uit en zond hem naar zijn dorp, om daar de tijding te gaan brengen, dat zijn heer gesneuveld was. Vervolgens wekte zij ook de overige gevallenen op.

Achtereenvolgens kwamen nu verschillende vorsten Patiridja belegeren: Bangka Rondo [1]), To Karoo Oedja („bij wien de regen is") en Datoe ri Pajompo Jangi („de Vorst van den Gezichteinder"). Telkens weer kondigde het hoofd van Motanda Inta de komst van den vijand aan. De onderhoorigen vochten steeds het eerst met elkaar en als deze allen gesneuveld waren, bevocht Patiridja den aanvoerder. Na hem gedood te hebben, wekte zij dan een van zijn onderdanen op, gaf dien een verminking aan het lichaam en beval hem het doodsbericht van zijn heer naar diens dorp te gaan brengen. Na elke belegering liet zij de beschadigde omheining van haar dorp weer herstellen, en na ieder tweegevecht had zij haar lichaam met olie ingewreven en zich vervolgens ter ruste begeven. Door deze olie was zij zwanger geworden, zoodat iedere nieuwe worsteling met den vijand haar zwaarder viel dan de vorige.

Toen de Vorst van den Gezichteinder verslagen was, werd Patiridja's kind geboren, een zoon, dien zij Molana („oliekind") noemde. Zij baadde het in het water Oeë ngKaronga Bangke („water waardoor men spoedig groot wordt") en zoo groeide hij snel. Terwijl zij den zuigeling verzorgde, kwam Datoe ri Pebete Eo („de Vorst van het Oosten") den dood van haar vorigen belager wreken. Toen hij tot haar huis was doorgedrongen, en zijn mannen evenals die van Patiridja gesneuveld waren, daagde hij haar tot een tweegevecht uit; zij gaf er gehoor aan en versloeg ook hem.

Dit hoorde Mobadjoe Eo („met een zonnebaadje") en toornig trok hij tegen Patiridja's dorp op; hij omsingelde het geheel en brak door de omwallingen heen, maar verloor al zijn volgelingen; ook in Patiridja's dorp sneuvelden allen, behalve zij en haar zoon. Toen Mobadjoe Eo haar tot den strijd opriep, nam Patiridja's zoon Molana de uitdaging aan, en met lans en zwaard gingen de strijders elkaar te lijf. Mobadjoe Eo werd door de pluim op zijn hoofd, die uit vederen van velerlei vogels bestond, omhooggeheven en ver weg, oostwaarts, naar de zee gevoerd. Zijn tegenstander werd eveneens door diens vederbos de lucht in gevoerd, in dezelfde richting. Eindelijk wist Mobadjoe Eo zijn vijand Molana te dooden, wiens lijk op Bone ngKadjaa-djaa neerviel, en daar bleef liggen. Toen het lichaam vergaan was, bleef Molana's levensgeest nog boven de beenderen hangen, lichtend als een bliksemstraal.

---

[1]) Zie bl. 83, noot 1.

Na jaar en dag merkte een *woeko*[1]), die van binnen een meisje was, den lichtglans op; zij vaagde den levensgeest bijeen, maakte er een klein pakje van, stak dat onder haar vogelbaadje en vloog ermee over zee naar Patiridja. Deze verkeerde met haar geheele dorp in diepen rouw over haar zoon: alle leven stond stil. Maar toen de Woeko Patiridja al zingende bericht over Molana bracht, kwam er weer eenig leven in het uitgestorven dorp, en begon de wind weer wat te waaien. De vogel bleef doorzingen en vertelde, dat zij den levensgeest van Molana bij zich had; nu begon het water opnieuw te stroomen; de honden blaften en de kokosnoten vielen weer. Toen Patiridja opkeek, en de vogel zag, die bezig was zich de veeren weer in orde te brengen, rukte zij de wortels die zij geschoten had, los en stond op. Met innig verlangen beweende zij het pakje, dat de Woeko haar toewierp, en verzocht de vogel haar naar Bone ngKadjaa-djaa te brengen. Het gewillige dier ried haar bij wijze van vervoermiddel een hoed te gebruiken, en dien voerde de vogel in de vlucht naar Bone ngKadjaa-djaa. Daar aangekomen, hielp de Woeko haar de beenderen van Molana weer tot een lichaam te vormen. Het hoofd ontbrak echter nog; nu vloog de Woeko naar haar huis en legde daar haar vogelgedaante af; ze liet haar zuster, eveneens een jong meisje, een menschenhoofd van kleefrijst maken; daarmee vloog zij, weer in de gedaante van de Woeko, naar Patiridja, en plaatste vervolgens het hoofd op den nog levenloozen romp. Daarna haalde zij zeven kokosnoten van haar erf, begoot met het water daaruit het lichaam van Molana en wekte het zoodoende weer in leven op. Omdat de jongeman nog zwak was, ging hij naar het huis van zijn grootmoeder, die dichterbij woonde dan zijn moeder. Daar maakte hij zich bekend als de zoon van Patiridja, waarop de oude vrouw hem vriendelijk ontving en hem zelfs een koperen kom voor sirihbenoodigdheden ten geschenke gaf.

Nadat Molana bij zijn grootmoeder weer wat op krachten was gekomen, ondernam hij vandaar een wraaktocht tegen Mobadjoe Eo; de Woeko leidde het wichelen, dat daarvoor geschieden moest. Molana droeg het diertje steeds op een stok over zijn schouder en zonder haar zou hij, met de zeshonderd man die hij had meegenomen, nooit bij den vijand gekomen zijn. Met prauwen staken zij de zee over en dicht bij het vijandelijk land gekomen, sloeg den strijders de schrik om het hart: daar zagen zij dat de plaats waar zij heen wilden, acht steenen omwallingen had, waar zij doorheen moesten. De Woeko sprak hun echter moed in: zij moesten niet bang zijn, maar met gebogen hoofd loopen en aldus een ingang in de steenen versterking zoeken. Zelf pikte het diertje telkens een weg in de steenen, waar dan de krijgers doorheen konden trekken; vervolgens sloten de steenen zich weer achter hen toe.

---

[1]) kleine uil (Wbk.).

Daarop wachtte den mannen een nieuwe schrik: het leek hun, of de helft van het hemelgewelf verduisterde! Maar de Woeko vermaande hen om toch niet zoo over alles te spreken en alles op te noemen: de duisternis werd veroorzaakt door een grooten waringin, die niet omgehakt mocht worden. Ook was het de Woeko, die, zooals dat bij sneltochten geschiedt, een ei ging begraven, vlak bij den vijand; zij pikte den sluitboom vóór den ingang van het dorp door, en zoo kwam zij er binnen. Des nachts, toen alles stil was, deed zij in het huis van Mobadjoe Eo haar verspiederswerk. Uit een kookpot die daar in huis stond, nam zij wat rijst mee, ten teeken dat zij in de vijandelijke woning was doorgedrongen.

Den volgenden morgen had een tweegevecht tusschen Molana en Mobadjoe Eo plaats; eerst streden zij op den beganen grond, daarna stegen beiden de lucht in. Een voor een werden Mobadjoe Eo's ledematen afgehakt, en vielen op den grond, waar zij door de zeven vrouwen en de slaven van Mobadjoe Eo als de zijne herkend werden. Ten laatste kwam het hoofd naar omlaag, dat door Molana met zooveel kracht naar beneden was getrapt, dat het in den grond drong en weer moest worden uitgegraven. Het sprak echter nog, en vroeg genade voor zijn zeven vrouwen; als slavinnen werden dezen door Molana meegevoerd. Ook op den terugtocht van Molana en de zijnen gaf het hoofd van Mobadjoe Eo telkens nog opmerkingen ten beste: men behoorde luider krijgsgejuich aan te heffen, daar men een held als hèm had buitgemaakt!

In het dorp van Molana's grootmoeder werden de overwinnaars op de gebruikelijke wijze ontvangen, en de Woeko leidde het koppensnellersfeest in den dorpstempel. Het hoofd van Mobadjoe Eo verzocht op het vloertje vóór de deur van de rijstschuur te worden gezet; daar zetten zich zijn zeven vrouwen om het hoofd van hun echtgenoot heen, en gaven het te eten en te pruimen.

In de dagen tusschen het eerste en het tweede gedeelte van het feest wilde de Woeko terug naar haar huis. Met moeite kreeg zij van Molana, die haar eigenlijk niet missen kon, vergunning om weg te gaan: hij had haar ook altijd bij zich, op een stok. Gedurende den tijd dat zij weg was, wilde hij niet eten, en kwijnde weg van verlangen. Op den dag dat de voor het feest benoodigde rijst in pakjes gekookt werd, zag hij vanuit zijn venster twee mooie meisjes den dorpstempel binnengaan: het was de Woeko, die haar vogelbaadje had afgelegd, met haar zuster; maar dat wist Molana niet.

Toen Woeko den dorpstempel was binnenegetreden, miste zij Molana onmiddellijk en vreesde, dat hij ziek was. Ze ging tusschen zijn moeder en grootmoeder in zitten, en hielp de vrouwen bij het koken van de rijst, die zich onder haar handen in groote mate vermeerderde. Nu werd ook Molana tot het feest geroepen, maar hij weigerde in den dorpstempel te komen: „Ik ga

nog niet; mijn vogel is nog niet gekomen." Eerst na herhaalde uitnoodiging kwam hij in een hoek van den dorpstempel zitten, en toen hij de twee mooie meisjes tegenover hem in het oog kreeg, kon hij zijn oogen niet van haar afhouden, en onrust bekroop zijn hart.

Nadat Woeko bij het opdienen van het eten had meegeholpen, noodigde zij Molana uit om mee te eten, maar deze antwoordde: „Ik eet nog niet; mijn vogel is er nog niet." Daarop maakte Woeko zich bekend en Molana twijfelde niet meer, vooral toen hij haar gezang hoorde. Nu kon hij weer eten, en steeds bleef hij bij haar, ook toen zij de verdere leiding van het feest op zich nam.

Het hoofd van Mobadjoe Eo uitte nog maar enkele kreten. Molana, die heelemaal weer opgeleefd was, zette den laatsten nacht van het feest steeds den *ento*-zang [1]) in, en bij het einde van dezen zang, juist bij het krieken van den morgen, vlood het leven uit het afgehouwen hoofd van Mobadjoe Eo. Nu gaf Woeko zingende te kennen, dat het feest was afgeloopen, en dat zij thans naar haar huis terug zou keeren.

Op aandringen van Molana stemde zij er in toe, dat hij haar naar huis vergezelde. Maar toen zij haar vogelgedaante uit de daksparren wilde halen, waar zij het tusschen geschoven had, bemerkte zij, dat Molana het gauw verbrand had. Om haar boosheid te doen bedaren, gaf hij haar een verzoeningsgeschenk, en daarop werd zij Molana's vrouw en leefde verder zeer gelukkig met hem.

Zie ook: Tor. III, bl. 423, no. 88.

88. Djempa Djoedjoe.

Ta Datoe en zijn zwangere vrouw Indo i Datoe kwamen eens op hun rijstveld, toen hun vijand Bangka Rondo [1]), die in de Bovenwereld woonde, daar in hinderlaag lag; onverhoeds overviel hij het echtpaar en hieuw hun het hoofd af. Toen de broer van de vermoorde vrouw, Ta Noeanengka, na drie dagen eens ging kijken, vond hij de beide lijken en daarnaast een klein zingend kind. Indo i Datoe's buik was opengebarsten en het zoontje, dat er uit te voorschijn was gekomen, leefde van het lijkvocht zijner moeder. De oom nam het wichtje mee naar huis en daar bracht zijn Grootmoeder hem groot.

In versregels gaf de kleine Djempa Djoedjoe telkens te kennen wat hij wenschte, en reeds als zoogkind nog voerde hij al zingende een krijgsdans uit; zijn stem was zoo sterk en helder, dat men hem tot over de grenzen van

---

[1]) *ento*, een zang dien men zong bij het koppensnellersfeest in den tempel (Wbk.).
[2]) Zie bl. 83, noot 1.

zijn land kon hooren, maar na afloop van den dans verzocht hij om weer gewiegd te worden.

Toen de jonge knaap acht dagen bij zijn Grootmoeder was, deelde hij haar mede, dat hij met zijn oom den dood van zijn ouders wilde gaan wreken; in een hoed zouden zij naar omhoog varen en zoodoende de Bovenwereld bereiken. Aldus geschiedde. Ta Noeanengka en Djempa Djoedjoe namen samen in één hoed plaats, twee metgezellen stapten in een anderen hoed en nu namen zij afscheid van de Grootmoeder, die hen schreiend nakeek, tot de hoeden zoover weg waren, dat zij de grootte van twee sterren schenen te hebben en eindelijk geheel uit het gezicht verdwenen.

In de Bovenwereld aangekomen, vroeg Djempa Djoedjoe al zingende aan de menschen uit een der dorpen die zij doortrokken, of zij Bangka Rondo soms ook gezien hadden, met de hoofden van zijn, Djempa Djoedjoe's, vader en moeder ? Ja, inderdaad, men had hem voorbij zien komen, met zijn buit. In zes huizen gaf men Djempa Djoedjoe ditzelfde antwoord en werd hij naar het uiteinde van het dorp verwezen, maar in het zevende huis trof hij den vijand aan, met diens zeven vrouwen.

Nu liet Djempa Djoedjoe bij den ingang van de dorpsomwalling een stelling oprichten, beklom die met zijn oom en daagde Bangka Rondo uit tot den strijd. En drie keer streden thans Djempa Djoedjoe's en Ta Noeanengka's beide metgezellen tegen honderd onderhoorigen van Bangka Rondo, en driemaal sneuvelden alle honderd, terwijl de beide overwinnaars zelfs niet één wond opliepen. Heel duidelijk bleek dus, dat het recht aan Djempa Djoedjoe's zijde was.

Bangka Rondo zat ondertusschen steeds maar sirih te pruimen, bij den ingang van zijn huis, boven aan de trap. Zijn zeven vrouwen zaten om hem heen. De vederbos boven op zijn hoofd liet allerlei geluiden hooren: kere kere, koro koro, haa haa, naar de kleine en groote vogels, uit welker veeren hij gemaakt was. En de vederbos van Ta Noeanengka kweelde: djaledje djaledje, djidjo djidjo, kojoë kojoë, toroli toroli, naar de papegaaien en parkieten waar de veeren van afkomstig waren.

Nu wierp Ta Noeanengka met forsche hand Bangka Rondo zijn speer toe, die eerst door de omwalling en versterking van het dorp heenbrak en vervolgens nog door den stam van een kokospalm, welke daardoor in tweeën spleet. Daarop gooide Bangka Rondo zijn lans, maar deze drong niet door de omwalling heen; hij was dan ook niet zoo'n held als zijn tegenstander.

Thans grepen de beide kampers naar het zwaard en nu sprong Bangka Rondo onder het gegil zijner zeven ontstelde vrouwen naar beneden. Een hevig tweegevecht brandde los, beide mannen werden door hun vederbos de lucht in gevoerd en al spoedig was de strijd beslist, daar het hoofd van

Bangka Rondo naar omlaag viel. Djempa Djoedjoe haastte zich het in zijn draagsarong te wikkelen.

Na het beëindigen van den strijd ging Ta Noeanengka het huis van zijn verslagen vijand binnen en beval de zeven weduwen van Bangka Rondo, dat zij haar have en goed in veiligheid moesten brengen, daar hij de woning in brand ging steken. Maar eerst toen Djempa Djoedjoe de weeklagende vrouwen met den dood bedreigde, als zij niet mèt haar bezittingen het huis verlieten, gehoorzaamden zij. Daarop werd het huis van Bangka Rondo in brand gestoken en nog steeds riep zijn vederbos met gesmoord geluid: kere kere, koro koro, maar het hoofd waarop hij prijkte was dood, morsdood.

Nadat het huis van Bangka Rondo in vlammen was opgegaan, werd de terugtocht aanvaard. De zeven vrouwen van den verslagene, en diens hoofd, werden mee naar huis genomen en zoo trok men langs de huizen en dorpen waar Djempa Djoedjoe tevoren inlichtingen omtrent Bangka Rondo had ingewonnen. En terwijl zij op hun heenreis in twee hoeden ten hemel waren opgevaren, daalden zij in vijf hoeden naar de aarde terug. Het onweerde hevig, een felle regenbui viel neer en bovendien woei er een wervelwind; door dit alles werd hun reis zeer begunstigd en spoedig waren zij in een hut, waar zij op hun heenreis ook hadden overnacht. De zeven vrouwen spreidden er des avonds vol vrees haar slaapmatjes uit, angstig, omdat zij krijgsgevangenen waren, maar de beide mannen legden zich ergens anders ter ruste. Ook Djempa Djoedjoe was nl. thans een man: vijf dagen had de tocht geduurd en in dien tijd was hij een volwassen jongeling geworden.

Groot was de vreugde van de Grootmoeder, toen zij het gezelschap zag nederdalen. Eerst leek het haar, of de troep de grootte van vijf sterren had, maar later ontwaarde zij de vijf hoeden, die als schuiten dienden en met blijdschap heette zij de luchtreizigers welkom. Nu deed Djempa Djoedjoe aan de verschillende Hoofden die door de Grootmoeder bijeengeroepen waren, verslag van zijn tocht en zij allen prezen hem hoogelijk, omdat hij zijn ouders zoo spoedig gewroken had.

Den volgenden dag werd met alle gebruikelijke plechtigheden het koppensnellersfeest gevierd over Bangka Rondo, wiens hoofd naar den dorpstempel werd gebracht. Weer roemden de Hoofden de dapperheid van den jongen Djempa Djoedjoe. „Wij zouden nog lang over den tocht beraadslaagd hebben," zeiden zij.

De zeven buitgemaakte vrouwen mengden zich niet onder het overige gezelschap, maar hielden zich apart en na het feest besliste Ta Noeanengka wat er met haar gebeuren moest. Twee der vrouwen nam hij voor zich, twee gaf hij aan Djempa Djoedjoe, een der beide reisgenooten kreeg eveneens twee vrouwen, de ander één. De Hoofden vermaanden de verschillende echtgenooten om goed voor hun vrouwen te zijn, en daarna besproeiden de mannen

hun vrouwen met klapperwater, waardoor haar lichamen weer glanzend werden en de doodenlucht van ze afging. Het was een gemakkelijke bruiloft geweest, daar men, nu de vrouwen reeds in het huis van haar mannen waren, de bruidegoms niet naar het huis hunner bruid had behoeven te begeleiden.

Een verhaal met denzelfden titel heeft eveneens dezen zuigeling, die in korten tijd man wordt, als hoofdpersoon:

Djempa Djoedjoe. *)

Djempa Djoedjoe verloor zijn moeder reeds bij zijn geboorte. Na korten tijd — hij was nog een zuigeling — wekte hij zingende zijn vader op, om met hem in Kinadoe een kop te gaan snellen, ten einde daarmee den rouw over zijn moeders dood op te heffen. In het vijandelijk land gekomen, daagde Djempa Djoedjoe een Kinadoeër tot een tweegevecht uit, maar de man ried hem aan om terug te komen, wanneer hij wat grooter zou zijn.

Daarop gingen vader en kind verder om de gestorven moeder te volgen. Op hun tocht ontmoetten zij eenige Hoofdendochters, die allen Djempa Djoedjoe aan de borst legden, daar hij nog maar een zoogkind was. Doch hoe klein ook, als zijn vader te pruimen kreeg, wist het knaapje met zijn voetjes zeer behendig de mandjes met sirihbenoodigdheden naar zich toe te halen en ze weer naar de eigenaars toe te schoppen. Hij was het ook, die onderweg zeide of de vader links of rechts moest gaan.

Op verzoek van Djempa Djoedjoe liet Poeë mPalaboeroe, de Hemelheer, een touw uit den hemel neer, dat reikte tot in de Onderwereld, en met behulp daarvan daalden zij neer in het Gat [1]). En bij de badplaats der schimmen vonden zij eindelijk de moeder van Djempa Djoedjoe. Het kind vroeg haar om de moedermelk, doch nu zij dood was, kon zij hem die niet geven. Maar als Djempa Djoedjoe een kokosnoot op haar lijkkist wierp, zou zij na zeven dagen weer naar de aarde terugkeeren, beloofde zij.

Nu verliet Djempa Djoedjoe met zijn vader het doodenrijk weer, en deed wat de schim zijner moeder hem had gezegd. Spoedig werd de vrouw weer levend en bleef verder wonen bij man en kind.

De afloop van dit verhaal wordt ook nog anders verteld: Toen Djempa Djoedjoe's moeder weer op de aarde was teruggekomen, ging het kind eens op de nog niet uiteengenomen *batoewali* [2]) zijner moeder liggen, waardoor hij stierf. Uit smart liet de moeder zich toen doodhongeren, zoodat zij weer met haar kind vereenigd werd. Alleen de vader bleef op aarde achter.

---

*) Uit het manuscript.

[1]) Zie bl. 99, noot 2.

[2]) soort staatsiebed, vroeger gemaakt voor iederen vrije die stierf (Wbk.).

Van Djempa Djoedjoe wordt elders verhaald dat hij trouwt, maar zijn vrouw wordt hem onthouden door zijn schoonmoeder, die haar in een pinangnoot verbergt. Djempa Djoedjoe gaat weg; nu komt zijn vrouw uit de noot te voorschijn en gaat hem na. Hij roeit in zijn schild de zee over, zijn vrouw in haar hoed, alles met bijstand der goden; hij laat haar door de krokodillen pakken, maar één haar van haar hoofd blijft over; daaruit wekt haar grootmoeder haar weer op. Vervolgens neemt Djempa Djoedjoe zijn vrouw weer in genade aan, toovert een huis, wreekt zich op zijn schoonmoeder en neemt een tweede vrouw; hij slaat daarop zijn eerste vrouw zóó hard, dat zij eraan bezwijkt.

Een andere overlevering vermeldt de bizonderheid dat de grootmoeder van Djempa Djoedjoe een kind dat reeds als zuigeling de moordenaars van zijn vader, Ta Datoe en Soemboli [1]), gaat snellen, *measa* (onheilspellend) vindt. Zij smijt hem in het hol waar de weg naar Torate, de Onderwereld, begint. Hij komt daar bij zijn tante die hem opneemt. In de Onderwereld snelt hij nog weer eens de schimmen van Ta Datoe en Soemboli en gaat daarna weer naar de aarde terug. Bij zijn moeder gekomen, zegt hij te willen sterven, daar hij *measa* is genoemd. Hij wordt olie. Zijn tante in Torate zendt een holgeest om hem levend te maken, daar zij aan de verflenste kondoplant die hij heeft achtergelaten, heeft gezien dat hij dood is. De holgeest kerft de olie en Djempa Djoedjoe wordt weer levend.

Eén lezing van deze geschiedenis vermeldt nog de bizonderheid, dat Djempa Djoedjoe trouwt met de Hoofdendochter, die hij aan den ingang van het Gat ontmoet had.

Zie ook: Tor. III, bl. 424, no. 89; Mededeelingen, bl. 231 (V. G. I, bl. 26); Overeenkomst, bl. 264 (V. G. I., bl. 321).

89. Wioë Ngaloe.

Eens ging Ngalitaoe nTjanepa [2]) op reis, terwijl zijn vrouw Wioë Ngaloe („windgefluit") zwanger was, en toen hij terugkwam, was haar bevalling op handen. Nu beschuldigde hij haar van echtbreuk en zeide: „Het is mijn kind niet dat je draagt, het is 't kind van een ander." Maar Wioë Ngaloe ontkende het: „Er is niemand anders bij mij geweest; jij bent de vader, daar is geen twijfel aan!" Doch Ngalitaoe nTjanepa hield niet op haar te beschuldigen en zeide: „Als het werkelijk mijn kind is, ga dan met Datoe Taraloe mee uit snellen; is het mijn kind niet, dan zul je dat niet durven."

---

[1]) Zie bl. 89, noot 1.
[2]) Zie bl. 68, noot 1.

En werkelijk, Wioë Ngaloe deed het. Zij nam een slaaf mee, om alles voor haar te dragen en te koken. Ze omgordde zich met een zwaard, droeg een lans, en om den omvang van haar lichaam te verbergen, deed zij zeven baadjes en zeven broeken aan, benevens twee hoofddoeken, opdat de man met wien zij uit snellen ging, niet zou merken dat zij een vrouw was.

Daarop ging zij Datoe Taraloe achterna, en trok met hem mee om koppen te gaan snellen. Zij sliep des nachts echter in een afzonderlijke hut en toen zij eens bij een water kwamen en Datoe haar voorstelde daar te gaan baden, antwoordde zij: „Neen, dat wil ik niet." Eerst toen Datoe Taraloe van het badwater terugkeerde, ging zij erheen; ze trok haar kleeren uit en zong:

Datoe Taraloe! O mijn vriend Datoe Taraloe!
Zaagt gij de borsten, de borsten van Wioë Ngaloe,
Hoe zoudt ge lachen, ja lachen, o Datoe Taraloe!

„Wat heb je daar gezongen?" „O, alleen maar een koppensnellersliedje." „Maar je bent een vrouw, kameraad!" „Welneen, ik ben een man! Als ik een vrouw was, zou ik toch niet gaan koppensnellen!"

Bij een volgende halteplaats gebeurde weer precies hetzelfde. Eerst ging Datoe Taraloe baden, en daarop begaf Wioë Ngaloe zich naar het water, terwijl haar metgezel maatregelen trof voor den verderen tocht. Na eenigen tijd ging Wioë Ngaloe weer naar het badwater en beviel daar van een dochtertje, Poese Woejawa („gouden navel"), en toen zij weer bij de hut kwam, zeide Datoe Taraloe: „Wat ben je lang aan 't water geweest!" „Ja, dat ben ik ook." Daarop liet zij *galembo*-soep [1]) voor zich koken en den volgenden morgen ging zij weer naar het badwater, waar zij haar kind had achtergelaten, en zoogde het. Vervolgens keerde zij terug naar haar hut en maakte zich daar gereed om te gaan snellen; ze haalde haar gordelband goed aan, om dien nauw om haar lichaam te doen sluiten.

Datoe Taraloe, haar metgezel, snelde alleen maar een hond, en bracht diens kop thuis om daar het koppensnellersfeest over te vieren. Ook nam hij het kind van Wioë Ngaloe, dat hij bij het badwater om de moederborst had hooren huilen, met zich mee naar het dorp. Nu was hij er zeker van, dat zijn metgezel een vrouw was!

Wioë Ngaloe zelf trok er verder op uit, om Torokoekoe Betoe'e („sterrenvogel") te gaan bevechten, en toen zij hem gevonden had, wierpen beiden hun lansen. Hoog voerden daarop hun vederbossen de strijdenden de lucht in en daar doodde Wioë Ngaloe haar vijand met het zwaard. Vervolgens stak zij zijn dorp in brand en ging toen terug naar de plek, waar zij haar kind

---

[1]) *galembo*, soep of brij, vooral gebruikt door zoogende vrouwen, om het zog op te wekken (Wbk.).

had neergelegd, maar vond het niet. Haar borsten stonden stijf van de melk en ook droeg zij nu weer gewoon een sarong, zoodat men zien kon dat zij een vrouw was. En toen zij in haar dorp terugkeerde, kwam haar kind naar haar toe kruipen om gezoogd te worden.

Thans scheurde men suikerpalmbladeren in stukken en zong men de bij den terugkeer van een sneltocht gebruikelijke liederen. Tromgeroffel weerklonk in den dorpstempel en zang en dans wisselden elkander af. Datoe Taraloe gaf Wioë Ngaloe haar kind weer terug, die het daarop baadde in wonderkrachtig water, waardoor het kleine meisje spoedig zoo groot werd als haar moeder, en met Ngalitaoe Kojoë trouwde.

Daarop ging Wioë Ngaloe terug naar het huis van haar man en bracht hem het hoofd van Torokoekoe Betoe'e. Het was niet in den rook gehangen om het voor bederf te vrijwaren, maar het was alleen onderweg eenigszins door de zon gedroogd en ook was de scalp er niet afgehaald. En vervolgens gaf Wioë Ngaloe haar man zoo'n schop, dat hij dood neerviel. Daarop trouwde zij met Datoe Taraloe.

Datoe Taraloe behandelde zijn vrouw slecht; daarom liep zij na eenigen tijd van hem weg en kroop in een *soi*-plant [1]), maar toen Lagoni [2]) en Soemboli [3]) eens op jacht waren, vonden zij deze plant en namen die mee naar huis. Ongemerkt kroop Wioë Ngaloe eruit, doch doordat zij sirih pruimde, ontdekten de mannen haar. Nu gaf Lagoni haar bedwelmende sirih te pruimen en maakte daardoor dat zij bewusteloos werd. Hij bracht haar weer bij, door haar met kokoswater te besproeien en wilde haar daarna trouwen. Maar dat weigerde Wioë Ngaloe; haastig liep ze weg uit het huis van Lagoni en Soemboli, en slingerde zich voort langs zwiepende boomtakken, die alle meehielpen om haar te doen ontvluchten. Ook de struiken op het veld waren haar ter wille en verborgen haar voor haar achtervolger. Toen Lagoni de struiken wilde wegkappen, om Wioë Ngaloe te vinden, wondde hij zichzelf en stierf. Nu haastte Wioë Ngaloe zich naar haar dochter en bleef verder rustig bij haar wonen.

Zie ook: Tor. III, bl. 425, no. 90.

90. Oile Doë.

Eens ging Oile Doë uit snellen; na eenigen tijd voegde zijn vrouw Moli-

---

[1]) *soi*, eene plant welker bladeren met de stengels tot een bos gebonden door de Tor. priesteres bij hare functiën steeds worden gebruikt; als plant van ongemeen taaie levenskracht is zij in staat levenskracht mede te deelen (Wbk.).

[2]) Zie bl. 36, noot 1.

[3]) Zie bl. 89, noot 1.

liwoe zich bij hem. Zij deed hem *tinaha*[1]) eten, sprak den eenzamen koppensneller die bang was voor de hitte van het gevecht, moed in en rustte hem uit tot den strijd tegen Molemba Laboe („met een harnas van ijzer"), die de tante van Oile Doë gedood had.

Toen Oile Doë de versterking rond het dorp had doen vallen en alle inwoners gedood had, kwam hij bij Moliliwoe uitrusten. Weer gaf zij hem tina'a te eten; zelf at ze niet mee, ze dacht alleen aan hem, en na den maaltijd gaf zij hem sirih te pruimen.

Vervolgens viel Oile Doë het dorp van Molemba Apoe („vuurbaadje") aan. De eerste omwalling hieuw hij neer; daarop streed hij met de onderhoorigen van zijn vijand en tenslotte kwam hij weer bij zijn vrouw zitten. Opnieuw gaf deze hem te eten en te pruimen en spoorde hem daarop weer aan, om ook de andere acht omwallingen neer te halen. Drie omheiningen had Oile Doë reeds omvergehaald, toen hij wilde terugtrekken, daar hij de ondragelijke hitte, die zijn vijand verspreidde, bijna niet meer uit kon houden. Maar weer moedigde Moliliwoe hem aan, en zoo slechtte hij nog twee omwallingen. De gesneuvelde vijanden werden door zijn vrouw weer levend gemaakt, zoodat zij een heel aantal krijgsgevangenen verkregen.

Maar eindelijk, toen er dus vijf omheiningen gevallen waren en Oile Doë het vuur van Molemba Apoe werkelijk niet langer verdragen kon, stemde Moliliwoe er in toe om gezamenlijk met haar man naar het huis van zijn ouders te gaan.

Luide overwinningskreten wekten nu Oile Doë's ouders uit den slaap; snel maakten dezen alles in orde om de zegevierenden bij hun terugkeer van den sneltocht naar behooren te ontvangen, en weldra werd in den dorpstempel een glorierijk koppensnellersfeest gevierd. De luister van het feest werd nog verhoogd, doordat Lolo (m)Posoe („priempunt") en de zijnen met Bengo Limboe („kalebasbil") en diens gevolg de plechtigheid bij kwamen wonen, en toen er zeer veel gasten bij elkaar waren, danste men vol vreugde den reidans in kringen, waarbij men elkander bij de handen vasthield.

Tot aan het vroege hanengekraai werden zang en dans voortgezet en toen deelde Moliliwoe haar man mede, dat zij wegging, naar haar moeder; na het morgeneten moest hij haar maar volgen. Wel wist hij den weg niet, maar dien zou zij hem wel kenbaar maken. En daarop vertrok zij.

Toen Oile Doë na het morgeneten den kant opging, waarlangs zijn vrouw

---

[1]) Bij het koppensnellen maakt men bij de grens van het aan te vallen dorp halt, richt daar een hut (*pontaha*) op en verricht er de plechtigheden, die een goeden afloop bevorderen, zendt verspieders uit en kookt voedsel voor de komende dagen, om op vijandelijk gebied niet te koken en zich door den rook te verraden; *tinaha, tina'a,* de rijst waarmede op de *pontaha* is gewicheld, in bladeren gewikkeld en in bamboe gekookt en gedurende den tocht in 't vijandelijk land gegeten (Wbk.).

vertrokken was, vond hij telkens door teekens aan de struiken, waarvan zij bladeren had afgescheurd, het pad dat hij moest volgen. Bij de brits aan het badwater zag hij sporen van haar sirihspeeksel, en daardoor wist hij, dat hij niet verkeerd was geloopen. Tenslotte kwam hij aan het huis van zijn schoonouders, dat hij eerst met schroom betrad. Maar door de aanmoediging van zijn vrouw kreeg hij vrijmoedigheid om binnen bij den haard plaats te nemen en er verder te blijven.

Zie ook een ander koppensnellersverhaal met denzelfden titel: Tor. III, bl. 426, no. 91.

91. Geschiedenis van het Ei.

Zie: Tor. III, bl. 385, no. 39.

Zie ook: T. B. G. XL, bl. 356, no. 15; T. B. G. XLV, bl. 432.

92. Mokoro Woeja.

Terwijl Ta Datoe op reis was, beviel zijn vrouw, Donene Dontja, van een zoon, wiens lichaam glansde als de maan. Het licht dat van hem uitging, was ook even koud als dat van de maan, en gaf geen warmte. Men noemde hem Mokoro Woeja („met een maan-lichaam").

Eens was Mokoro Woeja aan 't kibbelen en vechten met den zoon van Ta Datoe ri Mata Eo („de Vorst van den Zonsopgang"), waarop Ta Datoe ri Mata Eo boos werd en den kleinen Mokoro Woeja van lafheid beschuldigde, daar hij den dood van zijn vader niet had gewroken. Ta Datoe was nl. nooit van zijn reis teruggekeerd, daar hij onderweg gedood was door To Karo (Karoo) Oedja („de man bij wien de regen is"), maar dit alles wist Mokoro Woeja niet.

Schreiend ging Mokoro Woeja nu naar zijn moeder toe en snikte:

Moeder, 'k had het nooit gehoord,
Dat mijn vader werd vermoord.

Daarop vertelde Donene Dontja hem, dat zijn vader door de hand van To Karo Oedja was omgekomen, en nu ging Mokoro Woeja er met zijn moeder op uit om zijn vader te wreken; in een bamboe-fluit [1]) namen zij teerkost mee, en Donene Dontja nam de geheele regeling van den tocht op zich.

Ze zetten er flink den pas in en maakten den eersten dag halt aan den voet van een heuvel, aten daar en gingen daarop weer verder. Tegen zonsondergang zagen zij een dorp liggen; zij legerden zich bij de foeja-klophut, Mokoro Woeja verzamelde wat brandhout en haalde eten bij de dorpelingen.

---

[1]) Zie bl. 102, noot 2.

Verschillende menschen gaven hem wat: een jong meisje, getrouwde lieden en weduwen. Zijn moeder gaf hem het voedsel dat hij van het jonge meisje gekregen had, terug om dat in de draagmand te bewaren; de andere spijzen aten zij op, niet op den grond zittende, maar knielende, zooals men op reis doet wanneer men haast heeft.

Den volgenden dag kregen zij het dorp van To Karo Oedja in het oog en richtten daar een hut op. Daarop begon Donene Dontja te wichelen met de vezels van den stengel eener mosterdplant [1]), die zij als touwtjes gebruikte. Zij nam ze in de hand en blies er op, eerst naar het Westen en vervolgens naar het Oosten, zeven keer naar boven en zes keer naar beneden: zeven keer beteekende een heel lang leven, zes keer beteekende den dood van den vijand. „Gij, mijn orakelsnoer," zeide zij, „als ge ziet dat mijn zoon niet zal terugkomen, laat dan de touwtjes in paren uiteenvallen wanneer ik de ineengestrengelde eindjes weer uiteenhaal." Weer blies zij er op, zes keer naar beneden en zeven keer naar boven, streek de vezel-touwtjes glad met haar hand en zeide: „Als ge ziet dat mijn zoon terug zal keeren, zijn lichaam zoo gaaf als een ei, zoo glad als een *bomba*-stengel [2]), laat dan het figuur bij het uiteenhalen een gunstig antwoord geven." Ze legde de touwtjes schrijlings over den wijsvinger, strengelde de einden twee aan twee aan elkaar vast en haalde het figuur uiteen. Daar de uitslag gunstig was, raakte haar zoon het wichelsnoer ook aan, waarop zij hem er een gedeelte van meegaf, daar dit snoer het leven van haar zoon verzekerde.

Den volgenden dag begaf Mokoro Woeja zich naar de omheining rond het dorp; toen het goed donker was, sloop hij het dorp binnen en wachtte totdat hij geen stemmen meer hoorde en iedereen sliep. Daarop beklom hij het huis van den vijand en nam uit den haard een kleine rups die in de asch

---

[1]) Om eenig uitsluitsel te krijgen in onzekerheden, maakt men ook gebruik van acht touwtjes, of als men geen touw bij de hand heeft, voldoen alang-alangbladeren of reepjes palmblad evenzeer. Deze touwtjes zijn circa 4 c.M. lang en worden twee aan twee geknoopt en schrijlings over den wijsvinger van de linkerhand gelegd. Terwijl men nu met de rechterhand deze touwtjes van boven naar beneden strijkt, nadat men er tevoren op heeft geblazen, spreekt men ze toe als bij het wichelen met maïskorrels. Vervolgens draait men de touwtjes in elkaar, zoodat men niet meer weet welke einden tot ieder paar behooren, en slaat ze dan ééns om de uitgestrekte vingers heen, zoodat de einden op den wijsvinger rusten. Deze uiteinden worden nu over de punt van den wijsvinger twee aan twee aan elkander geknoopt; daarna windt men de gezamenlijke touwtjes weer los, en haalt ze uit elkaar. Heeft men ze toevallig zóó geknoopt dat ze een aaneengesloten keten vormen, dan wordt dit beschouwd als een zeer gunstig antwoord op de gestelde vraag. Valt het figuur anders uit, dan weet de wichelaar het meer of minder gunstige er van uit den vorm op te maken. Zeer ongunstig luidt de horoscoop, wanneer de uiteinden van hetzelfde paar touwtjes aan elkaar zijn geknoopt zoodat dit los is van de andere paren. (Zie: Tor. I, bl. 421, waar tevens afbeeldingen van deze handeling voorkomen.)

[2]) *bomba*, eene plant welker geheel gladde en rechte stengels spreekwoordelijk zijn (Wbk.).

leeft. Die bracht hij naar zijn moeder als teeken dat hij tot in het huis was doorgedrongen. In den morgen trok hij opnieuw naar het dorp van den vijand, en nu plantte Donene Dontja een *soi*-tak [1]) in den grond en sprak dien toe: „Als mijn zoon sterft, zult gij ook doodgaan, en als ge ziet, dat mijn zoon niet sterft, zult ge blijven zooals ge zijt en niet verleppen."

Bij schemerdonker bereikte Mokoro Woeja het dorp van den vijand en in den nacht die nu volgde, bracht hij alle mannen en bejaarde vrouwen ter dood. De jonge vrouwen, meisjes en kinderen maakte hij krijgsgevangen. Toen hij met deze allen bij zijn moeder terugkeerde, werd Donene Dontja plotseling door een geest bezeten, greep het zwaard van Mokoro Woeja en doodde een der vrouwen. Een gedeelte van den scalp der verslagene nam zij mee en thans werd de terugtocht aanvaard.

Toen men het dorp van Mokoro Woeja naderde, riep deze tot Ta Datoe ri Mata Eo, die hem vroeger van lafheid beschuldigd had, om nu eens te komen kijken naar de tweehonderd gevangenen, die hij mee had gebracht. Terwijl het gezelschap in de smidse buiten het dorp wat uitrustte, kwam Ta Datoe ri Mata Eo naar hen toe, en hij was het, die de regeling van het koppensnellersfeest op zich nam.

In den dorpstempel hield Mokoro Woeja nu een toespraak tot alle aanwezigen, waaronder zijn moeder, zijn vriendje, met wien hij vroeger gekibbeld had en diens beide ouders. Hij herinnerde hen eraan, hoe hij destijds gehoond was, omdat hij den dood van zijn vader niet had gewroken. Maar nu kon men zien, hoe hem dit gelukt was! Hierop antwoordde Ta Datoe ri Mata Eo: „Vroeger hebben jullie op het erf met elkaar gekibbeld. Ik heb met mijn zoon meegedaan, zonder goed te weten wat ik deed. Je bent weggegaan zonder kennis te geven; anders had ik je vergezeld in plaats van je moeder. Want ook ik voel genegenheid voor je vader."

Den volgenden dag werd er luisterrijk feest gevierd in den tempel, en om Mokoro Woeja weer geheel met Ta Datoe ri Mata Eo te verzoenen, gaf men hem het geschenk, dat hij vroeg: een slaaf. Na dien tijd leefde hij weer volkomen in vrede en eensgezindheid met Ta Datoe ri Mata Eo.

93. Ladi mPaewa.

Indo i Datoe verkeerde in blijde verwachting. Het kind, dat zij in haar schoot droeg, had een lichtende plek op zijn lijfje, waarvan men de schittering door het lichaam van Indo i Datoe heen zien kon. Haar familie vond dit verdacht en waarschuwde: „Als je dat kind niet bij de geboorte doodt, zul

---

[1]) *soi*, eene plant welker bladeren met de stengels tot een bos gebonden door de Tor. priesteres bij hare functiën steeds worden gebruikt; als plant van ongemeen taaie levenskracht is zij in staat levenskracht mede te deelen (Wbk.).

je er de slechte gevolgen van ondervinden." Maar dat kon de moeder toch niet over haar hart verkrijgen en toen het kind, een zoontje, geboren werd, wierp zij hem, den kleinen Motanda Woeja („die de maan tot teeken heeft"), met toestemming van den vader, met wieg en al in een afgrond.

Het gerucht van deze gebeurtenis drong door tot Ndo'i We'ia, een klein meisje, dat in een ander dorp woonde. Op haar verzoek ging haar moeder samen met haar op zoek naar Motanda Woeja. Zij wierpen een blik in den afgrond en zagen bij het schijnsel van zijn lichtend lichaam, dat Motanda Woeja diep in den afgrond lag, op het negende terras van de helling. Het arme jongetje vroeg al zingend om melk en daarop stond Ndo'i We'ia hem een gedeelte van de moedermelk af, die voor haar bestemd was, en liet die in den afgrond naar beneden. En op deze wijze deed zij hem ook verder alles toekomen wat hij noodig had: eerst dunne rijstepap, later dikkere, rijst, een baadje, een hoofddoek, een draagsarong, een gordel, een zwaard, een pluim van vogelveeren, een steen om zijn tanden af te slijpen, een sirihzak met alles wat er voor het pruimen noodig was, en een koperen schild. Toen zijn uitrusting volledig was, werd hij door zijn vederbos opgetrokken tot boven op den rand van den afgrond. Hij was intusschen een volwassen jongeman geworden en ook Ndo'i We'ia was al een groot meisje, dat reeds sirih pruimde. Zij liet hem een krijgsdans uitvoeren en nadat hij zeven keer den rand van den afgrond was omgetrokken, viel hij bezwijmd terneer: het zonlicht, dat hij thans voor de eerste maal aanschouwde, had hem bewusteloos gemaakt. Maar Ndo'i We'ia wist hem weer bij te brengen en daarop pruimden zij samen sirih.

Vervolgens nam het meisje haar vriend mee naar het huis harer ouders, die hun ondergeschikten het bevel gaven een goeden maaltijd voor de aangekomenen in gereedheid te brengen. Na het eten had Motanda Woeja een onderhoud met Ndo'i We'ia's ouders, en toen het tijd was om te gaan slapen, legde hij zich naast het meisje neer. „Wat is dit?" vroeg hij haar. „Mijn voorhoofd." „Wat is dit?" „Mijn oogen." „En dit?" „Mijn neus." „En dit?" „Mijn mond." Zijn hand gleed verder over haar lichaam. „Wat is dit?" „Mijn borsten." „En dit?" „Mijn navel." Zijn hand ging nog verder. „Wat is dit?" Nu was Ndo'i We'ia verlegen en zweeg. Maar daarop werd Motanda Woeja boos; hij stond op en zeide, dat hij weer naar den afgrond terugging. Doch Ndo'i We'ia volgde hem en kon hem nog juist tegenhouden, toen hij op het punt stond zich in de diepte te werpen. En toen zij weer in huis terugkwamen, gingen zij samen op één slaapmatje slapen.

Niet lang daarna vroeg Motanda Woeja eens inlichtingen omtrent het verblijf van Goendili Lantjaonda, zijn vader, die er in had toegestemd, dat hij bij zijn geboorte in den afgrond was geworpen; hij wilde erop uit, om wraak daarvoor te nemen. Er werd nu gewicheld met een ei en een kip, en

daar de voorteekenen gunstig waren, begaf Motanda Woeja zich op weg.

Bij Goendili Lantjaonda gekomen, daagde hij dezen uit tot een tweegevecht en spoedig nam de strijd een aanvang. Eerst vochten zij met de lans, op den beganen grond, en daarna hieuwen zij elkaar met het zwaard, terwijl hun vederbossen hen hoog de lucht in voerden. Toen zagen de zeven vrouwen en de slaven van Goendili Lantjaonda dat diens beenen naar beneden vielen. Zoo raak kwamen Motanda Woeja's slagen aan! Tenslotte was alleen Goendili Lantjaonda's hoofd nog in de lucht, omhooggetrokken door den vederbos, maar ook dat werd door zijn zoon naar beneden gestooten en daarmede was de strijd beslecht. De vrouwen van Goendili Lantjaonda werden krijgsgevangen gemaakt en zijn huis werd omsingeld en in brand gestoken.

Nu voer Motanda Woeja met al zijn krijgsgevangenen naar zijn dorp terug, in zijn schild, dat hij door zijn tooverkracht in breedte deed toenemen. Terwijl hij nog onder zijn rijstschuur vertoefde, vroeg hij Ndo'i We'ia, die zich in het huis bevond, om sirih-pinang naar beneden te brengen, maar deze antwoordde: „Ik ben bezig." „Bezig? Waarmee?" „Met mijn kind." Zij zat namelijk haar eerstgeborene te wiegen. „Wat is het?" „Net iemand als onze vader." „Een zoon! Wat ben ik daar blij mee! Breng hem beneden, in mijn armen!" „Hij kan nog niet naar beneden gebracht worden." „Leg zeven knoopen in een touw, en haal ze er een voor een af." Dit deed Ndo'i We'ia en door deze list werd het kind zeven dagen ouder. Daarop bracht zij haar zoon naar beneden en legde hem in zijns vaders armen: „Hij is wel al groot, maar heeft nog geen naam." Daarop gaf Motanda Woeja hem den naam Ladi mPaewa, en vervolgens vierde men het koppensnellersfeest.

Toen Ladi mPaewa groot was geworden, nam zijn vader hem mee op een sneltocht tegen Ta ngKaro Oedja. Zij brachten ook hem om het leven, zijn huis werd omsingeld en in brand gestoken en zijn zeven weduwen werden in een schild, dat als een vaartuig door de lucht voer, mee naar huis genomen. Ndo'i We'ia ontving de beide overwinnaars met sirih-pinang en het snelfeest werd met alle gebruikelijke ceremoniën gevierd, waarbij men verschillende reidansen [1]) uitvoerde.

Na eenigen tijd gaf Ladi mPaewa zijn ouders te kennen, dat hij op reis ging. Zij dachten, dat hij goederen ging koopen, maar toen hij terugkeerde, bleek hij als overwinnaar van een sneltocht thuis te komen; hij had Bangka Rondo [2]), den broer van zijn grootvader, bevochten. Van een volgenden sneltocht bracht hij het hoofd van Mangge ngGaloekoe mede, benevens diens vrouw en vele buitgemaakte krijgsgevangenen. Met een luisterrijk koppen-

---

[1]) Zie voor deze dansen (*moënto, moteo doeade, motelemora, moNeneiDalo*): Tor. III, bl. 624—639 en Wbk. onder *teo* en *doeade*.

[2]) Zie bl. 83, noot 1.

snellersfeest werd deze gebeurtenis gevierd, en na afloop daarvan begon men aan de toebereidselen voor het offerfeest, waarbij meisjes tot priesteres zouden gewijd worden. Ladi mPaewa reisde naar het Oosten om een meisje te gaan halen, dat de zorg op zich wilde nemen voor degenen, die aan de plechtigheid zouden deelnemen. Zij werd door haar ouders Kapapitoe („de zevende") genoemd, omdat zij de jongste was van zeven zusters, maar Ladi mPaewa noemde haar Molemba Dolo („roodbaadje"). Hij bracht haar naar zijn vertrekje en haalde er 's avonds nog stilletjes een meisje bij, Kota Lolowe. Toen zijn moeder hem den volgenden dag riep om te komen eten, gaf hij voor buikpijn te hebben en in zijn kamertje te moeten blijven, maar vroeg om drie porties rijst. En toen zij hem die aanreikte, zag zij de beide meisjes. De ouders berispten hem, dat hij die meisjes buiten hun medeweten was gaan halen, maar door tusschenkomst van den grootvader keerde de goede verstandhouding spoedig weer terug.

Nu werd het verwachte feest gevierd, geheel volgens de oude inzettingen.[1]) Drie nachten vertoefden de deelneemsters binnen een gordijn. Daarna had het springen over de varkens plaats en Ladi mPaewa prees de sierlijkheid, waarmede Molemba Dolo en Kota Lolowe haar sprongen uitvoerden, en de meisjes spraken vol lof en bewondering over de vlugheid van den jongen man. Thans volgde het ronddraaien der zonnehoeden aan het water, vervolgens het baden, en daarop voerde Motanda Woeja een krijgsdans uit; hij bracht het echter maar tot vijf ommegangen, daarna was hij volkomen uitgeput. Maar Ladi mPaewa maakte, aangespoord door zijn moeder Ndo'i We'ia, de zeven ommegangen vol.

Op den vierden dag na het feest vertrok Molemba Dolo, door Ladi mPaewa begeleid, weer naar haar ouders. Daarna bracht hij ook Kota Lolowe weer bij haar familie terug. En kort daarop verzocht hij zijn moeder om Molemba Dolo voor hem ten huwelijk te gaan vragen. Ndo'i We'ia willigde het verzoek van haar zoon gaarne in en begaf zich met haar echtgenoot naar de familie van Molemba Dolo, die hen gastvrij ontving. Toen zij naar het doel van hun komst gevraagd was, antwoordde de moeder van Ladi mPaewa: „Uw pinangboom kwijnt, hij zit vol mieren; och, laat ik er een verbodsteeken in aanbrengen."[2]) Hierop zeide de moeder van Molemba Dolo: „Het heeft geen nut om er een verbodsteeken in aan te brengen; de mieren zijn erin gekropen, het helpt niet om hem af te sluiten." Eerst na lang heen en weer praten, gaf de moeder van Molemba Dolo toe en zeide, dat zij de beslissing van den vader liet afhangen. Deze had geen bezwaar tegen het huwelijk en zoo werd de voltrekking daarvan vastgesteld op *soea mai* (den 29sten maan-dag); dan

---

[1]) Zie voor het verloop van dit *momparilangka*-feest: Tor. I, bl. 364.
[2]) Zie voor beeldspraak bij een huwelijksaanzoek: Tor. II, bl. 14.

zou de bruidegom naar het huis van zijn schoonouders gebracht worden. En op dien afgesproken dag hoorde Molemba Dolo een wonderlijk suizend geluid in de lucht, en bemerkte plotseling dat het afkomstig was van het schild waarin haar bruidegom met zijn begeleiders kwam aangevlogen.

Nu werd de bruiloft gevierd, en na eenigen tijd kreeg het echtpaar een zoon, die Lagimbana genoemd werd. Toen het kind zoo oud was dat het zitten kon, brachten zijn vader en moeder hem naar Ladi mPaewa's ouders; tijdens dat bezoek verzocht Ladi mPaewa zijn moeder om Kota Lolowe als tweede vrouw voor hem ten huwelijk te vragen, en ook deze verbintenis kwam tot stand.

Toen Kota Lolowe bemerkte dat zij zwanger was, verhuisde zij met haar man en gansche familie naar de woonplaats van Ladi mPaewa's moeder, zoodat dit een aanzienlijk dorp werd. Ook Molemba Dolo vestigde zich daar met haar bloedverwanten. Nu werd Kota Lolowe's kind geboren, dat de ouders Mendiolo noemden. Door de wonderkracht van Lagimbana, die onder aanroeping der goden een gevorkten tak scheurde, werd een fraai dorp getooverd, dat den bergrug waarop het lag, benevens de beide hellingen besloeg.

Veel overeenkomst met het begin van dit verhaal vertoont de vertelling van:

Lae mPanjopoe. *)

Toen Lae mPanjopoe zag, dat zijn pasgeboren zoontje een teeken op de borst had, hetwelk lichtte als de maan, vond hij dat zoo verdacht, dat hij het kind in een matje pakte, net zooals men een stuk zout inpakt, en het in de rivier gooide, bij een waterval, waarlangs het kind in de diepte stortte. Maar de Oude Vrouw [1]) vond den kleinen jongen, ontfermde zich over hem en voedde hem op.

Zoo werd het kind groot, en op zekeren dag zag hij bij het baden zijn moeder die boven aan den rand van den waterval stond. Hij vroeg haar om kleeren en wapenen, en zij verschafte hem die. Telkens liet ze dàt naar beneden vallen, wat hij opnoemde. Na geruimen tijd was hij volledig uitgerust en nu begaf hij zich op weg om zijn vader te gaan aanvallen. Hij wist hem te dooden en nam daarop zijn moeder en verdere familieleden mee naar zijn verblijfplaats.

---

*) Uit het manuscript.

[1]) Zie bl. 39, noot 2.

Verhaal van Motanda Woeja. *)

Goendili Lantjaonda ging eens op reis, terwijl zijn vrouw, Indo i We'ia, zwanger was; hij beval haar hun kind, wanneer het een jongen was, in den afgrond te werpen. Toen hij van zijn tocht terugkeerde, bemerkte hij dat zij, hoewel zij een zoon gekregen had, het wichtje niet in den afgrond had geworpen, en opnieuw gelasttte hij haar den kleine in de diepte te gooien. Thans kon Indo i We'ia niet meer aan deze opdracht ontkomen. Zij wierp het kind in een ravijn, dat uit negen onder elkander liggende terrassen bestond, en op het laagste kwam de jongen te liggen, in zijn wieg. Vanuit de diepte vroeg hij zijn moeder al zingende om rijst en melk en al wat hij verder noodig had, en Indo i We'ia ging haar huistrap niet meer op, maar bleef op het voorgalerijtje van de rijstschuur zitten, waar zij het kind goed kon hooren. Alles waar de kleine om vroeg, liet zij in de diepte neer.

Tenslotte had Motanda Woeja („die de maan tot teeken heeft"), want zoo heette het kind, daar hij een lichtende plek op zijn lichaam had, een volledige uitrusting van zijn moeder gekregen en nu werd hij door de pluim van vogelveeren, die hij op zijn hoofd droeg, telkens een eind omhooggetrokken. Op ieder terras werd hij gelaafd en gevoed door hetgeen zijn moeder naar beneden liet. Toen Motanda Woeja het vijfde terras had bereikt, zag zijn moeder, dat de afgrond geheel verlicht werd door den glans, die van zijn borst uitstraalde. Boven op de aarde gekomen, daagde hij zijn vader tot een tweegevecht uit, doodde hem en zijn zes vrouwen, tooverde voor zijn moeder een man en voor zichzelf een vrouw en leefde verder zeer gelukkig.

94. Verhaal van Tamboeja en Kota Lolowe.

Ta Datoe en Indo i Datoe bezaten vele goederen en dit was Ta ngKota Lolowe, een man die aan den overkant der zee woonde, ter oore gekomen. Deze vatte het plan op om hen te gaan beoorlogen en begaf zich daarom naar hun dorp, dat hij innam en geheel uitmoordde. Het huis van Ta Datoe en Indo i Datoe werd in brand gestoken en alle bewoners kwamen in de vlammen om. Daarop keerde Ta ngKota Lolowe met een rijken buit weer naar zijn woonplaats terug.

Indo i Datoe was juist in blijde verwachting toen de vijand hen overviel, en nadat ook zij een prooi der vlammen was geworden, barstte haar lichaam open en kwam er een kind uit. Het was een jongen die aldus ter wereld kwam, en in de eerste dagen voedde hij zich met het lijkvocht van zijn moeder en wist zich op deze wijze in leven te houden. Zoo vonden hem Soemboli [1])

---

*) Uit het manuscript.

[1]) Zie bl. 89, noot 1.

en Lagoni [1]), die samen op de jacht waren; de eerste nam hem met zich mee, noemde hem Tamboeja en voedde hem op.

Het kleine ventje kon nog maar nauwelijks loopen, toen hij vroeg: „Wie zijn mijn vader en moeder?" „Je vader en moeder zijn door Ta ngKota Lolowe gedood," antwoordde Soemboli hem. „Wat voor kwaad hadden zij dan gedaan?" „Je ouders hadden geen andere schuld dan dat zij veel karbouwen bezaten, en lijnwaden en andere goederen."

Nu verzocht Tamboeja den vader van Soemboli en Lagoni, of hij voor hem met het ei wilde wichelen: hij ging den dood van zijn ouders wreken en wenschte te zien, hoe deze tocht voor hem zou afloopen. Als teerkost vroeg hij wat rijst, die hij in een bamboe-fluit [2]) deed en als kookpot nam hij een eierschaal mee. Maar de vader van Soemboli en Lagoni waarschuwde hem: „Ta ngKota Lolowe is een groot man en heeft zeven vrouwen!" „Dat moge waar zijn," luidde Tamboeja's antwoord, „als ik het recht aan mijn zijde heb, zal ik hem dooden."

Daarop ging Tamboeja op weg, met Soemboli en Lagoni. Op den vierden dag na hun vertrek bereikten zij de omheining van het dorp, waar Ta ngKota Lolowe woonde. Bij het aanbreken van den dag ging Tamboeja die omwalling binnen en zong zijn vijand met diens zeven vrouwen toe, dat het tijd was om te gaan koken en voorbereidselen voor een tweegevecht te maken. De voornaamste dezer zeven vrouwen heette Indo i We'ia; zij had indertijd een dochtertje ter wereld gebracht, Kota Lolowe, maar dadelijk na de geboorte had Ta ngKota Lolowe het kind in een fluit gestopt en het gevoed met melk, die uit de borst der moeder geknepen werd. Zelf had de moeder het meisje dus nog nooit gezien, want nog steeds zat Kota Lolowe in die fluit verborgen.

Ta ngKota Lolowe hoorde de uitdagende woorden van den jongen Tamboeja, en nadat hij gegeten had en door zijn vrouwen gekleed en tot den strijd was toegerust, sprong hij naar beneden.

Eerst vochten nu de beide helden met de lans; de schacht van Ta ngKota Lolowe's lans bestond uit een kokospalm en die van Tamboeja uit een pinangboom. Vervolgens werd de strijd met het zwaard voortgezet. De vederbossen die zij op hun hoofd droegen, voerden hen hoog de lucht in en nu werden Ta ngKota Lolowe's ledematen een voor een afgehakt, zóó dat tenslotte alleen zijn hoofd nog maar overbleef. Maar toen ook dit omlaag was gevallen, bleef het allerlei bevelen geven en gelastte het de zeven vrouwen om het gansche huis te ontruimen, voordat het door Tamboeja in brand gestoken werd. Ook vroeg het hoofd aan Tamboeja, of hij Kota Lolowe uit het huis wilde halen, maar Tamboeja kon niemand vinden. Wel bracht hij de fluit mee naar buiten en

---

[1]) Zie bl. 36, noot 1.
[2]) Zie bl. 102, noot 2.

legde die naast het afgehouwen hoofd, maar hij wist niet, dat Kota Lolowe zich daarin bevond.

Zoo lag dan het meisje in de fluit naast het hoofd van haar vader, en gedurig kwam haar handje uit de fluit te voorschijn, om haar vader sirih in den mond te stoppen. Ook wreef ze zijn tanden met een tabakspruim en stak die achter zijn oor. Het hoofd gaf nu aanwijzingen om een draagbaar te maken en met de fluit naast zich werd het op deze baar naar het huis van Tamboeja gebracht, die op zijn triomftocht door het gansche dorp gevolgd werd.

Tijdens het vervoer naar Tamboeja's woning bleef het hoofd van Ta ngKota Lolowe maar doorgaan met aanwijzingen en bevelen te geven omtrent alles wat er geschieden moest: hoe men de krijgskreten behoorde te uiten, de maaltijden onderweg moest toebereiden en nuttigen, de hutten moest oprichten en sirih pruimen.

Vervolgens deelde Ta ngKota Lolowe mede, hoe men zijn hoofd moest oliën en zijn zeven haarlokken strengelen, waarbij het versiersel *sanggori* [1]) niet mocht ontbreken. Ook wilde hij zijn vrouwen nog eenmaal zien baden en voortdurend gaf hij den wensch te kennen om zijn dochter te zien, over wier lot hij zich ernstig ongerust maakte. Doch zij weigerde om uit de fluit te voorschijn te komen; wel stak zij steeds met haar hand den vader eten in den mond, terwijl zij samen op de draagbaar vervoerd werden, maar dat kwam er aan den hals weer uit. Toen Ta ngKota Lolowe over zijn naderend einde sprak en zijn vrouwen en dochter vroeg hem niet te vergeten, betuigden zij hem, dat zij zich zijner immer zouden gedenken!

Op deze wijze trok de stoet zeven bergen over en bereikte men het dorp van Lagoni en Soemboli. Wederom gaf nu het hoofd van Ta ngKota Lolowe aanwijzingen, hoe alle gebruiken bij een sneltocht in acht moesten genomen worden. Hij liet een jongen tak van een arenga-boom afhakken, en wel zóó, dat de tak er in één houw af was en naar het Oosten neerviel. Bij het dorp moest men, zoo zeide hij, om gemberwortel vragen, die daarop door de vrouw van het dorpshoofd aan de overwinnaars werd gebracht. Vervolgens zwaaide men met de arenga-bladeren, scheurde ze vaneen en hechtte er een stukje van Ta ngKota Lolowe's schedelhuid aan.

Nu werd het offerdier, een groote buffelstier, ter dood gebracht; in één slag hieuw Tamboeja den hals door, en raakte met dien eenen houw tevens den grond. De kop van het dier kwam met zulk een kracht op de aarde neer, dat men er de horens uit moest graven.

Daarop gaf het hoofd van Ta ngKota Lolowe bevel om naar den dorps-

[1]) een versiersel van geel koper, in den vorm van een paling, spiraalvormig gewonden, met bij den naar binnen gekeerden kop een paar kleine, franje-achtige kieuwen (Wbk.).

tempel te gaan, zevenmaal op den vloer te stampen, de trom te roeren en daarna een gezamenlijken maaltijd te houden. Ook nu drong hij er, evenals zoo vele malen, op aan, dat Kota Lolowe uit de fluit zou komen, daar hij zoo verlangde om haar te zien, maar hoe hij ook smeekte, zijn dochter gaf geen gehoor aan den wensch van haar vader.

Den volgenden morgen liet het hoofd van Ta ngKota Lolowe zich op het vloertje vóór de deur van de rijstschuur brengen. Tamboeja volgde in alles de aanwijzingen van Ta ngKota Lolowe op; hij was nog maar zoo klein, toen hij reeds op dezen sneltocht was uitgegaan, en had toen zelfs nog nauwelijks kunnen loopen, maar waggelde op zijn beenen. En ook thans droeg hij nog niet eens geregeld een zwaard, zoo jong was hij nog.

Na zeven dagen werd het koppensnellersfeest gevierd en nu eerst kwam Kota Lolowe, op voortdurend aandringen van haar vader, uit de fluit te voorschijn. Nauwelijks zag Tamboeja haar, of hij viel ontzield neder, maar Kota Lolowe raakte hem aan en maakte hem zoo weer levend.

Daarna werd luide een beschuldiging uitgesproken tegen het hoofd van Ta ngKota Lolowe, dat tenslotte in de holte van de middelste vloerplank in den dorpstempel verbrijzeld werd. En later huwde Tamboeja met Kota Lolowe.

Malearoe. *)

Malearoe was de jongste van drie broeders, en leefde in de gedaante van een kat. Zijn beide ouders waren omgekomen en daarom trok Malearoe er met zijn broeders Joë en Sanepa op uit, om den dood van zijn vader en moeder te wreken. Hij nam daartoe den vorm van een buffel aan en schopte zijn vijanden met pooten en hoeven, zoodat zij deerlijk gewond werden; door Malearoe's broeders werden zij daarop met het zwaard onthoofd, evenals ook hun onderhoorigen. Op deze wijze versloeg hij Ta Bengo Limboe („vader (oom) van kalebasbil"), Bangka Rondo [1]), Molemba Kajoro („met een harnas van touw"), Mokaraba Langke („met een baadje van enkelringen") en Mokaraba Laboe („met een baadje van ijzer"). Ook Molemba Apoe („vuurbaadje") wist hij te overwinnen, maar daarbij hielp hem Ligi nToja, zijn zuster, die in den hemel woonde; want toen hij het in den strijd met Molemba Apoe te kwaad kreeg, doordat zijn haar door het vuur verschroeide en hij leelijk gehavend werd, deed zij regen uit den hemel nederdalen, waardoor het vuur gebluscht werd.

Nu voeren alle overwinnaars omhoog, naar het huis van Ligi nToja, en daar werd het koppensnellersfeest gevierd. Vervolgens zeilde Malearoe in

---

*) Uit het manuscript.

[1]) Zie bl. 83, noot 1.

zijn schild door de lucht naar omlaag en ging nog twee Ta Datoe's te lijf, maar bij den derden Ta Datoe vond hij een goed onthaal, en trouwde daarop met diens dochter. Op de bruiloft kroop hij uit zijn kattengedaante en na zijn huwelijk voer hij met zijn jonge vrouw naar omhoog, om zijn ouders te bezoeken.

VI. ROMANTISCHE VERHALEN EN VERTELLINGEN.

95. Mondoloe-ndoloe en Mogantji-gantji.

Zie: Tor. III, bl. 433, no. 95; bl. 434, no. 96.

96. Oeë Patiti en Mondjaoe-ndjaoe.

Zie: Tor. III, bl. 436, no. 97.

97. Montiara.

Montiara was nog maar een klein meisje, toen er eens iemand met *kolombio*-vruchten [1]) voorbijkwam. Ze vroeg, of zij er een paar van mocht hebben en kreeg er een heeleboel, die zij allemaal in haar sarong deed. Hierdoor kneusden de vruchten echter, zoodat het roode sap er uitliep, langs Montiara's beenen. Haar ouders zagen dat en zeiden: „Het is niet pluis met dat kind ! Ze is nog maar zoo klein en dan nu al menstruatie !" Maar Montiara sprak het tegen: „'t Is het sap van de kolombio-vruchten maar, die ik in mijn sarong heb gedragen."

De ouders geloofden haar echter niet en de vader besloot zich van het kind te ontdoen en ging een doodkist voor haar maken. Enkele dagen later was de kist gereed; Montiara wist nergens van en speelde onbekommerd op het erf, doch na den ochtendmaaltijd gingen de ouders met haar naar de rivier en namen ook de kist met zich mee. Aan den oever van het water kookten zij het middagmaal en na het eten werd het kind met kleeren en al in de kist gedaan. Deze werd dichtgebonden en in de rivier geworpen, waar ze met den stroom wegdreef. Maar na eenigen tijd werd de kist gevonden door Montiara's grootmoeder, die ze openmaakte, Montiara er uithaalde en het kind bij zich in huis nam.

Toen Montiara's ouders thuiskwamen, was al het water opgedroogd en

---

[1]) *kolombio*, naam van een kleinen boom, met platte, ronde, bruine vruchten, zoo week als pisang, die gegeten worden (Wbk.).

was er geen drinkwater meer; de wind woei niet meer en de regen viel niet meer omlaag. Alles verkeerde in diepen rouw, maar dat Montiara veilig en wel bij haar grootmoeder was, wisten de ouders niet.

Na verloop van tijd legde Montiara's moeder een doodenfeest voor haar dochter aan. Montiara zelf was nu reeds een jong meisje, en op zekeren dag kwam er een vogel op een kokosboom zitten om naar haar te kijken. Het diertje was door zijn heer, den Vorst van Overzee, naar haar toegestuurd, en nadat hij haar gezien had, vloog hij weer terug. Toen hij zijn heer bericht had, wat hij had gezien, ging diens moeder, de Vorstin van Overzee, Montiara voor haar zoon ten huwelijk vragen. Maar toen zij het huis van Montiara wilde binnengaan, kon zij de trap niet opkomen. Eerst toen Montiara een uitgekauwde sirihpruim naar beneden wierp, waar zij haar voetzolen mee bestreek, kon zij verdergaan. Doch daarna was het haar weer niet mogelijk op den vloer te blijven zitten; steeds viel ze om en pas nadat zij opnieuw een pruim had gekregen, thans om er haar zitvlak mede te bestrijken, kon zij rustig zitten. Daarop bracht zij het huwelijksaanzoek van haar zoon over; dit werd gunstig ontvangen en na eenigen tijd kwam de Vorst van Overzee met groot gevolg naar de woning zijner bruid, die door tooverkracht een groot huis te voorschijn bracht, benevens al wat er noodig was om de gasten te ontvangen.

Toen de dag was aangebroken, waarop Montiara's ouders het doodenfeest voor hun dochter zouden vieren, begaf Montiara zich met haar man daarheen. Nog steeds was er geen drinkwater in haar ouderlijke woonplaats, daar het nooit meer regende, zoodat men maar water uit de zee haalde. Maar nauwelijks kwam het echtpaar er aan, of de regen viel in stroomen neer, zoodat Montiara's moeder zich verbaasd afvroeg: „Wat voor menschen zijn dat, die maken dat het weer regent?"

Na het feest vroeg Montiara aan haar moeder: „Voor wie hebt u dit doodenfeest eigenlijk gevierd?" „Voor Montiara," luidde het antwoord. „Montiara! dat ben ik." Nu herkende de moeder haar dochter en schreide van ontroering. Maar toen de jonggehuwden weer vertrokken naar hun woonplaats, zonder meer naar de schreiende ouders om te kijken, hield ook de regen weer op, zoodat het geheele dorp besloot om de opgedroogde bron te verlaten en naar Montiara's woonplaats te verhuizen. De jonge vrouw had hiertegen geen bezwaar, en op deze wijze had dus een verzoening met haar familie plaats.

98. Roedo mBoela en Nangia Lipoe.

Ana Hoe was een meisje, wier ouders reeds stierven, toen zij nog maar pas kon kruipen. Het arme kind had honger en zoog nog telkens aan de borst

van haar gestorven moeder, totdat er eindelijk menschen uit een ander dorp kwamen om de ouders te begraven. Het kind lieten zij echter alleen achter; nu stilde het meisje haar honger met wat rijstepap, die haar moeder nog gekookt had, en later, toen ze al loopen kon, leefde zij van rijst, die de vrouw in een mandje bewaard had. En toen zij grooter was geworden, stampte zij iederen dag zelf haar rijst.

Eens op een dag, toen zij weer zoo aan het rijststampen was, riep zij uit verveling de talrijke doodkisten, die in haar nabijheid op hun stellingen stonden, op om haar te komen helpen. En daar zag zij plotseling, hoe de doodenhutten schudden en de kisten zich begonnen te bewegen en zich om en om kantelden, naar haar toe. Hevig beangst vloog zij de trap op en haar huis in, en haalde een luis uit haar haren, die zij aan den ingang van het huis neerlegde, met de woorden: „Als de doodkisten om mij roepen, antwoord dan: Ik ben bezig de rijst van de rookvliering te halen, om ze op de wan te leggen!" Op de rookvliering legde zij twee luizen neer, en zeide tegen hen: „Als de doodkisten roepen, zegt dan: Ik, Ana Iloe, ben bezig de rijst van de rookvliering te halen!" Daarop sprong zij haastig uit het venster en ontvluchtte het huis.

Daar kwam de menigte doodkisten naar het huis gewenteld en telkens als zij riepen: „Zeg, Ana Iloe, breng ons rijst hier, dan gaan we ze stampen," antwoordden de luizen wat Ana Iloe hun gezegd had. Dit duurde zoo eenigen tijd, doch Ana Iloe verscheen maar niet met de rijst; de kisten begonnen ongeduldig te worden en eindelijk wentelde er zich een de trap op, het huis in, en zag daar, dat Ana Iloe hen bedrogen had. Daarop liet de kist zich uit het venster vallen en kwam dreunend op den grond terecht, en nu bemerkten ook de duizend andere kisten, die allemaal uit hun doodenhuisjes naar het erf van Ana Iloe waren komen aankantelen, dat deze ontvlucht was. In de verte kon men haar nog net zien; ze leek nog maar zoo groot als een pinangnoot.

Nu werden de doodkisten zoo vertoornd, dat zij het meisje na gingen zetten om haar te dooden. Het arme kind liep zoo hard zij kon, van dorp tot dorp. Overal smeekte zij: „Red mijn leven!" „Wie wil je dan kwaad doen?" „Kijk daar maar eens, al die doodkisten die mij achternazitten; ik kan niet meer." „Wij kunnen je niet beschermen, loop maar verder!" was dan het antwoord, want in alle dorpen werden de bewoners bang, als zij al die doodkisten aan zagen komen wentelen. Zoo ging het overal, totdat Ana Iloe eindelijk het negende dorp bereikte, waar het huis van haar Grootmoeder stond, op één koperen huispaal. „Kunt u mijn leven redden, Grootmoeder?" „Kom de trap maar op!" En nauwelijks was het meisje in huis, of daar kwamen alle duizend doodkisten aan, die met kracht tegen den koperen paal aanbonsden, om het huis om te gooien, maar zonder gevolg!

Nu riep de Grootmoeder haar buffelstier, Roedo mBoela, te hulp: „Ach, Roedo mBoela, zooiets is in mijn geslacht nog nooit voorgekomen: door doodkisten te worden aangevallen!"

De groote buffelstier bevond zich temidden van wel duizend wijfjesbuffels, en toen hij de oude vrouw zoo om hulp hoorde roepen, zeide hij: „Stil, maakt geen leven; ik wil luisteren naar wat mijn meesteres daar zegt." Daarop zweeg alles stil en toen Roedo mBoela bemerkte, dat de Grootmoeder in nood verkeerde, trok hij met al zijn gezellinnen naar het huis van zijn meesteres en vond daar de menigte doodkisten, wier aantal nog steeds grooter was geworden. Nu ging de groote buffelstier op zijn buik liggen en liet zijn gezellinnen de kisten op hun horens nemen en verbrijzelen. Een verwoede strijd ontstond, maar de buffelkoeien moesten ten slotte het onderspit delven en kwamen alle om, terwijl er van de doodkisten nog wel tweeduizend in leven waren. Doch thans stond Roedo mBoela op, nam alle kisten een voor een op zijn horens en verbrijzelde ze volkomen, zoodat zij alle stierven. De gestorven buffelkoeien werden daarop door de oude vrouw met geneeskrachtig water besprenkeld, waardoor zij weer in leven kwamen en vervolgens geleidde Roedo mBoela ze weer alle naar de weideplaats terug.

Niet lang daarna kwamen andere, kleinere doodkisten, die de schoongemaakte beenderen van gestorvenen tot inhoud hadden, den dood van hun makkers, de vernietigde doodkisten, wreken. Weer riep de Grootmoeder een buffelstier te hulp, Nangia Lipoe ditmaal: „Ach, Nangia Lipoe, zooiets is in mijn geslacht nog nooit voorgekomen: door doodkisten te worden aangevallen!"

Nangia Lipoe liet de kisten op dezelfde wijze door zijn gezellinnen dooden en verbrijzelen als Roedo mBoela gedaan had, en toen ook al zijn volgelingen waren omgekomen en er nog wel driehonderd kisten waren overgebleven, nam hij deze alle op zijn horens en wist ze zoo te vernietigen. Vervolgens werd ook zijn gansche kudde weer door de oude vrouw in leven geroepen en trok hij met het geheele gezelschap weer naar de weide terug.

Een maand later ongeveer stegen er plotseling wel drieduizend krokodillen uit zee op, die aan land kwamen en zich naar het huis van de Grootmoeder begaven, om wraak te nemen over den dood der groote en kleine doodkisten. In haar angst riep de oude vrouw opnieuw de hulp van Nangia Lipoe in: „Ach, Nangia Lipoe, zooiets is in mijn geslacht nog nooit voorgekomen: door krokodillen te worden aangevallen!"

Daar kwam de buffelstier weer aan, met zijn kudde wijfjesbuffels om zich heen. Toen hij de menigte van krokodillen ontwaarde, ging hij weer op zijn buik liggen en liet zijn gezellinnen met de dieren vechten. Ook nu ontwikkelde zich een hevige strijd, waarin alle buffels tenslotte gedood werden, en van de krokodillen de helft omkwam. De andere helft der krokodillen

werd daarop door Nangia Lipoe afgemaakt; ook nu maakte de oude vrouw de buffelkoeien weer levend en gingen al deze dieren weer met Nangia Lipoe naar de weide terug.

Er was nog een jonge man ook, die bij de Grootmoeder woonde, Ngalitaoe Sanepa [1]) geheeten, en deze nam Ana Iloe tot vrouw. Veel rust werd de jonge menschen echter niet gegund, want ongeveer drie maanden na de verdelging der krokodillen hoorde Molemba Laboe („met een harnas van ijzer") wat er gebeurd was. Hij wichelde met het ei om te zien of de voorteekenen gunstig waren, en toen deze goed uitvielen, trok hij met ongeveer drieduizend man tegen Ana Iloe op, om den dood der groote en kleine doodkisten te wreken.

Toen Ana Iloe en haar Grootmoeder den vijand zagen aankomen, trokken zij de huistrap omhoog. Spoedig was het geheele huis omsingeld, maar alle kogels die er op af werden geschoten, bleven in de wanden steken en konden niet in het huis doordringen. Daarop volgde een verwoed lansgevecht tusschen de ondergeschikten van Ngalitaoe Sanepa en een tweehonderdtal mannen van Molemba Laboe; van de laatsten werd de helft gedood, doch de strijders van Ngalitaoe Sanepa kwamen allen om het leven. Daarop sprak de laatste tot de oude vrouw: „Grootmoeder, waar is het zwaard van Grootvader?" De oude vrouw gaf het hem. „En zijn schild?" Ook dat reikte zij hem. Nu sprong Ngalitaoe Sanepa naar beneden en ook Molemba Laboe kwam van zijn stelling af, waarna de beide mannen elkaar te lijf gingen. Langen tijd streden zij met elkander, tot beiden tenslotte uitgeput raakten. Nu trok Molemba Laboe zijn wapenrusting uit, zoodat zijn lichaam zichtbaar werd, waarop Ngalitaoe Sanepa hem met zijn zwaard doodsloeg. Ook Molemba Laboe's onderhoorigen sneuvelden en vervolgens werd een groot overwinningsfeest over de verslagenen gevierd.

Nu volgde een rusttijd van twee maanden voor Ana Iloe en de haren; maar Molemba Apoe („vuurbaadje") vernam dat Molemba Laboe gevallen was, en zoodra hij dat vernomen had, maakte hij zich met duizend man op om den dood van Molemba Laboe te wreken. Ook hij belegerde het huis van Ana Iloe en weer volgde een hevig gevecht, waarin de ondergeschikten van Ngalitaoe Sanepa vochten met die van Molemba Apoe. De strijd was ditmaal zoo hevig, dat men elkaar als vechthanen doodde, zoodat tenslotte allen sneuvelden. Alleen Molemba Apoe zelf bleef over, die daarop Ngalitaoe Sanepa uitdaagde tot een tweegevecht. Deze gaf gehoor aan de uitdaging van den vijand, maar het bleek dat Molemba Apoe een moeilijk tegenstander was, daar zijn harnas groote hitte uitstraalde, zoodat het leek of er een vuurhout achter hem in vlam stond. Doch Ngalitaoe Sanepa wist al strijdende

---

[1]) Zie bl. 68, noot 1.

naar het water te komen en daar zijn verhitte lichaam wat af te koelen. Eindelijk werd Molemba Apoe door zwaardhouwen neergeveld en weer volgde een overwinnaarsfeest, waar de Grootmoeder de toebereidselen voor gemaakt had. De jonge mannen, die vóór het tweegevecht gesneuveld waren, werden door de oude vrouw weer in het leven geroepen, zoodat het feest met vreugde werd gevierd.

Na een korten rusttijd werden Ngalitaoe Sanepa, Ana Iloe en de Grootmoeder wederom aangevallen, ditmaal door Bengo Watoe („steenbil"). Ook nu sneuvelden alle jonge mannen en bleven de beide aanvoerders tenslotte alleen over. Dezen begonnen een tweegevecht, eerst op den grond, doch na eenigen tijd werden zij door de pluimen op hun hoofd de lucht in gevoerd, en een voor een werden Bengo Watoe's ledematen afgehakt en vielen op den grond. Tenslotte was alleen zijn hoofd nog over, dat naar den dorpstempel gebracht werd; weer werden de gevallen jongemannen uit de dooden opgewekt en ook nu had een vreugdevol tempelfeest plaats.

Eindelijk echter meende de Grootmoeder, dat er nu wel niemand meer komen zou om den dood van Bengo Watoe te wreken, en daarom vond zij, dat thans de tijd gekomen was om de bruiloft van Ngalitaoe Sanepa en Ana Iloe te vieren. Volgens de oude zede werd daarop de man naar zijn bruid geleid; fakkels werden ontstoken en een groote maaltijd werd aangericht, waarbij Ngalitaoe Sanepa en Ana Iloe samen van één portie aten. Tenslotte nam het echtpaar de gebruikelijke vermaningen [1]) in ontvangst en hiermede was de plechtigheid ten einde.

99. De belaagde Vorst.

Vertaling: V. G. I, bl. 108.
Zie ook: Tor. III, bl. 447, no. 106.

100. Het Ouderlooze Meisje dat het slecht had bij Lise.

Zie: Tor. III, bl. 420, no. 85.

101. Het Ouderlooze Meisje, Lise en Grootvader Grootkloot.

Zie: Tor. III, bl. 419, no. 84.
Zie ook: V. G. I, bl. 113; V. G. II, bl. 397.

102. Lemba mBengi.

Lemba mBengi („nachtbaadje") was de zevende dochter van haar ouders. Toen zij pas getrouwd was, wilden haar zes oudere zusters haar

---

[1]) Zie bl. 50, noot 1.

dooden, doch Lemba mBengi stierf niet. Toch gingen de zes zusters naar haar moeder en zeiden: „Lemba mBengi is gestorven; hier brengen wij u haar kleeren, die in haar plaats bij de lijkbezorging kunnen dienen." Een karbouw werd voor haar doodenmaal geslacht en daarop begaven allen zich aan hun werk op den akker.

De man van Lemba mBengi vond zijn vrouw echter weder en nam haar met zich mee naar zijn huis in het Hangende Land [1]).

De zes zusters van Lemba mBengi gingen met haar ouders ijverig aan het werk op het land om genoeg rijst te hebben ten einde een doodenfeest voor Lemba mBengi te kunnen aanrichten. Toen de tijd voor het feest was aangebroken, voegden zich bij de gasten die bijeenkwamen ook Lemba mBengi en haar man. „Vanavond zullen wij het doodenfeest voor Lemba mBengi beginnen te vieren," zeiden de zusters tegen elkaar, „laat toch niemand een ander kwaad doen, of onvriendelijk zijn." Zoo deelde het schuldige zestal nog vermaningen uit!

Na den maaltijd die Lemba mBengi in de feesthut nuttigde, ging zij haar moeder bezoeken en deze herkende haar onmiddellijk. Daarna nam Lemba mBengi deel aan den *ende*-dans [2]) die gehouden werd, en toen zij laat op den dag haar dagbaadje aantrok, bleef het licht tot den volgenden dag. In den morgen verwisselde zij echter haar dagbaadje met haar nachtbaadje, en nu werd het overal donker; de menschen zagen elkaar niet meer en allerwegen stak men fakkels aan. „Trek je baadje uit!" riep Lemba mBengi's man haar toe. Zij deed het en nu werd het weer licht en had de morgenmaaltijd plaats. Thans zeide de vader van Lemba mBengi dat men, nu Lemba mBengi hier zelf tegenwoordig was, in plaats van het doodenfeest, het *wase*-feest [3]) zou vieren. Hij liet een buffel, een varken en een kip slachten en gaf bevel een tweeden maaltijd gereed te maken en op te dienen.

Toen deze maaltijd geëindigd was, wilden Lemba mBengi en haar man afscheid nemen en naar hun huis terugkeeren. Maar haar ouders lieten hen niet gaan vóór den volgenden dag en trokken toen met hen mee naar het Hangende Land. De zes zusters kregen echter geen toestemming om ook daarheen te gaan, maar moesten alleen achterblijven.

103. Ngalitaoe Labee en Ngalitaoe Toroende.

Dit verhaal gaat over Ngalitaoe Labee [4]), die getrouwd was met Sese mPantawa.

---

[1]) een mythisch land, dat in de verhalen tusschen hemel en aarde zweeft (Wbk.).

[2]) dans, in een kring uitgevoerd, bij verschillende gelegenheden, vooral door vrouwen, op de maat van de trom (Wbk.).

[3]) een feest tot herstel van ernstige ziekte (Wbk.).

[4]) Zie: Tor. III, bl. 387, noot 2.

Het gebeurde, dat Ngalitaoe Labee trouwde met Sese mPantawa; toen zij eenigen tijd gehuwd waren, zeide Ngalitaoe Labee: „Ik ga visschen; blijf jij thuis, Sese mPantawa, nu je zwanger bent. Als er iemand iets tegen je zegt, mag je volstrekt niet antwoorden!" Daarop ging hij weg en toen hij weer thuiskwam, bracht hij heel wat visch mee. Er was heelemaal niemand voorbijgekomen, en toen Ngalitaoe Labee er naar vroeg, antwoordde zijn vrouw dan ook: „Niemand."

Den volgenden dag ging hij weer visschen, en ook nu was zijn buit groot. Ook dezen dag was er niemand voorbijgekomen, die geroepen had. Zoo ging het nog eenige dagen achtereen, maar toen Ngalitaoe Labee voor de negende maal was gaan visschen, kwam er iemand langs het huis, en riep in 't voorbijgaan: „Heee, Sese mPantawa!" Deze antwoordde: „Heee!" „Ben je daar?" „Ja." „Ik ga maar voorbij." „Goed, ga maar door."

Toen Ngalitaoe Labee dezen dag thuiskwam, vroeg hij: „Waarom heb je dengene, die je straks geroepen heeft, geantwoord?" Sese mPantawa ontkende dit niet, maar zweeg. Daarop sprak haar man: „Ons huwelijk is verbroken, want je hebt niet gedaan, wat ik je gezegd had; als Ngalitaoe Labee zegt, dat 't scheiden is, dan is 't ook scheiden. Maar laten wij eerst eten en slapen; morgen zullen wij formeel scheiden en de verhouding tusschen ons verbreken: dan zal ik een klappernoot in tweeën deelen; jij krijgt een helft en ik krijg een helft."

Vervolgens ging het echtpaar eten, maar niet van één portie; ze sliepen, maar lagen niet meer naast elkander. En den volgenden dag ging Ngalitaoe Labee heen. Maar Sese mPantawa liep haar man achterna. In acht dorpen hield zij stil om naar haar man te vragen; ze schreide voortdurend, omdat ze zoo naar hem verlangde, en omdat hun huwelijk niet meer in orde was. Bij het negende dorp vond zij Ngalitaoe Labee tenslotte, bij het water. Hij zeide tegen haar: „Ga naar Ngalitaoe („jongeling") Toroende („de geprezene"), die geen rijst eet als dagelijksch voedsel, maar uien, *koedoe*-kruid [2]) en gember." Ook gaf hij haar eenige rijstkorrels, die hij tusschen duim en wijsvinger hield: „Hier is wat rijst; breng die aan Ngalitaoe Toroende en maak er pap van. Morgen zullen wij elkaar weer hier bij deze bank ontmoeten, en dan nemen wij voorgoed afscheid."

Daarop ging Ngalitaoe Labee naar de Bovenwereld, en Sese mPantawa naar het dorp van Ngalitaoe Toroende. Ze klopte op het rijstblok van zijn huis en daarop verzocht hij haar boven te komen. Na gepruimd te hebben, vertelde zij hem alles van haar echtscheiding, en dien nacht sliep zij bij hem.

Den volgenden morgen hadden de huisgenooten slechts uien als hoofdvoedsel en gember tot toespijs. Ngalitaoe Toroende en zijn vrouw aten

[1]) Zie: Tor. III, bl. 387, noot 2.

[2]) een kruid dat zeer laag bij den grond groeit; de wortelstok levert gele verf (Wbk.).

echter een weinig rijstepap, en bewaarden er ook nog wat van. Na het eten ging Sese mPantawa naar het badwater, en nam daar plaats op de brits, die aan den oever stond. Dat zag Ngalitaoe Labee vanuit de Bovenwereld. Hij trok een veelkleurige broek aan, een lijfgordel, een zwart baadje, een fraaien hoofddoek en een draagsarong. Daarop nam hij een schild, dat met geitenhaar was versierd, een staatsielans, een zwaard met omvlochten scheede, kwasten van vrouwenhaar en rinkelende belletjes. Vervolgens daalde hij met geruisch omlaag, zoodat de menschen in huis riepen: „Er valt regen neer, vang het water op!" Maar het ruischend geluid kwam alleen van Ngalitaoe Labee, die op de brits neerkwam, naast Sese mPantawa.

Beiden weenden bitter, maar toen hun gemoed wat bedaard was, liet Ngalitaoe Labee zijn vrouw wat zaairijst zien, ongeveer de hoeveelheid, die er in een *kaboba*[1]) gaat. „Zeg aan Ngalitaoe Toroende, dat hij je als zijn vrouw bij zich moet houden," sprak hij; „van deze rijst moet een gedeelte gezaaid en een gedeelte gegeten worden. Dan zal er het volgend jaar ook genoeg rijst zijn en hoeft men niet enkel uien te eten, met kurkuma en gember tot toespijs." Ook zeide hij tegen zijn vrouw: „Ga jij niet 't eerst weg; je zult zien hoe ik verdwijn. Niet dat ik niet van je houd; ik houd veel van je, maar je kent Ngalitaoe Labee nog niet! Als hij zegt, dat 't scheiden is, dan is 't ook scheiden. Als je naar me verlangt, kom dan maar hier. Dan zul je mij zien, in de gedaante van *soi*[2]) en van allerlei andere gewassen, die veel levenskracht hebben en die de priesteres als tooverkruiden gebruikt." Met deze woorden nam hij zijn schild en lans, en begon een krijgsdans. En terwijl hij al dansende rond de brits en het badwater trok, veranderde hij voor haar oogen in soi en in alle mogelijke tooverkruiden ter wereld. Daarop ging Sese mPantawa naar het huis van Ngalitaoe Toroende, nu haar vroegere echtgenoot in levenskrachtige planten veranderd was. Vervolgens bracht zij haar tweeden man naar het badwater en daar beweenden zij beiden den heengeganen Ngalitaoe Labee.

Als nu Sese mPantawa of Ngalitaoe Toroende zeven korrels van de zaairijst ontbolsterden en in den kookpot deden, werd dit zooveel rijst, dat zij en al hun metgezellen er genoeg aan hadden; de uien en kruiden, die eerst hun hoofdvoedsel hadden uitgemaakt, dienden nu tot toespijs, en zoo bleef het voortaan.

Voor de zaairijst maakten zij slechts zeven span gronds schoon, en toen het gezaaide rijp was, oogstten zij er zevenduizend bossen rijst van,

---

[1]) een rond mandje, dat op een zak gelijkt, van pandan-bladeren gevlochten, veel gebruikt om er zaairijst in te bewaren (Wbk.).

[2]) eene plant welker bladeren met de stengels tot een bos gebonden door de Tor. priesteres bij hare functiën steeds worden gebruikt; als plant van ongemeen taaie levenskracht is zij in staat levenskracht mede te deelen (Wbk.).

die zij in zeven rijstschuren opborgen. En ook verder bleef hun akkerwerk zoo voorspoedig verloopen.

Nog eenige vertellingen mogen hier volgen, die ook onder deze indeeling vallen:

Tobongkilo Lempo Ngojo. *)

Toen de kleine Tobongkilo Lempo Ngojo (*lempo ngojo* „dwars door ravijnen") ter wereld kwam, viel hij onmiddellijk na zijn geboorte door een gat van den vloer en door een vloerbalk, die gebroken was; steeds dieper was zijn val, door aarde en steengrond ging hij heen en eindelijk kwam hij terecht aan den overkant der zee. Daar nam zijn grootmoeder hem tot zich en voedde hem op.

Toen hij groot geworden was, ging hij met Ta Datoe mee op een sneltocht, doch deze ving alleen maar muizen en keerde daarmee in triomf naar huis terug. Daarop ging de jonge Tobongkilo Lempo Ngojo moedig alleen verder. Aan zee gekomen, wist hij echter niet hoe hij verder zou reizen; hij vroeg daarom raad aan zijn grootmoeder in de verte en kreeg ten antwoord, dat hij in zijn schild moest oversteken. Tobongkilo Lempo Ngojo deed dit en landde vervolgens dicht bij een dorp, dat hij in zijn eentje wilde innemen. Het had zeven omwallingen, die de jonge held allemaal omhieuw; de dorpelingen trachtten zich te verdedigen, maar Tobongkilo Lempo Ngojo versloeg hen allen. Daarop wilde hij het geheele dorp verbranden, maar zag bij één huis, dat er water langs den rand der dakbedekking liep, waardoor het vuur geen vat had op het huis. Eindelijk bemerkte hij, dat er boven op den zolder iemand was. Weer vroeg hij zijn grootmoeder in de verte, wat hij doen moest en thans luidde het antwoord: „Maak de zilveren kist op zolder open." Nu begaf Tobongkilo Lempo Ngojo zich naar den zolder, vond daar een zilveren kist en maakte die open. Er zat een mooi meisje in, en nu trachtte hij haar te overreden om met hem mee te gaan, niet als krijgsgevangene, maar als zijn vrouw. Eerst na geruimen tijd gaf zij toe. Doch toen zij uit de kist kwam en zocht waar haar moeder was, antwoordde deze: „Ik ben dood! ik heb geen hoofd meer!" Bij den haard vond zij het lijk van haar grootmoeder, en ook deze sprak: „Ik ben dood, ben zonder hoofd." Rond het huis lagen de talrijke lijken der slaven, en bij den ingang van het dorp vond zij het ontzielde lichaam van haar vader, die eveneens meedeelde dat zijn hoofd was afgeslagen.

Nu zon Tele Ra'oa, het meisje uit de zilveren kist, op een gelegenheid om zich op Tobongkilo Lempo Ngojo te wreken, en toen zij samen aan het

*) Uit het manuscript.

water kwamen, verzocht zij hem een *soi*-blad [1]) voor haar te gaan plukken, op eenigen afstand van de plek, waar zij zich bevonden. Tijdens zijn afwezigheid riep zij vlug den geest van haar vader op om Tobongkilo Lempo Ngojo bang te maken als hij terugkwam, maar deze liet zich niet verschrikken. Daarna vroeg zij hem om te gaan baden, en toen hij in het water was, riep zij de krokodillen op om hem te pakken. Daar kwam er een aan, op den stroom van het water; hij sperde zijn bek open en nam Tobongkilo Lempo Ngojo tusschen zijn kaken. „Nu ben ik zoo goed voor je," riep de jonge man het meisje toe, „en jij wilt mij dood hebben!" Op die woorden kreeg Tele Ra'oa medelijden en stak hem een haar van haar hoofd toe, waaraan hij zich vastgreep, en daarop liet de krokodil hem los.

Na samen vreedzaam gepruimd te hebben, stak het tweetal de zee over: Tobongkilo Lempo Ngojo in zijn schild door het water, Tele Ra'oa in haar hoed door de lucht. Met blijdschap werden zij door Tobongkilo Lempo Ngojo's grootmoeder ontvangen, daar haar kleinzoon als overwinnaar terugkeerde en bovendien een gezellin meebracht. Het koppensnellersfeest werd naar behooren gevierd en vervolgens trouwde Tobongkilo Lempo Ngojo met Tele Ra'oa.

Korten tijd na dit alles zeide Tele Ra'oa eens: „Ik verlang zoo naar mijn ouders; wellicht is hun geest er nog." Inderdaad was dit het geval, en hun navelgeest [2]) had hen zelfs opnieuw in het leven teruggeroepen. Het echtpaar besloot wederom naar het dorp van Tele Ra'oa te gaan en nam afscheid van de grootmoeder. En toen zij het dorp bereikt hadden, vroeg Tele Ra'oa's moeder: „Wien heb je daar bij je?" „Tobongkilo, Moeder." „Die mag niet boven komen, hij is een misdadiger!" „Ach, laat hem maar boven komen, al zou hij maar aan den ingang blijven zitten," antwoordde Tele Ra'oa, en nu kreeg de moeder medelijden. Tobongkilo kwam in huis en toen hij een rotanmatje gekregen had, waar hij op mocht zitten, zeide zijn vrouw tegen hem: „Geef je schoonouders een verzoeningsgeschenk." „Wat moet dat wezen?" „Een dorp vol menschen." Tobongkilo Lempo Ngojo deed wat hem gezegd was, en zoo volgde er een verzoening.

Het kwam nu aan den dag, dat het Tobongkilo Lempo Ngojo's eigen geboortedorp was, dat hij had aangevallen en waaruit hij bij zijn geboorte verdwenen was; zijn ouders leefden nog en ook met hen verzoende Tobongkilo Lempo Ngojo zich thans. Hij bleef met zijn jonge vrouw in het dorp wonen en na eenigen tijd kreeg Tele Ra'oa een zoon, die Poese Woejawa

---

[1]) *soi*, eene plant welker bladeren met de stengels tot een bos gebonden door de Tor. priesteres bij hare functiën steeds worden gebruikt; als plant van ongemeen taaie levenskracht is zij in staat levenskracht mede te deelen (Wbk.).

[2]) de navelgeest volgt ons lichaam, want het is vroeger zijn omhulsel geweest. (Zie: Wbk. op *poese*.)

(„gouden navel") genoemd werd. Kort na de geboorte zeide de jonge moeder: „Ik ga een maand slapen; raak mij niet aan in dien tijd." En nu moest Tobongkilo Lempo Ngojo den zuigeling verzorgen en met pap voeden. Na een maand wekte hij zijn vrouw: „Ons kind huilt en wil melk hebben." Maar Tele Ra'oa wilde niet opstaan. Langen tijd trachtte Tobongkilo Lempo Ngojo haar te overreden en eindelijk zeide hij: „Dan breng ik het kleintje naar zijn grootmoeder." Maar dat wilde Tele Ra'oa niet hebben; en nu vroeg zij om het kind en gaf hem de borst. Met haar handen moest zij naar hem tasten, want haar oogen zaten nog vol slapers.

Toen Poese Woejawa volwassen was geworden, zeide hij eens tot zijn moeder: „Ik heb in den droom gezien, dat u naar de bewoners der Bovenwereld moet gaan om een vrouw voor mij ten huwelijk te vragen." „Maar hoe zal ik daar komen ?" „Dat zal ik u laten zien," antwoordde Poese Woejawa, en toen de dag was aangebroken, waarop zijn moeder naar de Bovenwereld zou gaan, wierp hij wat aarde omhoog, in de lucht, en die vormde zich tot een weg voor Tele Ra'oa. Het huwelijksaanzoek werd welwillend aangenomen, Tele Ra'oa daalde weer op de aarde neer en op den dag, waarop Poese Woejawa naar zijn bruid in de Bovenwereld zou geleid worden, maakte hij weer een weg daarheen, door aarde omhoog te gooien. Zelf kroop hij echter in een geweer, dat hij liet afschieten en op deze wijze kwam hij daarboven. De bruidschat werd aangenomen, het bruiloftsfeest gevierd en na afloop begeleidde de jonge vrouw haar schoonouders een eind weegs op hun terugreis. Poese Woejawa bleef met zijn vrouw in de Bovenwereld wonen, doch dikwijls daalden zij af om hun ouders op aarde een bezoek te brengen, en ook dezen kwamen vaak bij hun kinderen in de Bovenwereld, want zij vergaten elkander niet.

Tobongkilo Lempo Ngojo. *)

De ouders van Tobongkilo Lempo Ngojo stierven, toen hij nog maar heel klein was, en zoo werd het ventje door zijn grootmoeder opgevoed. Na eenigen tijd ging hij uit snellen met Soemboli [1]) en diens zes zonen, maar nam feitelijk geen deel aan den tocht, daar de zonen van Soemboli alleen maar een bamboestoel bestookten, waar muizen uitkwamen, die zij doodsloegen. En over dien buit van muizenkoppen vierden zij het koppensnellersfeest !

Tobongkilo Lempo Ngojo keerde daarop naar zijn grootmoeder terug, maar nu wilde hij toch wèrkelijk gaan snellen. Daartoe begaf hij zich naar het land van Overzee, snelde daar het hoofd van Ta Datoe en joeg het heele dorp over de kling. Alleen de prinses Tele Ra'oa die hij op een zolder vond,

---

*) Uit het manuscript.

[1]) Zie bl. 89, noot 1.

nam hij mee. Zij staken samen de zee over: Tobongkilo Lempo Ngojo in een schild over het water, Tele Ra'oa in een hoed door de lucht. Onderweg wilde zij hem door krokodillen laten opslokken, om zoodoende den dood van haar ouders en verdere familie te wreken, maar op zijn bede liet zij hem tenslotte toch in leven.

Zoo kwamen zij bij Tobongkilo Lempo Ngojo's grootmoeder aan, maar deze was zeer ontevreden omdat hij geen kop had meegebracht en wilde daarom het hoofd van Tele Ra'oa snellen. Doch Tobongkilo Lempo Ngojo had nog een jongeren broer, Angga mPoese („navelgeest") geheeten; deze was opgegroeid uit een weggeworpen stukje navelstreng van Tobongkilo Lempo Ngojo, toen diens navelstreng bij de geboorte was afgesneden. Hij redde Tele Ra'oa's leven en gaf in haar plaats een slaaf, die stukgehakt werd en met wiens hoofd een koppensnellersfeest werd gevierd.

Tobongkilo Lempo Ngojo trouwde met Tele Ra'oa, en Angga mPoese met Matia mBoeja, een meisje dat op de maan woonde; hij liet zich daartoe uit een geweer naar de maan schieten. De beide echtparen leefden in zeer vriendschappelijke verstandhouding met elkander, en hielden niet op elkaar te bezoeken.

Verhaal van Ladomoe-domoe. *)

Ladomoe-domoe was al negen jaar met Kapapitoe getrouwd, zonder dat hij één enkelen keer bij zijn vrouw had mogen komen. Haar moeder, die weduwe was en zelf graag door hem getrouwd wilde worden, hitste Kapapitoe tegen haar echtgenoot op. Ladomoe-domoe moest altijd maar op de voorgalerij slapen, net alsof hij niet getrouwd was, of een gast of vreemdeling was. Maar tenslotte verdroot dit hem en daarom besloot hij naar zijn familie terug te gaan en verliet hij zijn vrouw. Toen Kapapitoe zag, dat hij was weggeloopen, ging zij hem achterna en riep van verre: „Wacht op mij !" Eindelijk haalde zij hem in en toen zij bij hem gekomen was, luisden zij elkaar. Met haar hoofd op Ladomoe-domoe's dij viel Kapapitoe in slaap en nu trok Ladomoe-domoe zijn been voorzichtig terug, legde er behoedzaam een bamboekoker met rijst voor in de plaats en trok verder. Toen Kapapitoe wakker werd, was haar man nog juist in de verte te zien; zij stond op, liep hem met den bamboekoker achterna en riep opnieuw: „Wacht op mij !" „Dat wil ik niet; je hebt een hekel aan mij !" „Dat is niet waar, maar Moeder heeft mij tegen je opgehitst." Nu wachtte Ladomoe-domoe op haar, en weer luisden zij elkaar; ook thans viel Kapapitoe in slaap en Ladomoe-domoe verliet haar weer, juist als den eersten keer. Zoo ging het nog eenige malen achtereen, doch eindelijk trok Ladomoe-domoe over de ruggen van een aantal kroko-

*) Uit het manuscript.

dillen, die hij bij elkaar had geroepen, een rivier over, en toen Kapapitoe er ook over wilde gaan, lieten de krokodillen haar op Ladomoe-domoe's aansporen in het water vallen. Zij werd door den stroom meegevoerd en kwam terecht in een fuik van Ta Datoe, die haar in huis nam en een tijdlang verzorgde.

Daar raakte Kapapitoe bevriend met de dochter van Ta Datoe. Eens gingen zij samen naar een feest, en daar vond zij onverwachts haar man terug, die weer verliefd op haar werd en haar wilde trouwen. Maar nu verweet Kapapitoe hem, dat hij haar zoo dikwijls had bedrogen en haar door de krokodillen had willen laten dooden. En Ta Datoe stelde Ladomoe-domoe den eisch, dat hij, vóór hij weer met Kapapitoe mocht trouwen, eerst het paard van Tolo [1]) moest gaan halen, dat zeven koppen en zeven staarten had.

Zoo trok Ladomoe-domoe er op uit, en ging op zoek naar het paard van Tolo. Zeven dorpen trok hij door en overal vroeg hij naar het wonderlijke dier. In het laatste dorp zeide men hem, dat hij het huis van Tolo in een dagreis zou kunnen bereiken. Na een dag had hij dan ook werkelijk zijn doel bereikt en nu zag hij, dat het erf vol menschenbeenderen lag. Uit het huis van Tolo klonk hem een stem tegemoet, die hem verzocht boven te komen. Die stem was afkomstig van een meisje, een pleegkind van Tolo, dat in een trom verborgen zat en slecht behandeld werd. Ladomoe-domoe bevrijdde haar en uit dank daarvoor wees zij hem den weg naar het paard, dat met een heel langen ketting aan Tolo zelf verbonden was. Ladomoe-domoe maakte het paard los en ging ermee vandoor, het meisje met zich meevoerend. Maar door het rammelen van den ketting werd Tolo gewaarschuwd; hij zag wat er gebeurd was en joeg met zijn beide honden, Posempa („de verscheurder") en Posampa („de aan stukken rijter") de vluchtenden achterna.

Toen Ladomoe-domoe bemerkte, dat hij achtervolgd werd, liet hij eerst een *okota* [2]) vallen, daarna een steen en vervolgens een kapmes. Alle drie de voorwerpen breidden zich tot groote versperringen uit, en zoo wist Ladomoe-domoe vóór te blijven. Bij een rivier gekomen, verzocht hij de krokodillen een brug voor hem te vormen en kwam zoodoende aan den overkant. Tolo zat hem vlak op de hielen; telkens hitste hij zijn honden aan: „Pak ze, Posempa! Pak ze, Posampa!" Maar toen hij halverwege de brug der krokodillen was overgegaan, lieten deze hem op aansporen van Ladomoe-domoe in het water vallen. Verschillende watergeesten maakten zich daarop van Tolo meester en deden hem verdrinken.

Toen Ladomoe-domoe het paard van Tolo aan Ta Datoe gebracht had,

---

[1]) Zie voor dezen menscheneter: Tor. III, bl. 415.

[2]) vlechtsel op breeden voet, met komvormige opening, waarin juist de bolle bodem van een pot past, zoodat hij er in kan staan (Wbk.).

kreeg hij toestemming om weer met Kapapitoe te trouwen en van dien tijd af leefde het echtpaar zeer gelukkig.

Een andere redactie van dit verhaal vertelt dat Ladomoe-domoe achtereenvolgens een pinangdoos, een bamboe rijstkoker, een sirihzak, een kleerluis van hemzelf en een hoofdluis van Kapapitoe onder het hoofd van zijn vrouw legt, die haar moeten wekken, als hij een eind van haar verwijderd is. Tenslotte steekt hij een brug over, geeft er in 't midden een flinken trap op, en gelast de brug onder Kapapitoe's voeten in tweeën te breken. Zij komt dan terecht in de fuik van Ta Datoe, die haar trouwt en Ladomoe-domoe in een tweegevecht verslaat.

Daroeë mBalo. *)

Reeds als kleine jongen verloor Daroeë mBalo zijn ouders en werd sindsdien door zijn Grootmoeder opgevoed. Een van zijn grootste genoegens was op het erf aan het werk te zijn om daar pinang, sirih en andere gewassen te planten en te verzorgen. Ook als jonge man was hij daar dagelijks mee bezig, en als hij dan zoo op zijn erf vertoefde, hoorde hij zijn Grootmoeder, die hem wilde aansporen om te trouwen, zingen:

Kleinzoon, mocht je willen trouwen,
Zie, daarboven zijn twee vrouwen!
Klim den waterval maar op,
Vinden zul je ze aan den top.

Maar wanneer Daroeë mBalo dan uit zijn boomen naar beneden kwam en zijn Grootmoeder vroeg: „Wat zei u mij zoo even?" antwoordde zij: „Ik? Ik heb heelemaal niets gezegd."

Zoo ging het langen tijd, maar eindelijk besloot Daroeë mBalo den raad van zijn Grootmoeder te volgen. Deze gaf hem alles wat hij voor den tocht noodig had. Ook schonk zij hem zeven armringen, die mannen boven den elleboog dragen, en zeide daarbij: „Als je aan den voet van een der zeven trappen bent, waaruit de waterval bestaat, voer dan een krijgsdans uit. Op deze wijze zul je telkens op het volgende terras komen. Ga dan zitten, gebruik een sirihpruim en laat een der armringen vallen; dan weet ik, dat je op een terras bent aangekomen."

Zoo begaf Daroeë mBalo zich op weg, en bij iederen trap van den waterval voerde hij een krijgsdans uit, kwam zoodoende op het volgende terras en liet dan als teeken een armring omlaag vallen, die in den schoot van zijn Grootmoeder terechtkwam. Bij ontvangst van den zevenden armring wist zij, dat haar kleinzoon den top van den waterval bereikt had.

---

*) Uit het manuscript.

Daar zat Daroeë mBalo nu. Hij was vermoeid, gebruikte wel drie sirihpruimen en zuchtte: „Ach, ik ben zoo alleen! Als ik niet spoedig weet welken weg ik nu moet inslaan, ga ik maar weer naar Grootmoeder terug." Maar daarop gaf zijn Grootmoeder hem een nieuwe aanwijzing:

Wil het rechterpad niet gaan,
Waar je een wara-boom ziet staan.
Ga ook d'andren kant niet uit,
Daar waar bloeit het dingi-kruid.
Ginds in 't midden groeit een kondo,
Zoek daarlangs Daroeë Lonto!

Zij gaf hem deze waarschuwing, omdat de rechtsche weg naar Lise[1]) leidde en de linksche naar Tolo[2]).

Nu sloeg Daroeë mBalo den middenweg in en liep dien een goed eind af. Dale Ginoja, ook Dale Monoja genoemd, de slavin van Daroeë Lonto, zag hem naderen en zeide tegen haar meesteres: „Daar komt iemand aan!" „Laat hem maar komen," luidde het antwoord, „misschien gaat hij voorbij, misschien is het een gast voor ons."

Toen Daroeë mBalo de huistrap wilde opgaan, bleven zijn handen aan de trap en zijn voeten aan het trapportaal kleven, en eerst toen de meisjes hem een uitgekauwde sirihpruim toewierpen en hij handen en voeten daarmee inwreef, kwam hij los. Ook zijn oogen moest hij ermee inwrijven, want anders kon hij de trap niet zien.

Boven gekomen, ging hij aan den ingang zitten, maar nu kleefde zijn achterste vast en moest hij dat weer met een sirihpruim inwrijven om los te komen. Hij zat stil en verlegen, zoo als man alleen met enkel meisjes! „Waar wilt u heen?" vroeg Dale Ginoja hem. „Nergens; ik wou hier blijven." Hij kreeg nu te eten en des avonds werd er op de voorgalerij een slaapmatje voor hem neergelegd. Den volgenden morgen wilde hij in alle vroegte naar beneden gaan om te wateren, maar nu kleefde zijn lichaam weer aan het matje op den vloer, en eerst toen de slavin zijn zijde met een sirihpruim inwreef, kon hij opstaan.

Bij den ochtendmaaltijd was hij er nog niet in geslaagd de meesteres van haar slavin te onderscheiden, zoo mooi waren beide meisjes; alleen door op hun manier van spreken te letten, kwam hij tenslotte te weten, wie Daroeë Lonto was. Dien avond begaf hij zich dan ook naar haar vertrekje en vertelde haar, dat hij haar tot vrouw begeerde. „Als dàt de reden van je komst is," antwoordde zij hem, „ga dan maar naar je slaapplaats terug. Dat moet ik eerst met mijn gezellin bespreken."

---

[1]) Zie bl. 28, noot 1.
[2]) Zie voor dezen menscheneter: Tor. III, bl. 415.

Den volgenden morgen besprak Daroeë Lonto het aanzoek met Dale Ginoja. „Wel," zeide deze, „ik zou zeggen, dat we maar een metgezel moesten hebben! We zijn nu maar met ons tweeën." Op den avond van dezen dag spreidde Daroeë Lonto een breed slaapmatje op den vloer uit; daarop kwam Daroeë mBalo naast haar liggen en sliep bij haar.

Na eenigen tijd zeide Daroeë mBalo: „We zullen ons door Grootmoeder laten trouwen," en daarop voer het drietal per hoed op den wind naar beneden en kwam bij de Grootmoeder aan. Deze zat in diepen rouw gedompeld, over haar kleinzoon: haar achterste had wortel geschoten, alles rondom haar zweeg en alle leven stond stil. Maar toen haar kleinzoon het huis binnentrad en tot haar zeide: „Grootmoeder, sta op! Ik ben Daroeë mBalo," rukte zij zich van haar wortels los. De hanen kraaiden weer, de wind woei weer, en al wat dood en verstijfd was, kreeg weer nieuw leven. Met blijdschap maakte de oude vrouw een maaltijd klaar, en liet Daroeë mBalo trouwen met Daroeë Lonto en ook met Dale Ginoja.

Ana Iloe en Soemboli. *)

Ana Iloe, een ouderlooze jongen, en zijn pleegvader Soemboli [1]) gingen eens elk hun fuik in het water opstellen. Den volgenden dag zag Soemboli, dat de zijne leeg was maar die van Ana Iloe vol paling zat. Hij werd er boos om, stal de paling van zijn pleegzoon en gooide diens fuik ver weg op 't land. Toen Ana Iloe ze daar vond, zat er echter een groot varken in, dat hij mee naar huis nam. Vervolgens stelde hij zijn fuik weer in het water op.

Den dag daarop stal Soemboli weer al de visch uit Ana Iloe's fuik, daar de zijne leeg was. Hij bracht den gestolen buit naar huis en beweerde, dat die van hem was, maar de jongen doorzag het bedrog. Weer ging hij zijn fuik op het land zoeken en ditmaal vond hij er een hert in. Toen hij daarmee thuiskwam, heette Soemboli het hem liegen, dat hij dàt dier uit zijn fuik had gehaald.

Zoo ging het iederen dag. Telkens verstopte Soemboli de fuik van Ana Iloe een eind verder in het bosch, nadat hij die eerst had leeggestolen, en telkens vond de jongen de gestolen fuik gevuld terug. Eens op een morgen zag de jongen zijn fuik in een boom hangen; ze zat vol met vogels. Den volgenden dag, de zon stond reeds hoog, ontdekte hij de fuik in een waringin; er straalde licht van uit, en toen de jongen in den boom klom om er de fuik uit te halen, zag hij dat er een meisje in zat, Ana Eo („het meisje dat in de zon woont"). Hij wilde haar dooden, maar zij smeekte hem haar leven te sparen, en bood hem een touw aan, dat haar grootvader bij het tollen ge-

*) Uit het manuscript.
[1]) Zie bl. 89, noot 1.

bruikt had. Wanneer men in gevaar verkeerde, doordat men belegerd of beslopen werd, behoefde men maar „Wind je om, touw!" te zeggen, en het was met den vijand gedaan. Maar Ana Iloe was niet tevreden met dit geschenk: hij had het recht om het meisje te dooden, zeide hij, want ze was als visch, die hij mocht opeten, in zijn fuik terechtgekomen. Doch daarop gaf Ana Eo hem nog een kookpot, die wel klein was, maar waaruit duizend menschen konden eten, en een wan, waarop zich vanzelf rijst verzamelde, als men ging wannen. Ook schonk zij hem nog een *sintji peranga (piranga)*, een tooverring, dien hij maar naar de menschen behoefde uit te strekken, en zij stierven.

Nu liet Ana Iloe het meisje vrij. Zij was zijn weldoenster, want door haar wonderkracht was zijn fuik steeds vol vleesch en visch geweest. Voortaan leefde hij onbezorgd; hij had altijd gasten en kon hun steeds rijkelijk te eten geven. Velen bleven voorgoed bij hem wonen en zoo werd hij een aanzienlijk man.

Zie ook: Tor. III, bl. 428, no. 92.

Wawo mPonioe. *)

Kort nadat Wawo mPonioe geboren was, stierven zijn beide ouders, en toen was er niemand meer die voor hem zorgde. Het knaapje lag net zoo lang in zijn wieg te spartelen, tot hij op den vloer terechtkwam. „Waar zal ik heen gaan?" vroeg hij zichzelf af, „waar vind ik menschen?" En omdat het oogsttijd was, bood hij zich bij de oogsters aan, om mede te mogen helpen, daar hij in het bezit was van krachtige toovermiddelen. Maar op het rijstveld van Soemboli [1]), en ook elders nog, wees men onverschillig zijn diensten van de hand. Eerst een ouderloos meisje *(ana iloe)* nam zijn aanbod gaarne aan. Wawo mPonioe's buik was geweldig gezwollen, doordat daar allerlei toovermiddelen in zaten, maar toen hij deze te voorschijn bracht, slonk de buik geheel. Door deze toovermiddelen kreeg Ana Iloe een groote hoeveelheid rijst. Er scheen geen einde aan te komen: nauwelijks had zij de halmen afgesneden, of er stonden weer nieuwe, rijpe aren.

Vervolgens legde men Wawo mPonioe in de rijstschuur en daar wist hij alle rijst heen te lokken. Het bleek namelijk, dat hij de levensgeest van de rijst zelf was. Ook ander voordeel bracht hij aan, want zijn uitwerpselen bestonden uit louter goud.

Toen Soemboli en Lagoni [2]) van Ana Iloe's rijkdommen hoorden, kwamen zij met groot gevolg op haar af. De vrouw van Lagoni vroeg Ana Iloe om rijst

*) Uit het manuscript.
[1]) Zie bl. 89, noot 1.
[2]) Zie bl. 36, noot 1.

en deze gaf haar twee bossen, met de bijvoeging: „Ga er voorzichtig mee om en zorg dat er geen rijst verloren raakt, ook zelfs geen korrel!" Maar toen Lagoni's vrouw de rijst ontbolsterde, stampte zij er onverschillig op los, zoodat de korrels uit het stampblok sprongen en op den grond vielen. Doch daar keek de vrouw van Lagoni niet naar om, en zoo kwam het, dat zij niet veel rijst meer overhield om te koken. Ook had Ana Iloe nog tegen haar gezegd: „Als u de rijst kookt en het schuim van 't rijstwater afschept, gooi het dan vooral niet op de aarde." Maar de vrouw van Lagoni deed het toch, en met het schuim vielen er ook rijstkorrels op de aarde.

Daar de rijst dus niet met de noodige voorzichtigheid en eerbied was behandeld, verliet Wawo mPonioe de rijstschuur en ging naar Poeë mPalaboeroe, den Hemelheer daarboven. En nu merkte Ana Iloe, dat haar voorraad rijst uit de schuur verdween. Er bleef maar één bos over en bitter schreide Ana Iloe om haar verlies. Maar Wawo mPonioe liet voortaan iederen dag een bos rijst voor haar naar beneden vallen, en daar leefde zij verder van.

Het verhaal van Noeko. *)

Noeko was de naam van een meisje, dat geen ouders meer had en door haar Grootmoeder werd opgevoed. Eens zeide deze tegen haar: „Ik ga naar het rijstveld, blijf jij thuis. Daarginds staat mijn draagmand, die ik heb toegedekt; licht vooral het deksel niet op." Toen de Grootmoeder was weggegaan, zeide Noeko bij zichzelf: „Wat zou er toch in die mand zijn, dat Grootmoeder zegt: „Licht vooral het deksel niet op." Ik wil maar even kijken wat er in zit." Doch nauwelijks had zij het deksel opgelicht en in de mand gekeken, of zij viel ontzield ter aarde.

Na eenigen tijd kwam de Grootmoeder terug, en zag het meisje levenloos op den grond liggen. Verschrikt riep zij uit: „Noeko, Noeko, je had de mand niet open mogen doen, er is zwaar tooververg if in!" Maar Noeko ademde niet meer en alle pogingen van de Grootmoeder om haar weer in het leven te brengen, waren tevergeefs.

Niet lang daarna zou Noeko's bruidegom komen om met haar te trouwen. Hij woonde aan den overkant der zee en de Grootmoeder schreide bitter bij de gedachte, dat hij steeds naderbij kwam, en trachtte telkens weer haar kleindochter op te wekken. Maar niets baatte.

Toen de bruidegom met zijn begeleiders in zijn prauw aan land kwam, zond de Grootmoeder hem boodschappers tegemoet, die hem vertelden wat er met zijn bruid gebeurd was. „Wekt gij mijn kleindochter op!" luidde haar dringend verzoek. Nu nam de moeder van den bruidegom den hoofddoek van haar zoon en ging daarmede naar het meisje. Eerst besproeide zij

*) Uit het manuscript.

haar met geneeskrachtig water en vervolgens sloeg zij haar zevenmaal met den hoofddoek van haar aanstaanden man. Na den zevenden keer begon Noeko weer te ademen; zij kwam weer bij en stond op. En daarop kon de bruiloft plaats hebben.

VII. ANECDOTISCHE VERHALEN.

104. Verhaal van Mampere Roegi.

Mampere [1]) Roegi [2]) was de zoon van Ta Datoe en Indo i Datoe. Doordat hij steeds in het water Oeë ngKaronga Bangke („water, waardoor men spoedig groot wordt") gebaad werd, werd hij gauw groot. Toen hij zoo oud was dat hij kon kruipen, verloor hij zijn vader, en van toen af voedde zijn moeder hem alleen op. Op den leeftijd gekomen dat hij geregeld een kapmes droeg, liep hij overal rond en vermaakte zich met allerlei spelen.

Op zekeren keer vond hij een aantal eetbare paddenstoelen, die dicht op elkaar stonden. Mampere Roegi vertrapte de paddenstoelen met zijn hiel, en ging dat daarna aan zijn moeder vertellen. Doch deze antwoordde: „Maar kind, je lijkt wel niet wijs! Kijk, als je eetbare paddenstoelen vindt, dan moet je eerst bladeren plukken en daarna de paddenstoelen; dan wikkel je die in de bladeren en brengt ze naar huis, zoodat ik ze voor ons koken kan. Ze zijn veel waard, want je kunt ze eten in plaats van vleesch." Daarop zeide Mampere Roegi: „Wacht maar, Moeder, morgen!"

Den volgenden dag vond Mampere Roegi een bijennest aan een stuk hout. „Wel," zeide hij, „Moeder heeft me gezegd, dat als er paddenstoelen waren, ik bladeren moest plukken om ze erin te pakken." Daarop ging hij bladeren plukken en trok vervolgens de bijen van het hout, om die er in te pakken. Maar de bijen vielen op hem aan en zoo kwam het, dat hij heelemaal overdekt werd met bijensteken.

Huilende liep Mampere Roegi naar zijn moeder, en gaf haar de schuld, dat hij zoo gestoken was: hij had immers precies gedaan wat zij hem gisteren gezegd had. Zijn moeder antwoordde hem: „Och kind, och kind, wat ben je toch een stakker, en dom ook! Kijk, als je bijen vindt, dan blaas je wat vuur aan, slaat bamboe plat, steekt er den brand in, en verdrijft de bijen met den rook. Als dat gedaan is, moet je het nest lossnijden, inpakken en naar huis brengen, dan kook ik den honing voor ons." Nu zeide haar zoon: „Oo! wacht maar, Moeder, morgen!"

---

[1]) *mampere,* terechtkomen op iets, zoodat er schade ontstaat (Wbk.).

[2]) *roegi,* schade, letsel (Wbk.).

Op den dag, die thans volgde, zag Mampere Roegi in het bosch een hert liggen slapen. Nu ging hij op eenigen afstand van het hert een vuurtje aanblazen, sloeg een bamboe plat, deed dien vlam vatten en stak 'm toen brandend en al tusschen de achterpooten van het slapende hert. Verschrikt sprong het dier op, en zette het op een loopen. Mampere Roegi hem achterna! Hij gunde zich geen rust, doch rende maar achter het dier aan, negen bergen en negen vlakten over. Hij hijgde zoo, dat hij een gedeelte van zijn adem door zijn ooren naar buiten voelde komen. Eerst toen de zon al onder was, zeide hij: „Ach, ik ga maar naar Moeder terug en vertel haar alles, want ik heb precies gedaan, wat ze mij gezegd heeft." Reeds van het erf riep hij haar toe: „Moeder, ik sterf nog van honger!" En daarop vertelde hij haar wat hij gedaan had. Toen hij uitverteld was, zeide zijn moeder: „Ach stakker van een jongen, wat ben je toch dom! Kijk, als je een hert vindt, dan moet je een scherpe punt aan een bamboestaak maken, dan het dier besluipen en den scherpen bamboe in zijn ribbenkast drijven, zoodat het dier sterft en je het buitmaakt. Dan moet je het naar huis brengen, en wanneer je het dan in stukken hebt gesneden, zal ik het op 't vuur bereiden."

Daarop wreef de moeder het lichaam van Mampere Roegi met kurkuma in, want hij had heel wat wonden opgeloopen, toen hij het hert daar zoo door doornen en struiken achterna was gerend. En terwijl zij met haar zoon bezig was, zeide deze tegen haar: „Wacht maar, Moeder, morgen!"

Na een nacht geslapen te hebben, ging Mampere Roegi weer op weg; buiten het dorp vond hij twee kinderen, die met elkaar aan 't vechten waren: de een was een kind van Lagoni [1]), de ander een kind van Soemboli [2]). Nu maakte Mampere Roegi een scherpe punt aan een bamboestaak, en stak de kinderen daarmee dood. Daarop begaf hij zich haastig naar het erf van zijn moeder, en reeds uit de verte riep hij haar; hij was verheugd over wat hij gedaan had, en dacht dat zij ook wel blij zou zijn. Maar toen hij haar verteld had wat hij had gedaan, schrok zij hevig en zeide: „Ach jongen, nu is de maat vol! Zullen wij nog wel in 't leven blijven? Soemboli en Lagoni zullen ons zeker komen fijnhakken! Kind, hoe kun je toch zoo dom zijn! Als je menschen of kinderen met elkaar ziet vechten, dan moet je ze van elkaar scheiden, en tegen hen zeggen: „Toe, vecht jullie niet met elkaar, anders worden je vader en moeder boos op jullie!" Je moet hun zeggen, dat zij naar huis gaan. Zoo moet men doen, kind, als men vechtende menschen aantreft, maar men moet hen niet doodsteken." Mampere Roegi's eenige antwoord hierop was: „Wacht maar, Moeder, morgen!"

Den volgenden dag ging de ongeluksvogel er weer op uit; daar zag hij in een waterbekken krokodillen met elkaar vechten, en dacht bij zichzelf:

[1]) Zie bl. 36, noot 1.
[2]) Zie bl. 89, noot 1.

„Daar heb je nu zoo'n paar, waarvan Moeder mij gezegd heeft, dat ik hen scheiden moest." Met een plons sprong hij in het water, en sprak de krokodillen toe: „Houdt toch op met vechten, anders zullen je vader en moeder boos op jullie worden. Gaat naar je huis toe!" Toen de krokodillen daar een mensch naast zich zagen en hoorden, beet een hunner Mampere Roegi in de hand. Maar gelukkig vervolgde hij dadelijk het gevecht met zijn medekrokodil weer, zoodat Mampere Roegi kans kreeg om uit het water te komen. Hij jammerde hevig, want zijn hand deed pijn van dien krokodillenbeet, en hij was nog pas aan den buitenkant van het dorp, toen zijn gehuil reeds tot zijn moeder doordrong: „Moeder, Moeder, ik heb zoo'n pijn; het is uw schuld, want u hebt mij gezegd, dat ik vechtenden moest scheiden!" En weer vertelde hij, wat hij gedaan had. „Kind, je lijkt wel niet wijs!" antwoordde zijn moeder. „En nu heb je je nog gewond ook, stumperd! Kijk, als je vechtende krokodillen aantreft, dan moet je ver van hen weg loopen, het bosch in. Als je alleen hun geplons in 't water maar hoort, moet je al wegvluchten en niet dicht bij ze komen, hoor jongen!" „Wacht maar, Moeder, morgen!"

Den dag daarop zag Mampere Roegi menschen, die bezig waren een hert toe te bereiden, dat zij hadden buitgemaakt. Dadelijk dacht hij: „Ik geloof dat dit het is, waarvan Moeder zei: Als je dat ziet, moet je er ver van wegloopen, het bosch in." Het vuur dat de menschen hadden aangelegd, verspreidde veel rook; Mampere Roegi vluchtte ervoor weg, het bosch in, over heuvelen en dalen, en toen hij vanaf een bergtop nog rook zag, liep hij weer hard verder. Na negen bergen te zijn overgetrokken, zag hij eindelijk geen rook meer. Maar zijn lichaam had heel wat wonden gekregen door de doornen en stekels van rotan, lianen en kruipplanten, waar hij doorheen was gegaan.

Snikkend bereikte hij het huis van zijn moeder: „Ik heb zoo'n honger, Moeder, en kijk eens: de wond van den krokodil is weer opengegaan, doordat ik in struiken en doornen ben vastgeraakt." En weer volgde het verhaal van wat hem overkomen was. „Och, och, kind, je loopt niets dan ongelukken op! Mijn hart is er nooit gerust over, wat ik iederen dag als je weg bent geweest, van je te hooren zal krijgen; je bent me er een! Mijn leven is door jou zoo moeilijk! Was je vader er nog maar om ons te steunen, maar ach, die is dood! Word toch wat wijzer, jongen, en doe zooiets niet meer. Als je menschen een hert ziet slachten, pluk dan wat blaren, ga netjes op je hurken naast hen zitten, en vraag: „Een stukje voor Moeder!" Maar loop niet van hen weg." Weer antwoordde haar zoon: „Wacht maar, Moeder, morgen!" Hij had heelemaal stil, zonder zich te bewegen, naar haar zitten luisteren, kreeg slaap, en zeide: „Het is juist zooals u zegt, Moeder!"

Nu moet 'k afscheid van u nemen,
'k Ga naar 't land aan d' overzijde.
Nu moet ik vanhier vertrekken,
Naar een land in hooger sferen.

Mocht u slechte tijding hooren,
Wil geen rouw voor mij bedrijven.
Hoort u slechte tijding van me,
Wil dan over mij niet treuren.

Daarop begaven moeder en zoon zich ter ruste. Toen Mampere Roegi den volgenden morgen buiten liep, kwam er een *tonto'oë*-vogel [1]) aan, die steeds maar tonto-tonto-oë-oë riep. Snel nam de jongen een blad, ging op den vogel toe, en vroeg: „Een stukje voor Moeder!" omdat hij *tonto, tonto* (giet uit, stort uit) hoorde. De vogel vloog weg, opgeschrikt door Mampere Roegi, maar met een vaart holde deze het dier achterna, steeds maar vragend om een stukje voor zijn moeder. De vogel vloog over het dorp van Lagoni en Soemboli, en de slaven dezer beide heeren zeiden: „Daar komt Mampere Roegi aan, met een blad in zijn hand; hij loopt een tonto'oë achterna." Daarop antwoordden Lagoni en Soemboli: „Vooruit, zet hem als flinke kerels achterna, en slaat hem morsdood, dien vlegel, die onze spelende kinderen vermoord heeft!" Nu holden alle menschen om het hardst naar Mampere Roegi, pakten hem en doodden den stakker; hij stierf, zonder dat zijn moeder er bij was; zij kreeg slechts het bericht van zijn dood.

De no.'s 105—109 zijn in T. B. G. XLVI afzonderlijk behandeld als „Toradja'sche Uilespiegel-verhalen".

105. Verhaal van den Domme.

Zie: T. B. G. XLVI, bl. 118 (V. G. I, bl. 76).
Zie ook: Tor. III, bl. 450, no. 108.

106. Schorthand.

Zie: T. B. G. XLVI, bl. 121 (V. G. I, bl. 78).
Zie ook: Tor. III, bl. 451, no. 109; T. B. G. XL, bl. 377.

107. La'oe.

Zie: T. B. G. XLVI, bl. 126 (V. G. I, bl. 83).

---

[1]) een vogel die meer loopt dan hij vliegt, genoemd naar zijn geluid, dat wel iets heeft van kikkergekwaak (Wbk.).

Zie ook: Tor. III, bl. 454, no. 111; T. B. G. XL, bl. 375, no. 35; V. G. I, bl. 324; V. G. II, 184, 399.

108. Mariala.

Zie: T. B. G. XLVI, bl. 123 (V. G. I, bl. 80).

Zie ook: Tor. III, bl. 457, no. 112; V. G. I, bl. 341.

109. Mobangkoe-bangkoe.

Zie: T. B. G. XLVI, bl. 124 (V. G. I, bl. 82).

Zie ook: Tor. III, bl. 458, no. 113.

110. Spookaap-verhalen.

Vertaling: T. B. G. LII, bl. 309.

Zie ook: Tor. III, bl. 380; T. B. G. XL, bl. 344; Mededeelingen, bl. 224 (V. G. I, bl. 19); Publieke opinie, bl. 874 (V. G. I, bl. 86, 89); Schets, bl. 29 (V. G. III, bl. 52); T. A. G., 2e Ser., Dl. XXIV, 1907, bl. 1121 (V. G. III, bl. 187).

111. Verhaal van den Spookaap.

Zie: Tor. III, bl. 380 en 381, no. 23—27.

112. Spookaap en Reiger.

Zie: Tor. III, bl. 377, no. 12.

113. De Spookaap gaat Vogels strikken.

In dit verhaaltje wordt de Spookaap geheel als mensch voorgesteld. Eens op een dag vindt hij in zijn strikken een kwartel. Thuisgekomen, geeft hij het diertje aan zijn zusje, dat veel met het vogeltje speelt. Ook vangt hij een *tirieo*-vogel [1]), dien hij laat slachten en opeet. Na eenigen tijd onthult de Kwartel zich als een mooi jong meisje, dat met den Spookaap trouwt en veel kinderen, dochtertjes, krijgt.

114. Verhaal van den Aap en den Boomgeest.

Een eenigszins uitvoeriger redactie van het verhaal, waarvan de vertaling te vinden is in: T. B. G. XLV, bl. 413.

Zie ook: Tor. III, bl. 383, no. 36; T. B. G. XL, bl. 355, no. 13.

115. Het Spook dat een Vrouw vervolgde.

Zie: Tor. III, bl. 65.

---

[1]) een vogel, genoemd naar zijn geluid, dat voorspellende kracht heeft (Wbk.).

116. Verhaal van den Worm.

Vertaling: T. B. G. LII, bl. 280.

117. De lieden van den bovenloop der Kodina.

Zie: Tor. III, bl. 461, no. 4.
Zie ook: M. N. Z. G., dl. XLIV, bl. 118.

118. Verhaal van menschen uit Onda'e.

Langen tijd geleden leefde er in Wanoea mBawoe [1]) een jonge man, Ta Mangka genaamd, en in Paka mBoewoenga [1]) een jong meisje, Indo (Ndo) i mPora geheeten. Deze jongelieden waren van gelijken leeftijd en zoo kwamen de vaders, moeders, ooms en tantes van beiden eens bij elkaar, en besloten de ouders van Ta Mangka om te onderzoeken, of het bosch op den berg van Paka mBoewoenga toegankelijk was voor Ta Mangka, zoodat hij dat zou kunnen ontginnen [2]). Dit was inderdaad het geval en daarom maakten de ouders van Ta Mangka een verlovingsgeschenk gereed, dat door Indo i mPora en haar ouders werd aangenomen. Van weerskanten raakte men het spoedig met elkaar eens, en zoo werd de dag van de bruiloft vastgesteld.

Toen de huwelijksdag was aangebroken, gingen de bewoners van Wanoea mBawoe den bruidegom en den bruidschat naar het dorp op den berg van Paka mBoewoenga brengen. Velen namen aan den bruiloftsstoet deel en allen genoten groote gastvrijheid. Des avonds bracht men den bruidschat in het huis, en vroeg of het huwelijk in den morgen gesloten zou worden. De Hoofden antwoordden echter, dat het in den avond zou plaats hebben. Dus werd de bruidegom in het huis van zijn schoonouders gebracht en keerden zijn begeleiders naar hun verblijf terug.

Dien nacht voerde men allerwegen reizangen en dansen uit, tot aan den morgen toe. Aan den ochtendmaaltijd wenschte Ta Mangka echter niet met zijn vrouw samen van één portie te eten, maar liet zich door een ander bij haar vertegenwoordigen. Na den maaltijd spraken de familieleden van Indo i mPora en die van Ta Mangka hun vermaningen [3]) tot de pasgehuwden uit.

Daarop namen degenen die den bruidegom hadden begeleid, afscheid van hun gastheeren. Volgens de gewoonte zou Ndo i mPora in eigen persoon haar schoonouders een eind weegs moeten vergezellen, maar zij weigerde dit en liet het een ander in haar plaats doen: zij wilde 't haar man betaald zetten, dat hij niet van één portie met haar was komen eten.

Nadat den gasten uitgeleide gedaan was, waren Ta Mangka, zijn vrouw

---

[1]) dorp in de landstreek Onda'e.
[2]) Zie voor beeldspraak bij een huwelijksaanzoek: Tor. II, bl. 14.
[3]) Zie bl. 50, noot 1.

en hare ouders alleen. Het avondeten was gereed; de toespijs bestond uit pompoen met alikruiken. De moeder van Ndo i mPora vroeg haar schoonzoon: „Zijn er veel spijzen, die je verboden zijn? Eet je pompoen met alikruiken?" „Juist pompoen met alikruiken eet ik niet," antwoordde Ta Mangka. Maar hij zei dit alleen uit verlegenheid, daar hij de alikruiken niet uit durfde slurpen, omdat het dan net kon lijken, of hij een scheef gezicht tegen zijn schoonouders trok. Doch zijn schoonmoeder geloofde, dat het werkelijk verboden spijs voor hem was. Na het eten was er nog wat pompoen met alikruiken over, en Ta Mangka zag dat zijn vrouw het restje op het rak boven den haard zette.

Men begaf zich ter ruste, maar toen alle anderen reeds in slaap waren, was Ta Mangka nog steeds wakker; hij had spijt, dat hij niet van de pompoen met alikruiken gegeten had, alsof die spijs voor hem verboden was, en stond op, gluurde in het rond en sloop naar den kookpot met het restje eten. Eerst likte hij den bovenrand van den pot wat af, en daarop boog hij zijn hoofd voorover en likte wat lager, toen nog wat lager en eindelijk waren zijn kin en ooren geheel in den kookpot verdwenen. Maar toen hij zijn hoofd eruit wilde halen, ging het niet meer. Met den pot om zijn hoofd geklemd, tastte hij in 't rond, zoodat de menschen in huis hem begonnen te hooren, daar hij niet meer zien kon waar hij liep. „Koest, weg!" riep zijn schoonmoeder, die dacht, dat er een hond rondliep; zij stond echter niet op om te gaan kijken, maar bleef liever liggen.

Voorzichtig sloop Tampo [1]) in de richting van zijn slaapmatje, net zoolang tot hij dat gevonden had. Daar ging hij liggen, wikkelde zich in zijn slaapsarong en trok die over zijn hoofd, opdat niemand den kookpot zien zou.

Den volgenden morgen, toen alle menschen in het huis opstonden, lichtte Ta mPora de omhulling van zijn hoofd zelfs niet op, ook niet toen zijn vrouw hem wekte, maar hield den rand van zijn slaapsarong zoo stijf vast als hij maar kon. Zijn vrouw dacht dat hij misschien ziek was, maar langzamerhand kwam men er achter, dat het 'm in de pompoen met alikruiken zat. „Ach, jongen," zeide zijn schoonmoeder, „zeg toch altijd, wat je wilt hebben, en verzwijg het niet." Men zag nl. dat Ta mPora's hoofd in de sarongomhulling zoo groot leek, en toen men den kookpot wilde krijgen, om daar de toespijs in te bereiden, was die nergens te vinden. En terwijl men iemand zocht, die den zieke kon bestrijken, om zoodoende uit zijn lichaam te halen, wat er in was getooverd, werd het den omstanders plotseling duidelijk, dat hij niet ziek was, maar dat het niets anders was dan dat de kookpot aan zijn hoofd vastzat.

---

[1]) *Tampo,* verkorting van Ta mPora, zooals hij als man van Indo i mPora ook wordt genoemd.

Daarop brak men den kookpot om het hoofd van Ta Mangka stuk, en kwam diens gezicht te voorschijn. Hij schaamde zich verschrikkelijk, maar zijn vrouw was niet boos op hem, en verder leefden zij zeer gelukkig.

119. De Domoor en de Buffel.

Vertaling: T. B. G. LII, bl. 200.

120. Hoe een Domoor een Hert den hals afsloeg.

Vertaling naar een andere redactie: T. B. G. LII, bl. 202.

121. Verhaal van Domme Lieden uit den ouden tijd.

Vertaling: T. B. G. LII, bl. 264.

VIII. LEGENDEN EN HISTORISCHE VERHALEN.

122. Legende van Ngoedjoe mPopali.

Vroeger was er een dorp, Popali, dat aan de zee lag. Een der dorpelingen, een oude vrouw, heeft daar eens, toen zij zich verveelde, een kat met kralen behangen, in de wieg gelegd, gewiegd, en er slaapliedjes bij gezongen. Toen is er een zwarte slang dwars door het dorp getrokken, en daarop is het gedeeltelijk vergaan. De overblijfselen der vroegere bewoners, nu steen geworden, zijn er nog te zien.

Een ander deel van het dorp is door een aardbeving verwoest, omdat menschen uit Besoa buffeltje gespeeld hebben met krabben; ze bonden hun pooten vast, deden het geloei van buffels na, en trokken de krabben voort. Een gedeelte der bevolking is onder de zee geraakt, en een ander gedeelte is weggetrokken; daar stammen wij van af, want het waren Pebatoërs.

123. Verhaal van Kombengi.

Zie voor het begin van dit verhaal, waarin gesproken wordt over het leven als steen of als pisang: „Het christianiseeren eener taal", Eltheto, Dec. 1916, bl. 118 (V. G. II, bl. 130); „Het Animistisch Heidendom als godsdienst", bl. 78 (V. G. II, bl. 351).

Het tweede gedeelte vertelt, dat de draagmanden vroeger vanzelf liepen

met hun last. Maar eens, toen het zou gaan regenen, nam Lise [1]) haar mand op den rug, om te zorgen dat deze niet nat werd, en sindsdien willen de draagmanden niet zelf loopen, zoodat wij ze op den rug moeten vervoeren.

Zie ook: Tor. I, bl. 246.

124. Verhaal van Lasaeo.

Lasaeo [2]) („Heer Zon") was een man, wiens uitwerpselen kikvorschen waren. Hij was getrouwd met Toda Tia en Roemongi („een scherpe lucht van zich afgevende"). Eens, toen zijn kind ontlasting had gehad, zeide Lasaeo: „Veeg het vuil van het kind weg." Maar de moeder was aan het rijststampen en wilde het niet doen. Lasaeo zeide: „Ik raak het niet aan, want mijn uitwerpselen zijn kikvorschen." [3]) Tenslotte deed hij het echter toch, maar tevens verliet hij deze aarde en klom langs een liaan weer naar den hemel terug. Zijn beide vrouwen volgden hem, doch toen Lasaeo daarboven was aangekomen, kapte hij de liaan door, en daarop vielen de vrouwen met het kind naar beneden, waar zij in steen veranderden, terwijl de liaan een heuvel werd.

Zie ook: Tor. I, bl. 23.

125. De Voorouders en de Muis.

Vroeger heeft de zee de gansche aarde overstroomd; alle menschen verdronken daarbij, behalve een man en een vrouw, van wie wij allen afstammen. Deze twee klommen in een varkenstrog, en dreven zoo op het water. Ook de rijst ging verloren, behalve één bos, die aan een boom was blijven hangen. Het echtpaar kon er niet bij, en vroeg daarom aan een muis om den bos voor hen naar beneden te halen. Dat deed de muis, op voorwaarde, dat de muizen daarvoor voortaan een gedeelte van de rijst zouden mogen komen halen. Zoo komt het, dat de muizen recht hebben op een deel van onze rijst.

126. De Voorouders en de Muis.

Zie: Tor. I, bl. 20; Tor. III, bl. 386, no. 43.

---

[1]) Zie bl. 28, noot 1.

[2]) een hemeling, die op aarde kwam (MS.).

[3]) andere redactie: „De faeces van ons, hemelingen, zijn niet zoo, maar als kikvorschen, die uit zichzelf wegspringen en zich verwijderen." Hij werd zoo onaangenaam getroffen door den stank van de uitwerpselen van zijn kind, dat hij een afkeer kreeg van de menschen, en naar den hemel terugkeerde.

127. Verhaal van de Rijst.

Heel in het begin was dit land er nog niet: we hadden een eiland, en dat dreef midden in de zee. Toen gebeurde het, dat Dewata naar omlaag keek en tot zijn vrouw zeide: „Laten wij aarde naar beneden gooien." Daarop kneedden zij een klomp aarde en wierpen dien in zee; het werd een groot land, door menschen bewoond. Ook wierpen zij hun kinderen, een echtpaar, naar omlaag, opdat dezen het land zouden bebouwen. Die man en vrouw hadden echter niets om te zaaien en vroegen erom aan hun vader. Dewata antwoordde: „Ik geef u uw jongere zuster; brengt haar midden op den akker en hakt haar fijn." De man en vrouw deden het en verspreidden het bloed, het vleesch en de beenderen van hun jongere zuster op den schoongemaakten bouwgrond.

Na een maand zagen zij dat de dochter van Dewata in rijst was overgegaan: uit haar bloed was kleefrijst opgekomen, waar men *wadje* [1]) van maakt, uit haar maden *tokoelawi*-rijst [2]) die fijne korrels heeft, uit haar beenderen suikerriet en uit haar vleesch komkommer, pompoen en allerlei groenten.

Eens, toen het zoontje van het echtpaar dat door Dewata omlaag was geworpen, zich bevuild had, vond zijn vader den stank zoo walgelijk, dat hij de moeder verzocht de ingewanden van het kind uit zijn lichaampje te halen, opdat het geen ontlasting meer zou hebben. Zij weigerde echter dit te doen, en nu werd de vader zoo boos, dat hij naar Dewata terugkeerde, en vrouw en kind op aarde achterliet.

Op zekeren dag ging de moeder uit oogsten, en zeide tegen haar zoon: „Ik leg hier een komkommer op het rek aan den wand; snijd hem niet open! Ik wil hem bewaren om de pitten ervan te zaaien." Maar toen de moeder weg was, hakte de jongen toch uit verveling den komkommer in tweeën. Toen de moeder thuiskwam, werd zij zóó boos over het gebeurde, dat zij in het hoofd van haar zoontje hakte. Het kind stierf niet aan de wond, maar liep weg, de metalen kunstsporen van den vechthaan zijns vaders medenemend, benevens diens kris en nog een kleinen haan.

Daarop trok hij westwaarts, en eerst na bijna twee maanden lang zoo geloopen te hebben, kwam hij bij menschen. Het waren lieden van een anderen stam; ze waren bezig hanen met elkaar te laten vechten en vroegen hem om mee te doen. „Mijn haan is maar klein!" „Al is hij klein, jij hebt geheime kennis." Want de menschen wisten wel, dat hij onder de bescherming van zijn vader daarboven in den hemel stond. „Wat zal de inzet zijn? ik bezit niets." „Jijzelf, en als wij verliezen, geven we jou een mensch." Nu

---

[1]) eene lekkernij van kleefrijst en zwarte suiker (Wbk.).

[2]) naam v. e. rijstsoort, afkomstig uit Koelawi (Wbk.).

bond hij zijn haan de kunstsporen aan, deze won den wedstrijd en zoodoende kreeg de jongen een slaaf. In een ander dorp bestond de inzet uit twee menschen, die ook door den jongen gewonnen werden, en zoo ging hij van dorp tot dorp, totdat hij met een troep slaven in het Westen aankwam, waar hij zijn moeder ontmoette, maar haar niet herkende.

De bewoners van het laatste dorp wilden hem daar laten huwen, en maakten hem tot hun Hoofd, daar zij er geen hadden. Zij gaven hem zijn moeder tot vrouw, niet wetende, dat hij haar zoon was. Maar toen het echtpaar eens aan het water was en elkaar luisde, zag de vrouw het litteeken aan zijn hoofd, en vroeg wat dat was. „Mijn moeder heeft mij eens op m'n hoofd gehakt, omdat ik een komkommer had bedorven." Nu begon de moeder te schreien, en zeide: „De menschen hier hebben een groot kwaad gedaan door ons met elkaar te laten trouwen. Ik heb overal rondgezworven om mijn zoon te zoeken, die weggeloopen was, omdat hij een komkommer had bedorven, en in het dorp van deze menschen hebben wij elkaar nu ontmoet!"

Daarop riep het Hoofd zijn onderhoorigen bijeen. Hij deelde hun mede, welk kwaad zij hadden aangericht, en beval hun een groote mand te vlechten. Toen zij dat gedaan hadden, zeide hij: „Morgenochtend zullen wij allen naar de vlakte daarginds gaan." Den volgenden ochtend begaven allen zich op weg, en toen zij de vlakte bereikt hadden, liet hij zich met zijn moeder stevig in de mand sluiten, en sprak tot de omstanders: „Als gij over een maand geloei hoort onder uw huis, dan zijn wij dat, die in buffels zijn veranderd; doodt die dieren, als er een fout begaan is bij een huwelijk. Als ge schreeuwende varkens aantreft, dan zijn wij dat; verzorgt de beesten. Als ge honden en katten vindt, dan zijn wij dat; zorgt voor ze. Op deze plek zullen allerlei vruchtboomen groeien; dat zijn wij. Als ge verkeerd gedaan hebt, doodt dan de varkens. Wanneer Vader dit alles ziet, kunt ge gerust zijn. Gaat nu heen!"

Na deze woorden ten afscheid gezegd te hebben, werd de zoon met zijn moeder in de mand achtergelaten en het gebeurde, zooals hij voorspeld had: na een maand kwamen er werkelijk buffels, varkens, katten en honden te voorschijn, die door de menschen werden onderhouden.

Eens zeiden eenige varkens: „Wien zullen wij tot vorst verheffen?" Andere varkens antwoordden: „Den hond, want die woont in een huis, en wij maar buiten!" De hond vond het goed; hij zat op het uiteinde van een boomstam, omringd door de varkens, en nog had hij zijn bevelen niet gegeven, of zijn penis kwam te zien. Alle varkens begonnen te lachen en daar werd de hond zoo boos over, dat hij ze wilde pakken. Zoo komt het, dat er oorlog is tusschen de varkens en de honden.

Zie ook: Tor. II, bl. 236.

128. Geschiedenis van de Pajapiërs.

Er was eens een slaaf uit Wawo Lage, die zich beleedigd voelde en het huis van het Hoofd der Pajapiërs binnenvluchtte, waar hij eenige schade aanrichtte om daardoor zijn heer boete te doen oploopen. De heer ging zijn slaaf opeischen, maar het Hoofd van Pajapi gaf hem niet terug, omdat er geen losprijs voor hem betaald werd. Tot drie keer toe kwam het Hoofd van Wawo Lage den slaaf terugvragen, doch driemaal tevergeefs; misschien was er ook al dikwijls een losprijs voor hem betaald.

Daarop kwamen de Wawo Lageërs een aanval doen op de Pajapiërs, en maakten twee koppen buit, waar zij in Wawo Lage feest over gingen vieren. Een volgend maal doodden zij dertig menschen, wier koppen zij meenamen en niet lang daarna snelden zij in een rijstveld veertig koppen. Nu waren er in het dorp Pajapi niet veel menschen meer over; deze weinigen trokken weg en kwamen in Wawo nTengkea, waar zij een dorp stichtten met een dubbele omwalling. Maar nadat de Wawo Lageërs het oude dorp Pajapi verbrand hadden, kwamen zij de Pajapiërs ook in hun nieuwe dorp beoorlogen, en daar de Pajapiërs ongelijk hadden, overwonnen dezen niet. Het duurde niet lang of alle Pajapiërs waren verstrooid; alleen zeven broers waren nog met hun grootmoeder in het dorp over.

Op bevel van de grootmoeder voeren drie der jonge mannen de Posorivier af en vonden een plek, Siboei genaamd, waar zij een dorp konden stichten. Ze keerden naar hun grootmoeder terug, vertelden wat zij gevonden hadden, en daarop richtten zij met hun achten een hut op te Siboei. Vervolgens gelastte de grootmoeder hun een *koë dio*-vogel [1]) te nemen, om daarmede te wichelen (in plaats van een kip, want de kippen waren alle dood) en te zien of zij voorspoed zouden hebben op een nieuwen sneltocht. Maar toen zij dien tocht ondernamen, viel de oudste der zeven broeders door de hand der Lageërs.

Thans gelastte de grootmoeder de broeders opnieuw koë dio-vogels te lijmen, en toen zij er weer een gevangen hadden, liet de grootmoeder hem met één slag den kop afslaan om te zien of de tocht voorspoedig zou zijn. De volgende beschuldiging sprak zij hierbij uit: „Vroeger waren wij eens bij onze huidige vijanden en toen heb ik aan de kookster, die aan den anderen kant van den haard zat waar ik ook bij zat, wat groente aangereikt en daar hebben ze mij niets voor teruggegeven. Zulke leelijke streken hebben zij, die wij thans bestrijden!" Daarop gingen de jonge mannen met den koë dio wichelen, en zagen dat de voorteekenen gunstig waren. Ze brachten den

---

[1]) een vogeltje dat in de morgen- en avondschemering geluid geeft, dat onheilbrengende kracht heeft (Wbk.).

vogel bij hun grootmoeder en deze zeide: „Begraaft het dier bij een palmwijnboom, of in een rijstveld, of bij het badwater, in het land van den vijand, zoodat er iemand van den vijand overheen loopt: die zal dan onze buit worden."

Vroeg in den morgen maakten de zes broeders zich reisvaardig en lieten hun grootmoeder te Siboei achter. Op de plaats waar vroeger een rijstveld geweest was, begroeven zij den koë dio en maakten zich daarna uit de voeten. Tegen den middag zagen zij een oude vrouw over de plek loopen, waar de vogel onder de aarde lag; zij overvielen haar en wisten zich van haar meester te maken en haar te dooden. Den kop brachten zij naar Siboei en daar vierden zij met luid tromgeroffel een overwinningsfeest. Daarna zeide de grootmoeder: „Jullie moet maar niet nog eens wichelen; gaat maar weer snellen: het vogelgeluid geeft gunstige voorteekenen."

Opnieuw trok het zestal er op uit en onder aan den heuvel Siwo vonden zij verscheiden menschen bijeen, die zij overvielen en waarvan zij er dertig doodden. Ook deze koppen namen zij mee naar Siboei en vierden er feest over. Na twee dagen gingen zij weer op weg, maar nu waren zij met hun dertigen, daar velen van hun makkers, die overal verstrooid waren, waren teruggekomen. Thans werd een heel dorp uitgeplunderd en krijgsgevangen gemaakt, tot groote vreugde der grootmoeder. Nu kwamen alle Pajapiërs, die vroeger waren weggetrokken, weer terug en het aantal inwoners van Siboei nam steeds meer toe. Wel zeventig begaven zich te zamen op een sneltocht, en veroverden weer een dorp. Van toen af waren de Lageërs voorgoed teruggedreven en het gelukte hun niet meer om wraak te nemen.

Toen er echter nogmaals meer dan honderd mannen uit Siboei op een veroveringstocht uitgingen, begaf het Hoofd van Lamoesa zich naar den Heer te Wotoe, om dien te waarschuwen dat zijn onderdanen elkaar nog eens allen zouden ombrengen. Deze stelde per brief den Vorst van Loewoe in kennis van den langdurigen oorlog, waarop de Vorst gelastte den Ampoe [1]) van Wotoe naar Lamoesa te zenden om de noodige stappen tot bemiddeling te doen. Uit Lamoesa werden vervolgens eenige afgezanten naar Siboei en Wawo Lage gestuurd, die op eenigen afstand van elk der onderling vijandelijke dorpen een paar voorwerpen (*poriojoti*) neerlegden als teeken dat zij tusschenbeide wilden komen [2]), en de bewoners toeriepen den oorlog te beëindigen. Hierop kwam de vrede tot stand.

Zie ook: T. B. G. XLV, bl. 465.

---

[1]) titel van een Hoofd te Wotoe (Wbk.).

[2]) Zie: Tor. I, bl. 223.

129. Tamboeja en Loeë nTjese.

Tamboeja was de zoon van een Opoe [1]), die getrouwd was met een vrouw van even hooge afkomst als hij; Loeë nTjese („neerhangende bloemtros") was de dochter van een echtpaar, dat eveneens tot den opoe-stand behoorde, maar welks slaven op een sneltocht allen door de menschen van overzee waren ter dood gebracht, zoodat zij nog maar alleen met hun dochter in het dorp over waren. De jongen en het meisje woonden elk aan een kant van de zee, werden beiden gebaad in het badwater Oeë ngKabangke Saeo („water waardoor men in één dag groot wordt") en droomden beiden van een huwelijk met elkander. Wederzijds knipten zij elkaar met de vingers geschenken toe, die door den wind naar den overkant der zee gevoerd werden. En toen Tamboeja groot was geworden, werd hij als bruidegom naar Loeë nTjese gebracht. De scheede van zijn zwaard was maar van een sagopalmtak gemaakt, en toen hij bij zijn bruid kwam en zij die scheede zag, wilde zij des nachts niets van hem weten en zette een kist tusschen hem en haar in. Op deze manier sliepen zij zeven nachten achtereen, en Loeë nTjese deed dit, om haar man er zoo toe te brengen wraak voor haar ouders te gaan nemen, opdat die weer in het bezit van slaven zouden komen.

Zoo trok Tamboeja er dan ook op uit, doodde Bangka Rondo [2]), verbrandde diens dorp en bracht de bewoners daarvan als krijgsgevangenen mee terug, terwijl hij tevens het hoofd van Bangka Rondo meenam. De vrouw van den verslagene was toovermachtig, en door over de zwaardscheede van Tamboeja te strijken, wist zij die in hout te veranderen. Thuisgekomen, vierde men het koppensnellersfeest, en hoewel Loeë nTjese over alles zeer verheugd was, wilde thans haar man niet bij hààr slapen, maar sliep hij alleen, daar hij van plan was om nog meer te gaan snellen, en dus volgens de voorschriften niet bij zijn vrouw mocht komen.

Na zeven dagen wichelde Tamboeja opnieuw, om te zien of de volgende sneltocht goed zou verloopen, sliep vervolgens nog twee nachten alleen en begaf zich daarop met duizend menschen naar het dorp van Sandopo Dada („vademborst") [3]). Ontsteld gaven de slaven die de vijanden zagen aankomen, hun meester te kennen: „Heer, daar komen menschen, die òns zullen opeten, geen menschen, wien wij te eten hebben te geven." Het dorp, dat zeven omwallingen had, werd ingenomen, Sandopo Dada sneuvelde in een tweegevecht tegen Tamboeja, en als krijgsgevangenen trokken de dorpelingen met den overwinnaar mee. Tien dagen hadden de koppensnellers voor de

---

[1]) Loewoesche titel voor voornàmen (Wbk.).
[2]) Zie bl. 83, noot 1.
[3]) Zie bl. 138, noot 1.

heenreis noodig gehad, maar in twee dagen slechts voeren zij terug, daar Loeë nTjese hen met wonderkracht naar zich toehaalde.

Toen Loeë nTjese's slaven in de verte menschen zagen aankomen, liepen zij vol schrik naar het strand, maar al spoedig keerden zij terug en berichtten: „'t Zijn geen menschen, die ons komen snellen, maar onze eigen koppensnellers, die daar in aantocht zijn." De prauwen der aangekomenen werden aan land getrokken, triomfkreten werden geuit en vol blijdschap ging Loeë nTjese haar man tegemoet. Maar Tamboeja weigerde het dorp binnen te komen; hij was verstoord, omdat zijn vrouw hem met booze woorden tot snellen had aangedreven en nam nu op deze wijze wraak. Eerst toen zij hem een karbouw als verzoeningsgeschenk had gegeven, wilde hij het dorp binnengaan en werd er feest gevierd. Hij was van plan geweest om zijn vrouw te verstooten, maar toen zij hem zoo als overwinnaar zag binnentrekken, was haar liefde zoo groot, dat zij niet door hem verstooten wenschte te worden. Daarop kwam Tamboeja weer in huis en sliepen zij bij elkander.

Na een maand zeide Loeë nTjese tegen haar man: „Molemba Laboe („met een harnas van ijzer") heeft vroeger een deel van mijn slaven weggevoerd." „Waar woont Molemba Laboe?" „In het Westen." Daarop ging Tamboeja wichelen met een kip, maar de voorteekenen waren niet gunstig en daarom wachtte hij nog een nacht. Den volgenden dag waren de voorspellingen goed, zoodat men zich reisvaardig maakte en na drie dagen vertrok. Rechts hoorden zij het geluid van den *tengko*-vogel [1]), zoodat zij konden doorgaan; later kwam het geluid van links; ze wisten nu, dat het 't eind van hun leven beteekende, als ze verder zouden gaan en daarom werd de tocht afgebroken, en sloeg men hutten op. Hierin overnachtten de reizigers, dertig in aantal, en den volgenden dag trokken zij weer verder. Aan één stuk liepen zij door, van zonsopgang tot zonsondergang, maar ze wisten den weg niet goed, en in de dorpen, waar zij langs kwamen, kon men hun ook niet zeggen, waar Molemba Laboe woonde. Tamboeja gaf bevel om de richting van de zon maar te volgen. Toen de bewoners van de dorpen die hij doortrok, hem verzochten zich bij hem aan te mogen sluiten, omdat hij maar zoo weinig volgelingen had, wees hij dat af, daar Loeë nTjese, die hem tot dezen tocht had aangespoord, bij zijn vertrek gezegd had: „Laat ik eens zien hoe dapper je bent, al ben je maar met zoo weinigen!"

Toen het gezelschap bij het negende dorp gekomen was en ook daar informeerde waar Molemba Laboe woonde, vroeg men Tamboeja: „Wat woudt ge daar doen?" „Och niets, we loopen zoo maar wat." „Kom, menschen met zoo'n schild loopen niet zoomaar zonder doel!" Den volgenden dag was

---

[1]) *tengko*, kleine vogel, genoemd naar zijn geluid, dat voorspellende kracht heeft (Wbk.).

het geschreeuw der vogels ongunstig en daarom bleven de mannen nog een nacht in het dorp. Den morgen daarop trokken zij echter uit en wees men hun den weg naar Molemba Laboe, voor wien Tamboeja voorgaf vriendschappelijke gevoelens te koesteren!

Eerst werden verspieders uitgezonden, maar Molemba Laboe gaf hun te eten, en zeide: „Ik weet, dat gij om ons komt en slaven van Tamboeja zijt," want hij bezat geheime kennis, waardoor hij dit wist. De verspieders kwamen terug, maar toen zij hun wedervaren vertelden, vertrouwde Tamboeja hen niet erg en vroeg, terwijl zijn metgezellen de verspieders bij de schouders vasthielden: „Zijn jullie wel tot den vijand doorgedrongen?" „Ja zeker," luidde hun antwoord, „hun dorp heeft een negenvoudige omwalling en ze zijn tweeduizend man sterk." Daarop trok Tamboeja met de zijnen op tot dichtbij het vijandelijk dorp; daar richtten zij een hut op en kookten in een bamboe in bladeren gewikkelde rijst, die onder hun dertigen werd verdeeld als teerkost voor den volgenden dag.

Bij het kraaien van de hanen maakte het gezelschap zich op, en bij het eerste morgengloren waren zij de negen omheiningen door en daagde Tamboeja zijn vijand Molemba Laboe onderaan diens huis tot een tweegevecht uit. Des middags eindelijk sprong deze uit zijn huis naar beneden, wierp zijn lans naar Tamboeja, maar trof hem niet. Nu wierp Tamboeja op zijn beurt, raakte Molemba Laboe wel, maar zijn speer ging niet door het ijzeren harnas van zijn vijand heen. Daarop stegen beide mannen al vechtende de lucht in en bestreden elkander nacht en dag achtereen, zonder ophouden, terwijl hun schilden in spaanders naar beneden vielen. Na drie dagen werd Molemba Laboe gewond en vielen zijn beenen afgehouwen ter aarde. De slaven van Tamboeja en Molemba Laboe twistten er samen over, van wie die ledematen waren en ieder zeide, dat ze zeker niet aan zijn heer toebehoorden. Op den zevenden dag van het gevecht kwam Molemba Laboe's buik naar beneden en daarna de verdere romp; zijn borst was niet getroffen, dank zij het ijzeren harnas. Na negen dagen trapte Tamboeja het hoofd van Molemba Laboe naar omlaag en daalde nu zelf weer op de aarde neer.

Het afgeslagen hoofd van Molemba Laboe vroeg zijn vrouw om palmwijn; zij gaf hem dien, maar de drank stroomde regelrecht weer den hals uit, over den grond. Tamboeja riep nu de negen dorpen, waar hij langs getrokken was, bijeen om te beraadslagen of hij het hoofd van Molemba Laboe mee naar zijn dorp mocht nemen. „Omdat hij uitermate slecht was en uw vrouw heeft kwaad gedaan, kunt ge zijn kop medenemen, anders komt ge misschien weer snellen!" zeiden de dorpelingen. „Maar hij is familie van u," antwoordde Tamboeja, „en daarom durf ik het niet goed." „Ja, hij was familie van ons, doch hij was een slecht mensch." „Maar zult ge hem dan niet meer wreken?" „Neen," antwoordden de Hoofden, „neem de have en het

goed van het gansche dorp maar mee en verbrand het dorp, zoodat ze het eens goed voelen, die booze lieden!" En zoo nam Tamboeja al de bewoners van het dorp mee, meer dan tweeduizend in aantal.

Op den terugtocht kwam Tamboeja langs een dorp dat hij vroeger was voorbijgetrokken, en zeide tegen den Opoe: „Als gijlieden mij wilt tegenhouden, houdt me dan maar tegen." „Wij zullen u niets in den weg leggen," zeiden zij echter. In een volgend dorp richtte het hoofd van Molemba Laboe zich tot den Opoe: „Wreek mij." Maar de Opoe zeide tegen hem: „Ik zal u niet wreken, u die telkens oorlog hebt veroorzaakt; ge zijt een slechtaard!" Nergens ondervond Tamboeja eenige belemmering op zijn tocht en hoe het hoofd van Molemba Laboe ook schreide, niemand stoorde zich er aan en niemand wilde hem wreken, die de oorzaak van zooveel onheil was geweest.

Thans zou er eindelijk een eind aan al het oorlogvoeren komen, begreep Tamboeja. Het Hoofd van het laatste dorp sloot zich bij hem aan, om mede te helpen met het sluiten van den vrede. Op het snelfeest, waartoe velen bijeen werden geroepen, werd een buffel geslacht, Tamboeja rukte diens horens van elkander en gaf er een aan het Hoofd, terwijl hij den anderen voor zichzelf behield. Toen aldus de vrede bezegeld was, vertrok het Hoofd en maakte bekend, dat thans de oorlog ten einde was, daar Tamboeja wraak had genomen.

Van nu af was het gezag van Tamboeja en Loeë nTjese die een verbond met de Hoofden hadden gesloten, groot. Met meer dan honderd volgelingen begaven zij zich op weg om de moeder van Tamboeja te gaan bezoeken. Daar ging men de naderende gasten te gemoet met een slaaf, dien men hun ten geschenke gaf. Ter eere van Loeë nTjese slachtte men een buffel en de verschillende dorpen kwamen bezoeken bij haar afleggen.

Een maand lang bleef de jonge vrouw bij haar schoonouders en toen zij naar haar huis terugkeerde, was zij zwanger. Men gaf haar alles mee, wat zij voor de reis noodig had; ook schonken haar schoonouders, die alles deden om haar genoegen te doen, haar nog tien slaven.

Thuisgekomen, beviel Loeë nTjese van een dochter, maar toen de navelstreng was afgesneden, verdween het kind, daar de goden het wegnamen. Wel hoorden de ouders haar stem nog steeds, maar zij zagen hun dochter niet meer, dan slechts nog éénmaal, toen zij door de goden was uitgehuwelijkt. Van haar stammen wij (Lamoesaërs) [1]) af.

130. De oorlog tusschen de To Lage en de To Tora'oe.

Baoega, een To Lage, was iemand die zich eenigszins vreemd gedroeg, en b.v. nimmer een akker bebouwde. Eens was hij een tijdlang de gast van

---

1) MS.

Ta Mongajoe, een man uit den stam der To Tora'oe, doch keerde daarna weer terug naar zijn stamgenooten en trok vervolgens met hen op om Ta Mongajoe te beoorlogen, ten einde den dood van zijn stamgenoot Tododio te wreken. Toen hij in het dorp van Ta Mongajoe kwam, zag deze hem dadelijk, nam daarom Baoega's eetgerei in de hand en sprak: „O Baoega, hier is uw eetmandje en uw drinknap; er is nog niemand, die ze gebruikt heeft; ze zijn nog onaangeroerd. Onoprecht zijn uw woorden; misschien zal dat uw dood zijn en zult ge dadelijk door mijn kogel getroffen worden." Daarop legde hij op hem aan en schoot hem dood.

Nu zetten de To Lage hun belegering met kracht door, totdat de uitgedaagde Ta Mongajoe eindelijk uit zijn huis naar omlaag sprong. Al vechtende sneuvelde hij, en met zijn hoofd vierde men in Lepati een snelfeest.

131. De legende van Menoti-noti.

Vertaling: T. B. G. XLI, bl. 541.

132. Ramba Lipoe.

In vroeger tijd leefde er een zekere Ramba Lipoe, een Hoofd, die veel slaven, veel vee en veel goederen bezat. Omdat hij zoo machtig en rijk was, trad hij tegen al zijn familieleden aanmatigend op en ontzag geen mensch.

Eens kwamen er eenige Onda'eërs langs zijn dorp op den Tamoengkoe mBojo Watoe; ze gingen bitterhout en *wintoe* [1]) ruilen, tegen oud ijzer. De vrouwen uit het dorp zagen die menschen en waren een en al bewondering, daar zij zulke mooie armbanden van schelpen droegen, en koperen ringen onder de knieën, en zulke slanke heupen hadden. Ramba Lipoe hoorde dat en vroeg: „Waar hebben jullie het zoo druk over, vrouwen ?" Zij antwoordden: „Daar gaan menschen voorbij

.... gratievol van lijf en leden,
met hun schouders, forsch' en breede;
om hun beenen koop'ren spangen;
'n schelpring houdt hun pols omvangen."

Nu sprak Ramba Lipoe: „Och, die menschen daar doen maar zoo voornaam. Gaat op de loer liggen en als ze op hun terugtocht hier voorbijkomen, pakt dan één van hen en houdt zijn metgezellen vast !" Natuurlijk volgde men het bevel van Ramba Lipoe op; wie zou niet bang voor hem zijn geweest, hij die Hoofd was en bovendien zoo hardvochtig !

Nadat men een van de vreemdelingen gegrepen had en den man bij

---

[1]) eene orchidee van welker bladscheeden het dikke gele uiteinde tot vlechtmateriaal dient (Wbk.).

Ramba Lipoe gebracht, vroeg deze: „Is dat een van degenen die gij vrouwen zoo geprezen hebt ?" „Ja." „Draagt hem dan aan een stok gebonden naar de smidse, brengt daar een mand houtskool en blaast met den blaasbalg het vuur van den smidshaard aan, tusschen zijn beenen, tegen de liesstreek." Men droeg den stakker naar de smidse en blies met den blaasbalg het vuur aan; daarop haalden de onderhoorigen van Ramba Lipoe de beenen van den vreemdeling wijd uiteen, hielden hem bij zijn dijen, handen en hoofd vast en richtten de vlammen op zijn schaamharen, totdat deze verbrand waren.

Toen Ramba Lipoe zag, dat er nog maar weinig leven in den man over was, liet hij hem van het vuur wegtrekken, en beval dat zijn kameraden hem op een draagbaar zouden vervoeren. „Brengt dezen mooien man naar zijn familieleden, dan kunnen zij z'n schoonheid zien, die de vrouwen van dit dorp zoo geroemd hebben !" Groot was de verontwaardiging van de bloedverwanten, toen zij den armen verminkte in dezen toestand terug zagen brengen, en de Hoofden van Onda'e zeiden: „Wat wij er ook aan doen, in leven blijven zal hij niet. Maar dit weten wij wèl: wij moeten gaan wichelen, met een kip en een ei, om te zien of wij Ramba Lipoe en de zijnen met het zwaard zullen kunnen verslaan."

Daar de voorteekenen bij het wichelen gunstig bleken te zijn, trokken de Onda'eërs er dadelijk op uit en sloegen in het gehucht Katoebi acht menschen het hoofd af. Bij hun terugkomst vonden zij den met het smidsvuur mishandelden Onda'eër gestorven. Met de acht menschenhoofden werd de rouw over hem opgeheven, en vierde men het overwinningsfeest. Daarna ondernam men een sneltocht naar Watoe Roei; het aantal menschen, dat daar aan den voet van den heuvel gedood werd, is niet meer bekend, maar het was heel groot. Ook hierover vierde men feest en toen dat was afgeloopen, gingen de Onda'eërs weer op weg, verbrandden Watoe Roei en overvielen den vijand op de akkers. Het was bijna niet meer te tellen, zooveel menschen als zij doodden. Weer had een snelfeest plaats en daarna belegerde men Tamoengkoe mBojo Watoe en Petiro Bemba. Deze beide dorpen gaven zich niet over, maar wel vielen er veel dooden, terwijl de Onda'eërs geen enkel verlies leden.

Thans werden de vijandelijkheden voor een tijd gestaakt, daar de Onda'eërs eens af wilden wachten of de Lageërs wraak zouden nemen. Ramba Lipoe was nu toch wel zeer ontdaan, maar gaf alle schuld aan de vrouwen, die de voorbijtrekkende Onda'eërs geprezen hadden; daardoor werden de hoofden der Lageërs nu als doerians weggedragen ! Hij ging wichelen met een ei, een kip en een hond, doch er kwamen geen gunstige voorteekenen: de Lageërs hadden dan ook leelijke dingen gedaan ! Toch trokken ze uit, maar buit behaalden zij niet; wel verloren zij verscheiden hunner strijders. Ramba Lipoe zelf was niet meegegaan; wel had hij zijn menschen gelast

om ten strijde te trekken, maar zelf was hij te laf om zich aan gevaar bloot te stellen.

Nu waren er in het dorp van Ramba Lipoe twee jongens, die al zoo oud waren, dat ze reeds vogels met een blaasroer konden doodschieten; hun beide ouders waren door den vijand gedood. Ze liepen te schreien op het erf om hun huis, uit droefheid over het verlies van hun moeder en vader. Ramba Lipoe hoorde hen en maakte zich boos over het lawaai, dat zij veroorzaakten, maar hoe men de jongens ook trachtte te troosten en tot bedaren te brengen, zij bleven schreien: het verlangen naar hun ouders was te sterk. Toen begon Ramba Lipoe hen met grove woorden uit te schelden en te hoonen: „Als je van dat slag jongens bent, zullen jullie den dood van je ouders nooit op den vijand kunnen wreken!" Hij gaf bevel de jongens te slaan en verbood een ieder om hun te eten te geven. Daarop besloten die twee om samen naar het land van den vijand te gaan, en begaven zich op weg. Een kapmes hadden zij zelfs niet eens; de stakkers braken maar wat suikerriet af en aten dat, met wat papajavruchten. Zoo zwierven zij eenige dagen rond.

Na lang zoo geloopen te hebben, kwamen zij in het vijandelijk land en troffen daar een palmwijnboom, waaraan een opvangkoker hing, die negen geledingen had. Vlug klom de oudste der broers in den boom, tot aan het vloertje, dat erin was aangebracht om op te staan bij het tappen van palmwijn. In den boomstam vond hij een kapmes, dat daar door den eigenaar was achtergelaten. Hiermee maakte hij het vloertje van onderen vol inkervingen, stak het mes daarna weer in den boomstam en klom naar beneden. „Laten wij ons verstoppen en kijken of er iemand om den palmwijn komt. Als we zien, dat er iemand nadert, laten wij dan geen leven maken, opdat hij ons niet hoort. Als hij valt, dan nemen wij z'n kapmes en snijden er z'n hals mee door. Maar als we zien, dat hij niet valt, laten wij dan niet te voorschijn komen!"

Stil zaten de twee daar te wachten; wel hadden zij vreeselijken honger, maar zij wisten zich te bedwingen. Na eenigen tijd hoorden zij het rammelen van een palmwijnkoker, een lansschacht en een schild. Als de lijn van een val, die strak gespannen staat, zóó strak stonden hun oogen, en toen de man naderbij kwam, bonsde hun hart van angst. Dicht bij den boom stak de man zijn lans in den grond, zette er zijn schild tegen aan en klom snel den boom in, met den palmwijnkoker over zijn schouder. Het was een groote, sterke kerel, die een zwaard droeg met een kwast van vrouwenhaar en omvlochten scheede; om zijn middel hing een groote rol met toovermiddelen. Argeloos klom hij op het vloertje en hing zijn bamboekoker boven aan de ladder; daarop kreeg hij zijn kapmes, verwijderde de bladeren waarmede de mond van den opvangkoker bedekt was, en duwde den koker omhoog, ten einde dien van de bloeikolf af te tillen. Maar de koker was zwaar en met een hevig

gekraak zakte de man door het vloertje en viel bewusteloos ter aarde.

In een oogwenk waren de jongens opgesprongen, trokken zijn zwaard uit de scheede en sloegen den man daarmee het hoofd af. Daarop keerden zij terug naar hun dorp, de jongste met het hoofd in de draagsarong van den verslagene; het zwaard, de lans, het schild en de rol met toovermiddelen namen zij mee als buit.

Toen zij de hoogte bereikt hadden, vanwaar zij op Petiro Bemba en Tando mBojo Watoe neer konden zien, hieven zij onafgebroken luide krijgskreten aan. Ramba Lipoe hoorde hen en zeide: „Misschien zijn dat die twee jongens wel, die een tijd geleden uit luiheid zijn weggeloopen, om niets te hoeven doen! Als het zoo is, slaat ze dan maar zoo, dat ze ervan doodgaan." Men ging eens kijken en spoedig kreeg Ramba Lipoe het bericht, dat het inderdaad de beide jongens waren, dat ze iets meebrachten, en een schild op den schouder droegen. Eerst wilde het Hoofd 't niet gelooven, maar na een tweede boodschap gaf hij bevel, dat men de jongens te gemoet moest gaan. Toen de beide broers in het dorp kwamen en men het schild, de lans, het zwaard en de uitpuilende draagsarong van den vijand zag, begreep een ieder, dat de jongens met een gesnelden kop thuiskwamen.

Thans was Ramba Lipoe's boosheid tegen de beide knapen ineens omgedraaid. „Ach die arme kereltjes," zeide hij, „brengt hen hier bij mij en kookt rijst voor hen." En toen de rijst gaar was, beval hij dat men ze in drie porties op zou scheppen en at samen met de jongens. Na het eten gelastte hij: „Bindt een buffel aan een paal, als offerdier voor mijn twee kinderen hier, en slacht ook nog een geit, een hond, een varken en zooveel kippen als maar mogelijk is, want deze beide jongens hebben onze tranen gestelpt." Daarop sprak hij de knapen toe: „Kinderen, nu zijt ge geen weezen meer; wel zijn uw vader en moeder gestorven, maar ik leef nog, en mijn vrouw, uw moeder, ook; ge zijt thans onze eigen kinderen!"

Nadat vervolgens het snelfeest gevierd was, stond Ramba Lipoe op en spoorde zijn onderhoorigen aan tot vernieuwden strijd. Den volgenden dag werd er gewicheld en thans waren de voorteekenen dadelijk gunstig. Zoodoende trok men ten strijde en bezette Wawo Onda'e. Door bemiddeling van Loewoe kwam er tenslotte vrede tot stand en eindigde de oorlog.

133. De oorlog van de Kailiërs met Ta Lamoa.

Er leefde indertijd een man, wiens tweede naam Ta Lamoa luidde. Tijdens zijn leven was er oorlog tusschen de Kailiërs en de menschen van Winanga nTojado, Tongko en Bambalo. Ta Lamoa woonde tusschen deze laatsten in, aan het strand.

De Datoe van Loewoe, die Ta Lamoa's heer was, hoorde van dezen

oorlog en zond eenige tientallen mannen om Ta Lamoa in den strijd tegen de Kailiërs bij te staan. De aanvoerder dezer Loewoeërs, Opoe [1]) To Pasamangi, sneuvelde, en de Kailiërs namen zijn hoofd mee naar hun land. Ta Lamoa en de zijnen achtervolgden den vijand niet meer, maar nadat het lijk van Opoe To Pasamangi op een stelling was bijgezet, zond Ta Lamoa iemand naar Palopo, om den Datoe aldaar ten spoedigste het bericht te brengen, dat de aanvoerder der hulptroepen, zijn bloedverwant, gesneuveld was.

Nu was er een man uit den stam der Kadomboekoe, iemand die overal rondliep om praatjes uit te strooien, en deze haastte zich eveneens naar den Datoe en bracht hem het eerst de tijding dat Opoe To Pasamangi gesneuveld was. Hij vertelde, dat de lieden van Peladia hem gedood hadden, want in hun dorp bevonden zich Opoe To Pasamangi's gouden lijfband en gouden helm, die zij hadden buitgemaakt.

Nog was de Datoe over deze tijding aan het nadenken, toen de boodschapper van Ta Lamoa ook kwam aanzeggen, dat de Opoe gevallen was. Nu klaagde de Datoe op luiden toon over het verlies van zijn bloedverwant, en riep daarna zijn familie en de waardigheidsbekleeders, die onder hem stonden, bijeen. Hij deelde hun de beide tijdingen welke hij ontvangen had, mede, en vroeg de vergaderden, wat men doen moest en hoe men den dood van Opoe To Pasamangi zou wreken. De berichten daaromtrent luidden verschillend — waaraan had men zich te houden ? Het antwoord der menigte was: „Als wij het zeggen zullen, heer, weet dan dit: laat eenige honderden van ons naar het dorp Peladia in het land der Lageërs gaan om zekerheid te krijgen. Maar laten wij toegerust tot den oorlog er op uittrekken !" Daarop gelastte de Datoe eenige honderden mannen zich klaar te maken voor den tocht, en wapenen, oorlogstrom en leeftocht mede te nemen. De beide aanvoerders der schare waren Ambe Rosa en Opoe Sido.

Toen deze menschen de grens van Lage bereikt hadden, zagen zij Peladia beneden zich liggen. In allerijl maakten zij een sterke omwalling, de „Omwalling der Loewoeërs" genaamd, die in de nabijheid van Peladia ligt, tusschen Tando nTjoeka, Petiro Kabetobongi en Wawo Onda'e, dichtbij den bovenloop der Tomasa, in de nabijheid van Roemoekoe. Nu begonnen de Loewoeërs Peladia te beschieten, doch niemand werd door een kogel getroffen. Slechts één man, een Koelawiër, Alipa geheeten, die door zijn huwelijk in Peladia was komen wonen, werd door een vergiftigden pijl van de Loewoeërs in de holte van zijn voetzool gewond, toen hij in het dorp een krijgsdans uitvoerde. De Loewoeërs hadden vele dooden, want zij

---

[1]) Loewoesche titel voor voornàmen (Wbk.).

gingen in de akkers, maïsvelden en palmwijnboomen der Peladiaërs op roof uit, waarvoor velen met hun leven moesten boeten.

Nu zagen Ambe Rosa en Opoe Sido in, dat zij Peladia niet zouden kunnen innemen, en daarom besloten zij om terug te keeren en den Datoe te berichten, dat de lieden van Peladia, die zich zoo heftig te weer stelden, zeker onschuldig waren, dat de lijfband en helm van Opoe To Pasamangi daar misschien niet eens waren, en de man uit Kadomboekoe wellicht alles gelogen had. Daarop trokken alle Loewoeërs weg. De Lageërs waren hier zeer verwonderd over, en verontrustten zich over het feit, dat de Loewoeërs zooveel letsel hadden bekomen en de Peladiaërs niet; als daar maar geen oorlog van kwam ! Daarop maakte een Hoofd uit Lage een plan; hij heette nDoewa, zijn tweede naam luidde Langkai Motopi („de man met de sarong") en zijn derde Ta Wo'o Manoe („oom van den kippekop"); hij had Ta Lasa tot nazaat, wiens eigenlijke naam nDoewa luidt, zoodat deze dien naam thans weer heeft doen herleven. Ta Wo'o Manoe nu vroeg een man, Tikoekoe, mede te mogen nemen, en met dezen, benevens nog eenige metgezellen trok hij naar Loewoe.

In Loewoe ontmoette hij Opoe Sido en Ambe Rosa, de aanvoerders van degenen, die den dood van Opoe To Pasamangi waren gaan wreken, en sprak hun toe: „De reden van onze komst is dat wij ongerust zijn, daar wij bericht gekregen hebben van wat er aan den voet van Peladia gebeurd is. Wij weten de oorzaak niet, maar zijn zeer ontsteld, daar wij gehoord hebben dat de Loewoeërs zooveel schade hebben geleden en met verlies van het beleg van Peladia zijn weggetrokken. Nu zijn wij hier gekomen, vol bezorgdheid dat er tweedracht en onheil in ons land op handen is. Weest ons, armen, barmhartig. Hier brengen wij u een man als verzoeningsgeschenk: Tikoekoe is zijn naam." De Loewoeërs antwoordden hem, dat zij het verzoeningsgeschenk gaarne aannamen, doch hem aanrieden om door te gaan naar het paleis van den Datoe, ten einde daar zekerheid te krijgen en de reden van het beleg te weten te komen.

Snel keerde Ta Wo'o Manoe nu met de zijnen naar Lage terug en in Lepati gekomen, beraadslaagde hij opnieuw wat hem te doen stond. Wederom gaf men hem een man mee, Jojo mPada genaamd, en daarop trok hij met dezen en eenige metgezellen langs Beloe nTambea het gebergte naar Loewoe over. Toen hij weer bij de Loewoeërs gekomen was, die indertijd Tikoekoe van hem hadden aangenomen, zeide hij, dat het doel van zijn komst was om, indien noodig, tot den Datoe van Loewoe door te dringen. En al keerden zij zich in deze zaak ook van hem af, hij zou blijven volhouden. „Ge voelt dus uw schuld," zeiden Ambe Rosa en Opoe Sido, „dat ge ons met twee menschen achternakomt ?" „Dat ik nu een tweeden breng," luidde Ta Wo'o Manoe's antwoord, „is, omdat ik niet weet wat voor schuld ik heb aan

de belegering van Peladia. Als ik dat wist, kwam ik niet voor de tweede maal, vermoeid als ik nog ben door het brengen van Tikoekoe. Maar ik heb er alles voor over om achter deze zaak te komen." Toen vertelden de Loewoeërs hem, hoe iemand uit Kadomboekoe was komen berichten, dat Opoe To Pasamangi gestorven was en dat diens gouden bezittingen zich in Peladia bevonden. Maar hoe zij door het mislukte beleg tot de overtuiging gekomen waren, dat de lieden van Peladia geen schuld hadden.

Nadat Ta Wo'o Manoe dit gehoord had, was hij tevreden gesteld en keerde hij terug naar Lage, om de bevolking aldaar op de hoogte te stellen, hoe de zaken stonden.

Na jaren eerst werden er door een jonger geslacht dan Ta Wo'o Manoe, door zijn kleinkinderen, menschen uit Lage naar Kadomboekoe gezonden, om te onderzoeken of het waar was, dat een Kadomboekoeër ten onrechte een klacht bij den Datoe van Loewoe had ingediend, ten gevolge waarvan Peladia belegerd en beschoten was. Het waren de Hoofden van vijf stammen, die dit onderzoek instelden: Lage, Onda'e, Wingke mPoso, Tinoë en Wawo nDoda. De menschen van Kadomboekoe waren hier zeer verstoord over, en hun Hoofd, Papa i nDori, gaf ten antwoord: „Wij loochenen het niet, het is waar; maar als de Hoofden der vijf stammen hier boos over zijn, zegt hun dan: Ik ben Oele, de slang die negen windingen heeft: met negen spitsen schiet de dapperheid te voorschijn! Alle gij Hoofden die verstoord zijt, wij rekenen op Ta ngKota en Ta mPeloeroe en Ta mBoela nTjoepi!"

Toen de Hoofden deze drieste woorden hoorden, beraadslaagden zij te zamen of zij er even krachtige woorden tegenover konden stellen, gingen wichelen en scheurden een gevorkten stengel vaneen om zich daarmee van hun zonden te ontdoen. Vervolgens gingen zij met Ta ngKojoë als aanvoerder te Tamoengkoe Rede uit snellen en sloegen een Kadomboekoeër, Manondo, het hoofd af. Daarna keerden zij met den buitgemaakten kop terug en vierden er feest over.

De Kadomboekoeërs schrokken op en gingen beraadslagen met de lieden van Rompoe; een Hoofd van dien stam, Tondoe mBogo, ook Papa i Lioe Lage genaamd, sprak: „Zegt aan Papa i nDori en Papa i Melempo, dat wij twee stammen sterk genoeg zijn om het tegen vijf stammen op te nemen. Mijn naam is Tondoe mBogo, „hoorn van den neushoornkever". Als die hoorn tegen de aarde stoot, stort deze af; stoot hij tegen een waringin, dan wordt deze afgeknot; stoot hij tegen een suikerpalm, dan wordt diens top plat." Vervolgens gingen zij wichelen, scheurden een gevorkten stengel vaneen en trokken er des nachts op uit; aan den voet van den Kapotia, op Tamoengkoe mBojo Watoe, snelde Papa i Melempo, die met een makker wraak nam over Manondo, een zekeren Soeai Lamba. Zij wilden den kop meenemen, maar konden dien niet vasthouden, daar het haar was afgeschoren, zoodat de kop

telkens uit hun handen gleed. De dorpelingen kwamen nu in de weer, zoodat Papa i Melempo en zijn metgezel ijlings terug moesten gaan; zij werkten zich door de dorpsomheining heen en brachten in hun dorp het bericht, dat zij den kop gesneld hadden, maar hem niet mee hadden kunnen nemen.

Na eenigen tijd gingen beide partijen weer op weg om bij elkaar uit snellen te gaan. De Kadomboekoeërs volgden het pad dat zij gewoonlijk gebruikten als zij naar het Meer gingen om paling en andere visch te koopen; de anderen namen het pad der zoutstokers. Maar feitelijk was het een en hetzelfde pad, dat de lieden der vijf stammen afwaarts, die der twee stammen opwaarts voerde. Bij Tando Maroro ontmoetten de vijandelijke partijen elkaar en raakten slaags, doch gelukkig vielen er geen dooden. Wel raakten de leden der vijf stammen elkander kwijt, zoodat zij elkaar weer op moesten zoeken. De lieden van Kadomboekoe en Rompoe richtten toen samen in het Westen een goed versterkt dorp op, Lembo mBoeko. Honderden menschen, allen krachtige personen, gingen hier wonen. Maar de vijf vijandelijke stammen belegerden het, zoodat het zich, met een verlies van dertig gesneuvelden, moest overgeven. De belegeraars hadden geen dooden, en maakten drie krijgsgevangenen buit, van wie er twee To Rangka heetten [1]).

Na hun terugkeer vierden de overwinnaars feest, en weer wilden zij uit snellen gaan, toen er door de stammen Pebato en Wingke mPoso bemiddelend werd opgetreden, waardoor de oorlog een einde nam.

134. Heeren- en slavenstand bij de To Lage.

In vroeger tijd, toen er nog niet twee soorten van menschen bestonden, maar allen tot denzelfden stand behoorden, waren er eens eenige tientallen dorpen. Eén gedeelte der dorpelingen was verstandig, het andere gedeelte echter niet. De laatsten hadden daardoor veel moeilijkheden: ze luisterden niet naar elkaar, en ouders en kinderen, grootouders en kleinkinderen twistten met elkaar, en er kwam geen eind aan hun oneenigheid. De eersten, die nadachten over hun wijze van handelen in groote en kleine dingen, wisten wel hoe ze doen moesten, en wanneer er misdrijven begaan waren, met den mond of met de hand of met het geheele lichaam, konden zij de rechtszaken hierover heel goed uitmaken. De dorpen van de onverstandige menschen waren: Siwo, Nono Watoe, Kawaia en Winanga nTjajoe; de dorpen van hen, die samen in vrede leefden en ontzag voor elkaar hadden, waren: Kadomboekoe, Kamantasa, Toëma, Toloemba, Bandoa, Taboloe, Tadáwagi, Tokoti, Tabelowoea, Tantjambaeni, Polega Boti, Peladia, Karadjoo, Watoe Mojojo, Boejoe nTjoë, Lepati, Mokoepa, Kapotia en Djalimo'o.

De vier eerste dorpen zagen de goede orde en verstandhouding, waarin

---

[1]) De een was een To Rano, de ander een To Lage (MS.).

de menschen uit de andere dorpen leefden, en beklaagden zich bij hen. De anderen gingen er echter niet op in, hoewel ze de manier van leven in de vier dorpen wel opmerkten, en daar er niemand was die eenige leiding gaf of rechtsprak in geschillen, werden de moeilijkheden hoe langer hoe grooter.

Tenslotte beraadslaagden de Oudsten der vier dorpen met elkander over den toestand, en besloten de zaak voor te brengen bij de bewoners van Lepati, of Taboloe, of Kadomboekoe, en te vragen of daar misschien iemand was, die hun raad kon geven. Zij begaven zich daarop naar die dorpen en namen een kip mee, benevens een bamboekoker met palmwijn, een pakje sirih, een tros pinangnoten, een mandje rijst en drie stukken geklopte boomschors. Te Lepati aangekomen, klommen zij een huis binnen, en zetten zich daar rustig neer; men ontving hen met sirih-pinang, en onderhield zich met hen tot na het avondeten. De gasten luisterden goed toe naar wat er om hen heen gebeurde, en namen alles nauwlettend op: de beleefdheid waarmee men sprak, de manier waarop men zijn beenen bewoog en de wijze waarop de huisvloer en het trapportaal kraakten, wanneer men daarop liep. Zelf niet gewoon om beleefd jegens elkaar te zijn, integendeel eraan gewend, dat ouders, kinderen en kleinkinderen elkaar uitscholden, waren zij heel verwonderd de manieren van hun gastheeren te zien, en fluisterden elkaar toe, dat het toch wel heel goed zou zijn als een dezer hun wat onderricht zou willen geven.

Des avonds voorzagen de bewoners van het huis hun gasten van slaapmatjes, waarop allen zich ter ruste begaven. Den volgenden morgen sprak de aanvoerder der gasten de bewoners van Lepati toe, en zeide, dat zij namens de vier dorpen Winanga nTjajoe, Siwo, Kawaia en Nono Watoe naar hier gekomen waren om aan de bewoners van Lepati en die van alle andere in eensgezindheid levende dorpen hun geschenken te brengen en om goede leiding te vragen, daar de vrede in de vier dorpen steeds door onderlinge ruzie en gebrek aan eerbied verstoord werd. Zou er, zoo vroegen zij, misschien een hunner naar de vier dorpen willen komen, al was het maar voor een jaar? Zij zouden hem van voedsel voorzien en het landbouwwerk voor hem verrichten, en hij zou hun goede leiding kunnen geven.

De bewoners van Lepati gingen op dit voorstel in, en zoo begaf een hunner zich naar Siwo, waar hij tien dagen bleef; daarna vertoefde hij tien dagen in Winanga nTjajoe. Toen hij vervolgens weer naar Lepati terug zou keeren en men hem bij het afscheid vroeg, hoe hij nu over hen dacht, antwoordde hij, dat het wel niet erg beleefd was, om te zeggen dat er verschil bestond tusschen hen en de bewoners van Lepati, maar dat hij den indruk had, dat de kinderen en kleinkinderen te Siwo en Winanga nTjajoe hun ouders niet voldoenden eerbied bewezen.

De bewoners van Kawaia en Nono Watoe hoorden nu, dat alleen Siwo

en Winanga nTjajoe bezoek hadden gekregen van iemand uit Lepati, en gingen daarop in de laatste dorpen vragen, hoe het kwam, dat zij zèlf niemand gekregen hadden om hen te onderrichten en te vermanen, terwijl zij er toch ook om gevraagd hadden, en mee hadden gedaan aan de geschenken. Zij besloten, dat zij dan maar op hun aandeel in het onderricht zouden wachten, maar zij wachtten vijf jaar tevergeefs, terwijl de verstandhouding van Lepati met Siwo en Winanga nTjajoe heel goed was, en de tweedracht in beide laatste dorpen sterk verminderde.

Toen de man uit Lepati, die de goede lessen had uitgedeeld, gestorven was, gingen eenige bewoners van Kawaia en Nono Watoe naar zijn kleinzoons Ta ngKalao en Ta ngGawe, die ook in Lepati woonden; zij brachten dezelfde geschenken mee als de anderen indertijd hadden meegenomen, en zeiden, dat zij met hetzelfde doel kwamen als hun grootvaders in vroeger jaren. Kawaia en Nono Watoe hadden echter geen bezoek van den grootvader der beide broeders gekregen, maar nu kwamen zij weer iemand halen, om dien als hun heer te erkennen, daar het hun goed leek, wanneer de kleinkinderen van beide kanten wèl met elkaar zouden omgaan.

Na met zijn ouderen broer Ta ngKalao en al zijn familieleden beraadslaagd te hebben, sprak Ta ngGawe: „Zullen wij geen schuld tegenover den Vorst van Loewoe op ons laden, als wij hierop ingaan? Wij staan immers beiden onder zijn gezag; laat hij er ons niet van kunnen beschuldigen, dat wij op ons eigen houtje gezag gaan uitoefenen." Maar de menschen uit Kawaia en Nono Watoe antwoordden, dat zij alle schuld op zich namen, en hem of zijn broer bepaald als heer wenschten. Daarop sprak Ta ngGawe als zijn meening uit, dat Ta ngKalao in Kawaia en Nono Watoe moest gaan wonen, en de zorg voor de menschen en het land aldaar op zich nemen.

Zoo vertrok Ta ngKalao met vrouw en kinderen, benevens eenige tientallen metgezellen naar Kawaia, waar het gezelschap pas na drie dagen aankwam, daar zij zwaar belast waren en karbouwen voort hadden te trekken. Ta ngGawe woonde met vrouw en kinderen in Lepati, terwijl hij ook vaak in Taboloe vertoefde, en de beide broers zochten elkaar dikwijls op, en kregen vele kinderen en kleinkinderen. Maar langzamerhand trokken alle bewoners van Kawaia weg, zoodat Ta ngKalao er nog maar alleen met vrouw en kinderen overbleef, want toen de inwoners van Kawaia goede manieren en omgangsvormen geleerd hadden, verspreidde het zwerfzieke volk zich gedeeltelijk over de vlakte van Tongko, anderen vormden een gehucht te Pekikia, enkelen hadden een alleenstaand huis te Baliwoemboe en weer anderen gingen naar Pantjoë Toroe, Pa'a Langgoë en Pantande Lango, en verstrooiden zich over het land, tot Penggoeroe en Kampendo toe.

Het wonen in Kawaia werd op deze wijze heel moeilijk voor Ta ngKalao; zijn vrouw kreeg heimwee, en werd zoo boos, dat zij wegliep, naar haar ge-

boorteplaats Tinoë, die in het Wingke mPoso-land gelegen was. Nu liet Ta ngKalao zijn broer Ta ngGawe in Lepati weten, hoe hij door de dorpen, die hem eerst als heer hadden willen hebben, verlaten was en hoe ook zijn vrouw was weggegaan. Onmiddellijk maakte Ta ngGawe zich reisvaardig en ging bij verschillende dorpen aan om menschen af te halen, totdat hij meer dan tweehonderd metgezellen had. Na drie dagen bereikte hij de vlakte van Tongko en kwam te Pekikia aan. Hij richtte hutten op en liet zijn mannen vandaar in de nederzettingen van de menschen uit Kawaia en Nono Watoe, die zich daar overal gevestigd hadden, rondgaan; zij verbrandden de huizen, maar spaarden de rijstschuren, en brachten het huisraad eerst in veiligheid, voordat zij de leege woningen verbrandden. Het was juist middag, en alle menschen waren op hun akkers; zij zagen daar de lieden, die Ta ngGawe vanuit Pekikia naar hun huizen gestuurd had, niet, maar hoorden alleen het geknetter en geloei van het vuur, en zagen den rook opstijgen. Verschrikt haastten zij zich naar hun nederzettingen toe, doch vonden niets dan de verkoolde resten, terwijl hun have en goed overal in 't rond verspreid lag. En toen zij elkander vroegen, wie zoo tegen hen zou zijn opgetreden, hoorden zij opeens geweren afschieten van den kant van Pekikia; eenige menschen klommen in een boom en zagen, dat er rook van Pekikia opsteeg, en dat daar menschen waren. Nu begrepen zij, dat het Lageërs waren, die door Ta ngGawe naar hen toe waren gezonden om hen te straffen. Daarop beraadslaagden zij er samen over, wat hun te doen stond, en besloten dat elk gezin een kip, een mandje met rijst, een bamboekoker met palmwijn, een pakje sirih en een tros pinangnoten zou afstaan. Daarbij zouden nog een paar varkens komen, van allen gezamenlijk, en dit varkensvleesch zou gedeeltelijk gekookt, gedeeltelijk in bamboes gestoofd worden. Dit alles zou men als verzoeningsgeschenk gaan brengen, terwijl men schuld zou bekennen en zichzelf als slaven aanbieden.

Zoo begaven zij zich op weg, door kinderen en kleinkinderen vergezeld, terwijl de leden van elk gezin zich aaneensloten. Dicht bij de menigte hutten, die daar in Pekikia waren opgeslagen, wachtten zij elkander op, en nu vormden alle palmwijndragers zich tot een groep, evenals ook zij, die kippen, varkensvleesch en rijst droegen. De aanvoerder van het gezelschap vermaande hen zich behoorlijk te gedragen: men wist nu wel, wat daaronder verstaan werd! En daarop begaven zij zich in een langen stoet naar de hutten toe en vroegen naar het verblijf van Ta ngGawe. Daar aangekomen, gingen zij allen zitten; de palmwijnkokers en draagmanden zetten zij naast zich neer, de kippen bonden zij vast, en de bamboes met varkensvleesch hingen zij aan boomtakken. Vervolgens zette hun aanvoerder zich met gevouwen beenen voor Ta ngGawe en hen allen neer. Ta ngGawe gaf hem sirihpinang en na het pruimen begon men een gesprek over onverschillige dingen.

Toen Ta ngGawe den aanvoerder na eenigen tijd vroeg, of er iets was, waarom zij bij hem kwamen, antwoordde deze, dat zij hem geschenken kwamen brengen en zich zelf, bewoners van Kawaia en Nono Watoe, als zijn slaven aanbieden. Evenals hun grootouders indertijd tot Ta ngGawe's grootouders gekomen waren, kwamen zij tot hem, en voortaan zouden hun kinderen en kleinkinderen weer in dezelfde verhouding staan tot zijn kinderen en kleinkinderen.

Nu verweet Ta ngGawe de bewoners van Kawaia en Nono Watoe, dat ze zijn broer in den steek hadden gelaten, hoewel zij eerst zoo hadden gesmeekt om iemand, die hun leiding kon geven; thans wilden zij zich door deze handelwijze redden, hoewel hij, Ta ngGawe, geenszins van plan geweest was om hen te dooden; hij vreesde nu, dat hun woorden uiterlijk zoet, innerlijk bitter waren! De tranen stroomden zijn toehoorders uit de oogen, op het vernemen van deze woorden.

Na een gemeenschappelijken maaltijd begaf Ta ngGawe zich met alle bezoekers naar Kawaia, en daar aangekomen, zond hij de bewoners van Nono Watoe naar hun dorp, doch liet de bewoners van Kawaia blijven. De beide broeders waren heel blij elkaar weer te zien en Ta ngKalao vertelde nu, hoe zijn vrouw het niet meer in Kawaia had kunnen uithouden en zóó boos was geweest, dat zij niet eens meer bij haar zwager in Lepati was aangegaan, en hoe hijzelf wel gauw in Lepati gekomen zou zijn, als zijn broer hem niet had opgezocht.

Toen zeide Ta ngGawe, dat hij weer wegging, doch de bewoners van Kawaia en Nono Watoe opnieuw had teruggebracht: zij beseften, dat zij verkeerd hadden gedaan en hadden opnieuw betuigd, dat zij èn nu èn tot in het late nageslacht slaven zouden wezen van Ta ngKalao en diens nakomelingen. Hij, Ta ngGawe, begaf zich nu weer naar Lepati en Taboloe, de plaatsen waar hij gewoonlijk verblijfhield, en tevens naar de andere twee van het viertal dorpen, die om leiding waren komen vragen: Siwo en Winanga nTjajoe; de laatsten mochten de bewoners van Kawaia en Nono Watoe anders eens gaan nadoen! Zoo vertrok hij, na de bewoners nogmaals vermaand te hebben zich goed te gedragen, en sindsdien leefden Ta ngKalao en zijn onderhoorigen in vrede met elkander.

135. Hoe Ta Roemampoe en zijn kleinzoon hun belasting rechtstreeks naar Palopo brachten.

In Wawo mPetiroa, tusschen Lage en Onda'e, leefde indertijd een man, die Ta Roemampoe heette. Zijn vrouw en al zijn kinderen waren gestorven, alleen een kleinzoon had hij nog over, en de gedachte kwam bij hem op, dat de slagen die hem getroffen hadden, misschien wel hierdoor veroorzaakt

waren, dat zijn familie de oude instelling om den Vorst in Palopo huldegeschenken te gaan overhandigen, niet in acht had genomen. Daarom vatte hij het plan op om deze belasting weer te gaan brengen, evenals zijn voorouders dat vroeger gedaan hadden, en dus maakte hij de gebruikelijke geschenken gereed: een kip met gele pooten, een mandje met witte rijst, zeven sirihvruchten en -bladeren, een bamboekoker met palmwijn, een hoofddoek van geklopte boomschors en een bontgekleurd mandje van silarblad.

Zoo begaf hij zich met zijn kleinzoon op weg; zij hadden beiden slechts een schaamgordel om het lichaam. Ta Roemampoe droeg de kip in zijn hand, den palmwijn op zijn schouder, de rest in een draagsarong. Eerst trokken zij door Onda'e en vervolgens kwamen zij in Lamoesa. Daar vroeg hij aan den Karadja [1]) om reisgeleide. Maar het Hoofd haalde den neus op voor het kleine gezelschap, zeide dat hij de geschenken te armoedig vond en verwees hem naar den Poe'oe (Ampoe) Lemba [2]), die verderop woonde, te Bajondo.

De Poe'oe Lemba ontving het tweetal als zijn gasten, en na den maaltijd informeerde hij naar het doel van hun komst. Nu vertelde Ta Roemampoe welke verliezen hij door den dood geleden had en hoe hij deze toeschreef aan het feit dat hij in gebreke was gebleven om den Vorst in Palopo huldeblijken te gaan brengen. Thans had hij ze bij zich; hij had ze den Karadja van Lamoesa laten zien, maar deze had het te weinig gevonden en hem alleen verder laten trekken, met de boodschap maar door te gaan naar den Poe'oe Lemba.

Doch ook de Poe'oe Lemba wilde de reizigers niet op hun tocht laten vergezellen en stuurde het tweetal door naar den Matoa [3]), in Wotoe. Nauwelijks had deze echter het verhaal van Ta Roemampoe aangehoord, of hij zond den armen man met grove woorden van zich weg, en zeide spottend dat zij zich maar tot den Mandjara [4]) van Wotoe moesten wenden!

Weer togen grootvader en kleinzoon op weg, hun reis aan den Heere daarboven toevertrouwende. In Wotoe vroegen zij naar het verblijf van den Mandjara. Men wees het hun, maar niet dan na hen eerst bespot te hebben om hun schaamgordel die maar éénmaal om de lendenen was geslagen [5]), en hun de grofste verwenschingen naar het hoofd te hebben geslingerd. Aan den voet van de huistrap van den Mandjara vroeg Ta Roemampoe verlof om

---

[1]) *karadja*, Boegineesche titel, door den Vorst van Loewoe gegeven aan sommige Toradjasche Hoofden, die als zijne vertegenwoordigers golden (Wbk.).

[2]) *ampoe lemba*, titel v. e. Hoofd te Wotoe (Wbk.).

[3]) *matoa*, een der vroegere waardigheidsbekleeders te Wotoe (Wbk.).

[4]) *mandjara*, titel van een der vele vroegere waardigheidsbekleeders te Wotoe aan wie de Toradja's de schatting voor den Vorst van Loewoe moesten brengen (Wbk.).

[5]) Menschen van stand dragen een gordel, die eenige malen om de heup is geslagen.

naar boven te mogen gaan; dit werd hem toegestaan, en zoo begaf hij zich naar boven en ging met gevouwen beenen op den vloer bij de trapopening zitten. Hij dorst zijn beenen niet te kruisen, noch zijn voeten onder zijn dijen te brengen, zóó hadden de hem toegeslingerde verwenschingen hem beangst. Men meldde zijn komst aan den Mandjara, en ten vierden male werd nu Ta Roemampoe over het doel van zijn tocht ondervraagd. Doch weer was zijn verzoek om reisgeleide tevergeefs. Toen de Mandjara vernam, dat de drie vorige waardigheidsbekleeders Ta Roemampoe geen geleide hadden willen meegeven, liet ook hij het tweetal alleen verder trekken, en zeide dat zij bij den Opoe [1]) Patoendoe maar reisgeleide moesten trachten te vinden. De Opoe Patoendoe stuurde hen op zijn beurt weer naar den Opoe Sani, en toen ook deze laatste reisgeleide weigerde, begaven grootvader en kleinzoon zich maar alleen naar Palopo.

Op het erf van den Vorst te Palopo aangekomen, werd het tweetal smadelijk uitgejouwd, omdat zij geen broek droegen en zulke geringe geschenken meebrachten. Men schold hen uit voor hond, sloeg en mishandelde hen, totdat het rumoer van dit alles tot den Vorst doordrong, die vroeg wat er toch aan de hand was? Men berichtte hem, dat er menschen gekomen waren, die niet eens een baadje droegen, maar alleen een hoofddoek, schaamgordel en kapmes, en die iets in een draagsarong meebrachten. Daarop beval de Vorst de menigte uiteen te gaan en hun handen van de vreemdelingen af te houden: al droegen zij geen broek, doch alleen maar een enkelvoudigen schaamgordel, daarom konden het toch wel goede menschen zijn, die kwamen brengen wat de gewoonte voorschreef!

Op deze kalmeerende woorden weken de menschen uiteen en daar zag de Vorst Ta Roemampoe en zijn kleinzoon met gevouwen beenen op den grond zitten. Hij vroeg hun, waar zij vandaan kwamen en wat zij meebrachten, en toen zij hem daarop geantwoord hadden, liet hij hen boven komen; hij liet hun niet toe om bij den ingang van het huis, aan de trap te blijven zitten, maar bood hun een plaats aan, dicht bij hem, gaf hun te pruimen en vroeg toen naar het doel van hun komst. Nu vertelde Ta Roemampoe den Vorst, waarom hij hem, die de teugels in de hand hield, met welke hij de negentien stammen waaronder ook de zijne, leidde, deze geschenken kwam brengen. Zoo hadden de voorvaderen het immers ook gedaan. Maar ook berichtte hij hem, welk een beleedigingen en scheldpartijen hij had moeten verduren; hij had het alles maar verdragen, omdat het van voorname menschen kwam, bij wie hij zich slechts gering van aanzien voelde.

Hierop vroeg de Vorst aan zijn gast, hoe deze eigenlijk genoemd werd, als hij er tenminste geen bezwaar tegen had om dat te zeggen! Neen, daar

---

[1]) *opoe*, Loewoesche titel voor voornàmen (Wbk.).

had Ta Roemampoe geen bezwaar tegen, teminder nu hij alles wat hem bezwaarde, reeds had medegedeeld. „Ik heet Ta Roemampoe (*rampoe* „uitstoeling")." Nu lachte de Vorst. „Ge wenscht derhalve, dat uw leven niet kort zij ! Bij uw komst hier hebben eenige menschen het wel willen verkorten, maar uw verlangen is dus, dat het verlengd moge worden !"

Ta Roemampoe vervolgde nu het verhaal van zijn wedervaren op den tocht naar Palopo, en toen de Vorst vernam hoe onheusch ook zijn zoons (de Mandjara en de beide Opoe's) de reizigers behandeld hadden, sprak hij daar zijn ongenoegen over uit. Hij zeide, dat hij de huldeblijken geheel voldoende vond en volgaarne aannam, en noodigde het tweetal uit om nog zeven nachten bij hem te blijven, ten einde uit te kunnen rusten. „Mijn spijze en drank zullen ook de uwe zijn, op mijn slaapmat zult ge slapen, mijn deken en kussen zijn de uwe, mijn badwater is uw badwater, het zal u geen onheil brengen, Ta Roemampoe, als ge daar vrijelijk gebruik van maakt !"

Zoo bleven Ta Roemampoe en zijn kleinzoon nog zeven nachten bij den Vorst te Palopo, en toen deze tijd verstreken was, gaf hun gastheer hun een *bate manoeroe* [1]), de pit van een *taripa djandji*-vrucht [2]), en tweeërlei gele bamboe ten geschenke. Vervolgens werden er tusschen den Vorst en de gasten drie rijstwannen geplaatst, die voor de helft met ontbolsterde rijst gevuld waren. In de rijst van de eerste wan waren zeven eieren gestoken, in die van de tweede vijf, in die van de derde drie. Daarop legde de Vorst hun uit wat de bedoeling dezer wannen was. Wanneer iemand een misdrijf begaan had met zijn geheele lichaam, moest men één der zeven eieren apart zetten en het den schuldige laten zien, met de woorden: „Gij, N. N., uw schuld staat vast; geef een karbouw als boetedoening, met nog zes andere verzoeningsgeschenken. Het mogen geweven stoffen, koperen borden of kommen zijn, maar geen *joba*'s [3])." Wanneer iemand een misdrijf met de hand begaan had, moest men van de tweede wan een ei terzijde zetten en den schuldige toespreken: „Gij, N. N., uw schuld staat vast; geef een geit als boetedoening, met nog vier andere verzoeningsgeschenken. Al is het maar één lap katoen, dan moogt ge dien wel in vieren scheuren, maar joba's te geven is u niet geoorloofd." Tenslotte wees de Vorst op de derde wan. Wanneer iemand een misdrijf met den mond begaan had, moest men een van de drie eieren nemen en het den schuldige toonen. „Gij, N. N., uw schuld staat vast;

---

[1]) de uit den hemel neergedaalde vlag, die de Vorst van Loewoe plantte bij een dorp dat hij met ziekte wilde straffen; volg. and. is de *b. m.* een staak met een lapje er aan, door Ta Roemampoe uit Palopo medegebracht, tezamen met een *taripa djandji* en gele bamboe (Wbk.).

[2]) *taripa djandji*, een mangga-boom (Wbk.). Zie ook: Tor. III, bl. 441, noot 2.

[3]) *joba*, spaander, vaak gegeven als teeken v. 't geen men nog heeft te voldoen v. e. groot bedrag (Wbk.). De verteller van dit verhaal wilde er mee zeggen: „iets wat geen waarde heeft, van geen nut is."

geef een kip als boetedoening, met nog twee verzoeningsgeschenken erbij, al is het maar een lap die in tweeën gescheurd wordt; maar joba's mogen het niet zijn, wel geweven stoffen." En mocht een schuldeischer geen genoegen nemen met het hem aangeboden verzoeningsgeschenk, dan moest men den schuldige zeggen, dat hij zich regelrecht tot den Vorst in Palopo had te wenden, opdat deze hem uitsluitsel kon geven.

(Al deze door den Vorst ingestelde gebruiken zijn tot de komst der Nederlandsch-Indische Regeering van kracht gebleven.)

Thans keerden Ta Roemampoe en zijn kleinzoon naar hun woonplaats terug, en namen alle geschenken mee, die de Vorst hun gegeven had: de bate manoeroe, de pit van de taripa djandji-vrucht en de twee soorten gele bamboe. Toen zij weer door de dorpen kwamen, waar zij op hun heenreis ook doorgetrokken waren, herkenden de inwoners hen en hadden eenige waardigheidsbekleeders hen bijna gevangen doen nemen, omdat zij hen zonder eerbetoon voorbijgingen. In het dorp van den Poe'oe Lemba werden zij door een menigte gewapende menschen omringd en liepen zij zelfs gevaar om gedood te worden. Zij wilden wat zeggen, maar dat werd hun niet toegestaan. Eindelijk echter, toen Ta Roemampoe om genade vroeg, en zeide, dat hij zich aan den Poe'oe Lemba onderwierp, evenals hij dat aan den Vorst te Palopo had gedaan, kreeg hij verlof om te spreken, en nu zeide hij, dat de Loewoeërs er zich wel voor hoeden mochten om hem te dooden! Als zij zouden zien, wat hij van den Vorst ten geschenke had gekregen, zouden zij zich daar trouwens wel voor wachten! Ook zouden Ta Roemampoe's bloedverwanten hun zeker den oorlog aandoen, als hij vermoord werd!

Nu lieten de Loewoeërs van hem af, en keerden naar hun huizen terug. Zij zorgden voor een goed onthaal, slachtten een karbouw en gaven Ta Roemampoe bovendien nog een levenden karbouw mee. Bij zijn vertrek voorzagen zij hem van al het noodige, en tot aan Lamoesa deden zij hem uitgeleide.

In Lamoesa aangekomen, plantte Ta Roemampoe de pit van de taripa djandji-vrucht, en de gele bamboe, die zich beide sterk vermenigvuldigden. Na verloop van tijd bracht hij er een gedeelte van naar Lage en Wingke mPoso, en ook aan het strand in het gansche gebied van den Vorst van Loewoe deelde hij er van uit. Daarop keerde hij weer naar Wawo mPetiroa, zijn oude dorp, terug.

136. De geschiedenis van Ta ngKolikoewa en Ta Larinda'oe.

Er waren eens twee mannen van gelijken leeftijd; de een was Lako, ook genaamd Ta ngKolikoewa, de ander Wo'o Mia, ook genaamd Ta Larinda'oe. Zij woonden te Wawo Mokoepa, dat tusschen Lage, Wingke mPoso

en Kadomboekoe lag, beheerden samen het land, en hadden de lieden van Winanga nTjajoe, Siwo, Kawaia en Nono Watoe tot slaven. Reeds als jongelingen hadden zij het goed met elkander kunnen vinden, en ook toen zij getrouwd waren en kinderen hadden gekregen, was de goede verstandhouding blijven bestaan.

Op den duur kwam er echter oneenigheid tusschen het tweetal, daar beiden over het grootste gedeelte hunner onderhoorigen wenschten te beschikken.

Nu gebeurde het, dat er een kind van Ta ngKolikoewa kwam te sterven. Toen er den nacht vóór het kisten bij het lijkje gewaakt werd, kwam een groot aantal menschen uit de vier onderhoorige dorpen bijeen. Er werd een karbouw geslacht, en na de lijkbezorging ging de menigte weer uiteen. Daarop stelde Ta ngKolikoewa als rouwbepaling vast, dat men zeven dagen lang geen maïs of rijst mocht eten, doch alleen sago.

Toen gingen de onderhoorigen van Ta ngKolikoewa aan het sagokloppen, onder leiding van iemand die door Ta ngKolikoewa was aangesteld om den arbeid te regelen en de sago aan ieder gezin afzonderlijk uit te deelen. Tegen den avond gingen allen weer naar Wawo Mokoepa terug, zoodat er op de plaats waar de sago geklopt werd, niemand achterbleef.

Dienzelfden dag gaf Ta Larinda'oe aan degenen, die onder hem werkten, bevel om den volgenden dag, tegen zonsondergang, naar de plek te gaan waar de sago geklopt werd. Aan de rivier gekomen, moest iedereen zand in zijn draagsarong knoopen, en zoodra alle sagokloppers na afloop van hun werk uit het gezicht verdwenen zouden zijn, moest men dat zand in de manden, bakken en vaten strooien, waarin de sago gewonnen werd.

De slaven van Ta Larinda'oe deden wat deze hun bevolen had; bijtijds vertrokken zij uit Wawo Mokoepa, baadden in de rivier dicht bij de plaats waar de sago gewasschen werd, en wachtten daar tot alle sagowasschers verdwenen waren. En toen de zon was ondergegaan, strooiden zij, zooals hun was opgedragen, zand in de verschillende werktuigen.

Toen de slaven van Ta ngKolikoewa den dag daarop weer aan 't werk gingen, bemerkten zij niet, dat er zand in de werktuigen lag. Bovenop kwam enkel sago te liggen en toen er 's morgens, ten tijde dat de zon zoo hoog stond, dat men, naar haar opkijkende, den stand had van iemand die het *mesomba* [1]) verricht (± 9 uur), sagopap gekookt werd, was daar nog niets aan te merken, daar men hiervoor slechts het bovenste gedeelte van het sagomeel had afgeschept. Des middags had men echter dieper in het meel moeten graven, en toen klaagde men er over, dat er zand in 't eten zat. Overal waar de onderhoorigen van Ta ngKolikoewa vanwege den rouw slechts sagopap

---

[1]) de aanroeping der goden verrichten bij tempelfeesten (Wbk.).

aten, gaf men zijn misnoegen te kennen over het zanderige voedsel. Ta ngKolikoewa zelf spuwde, denkend dat er alleen in een klein gedeelte van zijn eten maar zand zat, driemaal zijn mond leeg, doch bespeurde toen, dat hij geen hap kon nemen, of er zat zand in. Daarop gaf hij bevel om de sago op andere wijze te bereiden, ze in bamboekokers te stoven, in een blad boven het vuur te bakken, of ze met groente en kruiden te koken. Maar niets hielp: men bleef het zand proeven.

Nu werd Ta ngKolikoewa verstoord en gaf de schuld aan de sagokloppers en hun opzichter. Als deze laatste niet beter toezicht hield, zou iedereen nog van honger omkomen ! Maar de opzichter antwoordde, dat hij niet alleen bevelen gaf en nauwlettend toezag, maar dat hij ook zelf met handen en voeten medewerkte.

Dit stemde Ta ngKolikoewa tot nadenken: het was nog nooit voorgekomen, dat zijn onderhoorigen z'n bevelen niet behoorlijk ten uitvoer hadden gebracht. En eindelijk sprak hij als zijn vermoeden uit, dat Ta Larinda'oe hem en de zijnen dit misschien had aangedaan !

Verscheiden menschen, oude en jonge, antwoordden dat Ta ngKolikoewa wel gelijk kon hebben met deze verdenking, en daarom spraken zij af, dat de opzichter met eenige sagowasschers op de loer zou gaan liggen bij de plaats waar de sago geklopt werd. En toen den volgenden dag het werk was afgeloopen en de opzichter zich met enkele anderen verdekt had opgesteld, zagen zij de slaven van Ta Larinda'oe aankomen, allen met zand in hun sarong, dat zij in de manden, bakken en vaten strooiden.

Nog waren Ta Larinda'oe's onhebbelijkheden hiermee niet ten einde. Hij liet zijn onderhoorigen stevige stokken uit het bosch halen en er een scherpe punt aan maken. Daarop gelastte hij wel een honderdtal menschen des nachts naar het doodenhutje te trekken, waar het lijkje van Ta ngKolikoewa's kind op een stelling was bijgezet, en daar de puntige stokken met kracht naar het huisje te gooien. Men deed wat hij gezegd had, en kwam daarna Ta Larinda'oe vertellen, dat de wanden van het doodenhutje geheel doorboord waren, en de doodkist aan stukken was geworpen. Vergenoegd hoorde Ta Larinda'oe dit alles aan, en zeide dat men nu maar moest afwachten, of Ta ngKolikoewa zou begrijpen van welken kant hem dit overkwam.

Toen Ta ngKolikoewa den volgenden morgen ontdekt had, hoe het doodenhutje waar zijn kind in stond, gehavend was, liet hij zijn slaven en zijn kinderen bij zich roepen. Onder tranen vroeg hij hun, wie het toch zijn kon die hem zooveel leed berokkende. Daarop sprak een van zijn meest vertrouwde slaven uit, dat men dacht dat het wel weer dezelfde personen geweest zouden zijn, die ook de sago bedorven hadden, en dat hij, hun heer, zeker zelf wel voelde, dat zijn verstandhouding tot Ta Larinda'oe niet in orde was.

Allen zwegen stil, niemand durfde meer iets te zeggen, zelfs de vloer, waarop men zat, kraakte niet meer. En na eenigen tijd zeide Ta ngKolikoewa: „Laat er gebeuren, wat gebeure, wij hebben het over te geven aan Hem, die onze vingers en teenen vaneen heeft gescheiden, die onzen mond en onze oogen van openingen heeft voorzien, die gaten in onzen neus en onze ooren heeft gemaakt en ons hoofd heeft geboetseerd. Laten wij alleen niet overmoedig tegen onze vijanden optreden, maar ons bedwingen, dan zullen ook zij zich bedwingen om aanmatigend jegens ons te handelen."

Langen tijd bleef Ta ngKolikoewa nog met de vergaderden spreken. Zooiets als hij thans had ondervonden, was hem nog nooit overkomen, zeide hij. Daarop gaf hij zijn vrees te kennen, dat er nog meer oneenigheid zou ontstaan en dat er, wanneer hij langer in Wawo Mokoepa bleef wonen, nog grooter onheil over hem en anderen zou komen. Vandaar dat hij het voornemen had opgevat om van zijn land en kinderen, zijn broeders en zusters, en van al degenen, die hem toebehoorden, te scheiden en zich naar elders te begeven, om verre bloedverwanten op te zoeken, die wellicht in vriendschap met hem zouden willen leven. Zijn vrouw en kinderen wilde hij niet meenemen, opdat niet anderen hem het recht op zijn bezittingen, die hij achterliet, zouden ontnemen. Maar aan zijn slaven liet hij de keus over om met hem mee te gaan of te blijven waar zij waren.

Velen schreiden toen zij hem aldus hoorden spreken, en onder tranen betuigde zijn vrouw hem, dat zij hem niet kon volgen, maar thuis zou blijven, zooals hij gezegd had, om voor het land en de achtergelatenen te zorgen.

Toen de rouwtijd voorbij was, kwamen de familieleden en slaven van Ta ngKolikoewa opnieuw in zijn huis bijeen, en gaf hij hun te kennen, dat hij bleef bij zijn besluit, en over drie dagen wilde vertrekken, hoewel hij nog niet wist waarheen. Wie met hem mee wilde, moest het dan maar zeggen. En zoo vertrok hij dan ook na drie dagen, vergezeld door wel meer dan honderd volgelingen. Den eersten keer overnachtte het gezelschap te Djalimo'o, den volgenden nacht te Batoe Nontjoe, en vandaar begaf men zich naar Konta, waar zich een alleenstaand huis bevond aan den voet van den heuvel, waarop Moengkoe Dena lag. Daar woonden eenige Moengkoe Denaërs, waaronder een niet meer jonge, ongetrouwde vrouw, een familielid van Ta ngKolikoewa, die hij nog al eens placht op te zoeken. Zij was juist op het erf van haar huis bezig de varkens te voederen, toen zij Ta ngKolikoewa aan zag komen, en dadelijk herkende zij hem. Zij sprak hem toe en vroeg:

Lako, waar kom jij vandaan,
Met het erfzwaard op je schouder ?
Waarvandaan komt Lako hier,
Op zijn schouder 't zwaard van bamboe ?

En Ta ngKolikoewa antwoordde haar:

Uit Mokoepa ben 'k gekomen,
Om mijn zwaard te gaan verkoopen.
'k Ben geheel vanuit Mokoepa
Met mijn zwaard naar hier gekomen. [1])

Hierop werd Ta ngKolikoewa het huis binnengeleid, terwijl een gedeelte van zijn volgelingen hutten opsloeg om in te overnachten. Nadat den gasten sirih-pinang was aangeboden, ontspon zich een lang gesprek, waarin de vrouw naar het doel van Ta ngKolikoewa's reis informeerde en hem vroeg, waarom hij zijn vrouw en kinderen niet had meegebracht. Na eenigen tijd werd een maaltijd opgediend, en ook na het eten volgden er weer lange gesprekken. Ta ngKolikoewa zeide, dat hij voornemens was den volgenden dag door te gaan naar Lamoesa. Maar zijn nicht wist hem over te halen om nog een dag langer te blijven, en toen ook die dag verstreken was en Ta ngKolikoewa afscheid wilde nemen, vroeg zij hem opnieuw om nog een nacht te blijven; zij zou wel voor 't eten zorgen! Wederom stemde Ta ngKolikoewa toe, maar des avonds laat, toen iedereen sliep, klopte zijn hart van onrust en zeide hij bij zichzelf: „Misschien heeft die nicht wel zin in mij!" Hij ging naar haar slaapplaats toe, stak een harsfakkel aan en wekte haar. De vrouw ging opzitten, deed haar hoofddoek om, greep haar sirihtasch, en bood Ta ngKolikoewa te pruimen aan. Nadat zij samen gepruimd hadden, vroeg zij hem, waar hij om kwam, en dat nog wel bij fakkellicht! Ta ngKolikoewa lachte en zeide, dat hij nu twee nachten onder haar dak had doorgebracht, zonder haar te begeeren: anders was hij wel zonder licht gekomen! Maar thans deelde hij haar mede, dat hij, als zij het samen eens konden worden, haar gaarne wilde trouwen.

Langen tijd zweeg de vrouw stil, en daarop zeide zij eerst te willen weten, hoe het nu met zijn huwelijk in Mokoepa gesteld was, want zij wilde niets verkeerds doen en hem niet in opspraak brengen. Was hij van zijn vrouw gescheiden? Toen vertelde Ta ngKolikoewa haar, wat Ta Larinda'oe hem had aangedaan en waarom hij Wawo Mokoepa verlaten had. Zijn vrouw had daar echter met haar kinderen willen achterblijven.

Na dit alles vernomen te hebben, stemde de vrouw in het aanzoek toe. Zij trouwden met elkander, zonder eerst het oudere geslacht daarover te raadplegen, daar zij beiden al eenigszins op leeftijd waren. Hun huwelijk was zeer gelukkig en zij bezaten samen heel wat slaven.

---

[1]) zwaard van bamboe: *kobiti*; de beteekenis hiervan is, dat deze man zijn dorp geheel en al verlaten heeft; hij heeft het oeroude bezit van zijn voorouders (het bamboezwaard) meegebracht, wat zeggen wil, dat hij voorgoed afscheid heeft genomen van zijn dorp.

Er waren eenige jaren verloopen, Ta ngKolikoewa had kinderen gekregen bij deze vrouw, toen hij eens tot zijn onderhoorigen zeide: „Mij dunkt, wij moesten ons vroegere plan om naar Lamoesa te trekken, nu maar ten uitvoer brengen." Zijn ondergeschikten stemden hierin toe en daarop gaf hij aan de familieleden van hem en zijn vrouw kennis van zijn voorgenomen vertrek. Zijn vrouw zelf wilde haar woonplaats echter niet verlaten, hoe lief zij haar man ook had. Daar kon Ta ngKolikoewa niets tegen zeggen, maar ook wilde hij niet, dat hun huwelijk ontbonden zou worden, waardoor de band met zijn kinderen zou breken. Zijn vrouw verzocht hem dit aan al hun familieleden mede te deelen, en dezen gaven ten antwoord, dat Ta ngKolikoewa hierin zelf te beslissen had, als man van aanzien en iemand die het gewoonterecht kende.

Na afloop van een gemeenschappelijken maaltijd, waar alle verwanten en onderhoorigen van Ta ngKolikoewa aanwezig waren, nam deze het woord: hij liet zijn vrouw achter, zeide hij, maar zij bleef zijn echtgenoote, al zou hij ook tien jaar wegblijven. Ook al trouwde hij nog vijfmaal, zij zou de eerste onder al zijn vrouwen blijven.

Zoo ging Ta ngKolikoewa met zijn gevolg op weg, trok door Onda'e, verbleef een tijdlang te Enggo nTopi in Palande, en reisde vandaar verder naar Lamoesa. Zijn omgang met de menschen aldaar (zij waren nog familie van hem) was zeer vriendschappelijk, en na eenigen tijd vroeg en verkreeg hij verlof van de Hoofden om met een Lamoesasche vrouw te trouwen. Ook dit huwelijk was zeer goed, en de kinderen die er uit voortsproten (een hunner was Kolobada en een ander Ta ngKonte'e), werden *karadja* [1]) van Lamoesa.

Doch na eenige jaren verliet Ta ngKolikoewa ook deze vrouw en kinderen, zonder zijn huwelijk evenwel te laten ontbinden, en daarop vestigde hij zich met zijn metgezellen te Poe'oe mBoto. Daar huwde hij een Poe'oe mBotosche, kreeg weer kinderen, maar verhuisde na verloop van tijd naar Bantjea, zijn vrouw en kinderen achterlatende. Zijn zwerfzieke natuur liet hem geen rust, verklaarde hij.

In Bantjea wonend, verkreeg hij na eenigen tijd verlof van de Hoofden, om een Bantjea-sch meisje te huwen. Hij kreeg nu twee kinderen, een zoon en een dochter, die beiden zeer veel van reizen hielden: nu eens waren zij aan het strand, dan weer in Besoa, Napoe of Tawaelia, waar de vrouw van Ta ngKolikoewa familie had wonen. Hun afstammelingen in Bantjea waren Oema i Sope en Oema i ngGolo. Zoo komt het dat de inwoners van Bantjea gemengd bloed hebben, daar zij verwant zijn aan menschen uit Bada, Besoa,

---

[1]) Boegineesche titel, door den Vorst v. Loewoe gegeven aan sommige Toradjasche Hoofden, die als zijne vertegenwoordigers golden (Wbk.).

Napoe, Tawaelia en Lage. De dochter van Ta ngKolikoewa heette Rantjaloda; zij huwde met Ta Laboe da Wo'oe, en hun dochter was Dae Polinga, de moeder van Ga'a mPoele; Sino, die nog te Koro Bono woont, is een kind van Ga'a mPoele.

Ta ngKolikoewa gaf zijn afstammelingen de opdracht elkaar veel over en weer op te zoeken, zoodat zij, Lageërs, Moengkoe Denaërs, Lamoesaërs, Poe'oe mBotoërs en Bantjeaërs, elkaar zouden blijven kennen en elkaar genegen zouden blijven. Vóór zijn dood wilde hij ook nog de grenzen van zijn grondgebied bepalen, opdat vast zou staan welk deel Rantjaloda zou toebehooren. Daartoe begaf hij zich van Bantjea naar de rivier de Saroso, die hij stroomafwaarts volgde tot de samenvloeiing met de Kodina; deze roeide hij af, naar het Meer, en vervolgens voer hij langs den oever van het Meer tot aan Josi. Vandaar liep hij de landtong Tando mPealo over, stak de Wimbi-rivier over en kwam te Konta. Moengkoe Dena liet hij rechts liggen, doch nu trok hij naar den heuvel Oembóngi; vandaar liep hij langs het water tot aan de Gege; de bedding van dit riviertje volgde hij tot aan de Tea, en via de Tea kwam hij aan de Poso-rivier, die hij in een prauw afvoer. Van den mond der Poso voer hij overzee naar Tambarana. Daarna volgde hij de Saroso-rivier weer tot aan haar oorsprong. In het bergland gekomen, stak hij veel heuvels en rivieren over, totdat hij in Bada, Besoa, Napoe en Tawaelia kwam. Eindelijk kwam hij weer bij Tambarana uit.

Na overal de grenzen van zijn verschillende gebieden te hebben bepaald, om ze zijn nakomelingschap te kunnen aanwijzen, voelde Ta ngKolikoewa dat hij oud was geworden, te oud ook om nogmaals te trouwen. Toen hij weer in Bantjea terug was, maakte hij eenige beschikkingen, waarbij hij Rantjaloda en haar familie de zeggingschap toekende over de *booe*'s [1]), palingen, baarzen, *boengoe*'s [2]) en herten. De bewoners van Konta kregen het eigendomsrecht over de alikruiken. Wel mochten de Kontaërs, evenals ook de bewoners van Wawo Mokoepa, booe hengelen en paling in fuiken vangen, doch daar moesten zij eerst vergunning voor vragen, die hun nimmer geweigerd mocht worden. De vischvangst op de Dongi-plas moest somtijds gesloten worden, uit rouw over iemands dood. En de kokospalmen, die hij te Josi had geplant, beteekenden dat daar de grens van het gebied lag.

137. Over de krankzinnigheid en moordaanslagen van Topara, en hoe hij ter dood werd gebracht.

Topara was een man, die in het dorp Jawoeangi woonde, en wiens

---

[1]) *booe*, de slangenkopvisch, de meest gewone zoetwatervisch op Midden-Selebes (Wbk.).

[2]) *boengoe*, een zoetwatervisch die in het Meer voorkomt (Wbk.).

tweede naam Ta Jabi luidde. Zijn dochter heette Rante Djaa, en zijn vrouw Bamaomoe. Deze Topara nu werd overvallen door een ziekte, die hem aan het malen bracht. Sommigen zeiden dat hij krankzinnig, anderen echter dat hij behekst was.

Het begon zoo met Topara's krankzinnigheid: hij was met Papa i Iti en nog eenige anderen op rotan uitgegaan. In het bosch te Roemoeroe hadden zij hutten opgeslagen, waarin zij overnachtten, om den volgenden dag met het zoeken van rotan te beginnen. Papa i Iti en Topara gingen er samen op uit, en op een plek gekomen, waar rotan groeide, begon Papa i Iti ijverig te snijden. Topara begaf zich wat verderop, en hij had ongeveer één bos bij elkaar, toen hij opeens door een hevigen angst werd overvallen: het was hem alsof hij een geest zag. Hij gooide zijn rotan neer en liep naar Papa i Iti, die hem vroeg: „Heb je al veel rotan?" „Nog maar één bos." „Heb je niet veel gevonden?" „O, heel veel." „Waarom ben je er dan vandaan gegaan?" „Ik werd ineens zoo angstig." „Waarvoor?" „Nergens voor."

Nu ging Topara op een andere plek rotan snijden; hij had nauwelijks twee bossen bij elkaar, of opnieuw kwam de angst over hem, en was het hem, of er iemand op hem afkwam. Weer wierp hij zijn rotan neer en vluchtte naar Papa i Iti. „Op die manier krijg je geen rotan," zeide deze, „als je telkens zoo maar opeens bij me komt."

Maar Topara durfde niet meer weg te gaan van Papa i Iti, die zijn rotan aan bundels bond. En toen er door den wind een palmblad langs een boom gleed en daarbij een schurend geluid maakte, riep Topara hevig beangst: „Wat is dat, Papa i Iti?" Verstoord dat hij zoo van zijn werk werd afgehouden, antwoordde deze: „Dat is een slang!" Nu begon Topara over zijn gansche lichaam te beven van schrik en bleef met wijdgeopende oogen voor zich uit zitten staren, net zoolang tot hij weer met de anderen naar de hut terugging.

Toen er eten gekookt was, wilde Topara, die langzamerhand krankzinnig begon te worden, de rijst niet aanraken, doch hield zich maar stil, tot het tijd was om te gaan slapen. Terwijl de anderen echter sliepen, begon Topara de *soeka*-bast [1]), van welker vezels men touw moest draaien, uiteen te scheuren en er touw van te winden, maar bracht er niet veel van terecht. Toen hij daar genoeg van kreeg, nam hij zijn mes en sneed de nieuwe foeja sarong, die zijn vrouw voor hem gemaakt had, aan smalle reepen. Deze hing hij om zijn hals en schouders, en bond ze kruiselings over zijn borst. Vervolgens wond hij het touw dat hij gedraaid had, om zijn lichaam en handen, en toen zijn metgezellen wakker werden, zagen zij hem onbewegelijk zitten

---

[1]) *soeka*, de boom Gnetum gnemon, waarvan bladeren en vruchten eetbaar zijn, terwijl van den bast touw gedraaid wordt (Wbk.).

met zijn hals, schouders, buik en handen vol touw, dat op verscheiden plaatsen stijf zat vastgebonden. Spreken deed hij heelemaal niet. Zijn makkers begonnen hem uit te lachen en te plagen, en zeiden, dat hij zeker naar huis verlangde en daarom niet at. Maar toen hij zelfs niet eens glimlachte, begrepen zij, dat hij ziek was, en Papa i Iti maakte al plan om hem naar huis te brengen, doch wilde het eerst nog één nacht aanzien. En toen Topara dien nacht niet beter werd (om beurten waakten zijn vrienden bij hem), bracht men hem naar huis.

Daar onderging hij verschillende behandelingen: men beblies hem met fijngekauwde tooverkruiden, men wreef zijn lichaam, om er zoodoende uit te halen wat er in getooverd was, en een priesteres verrichtte verschillende ceremoniën voor hem. Soms kreeg hij eenige verlichting, maar dan kwamen de vlagen weer met kracht opzetten, zoo zelfs, dat zijn vrouw bang voor hem werd en zeide: „Ik wil dien Topara niet meer tot man hebben, hij is krankzinnig!"

Toen Topara deze woorden hoorde, liep hij het bosch in en kwam pas na twee nachten weer thuis, met bladreepen en andere dingen uit het woud om zijn lichaam. De menschen liepen hard van hem weg, maar Ta Ladjaimo, zijn buurman, schreeuwde: „Hij is niet gek; hij stelt zich maar aan, om de vrouwen dicht om zich heen te hebben!"

Nu werd het *montjojo* [1]) voor Topara verricht, voorloopig in huis: men kookte in een klein potje een ei en een paar handenvol rijst, en toen dit gaar was, maakte men een gaatje in het ei, waarna dit gepeld en in stukjes verdeeld werd. Daarop scheurde men een pisangblad in zeven deelen, vingers gelijk, nam de stukjes ei en de rijst met duim en wijsvinger op, wikkelde dat in de reepen van het pisangblad en stopte dit alles tusschen de dekblaren van het dak waarbij men een der huisgoden om genezing voor Topara aanriep, daarbij belovende het montjojo zoo spoedig mogelijk in den dorpstempel te doen plaats hebben. Op een offertafeltje legde men een *tolokende* [2]), en hing het later aan den stam van een waringin.

Dit alles gebeurde juist in den tijd, dat er een groot huis werd opgericht, waar Ta Ladjaimo reeds in woonde, hoewel alle wanden er nog niet in waren aangebracht; Topara woonde met zijn familie nog in het huis daarnaast. Toen nu Topara weer een aanval kreeg, liep er iemand uit het huis van den krankzinnige naar Ta Ladjaimo toe en zeide: „Uw neef Topara heeft

---

[1]) *montjojo*, iets ergens tusschen steken, vooral tusschen de op elkaar liggende dekbladeren v. h. dak; benaming van een tempelfeest, omdat de benoodigdheden na afloop tusschen de dakbladeren werden gestoken (Wbk.).

[2]) figuurtje v. hout dat een man, of van suikerpalmbastvezels dat eene vrouw voorstelt, en in de plaats v. e. zieke wordt gegeven aan de ziekmakende geesten, het mannelijke figuurtje voor eene vrouw, het vrouwelijke voor een man (Wbk.).

weer een vlaag van krankzinnigheid; er zijn veel menschen om hem heen, en ik ben zoo bang, dat hij ze met een mes te lijf gaat." Maar Ta Ladjaimo antwoordde: „Och, hij stelt zich maar aan en maakt de menschen maar bang, doch durft er toch niet op in te hakken. Hij doet het alleen maar om de vrouwen om zich heen te hebben, die vrouwengek, maar met een mes steken durft hij niet!"

Topara hoorde, dat zijn oom hem een lafaard noemde en dit prikkelde hem. Hij vroeg nu het zwaard van Papa i Mengee te leen, doch deze weigerde het hem te geven. Maar 's nachts, toen allen sliepen, stond Topara, die den slaap niet vatten kon en er steeds maar aan moest denken, dat zijn oom hem voor laf had uitgemaakt, op, greep het zwaard en hieuw op zijn vrouw in, die hoogst zwanger was. Hij raakte haar buik, en doodde haar en het kind, dat zij wachtte. Onmiddellijk daarna begon hij op een van zijn kinderen in te hakken: het zwaard kwam in den mond terecht en ging heelemaal door tot aan den nek. Daarop trof hij zijn moeder en nog een kind, die vele wonden kregen, maar niet doodelijk. Een ander, Mengee, raakte hij in de heup, in de borst en in de hand, maar ook deze stierf niet. Vervolgens trof hij Towane in de bovendij; diens oudere broeder kreeg drie houwen in zijn ruggegraat, waaraan hij na eenigen tijd stierf.

Na dit alles sprong Topara plotseling naar beneden en nam een jachtspeer mee, die hij door het venster van Ta Ladja's [1]) woning slingerde; gelukkig werd er niemand getroffen, en kwam de speer in een wand terecht.

Intusschen was het geheele dorp op de been gekomen, maar Topara had zich reeds uit de voeten gemaakt, en was eerst naar Wawo mPantende en vandaar naar Rato Oeë nDora geijld, waar hij dagenlang in de vlakte rondzwierf. En terwijl men in het dorp druk in de weer was met het verzorgen der dooden en gewonden (Mengee merkte eerst niet eens, dat hij gewond was, en was bijna aan bloedverlies gestorven), werd er op de trommen in den dorpstempel alarm geslagen en kwamen vele menschen uit de omliggende dorpen te hulp gesneld. Men beraadslaagde er over, wat men met Topara doen moest. Eerst sprak men af te wachten tot hij weer uit zichzelf te voorschijn zou komen, maar toen hij na eenigen tijd nog niet verschenen was, besloot men hem gewapend te gaan zoeken. Omdat hij, Topara, zwaard en lans tegen zijn dorpsgenooten had gebruikt, zou men hem ook met zwaard en lans ter dood brengen. Aan alle omliggende dorpen werd de boodschap gezonden, dat men, als men Topara vond, dadelijk op de trom moest roffelen, opdat allen gezamenlijk zouden uittrekken om hem te omsingelen.

Toen een der dorpsgenooten van Topara, Ta Medoro, eens met een

---

[1]) verkorting van Ta Ladjaimo.

metgezel uit was gegaan om *apio* [1]) te halen, daar Mengee en de andere gewonden die zoo gaarne aten, kwamen zij in een verafgelegen tuin en troffen daar groote voetsporen aan. Vermoedende dat deze van Topara afkomstig waren, daar hij een groote man was, volgden zij de voetstappen en kwamen zoo op de vlakte van de rivier de Dora. Daar zagen zij, dat er iemand gekookt had, en in een kookpot vonden zij eierschalen; Topara stal nl. overdag of 's nachts kippen en eieren in den omtrek, en daar voedde hij zich mee. Zij slopen verder en even later vonden zij Topara, die diep in slaap lag. Dadelijk keerden zij nu naar hun dorp Jawoeangi terug en roerden daar de trom. Op dit sein wapenden de menschen uit alle omliggende dorpen zich met zwaard en lans en kwamen, onder het uitroepen van krijgskreten, bij Antjami bijeen. Vlug trok men naar Topara's schuilplaats op, om hem zoo mogelijk nog te omsingelen, terwijl hij te slapen lag.

Bij de grot gekomen, waar de krankzinnige zich schuilhield, riep men hem toe naar buiten te komen, als hij zijn leven wilde redden. Maar Topara antwoordde, dat hij hun list wel doorzag, en wist dat zij hem dooden zouden. Toen hij dus weigerde om te voorschijn te komen, besloot men hem in de grot zelf te bestoken. Ta Matongka legde zijn geweer aan, maar dat ging niet af; Papa i Roepoenja trof Topara in de knie, maar de getroffene maakte zijn lijfgordel los en wikkelde dien om de wond. Daarop wierp Ta Ladjaimo, degene die indertijd door zijn uitval een nieuwe vlaag van krankzinnigheid bij Topara had opgewekt, zijn lans, doch deze stuitte af op een steen; Topara greep het wapen en gooide het naar Ta Ladjaimo terug; deze zette het op een loopen en zoo kwam aan den dag hoe laf hij eigenlijk was, hij, die Topara voor laf had uitgescholden!

Men zag wel, dat Topara zich geducht verweren zou, en toen ook geen enkele speer doel trof, maar alle op het gesteente afstuitten, haalden eenigen van het gezelschap stokken van bamboe en sneden daar scherpe punten aan. Daarop richtte men, onder het gesteente, twee dier spitsen op Topara's lichaam, doch deze hieuw de punten er af, eer ze hem raakten. Maar toen men ze een tweeden keer op hem richtte, kon hij maar één bamboe-punt afhakken en drong de andere door tot in zijn lichaam, zoodat hij zich niet meer bewegen kon. Nu liep Ta Do'o op hem toe en gaf hem zoo'n houw in de dij, dat zijn zwaard er krom van werd. Vervolgens maakten Ta Wontjoe en eenige anderen hem met hun zwaarden af.

Daarop begon men met elkander te overleggen, of men Topara begraven zou of niet, en daar de meerderheid van meening was, dat men het lijk maar aan de marters en wormen moest overlaten, verlieten zij den doode. Doch

---

[1]) de suikerrietsoort waarvan de nog niet ontloken bloemen als groente worden gegeten; wordt aangeplant (Wbk.).

kort daarna kwam het Hoofd van Jawoeangi, Boeja Kire, ook Ta Endeka genaamd, te Antjami en vroeg daar, hem naar het lichaam van Topara te brengen. Niet dan na herhaalde aanmaning gaf men aan dit verzoek gevolg, en toen Ta Endeka bij het lijk gebracht was, nam hij een stuk hout en schoof dat onder den nek van Topara. Hij sprak den doode, wiens oogen nog knipperden, toe: „Als je door geldschulden in het ongeluk was gestort, of onschuldig was aangevallen, zou ik je met mijn karbouwen hebben vrijgekocht. Maar nu heb je jezelf in een bodemloos gat geworpen, door je vrouw, kinderen en bloedverwanten te dooden." Na deze woorden trok hij zijn zwaard, sloeg den hals van Topara, die op het stuk hout lag, door, nam het hoofd bij een oor op en legde het op de borst. Vervolgens keerde hij het lichaam naar het Westen, maar gaf geen bevel om het te begraven.

Te Jawoeangi gekomen, gelastte hij dat men onmiddellijk naar het Hoofd van Kajoekoe, en naar de broer en zuster van Topara moest gaan, om hun te zeggen, dat Topara gestorven was. Het Hoofd schrok niet weinig, toen hij deze tijding vernam, en groot was zijn verstoordheid, toen hij hoorde dat men Topara niet had willen begraven, zelfs Ta Endeka niet. Hij stuurde menschen naar het lijk van Topara, die het in een stuk katoen moesten wikkelen en begraven. Aan elk der gewonden gaf hij bij wijze van verzoeningsgeschenk een lap geweven goed, en aan elken doode hetzelfde als lijkkleed. Tenslotte schonk hij het Hoofd van Jawoeangi een *ajapa kekadjoe* [1]), om daarmede als het ware de doodstraf van Topara af te koopen.

138. Verhaal van het doen afdrijven van zonden, en van den Manoe Tadia [2]).

In den ouden tijd leefde er eens een echtpaar, waarvan de man kwam te sterven, terwijl de vrouw zwanger was. De weduwe bracht een zoon ter wereld, en toen deze groot was, ging hij met zijn moeder mee naar den akker. Dikwijls gebeurde het, dat zij daar een heelen tijd bleven, zonder dat er iemand langs hun tuinhuisje kwam. En zoo kwam het, dat er op den langen duur onbehoorlijke gedachten bij hen opkwamen en moeder en zoon verkeerde dingen met elkaar deden.

Spoedig raakte dit echter bekend en het gerucht hierover deed de rondte in het dorp, en verspreidde zich van dorp tot dorp en van stam tot stam. Toen besloten de stamgenooten om deze man en vrouw te dooden: „Men moet hen naar de rivier aan den zoom van gindsche vlakte brengen, als buffels aan een paal binden en daarna fijnhakken." Nauwelijks stond dit besluit vast, of de palen werden gehakt en het „echtpaar" gegrepen. Men

---

[1]) een stuk lijnwaad in z'n geheel (Wbk.).
[2]) legendarische haan (Wbk.).

bond hun handen op den rug en zoo ging men naar de palen aan den oever der rivier.

Een menigte menschen omringde het tweetal; sommigen staken hen in de oogen, anderen schopten en sloegen hen, alles uit toorn over dit „echtpaar", dat moeder en zoon was. Toen men hen aan de palen had vastgebonden, zeide de aanvoerder, dat men nu maar eerst moest gaan eten; de man en vrouw konden toch onmogelijk loskomen. Maar toen na het eten alle menschen zich met haast naar de palen begaven om spoedig met het fijnhakken te beginnen, zagen enkelen van hen, die het vlugst liepen, dat het bindsel op een hoop lag, en dat er geen menschen meer waren. Op de plek, waar de man had gestaan, zat een haan in elkaar gedoken, en aan den voet van den paal, waaraan men de vrouw had vastgebonden, zat een kip.

Groot was de verbazing van alle aanwezigen, en deze verwondering nam nog toe, toen men den haan al kraaiende hoorde zeggen, dat men bij het rijstplanten op moest zien naar den hemel, waar hij zichtbaar zou zijn als teeken: stond dit in het Oosten, dan zou de rijst zeker goed gelukken; stond het daarentegen in het Westen, dan moest men geen rijst planten. Thans moest men hen beiden slachten en fijnhakken en daarna in een prauw laten wegdrijven, want wanneer dat gebeurd was, zou de schuld gedelgd zijn.

Men deed wat de haan gezegd had, maakte een prauw, hakte de dieren fijn en liet hen wegdrijven. Dit nu is één wijze om de zonde af te doen drijven. Na verloop van tijd nam men in plaats van een hoen een buffel, ten einde daarmee de zonde weg te doen drijven; den kop alleen liet men door den stroom afvoeren, maar het lichaam aten de menschen op. Er mocht echter niets mee naar huis genomen worden, doch men moest in het bosch een hut oprichten en daar al het vleesch opeten. Deed men dit niet, dan zou de schuld niet gedelgd zijn, maar overgaan van mensch op mensch.

Van oude tijden her heeft men deze gewoonte volgehouden, tot op dezen tijd toe, maar thans begint men er mee op te houden.

139. De geschiedenis van Balambeoe.

Er leefden eens in de landstreek van Tinoë twee aanzienlijke gezinnen, die familie van elkaar waren. In het eene gezin was een dochter, in het andere een zoon, Balambeoe („naaktlooper"). Toen het meisje huwbaar geworden was en Balambeoe een jonge man, wilde de laatste nog steeds geen kleeren dragen, doch bleef maar naakt. De ouders van den jongeling gingen aan de ouders van het meisje, dat even oud was als Balambeoe, sirih-pinang brengen om haar voor hun zoon ten huwelijk te vragen, doch kregen ten antwoord: „Zegt aan de gezinshoofden, dat wij de sirih-pinang wel aannemen, maar

eerst aan het meisje zullen vragen, wat zij van het aanzoek denkt en daarna haar antwoord mededeelen."

Het jonge meisje had maar één ding te zeggen: zij wilde Balambeoe niet tot man hebben, zoo'n naaktlooper! Met geen mogelijkheid konden haar ouders er haar toe overhalen — zij bleef weigeren. Toen Balambeoe's vader en moeder dit vernamen, lieten zij hun zoon halen, om met hem te spreken. Hij ging naast hen zitten en bedekte zijn liesstreek met zijn draagsarong, want kleeren had hij niet aan. Nu vertelden zijn ouders hem, dat hoewel zij zijn huwelijksaanzoek vol bereidheid aan de andere familie hadden overgebracht, daar dezen verwanten van hen waren en de band der bloedverwantschap door dit huwelijk nog weer dichter zou worden aangehaald, de sirihpinang door de oudere familieleden van het meisje niet gepruimd was, daar zij gezegd had Balambeoe niet tot man te willen hebben, omdat hij nooit kleeren droeg. „Trek daarom kleeren aan, mijn zoon, opdat er weer sirihpinang gezonden kan worden."

Balambeoe was boos en beschaamd, zweeg stil en wilde niets zeggen. Hij stond op en ging naar den tuin zijner ouders. Daar nam hij allerlei gewassen weg, die overgeplant konden worden: pisang, suikerriet, aardvruchten en allerhande kruiden. Thuisgekomen, maakte hij zich reisvaardig, nam zijn draagmand op den rug en zijn jachtspeer op den schouder, riep zijn honden en vertrok. Een heelen dag en nacht liep hij door langs de rivier, totdat hij aan haar oorsprong kwam. Daar, ver van het dorp, op een plek waar de menschen hem volgens zijn berekening niet meer zien konden, richtte hij een hut op.

Zoo leefde hij eenige jaren ver van de samenleving, terwijl hij zich voortdurend beschaamd gevoelde, omdat het meisje afkeerig van hem was wegens zijn naaktloopen. Vanuit zijn hut ging hij in den omtrek jagen op herten en varkens; ook ontgon hij een stuk boschgrond en plantte er de gewassen, die hij uit den tuin zijner ouders had meegenomen. Dit alles groeide zeer voorspoedig en het rookrak in zijn hut lag volgestapeld met gerookt vleesch. Hij had het daar heel goed in zijn eentje, nu hij naakt, als een boschmensch, leven kon, zonder dat iemand hem uitlachte.

De ouders en dorpsgenooten van Balambeoe zochten langen tijd tevergeefs waar de jongeman kon zijn gebleven, totdat de menschen eindelijk uitmaakten, dat Balambeoe dood moest zijn. En tegen het derde jaar dat hij weg was, vierden zijn ouders het doodenfeest voor hem.

Een tijd daarna gingen eenige jagers denzelfden kant op als Balambeoe vroeger gegaan was; onderweg baadden zij in de rivier en liepen daarna langs het water stroomopwaarts, tot zij opeens voetsporen zagen. Een eind verder zagen zij nog meer sporen, zoowel van menschenvoeten als van hondenpooten en in de rivier ontwaarden zij stukken bamboe, waarin eten gekookt was

geweest; zij waren de rivier afgedreven en hadden zich tegen een in 't water liggenden boomstam opgehoopt. Nog meer verbaasd waren de jagers, toen zij gekweekte gewassen aantroffen, die er goed bij stonden. „Dat ziet er verdacht uit," zeiden zij tegen elkaar, „voor den drommel, als hier geen menschen zijn . . . !" Kort daarna kwamen zij aan de hut van Balambeoe, die zelf op de jacht was. De jagers hielden zich schuil aan den rand van het erf en gluurden spiedend in het rond. Het duurde niet lang, of daar kwam Balambeoe aan; hij liep gebukt onder de zwaarte van zijn draaglast, allemaal jachtbuit, die door zijn honden gevangen was. Op de plek waar hij gewoon was zijn wild toe te bereiden, gooide hij den last van zich af; de jagers die op de loer lagen, zagen dit alles, maar wilden Balambeoe niet ontmoeten en keerden naar hun dorp terug.

Thuisgekomen, berichtten zij dat zij Balambeoe gezien hadden. Schreiend riepen zijn vader en moeder uit: „Dus onze zoon leeft nog ? O Heer daarboven, wat een geluk !" En toen zij uitgeschreid waren, vroegen zij de jagers hun uitvoerig te vertellen wat zij gezien hadden. Ook besloten zij om deze tijding aan de ouders van het meisje te doen brengen; hun dochter kon zich misschien hebben bedacht en van gezindheid tegenover Balambeoe veranderd zijn. Opnieuw maakten zij toebereidselen om een huwelijksaanzoek bij de familie van het meisje te gaan doen. Het gansche dorp trok met hen mee en degenen die het verlovingsgeschenk gingen overbrengen, verhaalden in bizonderheden hoe en waar hun dorpsgenooten Balambeoe in zijn boschhut hadden zien thuiskomen; hoe rijk hij was aan jachtbuit en gekweekte gewassen en hoe zijn ouders van blijdschap geweend hadden, toen zij hoorden dat hun zoon nog leefde.

Nu werd het meisje door de oudere familieleden in hun midden gehaald en toen alles haar verteld was en zij den innigen wensch van Balambeoe's ouders vernomen had, veranderde zij van gevoelens en zeide: „Wat mij betreft, Moeder en Vader, ik geef het aan u allen over; ik heb u geen verordeningen te geven, maar u te gehoorzamen." Toen begrepen haar ouders, dat zij er thans anders over dacht dan vroeger en zeiden aan de boodschappers, dat het huwelijksaanzoek was aangenomen.

De ouders van Balambeoe waren blijde dit antwoord te vernemen en stelden de ouders van het meisje voor, dat er maar geen bruiloft of eenige huwelijksplechtigheid zou plaats hebben, nu Balambeoe zelf niet in hun dorp aanwezig was, doch dat één of twee menschen het meisje naar het bosch zouden gaan brengen, en dat er bovendien een slavin zou meegaan. Deze laatste zou de bruid vergezellen, opdat de bruidegom niet teveel zou schrikken.

Zoo werden de beide meisjes dan door twee mannen naar het bosch gebracht; ze namen niet veel mee: wat rijst en zout, en een slaapsarong, benevens voor Balambeoe een broek, een schaamgordel, een baadje en een

hoofddoek. Bij de plek gekomen, waar Balambeoe verblijfhield, zeiden de twee mannen, dat zij nu teruggingen; het meisje moest maar met haar slavin op het erf om Balambeoe's hut op hem wachten. Zij moesten elkaar onderwijl maar wat luizen en zich niet verbergen als Balambeoe er aankwam. Hij mocht niet schrikken, maar als de meisjes hem zagen, en hij haar, moest de slavin hem dadelijk een broek aan gaan reiken.

Zoo zaten de meesteres en haar slavin elkaar dan op het erf bij de hut te luizen, toen bij het dalen der zon een mannestem hoorbaar werd, die de honden riep. Wat was het tweetal ontsteld ! als klotsend water in een onrijpe kokosnoot, zoo bonsde het in haar hart, vooral bij het meisje, dat Balambeoe's vrouw zou worden.

Toen Balambeoe, met jachtbuit beladen, zijn erf opkwam, zag hij daar twee meisjes zitten, die elkaar ijverig luisden. Hij ontdeed zich van zijn last, hurkte neer en bleef met gevouwen beenen naast het gevangen wild zitten, zoo verlegen was hij, die in jaren geen menschen gezien had. „Sta vlug op," gebood het meisje haar slavin, „breng hem de broek." Deze deed het, maar Balambeoe schudde weigerend zijn hoofd. Daarop ging de slavin naar haar meesteres, die nu zeide: „Breng hem den schaamgordel !" Dit kleedingstuk nam Balambeoe aan, wikkelde het om zijn lijf, stond toen op en deed het noodige werk aan het wild, dat hij had meegebracht. Daarna verzocht hij de beide meisjes om voor hem te willen koken.

Toen het voedsel gaar was, riepen de meisjes Balambeoe, en gingen zij met hun drieën eten; zij praatten niet veel samen, doch elkeen was vol van gedachten ! Na den maaltijd, de zon ging reeds onder, zeide Balambeoe: „Er is niet genoeg plaats voor ons om te slapen; ik zal nog een verlengstuk aan de hut maken." Hij ging hard aan het werk, en kreeg het spoedig gereed, bij 't licht van een harsfakkel. Daarop vroeg hij: „Waarom zijt gij beiden hier eigenlijk gekomen ?" Nu antwoordde de slavin: „Ik ben maar gekomen om mijn meesteres bij u te brengen; zoo is mij gezegd door uw moeder en de oudsten van beide dorpen, die één van zin zijn om hun kinderen aan elkaar te schenken." „Dat is goed," antwoordde Balambeoe haar, „als de afkeerige gezindheid van destijds is omgeslagen, wat zal ik dan nog zeggen ? Ik ben alleen naar 't bosch getrokken omdat men tegenzin en minachting voor mij gevoelde, daar ik niet ben als anderen. Maar nu zijn we dus tot overeenstemming gekomen, en zijn thans bij elkaar. Ga jij op mijn oude slaapplaats liggen, daar is maar plaats voor één persoon; de legerstede, die ik zooeven gemaakt heb, is ruim genoeg voor twee. Maar laten we gauw gaan slapen: jullie zijn moe van het loopen hierheen, en ik van het dragen van het wild."

Daarop legde hij zich ter ruste op de tweepersoons legerstede. De beide meisjes bleven echter maar zitten, doch toen Balambeoe een poosje sliep,

gaf het meisje haar slavin bevel om bij hem te gaan slapen. De slavin gehoorzaamde haar onmiddellijk en begaf zich naar Balambeoe's slaapplaats. Na eenigen tijd werd hij wakker en het kwam niet in hem op, dat er een verwisseling kon hebben plaats gehad; hij dacht dat het zijn bruid was die daar naast hem lag, en nam haar tot vrouw. Eerst in den morgen zag hij, dat hij slechts met de slavin geslapen had. Er was niets meer aan te veranderen, en zoo leefde hij met haar als zijn vrouw, net zoolang totdat zij zwanger was.

Toen het zoover was, zeide de meesteres tot haar slavin: „Jij wacht nu een kind, thans zal ook ik met Balambeoe slapen." Zoo gebeurde het, en na eenigen tijd was ook de meesteres zwanger. Balambeoe had nu twee vrouwen; ze vormden met hun drieën als het ware anderhalf gezin. Na eenigen tijd bracht de slavin een dochter ter wereld, en een poos later de meesteres een zoon.

Toen beide kinderen volwassen waren, bespraken de ouders met elkander, wat er van hen worden moest. „Maakt jullie geen zorgen," zeide Balambeoe, „daar heb ik mijn gedachten al over: de een is immers een meisje en de ander een jongen." „Wij begrijpen wel eenigszins wat je zeggen wilt, Balambeoe," zeiden zijn vrouwen daarop. „Luistert dan," antwoordde haar echtgenoot, „ik weet dat we groote schuld tegenover den Heere Formeerder zullen hebben, als wij met onze kinderen deze ongebruikelijke gewoonte volgen; maar daar in het hok is een bont zwijn, dat door de honden gepakt is — laten wij dat slachten, en onze twee kinderen met elkaar doen trouwen."

Zoo liet men, hoewel het een groot misdrijf tegen de instellingen der voorouders was, de beide jonge menschen met elkander huwen. Men nam het bruin-bonte varken, hieuw het den kop af, hakte een kleine prauw en legde daar den varkenskop in. Daarop bond men vijf lapjes, die van hun kleeren waren afgescheurd, aan vijf takken, en sneed van hun vijven de nagels af. Dit alles legde men bij den varkenskop in het prauwtje.

Vervolgens ging het vijftal naar het water, waar zij de zonden zouden doen wegdrijven. Balambeoe hield een gevorkten *bomba*-stengel [1]) in zijn hand. Beurtelings wierp hij zevenmaal wat water naar het Westen, Oosten, Noorden en Zuiden, terwijl hij daarbij uitriep: „O, Heere daarboven, die de aarde hebt geformeerd, zie op ons, uw schuldige slaven, neder. Als gij op uw rug ligt, draai u dan om; als gij op uw buik ligt, bedek dan onze kruin met uw hand. O, Goden daar beneden, als gij op uw buik ligt, draait u dan om; als gij op uw rug ligt, draagt dan de voetzolen van ons, die veel gezondigd hebben." Daarna riep hij zijn beide vrouwen en beide kinderen, liet hen den bomba-stengel dien hij in de hand had, vasthouden en scheurde den

---

[1]) *bomba,* eene plant welker geheel gladde en rechte stengels spreekwoordelijk zijn (Wbk.).

stengel met de woorden: „Evenals deze gevorkte stengel vaneengescheurd is, zoo is ook de zonde van ons afgedaan." Dadelijk liet hij daarop het afgescheurde stuk stengel wegdrijven, benevens de prauw met den varkenskop, de nagels en de afgescheurde lapjes aan de vijf takken.

Zoodra de kleine prauw uit het gezicht verdwenen was, sprong het gansche vijftal in de rivier, plaste daar in 't rond, zoodat het water schuimde, en gooide elkaar met water, totdat hun lichamen vaal werden van de kou. Daarop zeide de vader, tevens de schoonvader: „Gaat nu allen aan land. Mijn schuld is grooter dan de uwe, want deze heele zaak is van mij uitgegaan. Pas als ge ziet, dat ik niet meer kan, moogt ge mij uit het water halen, doch eerst moeten mijn kaken van koude tegen elkander slaan."

Zoo bleef Balambeoe alleen in het water achter, net zoolang, totdat zijn vrouwen en kinderen ongerust begonnen te worden en hem op den oever trokken. Eerst toen hij een poos in de zon had gelegen, begon zijn bloed weer regelmatig te stroomen.

Na eenigen tijd kregen de met elkaar gehuwde zoon en dochter een kind, en Balambeoe's vrouwen, zoodoende dus grootmoeder geworden, kregen ook nog kinderen, zoodat de nakomelingschap van deze boschbewoners zeer groot werd. De jonge mannen en meisjes trouwden steeds met elkaar en als de bloedverwantschap te na was, verrichtten ook zij dezelfde ceremoniën als het vijftal indertijd gedaan had. Van geslacht op geslacht werd deze gewoonte volgehouden, tot op heden toe. Eerst nu wordt het anders.

140. De twist van een Grootmoeder met haar Kleinkind, een geschiedenis van menschen uit vroeger tijd.

Er was eens een grootmoeder, die heelemaal alleen in huis was, met haar kleinkind, wiens ouders naar hun akker waren gegaan. Het was in den tijd, waarin men bij het koken slechts bladeren van de rijstplant in den kookpot deed; eerst als die lang genoeg gekookt hadden, lichtte men het deksel van den pot, en dan waren de bladeren in gekookte rijst veranderd.

„Ventje," zeide de grootmoeder tot haar kleinzoon, „ik ga naar het water; licht vooral het deksel van den kookpot niet op!" „Goed," was het antwoord.

Het is een bekend iets, dat kinderen stout zijn, en toen de grootmoeder dan ook weg was, herinnerde de jongen zich haar vermaning, en zeide bij zichzelf: „Grootmoeder heeft gezegd, dat ik den kookpot niet open mag doen, maar ik wil er toch eens in kijken; laat Grootmoeder me maar beknorren of uitschelden of slaan, ik wil het deksel oplichten." Zijn vriendjes trachtten hem er van terug te houden: de grootmoeder kon wel eens heel boos worden en hem slaan! Maar toch ging de jongen regelrecht op den

borrelenden kookpot af en lichtte het deksel op. Het onderste gedeelte van den inhoud was al rijst geworden, maar het bovenste was nog blad, en dat was al wat de knaap zag. Hij had honger en boos omdat er niets te eten viel, deed hij den kookpot niet weer dicht, maar gooide huilend van woede het deksel weg. Daarna ging hij weer spelen.

Toen de grootmoeder thuiskwam, zag zij tot haar schrik, dat de kookpot ongedekt stond. „Dat ondeugende kind!" riep zij uit, „ik heb zin om hem slaag te geven voor die ondeugendheid. O Goden, wat moeten wij nu eten? Zoo sterven we nog van honger!" Want toen zij in den pot roerde, zag zij, dat er maar een gedeelte van den inhoud rijst was geworden.

Nu ging de oude vrouw haar kleinzoon zoeken, en zijn vriendjes vertelden haar wat er gebeurd was. Zij vond den jongen onder een foeja-klophut, waar hij met andere kinderen aan 't spelen was. Hij was aan het wippen, en al wippende, klaagde hij zijn honger:

Grootmoeder komt nog maar altijd niet thuis
En heeft niet gezorgd voor wat eten in huis.

„Waarom ben je weggeloopen, jongen?" vroeg de oude vrouw hem. „Er was geen eten." „Hoe zou er ook eten voor je kunnen zijn; je hebt, wat ik je verboden had, het deksel van den kookpot opgelicht, toen de helft nog maar pas gaar was. Wat ben je toch stout! Wil je niet leven als de steenen?" „Neen, dat wil ik niet!" „Wil je dan dat het leven der menschen zoo is, dat ze elkaar steeds vervangen?" „Ja, dat wil ik." Maar de grootmoeder zeide: „Neen, ventje, als de steenen moet het leven zijn." Doch de jongen hield hardnekkig het andere vol en nu bleven grootmoeder en kleinzoon zóólang aan het redetwisten, tot de oude vrouw er eindelijk genoeg van kreeg en den jongen een pak slaag gaf. Dit stijfde den knaap echter alleen maar in zijn tegenspreken en tenslotte zweeg de vrouw. De jongen ratelde maar door: „.... en we zùllen leven als elkaar vervangende, als Grootmoeder....!"

Zoo komt het, dat wij menschen niet als steenen leven.

En ook koken wij tegenwoordig de bladeren van de rijstplant niet meer, omdat die geen rijst meer worden.

Zie ook: Tor. II, bl. 83; „Het christianiseeren eener taal," Eltheto, Dec. 1916, bl. 118 (V. G. II, bl. 130); „Het Animistisch Heidendom als godsdienst," bl. 78 (V. G. II, bl. 351).

IX. RECHTSZAKEN.

141. Inbreuk op eene rouwbepaling.

Vertaling: Adatrechtbundels, XXV, bl. 275—285.

142. Aanklacht wegens misdrijf van den mond, met als grondslag der boete: een kip.

Vertaling: Adatrechtbundels, XXV, bl. 285—287.

143. Aanklacht wegens misdrijf der hand, met als grondslag der boete: een geit.

Vertaling: Adatrechtbundels, XXV, bl. 287—291.

144. Het brengen eener zaak voor het Hoofd.

Vertaling: Adatrechtbundels, XXV, bl. 291—295.

145. Rechtszaak, voorgebracht bij het Dorpshoofd, wegens het bezoedelen van het slaapvertrek van een gehuwd paar.

Vertaling: Adatrechtbundels, XXV, bl. 295—298.

146. Rechtsgeding met over en weer zenden van gezanten, over brand in een dorpstempel.

Vertaling: Adatrechtbundels, XXV, bl. 299—302.

147. Redeneering met bangmakerij bij beboeting.

Vertaling: Adatrechtbundels, XXV, bl. 303—308.

148. Verhaal van To Lage die oorlog voerden om een palmwijnboom, die elkaar in eigen huis en haard bestookten, Lage-ers tegen Lage-ers.

Vertaling: Adatrechtbundels, XXV, bl. 308—312.

149. Verhaal van eene Opschudding, door het plegen van ontucht, waarbij iemand zijne familie te schande maakte.

Vertaling: Adatrechtbundels, XXV, bl. 312—320.

150. De terechtstelling van een moordenaar en dief.

Vertaling: Adatrechtbundels, XXV, bl. 320—333.

AANVULLINGEN EN VERBETERINGEN.

DEEL I.

bl. 2, r. 17 *melindja* lees: *melindja*[2].

bl. 8, r. 8 v. o. *taoe matemo* lees: *taoe, matemo;* r. 3 v. o. *ndapapaboelika taoe* valt weg.

bl. 9, r. 5 v. o. *memama* lees: *memama jakoe.*

bl. 13, r. 13 v. o. *papoananja* lees: *mpampoananja.*

bl. 16, r. 8 v. o. *lima mbengi* lees: *limambengi;* r. 6, 5 v. o. *nadjaloepimo* (volgens ontvangen inlichting) = *nadikaka ata, nakasoeboe oeë, boi lo'oe ri doeanga.*

bl. 24, r. 16 *dela* lees: *djela.*

bl. 31, r. 4 *Ta Datoe* lees: *nTa Datoe.*

bl. 32, r. 11 *pontjoe ntjoedipinja* lees: *pontjoentjoedipinja.*

bl. 35, r. 14 v. o. *kasiboenoenja* (volg. ontv. inl.) = *sampotadanja, sampototonja.*

bl. 37, r. 16 v. o. *ntoe'anja* lees: *ntoeama.*

bl. 40, l. r. *nampompowe'amo* wellicht dialectisch voor: *napompowe'amo.*

bl. 43, r. 8 *adi i Ka'aono* lees: *adi ntji Lise aono;* r. 20 v. o. *inenja* lees: *toe'anja.*

bl. 44, r. 17, 19, 21 *Kapapitoe* lees: *Kolopoea.*

bl. 49, r. 20 v. o. *Ntasa* lees: *nTasa.*

bl. 52, r. 5 *lairia: Mesono* lees: *lairia. Mesono.*

bl. 55, r. 16 v. o. *naposimbawaka* lees: *napesimbawaki;* r. 13 v. o. *matare* (volg. ontv. inl.) = *matadja.*

bl. 62, r. 12 *kampende*[2] (volg. ontv. inl.) = *ede*[2].

bl. 66, r. 23 De To Napoe en de To Bada waren eertijds gevreesde knevelaars.

bl. 68, r. 24 *be* lees: *bere'e.*

bl. 73, r. 9 v. o. *Kami* lees: — *Kami.*

bl. 74, r. 5 *paralasi* = zwart satinet; r. 15 *kaera*[2] lees: *ka'era*[2].

bl. 82, r. 13 v. o. *poodakoe* lees: *poadakoe.*

bl. 83, l. r. *naliwoeki sikoe* lees: *naliwoeki, sikoe.*

bl. 88, r. 5 v. o. *pampoeranja* lees: *pampoëranja.*

bl. 90, r. 15 *tondabato* (volg. ontv. inl.) = *wajaa nggoema mpenai bara goema gajangi.*

bl. 92, r. 3 *ngkadelanja* lees: *ngkadjelanja.*

bl. 95, r. 10 *mengkona* en *measa* beteekenen (volg. ontv. inl.) hier beide *onkwetsbaar* (measa = onheilbrengend, in dit geval voor den vijand).

bl. 100, r. 14 v. o. *napapaoepi* lees: *napopooepi.*

bl. 110, r. 12 v. o. *bare'e* lees: *bara.*

bl. 115, r. 17 *natende* lees: *natendeka;* r. 19 De vertaling van dit versje luidt (volg. ontv. inl.): Mijn zwaardscheede is met geelgeverfde rotan omvlochten, het badwater is overgroeid, het is kalm op zee, bij het scheren van het zwaard (daarover). De beteekenis is, dat er in lang geen sneltocht was ondernomen; r. 14 v. o. De vertaling van dit versje is: Ik ga op reis, opwaarts naar Lantoja ngGawoe (de wolken); ik ga zonder iets op reis, verlatende mijn kind dat Woelanta Oge (volle maan) heet; r. 9 v. o. De vertaling van dit versje is: De zwaardscheede is nog niet losgemaakt, gij hebt mij geslagen (zijt van mij weggegaan). De beteekenis is: Ik ben nog aan u gehecht (wil niet scheiden), maar gij gaat me verlaten.

bl. 131, r. 14 v. o. *langi* lees: *Nanggi.*

bl. 138, r. 10 v. o. *toekaka* lees: *ntoekaka.*

bl. 142, r. 17 v. o. *naka oeë* lees: *nakaoeë.*

bl. 147, r. 15 Het is vreemd dat Denggo mPapakoe, die de jongste is, het in haar klacht heeft over *a'i* en *a'ikoe;* r. 16 *rindoe* moet het Maleische woord zijn voor „verlangen".

bl. 148, r. 15 *Ndapokekoe* verdraaiing van *Ndapokedjoe.*

bl. 149, r. 23 *Tamoengkoe* („berg") was vroeger een dorp dat bij Wawo mPebato lag.

bl. 150, r. 24 *Tanggiekoe* lees: *tanggiekoe.*

bl. 153, r. 12, 13 *porogonja* lees: *porongonja.*

bl. 161, r. 4 v. o. *mawai ka* lees: *mawai²ka.*

bl. 164, r. 7, 8 Volg. ontv. inl. is de vertaling van deze versregels: Versper niet den weg om den vogel Darië (die de toekomst kan voorspellen) te beluisteren.

bl. 171, r. 7, 8 *kabanja* lees: *kabanjanja;* r. 15 *sikoe* lees: *siko.*

bl. 174, noot *kain doerias,* fijne witte stof, met bloemen of andere patronen er in geweven.

bl. 175, r. 10 v. o. *tebabaloë* lees: *tebabaloeë.*

bl. 181, l. r. *ndja'i tarata* lees: *ndja'ita rata.*

bl. 182, r. 4 *taoe* lees: *ntaoe.*

bl. 194, r. 11 *ontoli* lees: *antoli;* r. 18 v. o. *koeaja* is (volg. ontv. inl.) afkorting van *koeajangi,* naam v. e. vogel, maar beteekent hier „bericht"; r. 17 v. o. *Tempa* is de naam v. e. dorp aan de rivier de Laa.

bl. 195, r. 19 v. o. *ndjaoe.* lees: *ndjaoe,*

bl. 198, r. 8, 7 v. o. *Reo nTiwoloe* lees: *nTaea Ode.*

bl. 199, r. 5 *oesoepi* dialectisch woord v. d. To Lage; gewoonlijk: *isoepi.*

bl. 200, r. 18 Volg. ontv. inl. is *Kagoentjoe-goentjoe* een naam, ontleend aan het tromgeluid: „de welluidende"; r. 18, 19 *Loembea mBana* „die aan de andere zijde van het woud kan worden gehoord"; r. 15 v. o. Taea

Ode wil met het versje zeggen, dat zijn vader weer met Reo nTiwoloe gaat trouwen.

bl. 206, r. 12 v. o. *bangka* (volg. ontv. inl.) = *pela.*

bl. 211, r. 5 v. o. *daporongo,* dial. uitdrukking; gewoonlijk *damporongo.*

bl. 213, r. 22 v. o. *masekomo* lees: *mesekomo;* r. 18 v. o. *sapemonatolilimi* lees: *sapemo natolilimi.*

bl. 235, r. 5 v. o. *djaledje*², *kojoë*², *toroli*² lees: *djaledje djaledje, kojoë kojoë, toroli toroli.*

bl. 238, r. 19 *Djoempa* lees: *Djempa.*

bl. 241, r. 18 *mobaloe-baloe, Timbeka mobaloe-baloe* lees: *mo baloe-baloe, Timbekamo baloe-baloe.*

bl. 242, r. 3 *ntjaeo* lees: *nTjaeo.*

bl. 252, r. 15 v. o. *napoeleseka* lees: *napoelesaka.*

bl. 266, r. 19 *Mamongokoe* lees: *Mamongomoe;* r. 22 *Mamongomoe* lees: *Mamongokoe.*

bl. 267, r. 23 *ka'oa-oa* lees: *ka'oa-'oa.*

bl. 269, r. 1 *tebabaloë* lees: *tebabaloeë.*

bl. 273, r. 11 *Dela* lees: *Djela.*

bl. 285, r. 21, 22 *membondjoe* (volg. ontv. inl.) = *meledesi.*

bl. 288, r. 11 *napadata* lees: *napatada;* r. 9 v. o. *mompedesi ndate* lees: *mompede sindate.*

bl. 303, r. 1 *kalambangoe* lees: *kaloembangoe.*

bl. 315, r. 6 *bare'emo gara*² lees: *bare'e mogaragai.*

bl. 318, r. 13, 14 *nawarewe* lees: *nawarewa* (volg. ontv. inl.) = hij duwde ze voort met een stuk hout.

bl. 323, r. 3 v. o. *mangaomo* lees: *mangaoemo.*

bl. 324, r. 10 *koepantjoeaka* lees: *koepopantjoeaka.*

bl. 327, r. 6 v. o. Volg. ontv. inl. zijn *moëdoe, modego*² (bijvorm v. *modenggo*²) en *mobega*² verdraaide woorden die hetzelfde als *mokedjoe* beteekenen; r. 6, 5 v. o. *tolinampa* en *todinompi* zijn waarsch. kunstmatig gevormde woorden, gemaakt naar *tolimata* en zijn te vertalen met: kinderen die *tinampa*'s dragen en die stippen (*todi*) van *nompi* (elders *mompi*) op de wangen hebben aangebracht.

bl. 331, r. 23 *mopawawa, pai* lees: *mopawawa pai.*

bl. 334, r. 10 v. o. Volg. ontv. inl. is *maowo* = *melempo ri;* de menschen zijn weggetrokken langs den weg dien de zwarte slang over den berg genomen had; r. 9 v. o. *Djangko* was een Besoaër.

bl. 342, r. 16 *madja'a, kanja* lees: *madja'a.* — *Kanja.*

bl. 349, r. 8 *mebaloengi* (volg. ontv. inl.) = *mantima bangani nawoe ntaoe, be naperapi, be mesamboeni wo'oe.*

bl. 351, r. 13 v. o. *Lemba* lees: *Lamba.*

bl. 352, r. 8 v. o. *Toboloe* lees: *Taboloe.*

bl. 358, r. 3, 2 v. o. Hier wil Ta ngGawe zeggen: „Laat ons hen allen op

gelijke wijze beheerschen, zonder aanzien des persoons, er geen notitie van nemende of iemand lastig, dom of knap is (MS.).

bl. 366, r. 11 Volg. ontv. inl. is *Too, nato'o* een inleidende uitdrukking die aan het opzeggen v. e. *kajori* voorafgaat. De beteekenis der beide versjes is: De kostbaarheid van Wawo Lojo (Ta Roemampoe) wordt beschut door schaduw (beschermd door den Vorst); als de nog niet volgroeide pompoen stukgehakt wordt (als Ta Roemampoe vermoord wordt), wacht u dan voor de gevolgen, wanneer uw samenspanning tegen hem alom bekend wordt; r. 17 *ndidika* lees: *ndikita*.

bl. 368, r. 8 *basaloe:* Volg. ontv. inl. wordt het sago-houdende water dat uit de *jakasi* vloeit eerst opgevangen in een hellende goot van *popa ntabaro,* waaruit het vloeit in de *koewa;* deze goot heet *basaloe*. Ook bij overschenken van een vloeistof in een vat met wat nauwen hals wordt wel een *basaloe* (van blad) gebruikt.

bl. 381, r. 14 v. o. *Ntjimo* lees: *Sino*.

bl. 382, r. 17 *Rantjalodo* lees: *Rantjaloda*.

bl. 386, r. 10 v. o. *Pombale Bajo* lees: *mPombale Bajo*.

bl. 406, r. 19, 20 *kaoentja* lees: *laoentja*.

De verhalen 141—150 zijn vertaald in Adatrechtbundels XXV 1926, bl. 275—333; eenige drukfouten aldaar mogen hier worden verbeterd:

Onder den titel „Inheemsche beschrijvingen van rechtszaken" staat (omstreeks 1920?). Dit „omstreeks 1920?" dient zoo opgevat te worden, dat de verhalen omstreeks 1920 aan mijn man verteld zijn; de daarin beschreven toestanden dateeren van lang vóór dien tijd. In 1905 werd reeds het doodhakken van een mensch verboden door de N. I. Regeering.

bl. 275, r. 26 v. o. *had*. lees: *had,*; r. 5 v. o. *Dongioever* lees: *Dongi-oever*.

bl. 278, r. 10 *neem* lees: *neemt*; r. 19 *wees* lees: *weest*.

bl. 280, r. 6, 5 v. o. *pantjoem-ba* lees: *pantjoe-mba*.

bl. 281, r. 1 ø. *Jav.* lees: *O. Jav.*; r. 19 *rouw stilte* lees: *rouw-stilte*; r. 20, 21 *pom-peindo* lees: *po-mpeindo*.

bl. 282, r. 2 v. o. *Tentona* lees: *Tentena*.

bl. 284, r. 12 v. o. *de buffel* lees: *den buffel*.

bl. 285, r. 3 *martel* lees: *marter*.

bl. 286, r. 16 *verkeerde* lees: *verkeerden*.

bl. 290, r. 5 v. o. *jajoe* lees: *iajoe*.

bl. 293, r. 15 *uitspraak. De* lees: *uitspraak. Verbergt het niet, wij weten immers niet, of zijne vrouw daarginds wel blijft leven. De*.

bl. 294, r. 7 v. o. *rajaka* lees: *rajakoe*; r. 7, 6 v. o. *pang-koninja* lees: *pangkoninja*.

bl. 297, r. 2 v. o. *dezelfden* lees: *denzelfden*.

bl. 299, r. 22 *veroorzaak* lees: *veroorzaakt*; r. 5 v. o. *aanvoeder* lees: *aanvoerder*.

bl. 303, r. 11 *nKasa* lees: *ngKasa*; r. 21 v. o. *Tamoe* lees: *Tampe*.

bl. 306, r. 17 v. o. *nTjaloë* lees: *nTjalae;* r. 11 v. o. *in* lees: *is*.

bl. 310, r. 19 *nTjoeha* lees: *nTjoeka.*
bl. 314, r. 10 v. o. *aan lijf* lees: *aan zijn lijf.*
bl. 315, r. 20 v. o. *voorts* lees: *voort.*
bl. 319, r. 5, 6 *mantin-tisikakakoe* lees: *manti-ntisikakakoe*; r. 5 v. o. *sijn.* lees: *syn.*
bl. 320, r. 10 *onstaan* lees: *ontstaan*; r. 14, 13 v. o. *mam-papoesa* lees: *mampapoesa*; r. 13 v. o. *voor voor* lees: *voor.*
bl. 323, r. 14 *lemet* lees: *lemmet.*
bl. 324, r. 3 v. o. *Pelega* lees: *Polega.*
bl. 327, r. 15 *had ge* lees: *hadt ge*; r. 16 *ge had* lees: *ge hadt.*
bl. 328, r. 6 v. o. *nToraa* lees: *nTora'oe.*
bl. 329, r. 23 v. o. *degene* lees: *degenen.*
bl. 330, r. 2 *lemet* lees: *lemmet*; r. 8 *Woekoe* lees: *Woeko.*
bl. 331, r. 12 v. o. *napaporinttja² ngika* lees: *napaporintja²ngika.*
bl. 332, r. 16 *boschgrond in* lees: *boschgrond is*; r. 19 *den genoodigden* lees: *de genoodigden.*
bl. 333, r. 5 en 2 v. o. *baloe² mo* lees: *baloe²mo.*
DEEL II.
bl. 3, r. 14 v. o. *bl. 884* lees: *bl. 884* (V. G. I, bl. 97 v.); r. 13 v. o. *bl. 88* lees: *bl. 88* (V. G. I, bl. 184 v.).
bl. 35, r. 22 *I Nggoni Ota* lees: *Nggoni Ota.*
bl. 193, r. 5 v. o. *menschen die ons zullen opeten* beeldspraak voor: *menschen die ons komen snellen.*

REGISTER op Dl. I en II

bevattende geografische namen, namen van personen en namen van voorwerpen en dieren, voorzoover deze van binnen mensch blijken te zijn of een letterkundig figuur zijn geworden.

Aap, de, II 27.
Aena II 130 v.
Alipa 349; II 201.
Ambe Rosa 348 vv.; II 201 v.
Ambo II 90 v.
Ana Eo II 177 v.
Ana Iloe 13, 32, 50, 53 v., 61 vv., 73 v., 106 vv., 125 vv., 143 vv., 148, 290 vv., 297 v., 298 v.; II 28 vv., 40 v., 65, 66 v., 77 v., 78, 162 v., 165 v., 177 v., 178 v.
Ana mPidje 74 v.
Ana nToembo'oe-mbo'oe 138 v.; II 84.
Andi II 69 v.
Angga mBajaoe 117 v., 123, 151, 155 v.
Angga Modoende 167, 169 vv.; II 112 vv.
Angga mPoese II 173.
Angga nToewa Noenoe 313, 327.
Antjami 387 v.; II 222 v.
Apen, de, II 68 v.
Bada, Badaërs, To Bada 66, 381 v.; II 32, 217 v.
Badeka, Ta, 414.
Bajo 132.
Bajondo 361, 364; II 209.
Balambeoe 390 vv.; II 224 vv.
Balanda, To, 324.
Baliwoemboe 355; II 206.
Bamaomoe 382; II 219.
Bambalo 348; II 200.
Bandoa 352; II 204.
Banggai Lanto 3.
Bangka Laboe II 13.
Bangka Rondo, Ta Bangka Rondo 128, 135, 206 v., 213 v., 230, 233 vv., 249, 264, 289, 339; II 83, 93, 134, 136, 139, 142 vv., 154, 160, 193.
Bangkele Toe'a 46 v., 72 v., 74 v., 126, 153, 156.
Bante II 79.
Bantieli 109.
Bantja Mokole 110 v.; II 75.
Bantjea, Bantjeaërs, Bantjea-sch, To Bantjea 380 vv.; II 217 v.
Bantjola-ntjola 116 vv.
Baoega 343; II 196 v.
Baoega Pale 310 vv.
Batoe Nontjoe 51, 375; II 215.
Batoki, Ta, 420.
Belike II 69 v.
Beloe nTambea 350; II 202.
Bengo Limboe zie: **Mobengo Limboe.**
Bengo Pamboeboe zie: **Mobengo Pamboeboe.**
Bengo Watoe 295; II 166.
Bentji 67 v.
Bentoë nTasa 48 v.
Besoa, To Besoa 334, 381 v.; II 187, 217 v.
Bide nTinadji II 11.
Biggetje, het, II 41.
Bikoe 388.
Boegi, To, **Boegineesch, Boegineezen** 71, 324; II 38, 217.
Boeja Kire 388; II 223.
Boejoe Lenda 423.
Boejoe Mapipi 413.
Boejoembajaoe 51.
Boejoe nTjoë 352; II 204.
Boenga nTjorisi 131 v.
Boenga nTjoroeë 131 v.
Boengka 37 v.
Boengkoe 154 v.; II 101 v.
Boengkoe Talana-lana 201 vv.; II 131 vv.
Boeroso 423.
Bone mBoejawa 23 v., 26; II 8.
Bone mBoelangi 343.
Bone ngKadjaa-djaa 216 vv.; II 139 v.
Bongka 17.
Boomgeest II 184.
Boti 61 vv.; II 28 vv.

Boti Pandjangi 106 v.; II 74.
Boven den Grond, Hoofdenfamilie van, II 117 vv.
Bovenwereld, Hemel, II 21, 70, 74, 75 v., 79, 80, 82, 88, 134, 142 v., 169, 172.
Bultenaar, de, II 101.
Dae Pasigi 28 vv.; II 8 v., 63.
Dae Polinga 381; II 218.
Dae Riama 150 vv.; II 97, 99.
Dala Nanggi, Ta Dala Nanggi 125 vv., 163 vv.; II 107 vv.
Dale Ginoja, Dale Monoja II 176 v.
Dale Monoja zie: **Dale Ginoja.**
Danoegi, Ta, 388, 400 v., 403.
Daroeë Lonto II 176 v.
Daroeë mBalo II 175 vv.
Datoe, Indo i Datoe, Ta Datoe 7 v., 13, 15 v. enz.; II 8 v., 10, 12 v. enz.
Datoe Lakoeli 50 vv.; II 24.
Datoe Laolitaoe 54 v.
Datoe Mobengko 199 v.; II 128 v.
Datoe nTo Kasojoa, Datoe ri Kasojoa, Ta Datoe ri Kasojo 100, 205 v., 211 vv., 286; II 133, 138.
Datoe nTo Mata Eo, Ta Datoe ri Mata Eo 100, 251; II 150, 152.
Datoe ri Ara nTana 179 vv.
Datoe ri Pajompo Jangi 215; II 139.
Datoe ri Pebete Eo, Datoe ri Pebetenja, Ta Datoe ri Pebete 215 v., 286; II 139.
Datoe ri Sambote nTasi 16, 39, 290.
Datoe ri Wawo nTana 179 vv.
Datoe Samboekoe II 73.
Datoe Taraloe 239 vv.; II 146 vv.
Dawo Langi, To, 106 v.
Denggo mPapakoe 146 vv.
Denginde II 11.
Dengkoe nTo Langi Meta'a 238.
Dewata 336; II 189.
Didisa, Didisa-vischje 36 vv.; II 17 vv.
Dinggola II 130 v.
Dio-Dio, Ta, 423.
Djalimo'o 352, 375; II 204, 215.
Djangko 334.
Djarodjo 420 vv., 425 v.
Djempa Djoedjoe 230 vv.; II 142 vv.
Doedoe 167, 170, 172, 176 v.; II 110, 112 vv.
Doejoengi 8.
Doeoe 23 vv. 39, 150 vv.; II 8, 21, 97 vv.
Domme, de, II 183.
Donene Dontja 251 vv.; II 150 vv.
Dongi, Dongi-plas 382, 400 vv.; II 218.
Do'o, Ta, 386 v.; II 222.
Do'opo 260 v., 267.
Dora, Oeë nDora, Rato Oeë nDora 385 v.; II 221 v.
Doranggi, Ta, 398.
Eén-span II 8.
Ei, het, II 150.
Ei-kind, het, II 58.
Endeka, Ta, 388; II 223.
Enggo nTopi 379; II 217.
Ga'a mPoele 381; II 218.
Garnaal, de, II 17 v.
Gat, het, II 99, 145 v.
Gege 382; II 218.
Gemsbuffel, de, II 32 vv.
Gente mBinanga II 94 v.
Goelingi 420.
Goendili Lantjaonda 258 vv.; II 153 v., 157.
Goendoe Moadi 112 v.
Gole-Gole Tamboera 162 v.; II 106 v.
Golo 128 vv.; II 78.
Grootje Smak II 93.
Grootvader Grootkloot II 166.
Halve Prinses, de, II 73 v.
Hangende Land, het, II 167.
Heere Formeerder, de, II 22, 71, 72, 74, 126, 128.
Heer van den Wind, de, II 104 vv.
Hemel zie: **Bovenwereld.**
Holgeest, de, II 76, 102.
Houten Bak, de, II 68.
Indo i Bante 131; II 79.
Indo i Datoe zie: **Datoe.**
Indo i mPaloa 335.
Indo (Ndo) i mPora 330 v.; II 185 v.
Indo i nTolo zie: **Tolo.**
Indo i (Ndo'i) We'ia 254 vv., 270, 273 v., 276 vv.; II 153 vv., 157, 158.
Ine i Dalo zie: **Nene i Dalo.**
Jabi, Ta, 382, 387; II 219.
Jaentoe 413/4.
Jajaki 51.
Jako-woud II 97.
Jama nTjoeka 416.
Jangi, Wawo Jangi, To Wawo Jangi 26, 111, 112, 114, 115 v., 132 v., 134 v., 136, 141, 207, 230, 284 v., 301.
Jawoeangi, Wawo Jawoeangi 382, 384, 386 vv.; II 218, 222 v.
Joë II 160.
Joë mParigi II 64.
Jojo mPada 350; II 202.
Jombo mPatasi 415.
Jong, varkens-, II 16.

Jontjo 398.
Jontoe ngKamagi 150 vv.; II 97 vv.
Josi 381 v.; II 218.
Kaak, de, II 65.
Ka'aono 137 v.
Kadjoe Saowo II 39.
Kadomboekoe, Kadomboekoeër(s), To Kadomboekoe 348 vv., 352 v., 367, 412 vv., 422, 425; II 201 vv., 204 v., 213.
Kagoentjoe-goentjoe 200; II 129.
Kaili, To, **Kailiërs** 348; II 200 v.
Kajoe Doendingi II 64.
Kajoekoe, To, 388; II 223.
Kalédjoa 414.
Kalóloa, To Kalóloa 414 vv.
Kalolonja, To Kalolonja 420, 423.
Kamantasa 352; II 204.
Kameasi 107.
Kampendo 355; II 206.
Kangao-ngao 119 vv.; II 76, 137.
Kangie-ngnie 99 vv.; II 59 vv.
Ka'oembo 49.
Ka'opi nTora'oe 426.
Kapapitoe 41 vv., 46 vv., 58 v., 116, 137 vv., 264; II 24 vv., 67 v., 83 vv., 155, 173 vv.
Kapotia 351, 352; II 203, 204.
Karadjoo 352; II 204.
Karawasa 8; II 3.
Karo(o) Oedja, To, **ngKaro(o) Oedja,** To, 163 vv., 214 v., 251 v.; II 13, 93, 107 vv., 139, 150 v. (**Ta ngKaro Oedja** zie onder: **Ta**).
Kat, de, II 62 v.
Katoebi 345.
Kawaia, To Kawaia, Wawo ngKawaia 352 vv., 367 v., 371, 373; II 204 vv., 213.
Kekata II 13 v.
Keli 39 vv.; II 21.
Kidji II 96.
Kimbosoe 57 vv.; II 24 vv.
Kinadoe, Kinadoeër 263, 419; II 145.
Kodina 381; II 185, 218.
Koeajangi 58 v., 207 v.; II 25 v., 134.
Koekoek, de, II 69.
Koelawi, Koelawiër, To Koelawi 349; II 189, 201.
Koempania 365.
Koenta 207.
Kolobada 380; II 217.
Koloko II 70.
Kolopoea 43 v.
Kombengi 334 v.; II 187.
Konaoe Motoboe 423.
Konta, Wawo ngKonta 375 v., 379 vv., 382; II 215, 218.
Koro Bono 381; II 218.
Koro nTjaroso 381 v.
Kota Lolowe, Ta ngKota Lolowe 265 vv., 269 vv.; II 155 v., 157 vv.
Kralenrijger, de, II 52, 55.
Kreeften, de, II 18 vv.
Kwartel, de, II 184.
La Tengo-Tengo zie: **Tengo.**
Laa 194, 412 v.
Laboe da Wo'oe, Ta, 381; II 218.
Ladi mPaewa 254, 261, 264 vv.; II 152, 154 vv.
Ladja, Ta, **Ladjaimo,** Ta, 384 v., 387; II 220 vv.
Ladjene-djene 69 vv.; II 36 v.
Ladoei-doei 41 vv.; II 22 v.
Ladoendoejo 131 v.; II 79 v.
Ladomoe-domoe II 173 vv.
Lae mPanjopoe II 73 v., 156.
Lae mPasa 135 vv.; II 66 v., 83 vv.
Lage, Lageërs, To Lage, To Wawo Lage, Wawo Lage 8, 337 vv., 343, 345 vv., 348 vv., 352, 355 v., 359 vv., 367, 377, 380 v., 388, 401 vv., 412, 414, 420, 422 v., 425 vv.; II 191 v., 196 v., 198, 201 vv., 204, 208, 212, 218, 231.
Lagi(mbana) 267 v.; II 156.
Lagoni 27 v., 35 v., 43 v., 70, 124, 125, 127 v., 128, 144, 146 v., 153 v., 155 v., 167 v., 170 v., 173 v., 177 v., 242 v., 248, 269 v., 279, 284, 286, 287, 289, 303, 306; II 23, 36 v., 69, 72 v., 74, 77, 78, 89, 100 v., 102, 110 vv., 148, 158 v., 178 v., 181, 183.
Lakasimba 32; II 14.
Lako 367, 373, 375, 379; II 212, 215.
Lamale 36 vv.; II 17 vv.
Lamba nToada 50 v.
Lambojo 148; II 95.
Lamoa, Poeë Lamoa 11, 13, 65, 103, 195, 199, 260 v., 267 v., 301, 328, 343, 361, 397; II 6.
Lamoa, Ta, 348; II 200 v.
Lamoeroe, Ta, 420, 422, 425 vv.
Lamoesa, Lamoesaërs, To Lamoesa 338 v., 359 vv., 364, 376, 378 vv., 412; II 192, 196, 209, 212, 216 vv.
Landea nDopo 51.
Langgade-nggade zie: **Linggade-nggade.**

Langi Manjempe II 130.
Langkai Motopi 349 vv.; II 202.
Langke Roboe 414.
Lantoja ngGawoe 115.
La'oe 312 vv.; II 183.
Laoero mPikoe 107, 134, 284 v., 288.
Laora 16 vv.
Laoti-oti II 64 v.
Lapataino II 130.
Larinda'oe, Ta, 367 v., 370 vv., 377; II 212 vv., 216.
Laro 420, 423.
Lasa, Ta, 349; II 202.
Lasaeo 335; II 188.
Lasamara 108 vv.; II 74.
Lase 64 vv.
Laseba-seba II 12 v.
Lawando-wando 145 v.; II 91 vv.
Leguaan, de, II 24.
Lemba Kojoë, Lemba ngKojoë II 12 v.
Lemba mBengi 299 v.; II 166 v.
Lembo mBoeko 352; II 204.
Lemo nTonda 131, 133; II 79 v.
Lempo, Ta, 398.
Lepati, To Lepati, Wawo Lepati 343, 350, 352 vv., 414 vv., 423; II 197, 204 vv.
Leti Modondi II 72.
Leti Sangkomba 104 vv.; II 70 vv.
Ligi nToja II 160.
Linggade-nggade, Langgade-nggade 327.
Lio Majoeni II 24.
Lise, Lise's 43 v., 50 vv., 59, 61 vv., 65 v., 68 v., 72 vv., 143, 145, 152, 153 v. 297, 298, 334 v.; II 23, 26, 28 vv., 31 v., 34 v., 40 v., 72 v., 99, 100 v., 166, 176, 188.
Loeë mBoejawa 96; II 58, 68 v.
Loeë nTjese 339 vv.; II 68 v., 193 v., 196.
Loembea mBana 200; II 129.
Loewoe, Loewoeërs, Loewoesch, To Loewoe, Bente nTo Loewoe 347, 348 vv., 354, 360 v., 366 v.; II 200 vv., 206, 209 vv., 217.
Lokhaan, de, II 39.
Lolo (m)Posoe 247; II 149.
Longkea, To Longkea 401.
Maembo Ragi 68; II 34.
Malearoe II 160.
Malewoa 364.
Maliwoeko 359.
Mamboerese 412 v.
Mamboi 297.
Mampere Roegi 302 vv.; II 180 vv.
Manaa Lora II 88 v.
Mangge ngGaloekoe, Manggenggaloekoe 264, 282, 284; II 154.
Mangibara 49.
Mangilamba 282.
Mangipapa 49.
Mangiri Djao II 12 v.
Mangka, Ta, 330 vv.; II 185 vv.
Mangobi 148; II 93 v.
Mani Lemba II 12.
Manoe Laeda II 66.
Manoe Tadia 389; II 135, 223.
Manondo 351; II 203.
Mantoea Enoe 89, 92.
Maoela-oela Leti II 63.
Mariala 314 vv.; II 184.
Masilaka, Ta, 423.
Mata Eo, To, 415.
Mata ngKodina, To, 330.
Matia Dantji 36.
Matia mBoeja II 173.
Matia mBojo 205, 207 vv.; II 132 vv., 137.
Matia nDoboe II 135.
Matia ngGanda 207 v.; II 134 v.
Matia nTana 96; II 58.
Matongka, Ta, 387; II 222.
Medoro, Ta, 386; II 221.
Meer, het, II 218.
Meisje dat Kralen spuwde, het, II 100.
Meisje met de Sarong van Takken, het, II 17.
Mejapi Limoe 112.
Meloea Enoe 153 v.; II 100 v.
Mendiolo 267; II 156.
Mengee 385; II 221 v.
Menoga, Ta, 426.
Menoti-noti 343 v.; II 197.
Mentade, Ta, 359.
Meroema 415.
Mo'ajoe Langi 114.
Mo'ajoe Lele 114.
Mo'api 51.
Mobadjoe Eo 216, 219, 222 vv.; II 139 vv.
Mobangkoe-bangkoe 316 vv.; II 184.
Mobengo Limboe zie: **Mobengo Tabo Limboe.**
Mobengo Pamboeboe, Bengo Pamboeboe 284, 311.
Mobengo Posoe 51, 154; II 101.
Mobengo Tabo 154; II 101.
Mobengo Tabo Limboe, Mobengo Limboe, Bengo Limboe, Ta Bengo Limboe 51, 65, 154, 247, 284, 311; II 31, 101, 149, 160.

Mobente Posoe 199 v.; II 128 v.
Modjio-djio 179; II 116 v.
Moengkoe Dena, Moengkoe Denaërs, To Moengkoe Dena 375, 381; II 215, 218.
Mogantji-gantji 282 vv.; II 161.
Mokaraba Laboe II 160.
Mokaraba Langke II 160.
Mokoepa, Wawo Mokoepa 352, 367 v., 371, 373 vv., 377 vv.; II 204, 212 v., 215 v., 218.
Mokoro Woeja 251 vv.; II 150 vv.
Molana 215 vv.; II 139 vv.
Molangi 359.
Molemba Apoe 244 v., 294 v.; II 149, 160, 165 v.
Molemba Dolo 264 vv.; II 155 v.
Molemba Kajoro II 13, 160.
Molemba Laboe 244, 293 v., 340 vv.; II 13, 93, 149, 165, 194 vv.
Molemba Rante II 13.
Moliliwoe 243 vv.; II 148/9.
Mompeindo, Ta, 412.
Mompoese, Ta, 415.
Mondjaoe-ndjaoe 287, 289; II 161.
Mondoloe-ndoloe 282 v., 285 v.; II 161.
Mongajoe, Ta, 343; II 196 v.
Monjara 76 vv.; II 42 vv.
Montiara 289 v.; II 161 v.
Mooela-oela Leti 103 v.; II 62 v.
Mori, To, 263, 418 vv.
Motanda Inta, Tanda Inta 210 vv., 220; II 137 vv.
Motanda Woeja, Tanda Woeja 254 vv.; II 90, 153 vv., 157.
Motopi Rangka 35 v.
Naende ngGawoe II 77 v.
Nanggi 131, 195; II 79.
Nangia Lipoe 290, 292 v.; II 162, 164 v.
Napoe, Napoeërs, To Napoe 66, 381 v.; II 32, 217 v.
nDere Lolowe 210; II 135.
nDoe'a Ota 69; II 35.
nDoewa 349; II 202.
Ndo'i Djalena 257.
Ndo'i We'ia zie: **Indo i We'ia.**
Ned. Ind. Regeering II 212.
Nene i Bonando 388.
Nene (Ine) i Dalo 262 v.
Ngalitaoe Kojoë 242; II 148.
Ngalitaoe Labee 300 v.; II 167 vv.
Ngalitaoe nTjanepa zie: **Ngalitaoe Sanepa.**
Ngalitaoe Pokelo 104 vv.; II 70 vv.
Ngalitaoe Sanepa, Ngalitaoe nTjanepa 239, 242, 293 vv.; II 68, 146, 165 v.
Ngalitaoe Toroende 300 v.; II 167 vv.
Nggade 55, 326 v.
Nggaroe 103 v.
Nggasi 318 vv., 324 vv.
Nggasi Kajangoe II 88.
Nggasi Kanawa II 88.
Nggio-Nggio 106, 326.
Nggoni Ota II 35.
ngKai Kidji 149 ; II 96 v.
Nipa, To, 382.
Njara, Njara mBalili 76, 91, 93, 95; II 42, 54, 57.
Noeanengka, Ta, 230 vv.; II 142 vv.
Noeko II 179 v.
Noesa 128 v.; II 78, 90 v.
Nono Watoe, To Nono Watoe 352 vv., 367 v., 371, 373; II 204 vv., 213.
Oë, Oë Doeoe 39 vv.; II 20, 21.
Oë-Oënja 112; II 75.
Oebi, de, II 24.
Oeë nDora zie: **Dora.**
Oeë ngKabangke zie: **Oeë ngKaronga Bangke.**
Oeë ngKabangke Saeo 339; II 193.
Oeë ngKaronga Bangke, Oeë ngKabangke 76, 157, 167, 180, 216, 302; II 103, 117, 139, 180.
Oeë ngKatoewoe Saeo (nTjaeo) 242, 302.
Oeë nTjadjee Bone 93 v.
Oeë Patiti 287, 289; II 161.
Oeë Talala-lala 44 vv.
Oejoeka nTo Linggona 76 vv.; II 42 vv.
Oeko zie: **Woeko.**
Oele 351; II 203.
Oema i ngGolo 381; II 217.
Oema i Sope 381; II 217.
Oembóngi 382; II 218.
Oewi 56 v.
Oile Doë 243 vv.; II 148 v.
Omwalling der Loewoeërs II 201.
Onda'e, Onda'eërs, To Onda'e, Wawo Onda'e 330, 344 vv., 349, 351 v., 359 vv., 378 v., 412, 420, 423; II 185, 197 v., 200, 201, 203, 208 v., 217.
Onder den Grond, Hoofdenfamilie van, II 117 vv.
Onderwereld II 70, 79, 88 v., 91, 97 vv., 145 v.
Oo mPakoeli 133 vv.; II 80 vv.
Opgerolde Rotan, de, II 73 v., 81, 88.
Opoe Sido 348 vv.; II 201 v.

Opoe To Pasamangi 348 vv.; II 201 vv.
Oroeni Oli II 88.
Oroja nTjese 166.
Ouderlooze Meisje, het, II 91, 166.
Oude Vrouw, de, II 39 vv., 70, 100, 103, 156.
Pa'a Langgoë 355; II 206.
Pada, To Pada, Rato mPada 412 vv.
Padapoe 156 vv.; II 103 vv.
Pajapi, To, **Pajapiërs** 337 vv.; II 191 v.
Pajowi 8.
Pajowi nTasi 131 v.; II 79.
Pakambia 367, 414.
Paka mBoewoenga, To Paka mBoewoenga, Wawo mPaka mBoewoenga 330 vv.; II 185.
Palande, To Palande 263, 379, 412; II 217.
Paloe Doendingi 143 vv.
Palopo 348, 350 v., 354, 359 vv.; II 201, 208 vv.
Pandjo ngKoeni 412 v.
Pangka nTole 382.
Pantande Lango 355; II 206.
Pantjawoe 412.
Pantjoë Toroe 355; II 206.
Papa i Asa 426.
Papa i Bali 427.
Papa i Bato(ngawa) 423 v.
Papa i Bora 398.
Papa i Ende 423 v.
Papa i Iti 382 vv.; II 219 v.
Papa i Lioe Lage 351; II 203.
Papa i Melempo 351; II 203 v.
Papa i Mengee 385; II 221.
Papa i nDori 351, 413; II 203.
Papa i Ringgoene 423 v.
Papa i Roepoenja 387; II 222.
Papa i Sangka 422.
Parakasi 364.
Pasoenoe 423 v.
Patiridja 210 vv.; II 137 vv.
Pebatoërs, To Pebato, Wawo mPebato 149, 334, 335, 352, 416; II 96, 187, 204.
Pekikia 355 v.; II 206 v.
Peladia, Peladiaërs, To Peladia 348 vv., 352, 423; II 201 vv., 204.
Pemandingi 382.
Penggoeroe 355; II 206.
Penggoli 423.
Penissen, de, II 30 vv.
Peoera 51.
Perere 413.
Pesoba 423.
Petiroa, Wawo mPetiroa 359, 367; II 208, 212.
Petiro Bemba 345, 347; II 198, 200.
Petiro Kabetobongi 349; II 201.
Pineboelawa 343.
Poeë Lamoa zie: **Lamoa.**
Poeë mPalaboeroe 105 v., 106 v., 108 v., 147, 195 v., 199, 288 v., 325 v., 396 v.; II 22, 71, 72, 74, 145, 179.
Poeë ngKadjapa-djapa 146 v.
Poeë Ngojoe 161.
Poeë Oera 131; II 79.
Poena II 88.
Poe'oe mBana 413.
Poe'oe mBoto, To Poe'oe mBoto, Poe'oe mBotoërs, Poe'oe mBotosche 380 v.; II 217 v.
Poese Woejawa 240; II 147, 171 v.
Pokelo 72 vv.; II 40 v.
Polande Bajo 8, 343; II 3.
Polega Boti, To Polega Boti 352, 414 vv., 420; II 204.
Polega Ngojoe 423.
Pombala 414.
Pombale Bajo 386, 388.
Pondajole II 88.
Pondomoe nTo Dongi (nTodongi) 338 v.
Popali 334; II 187.
Popoko 12 v.; II 6 v.
Poralima 149 v.; II 96 v.
Porapai 133; II 81.
Porotoe'a 412.
Posampa II 174.
Posempa II 174.
Posempai 133; II 81.
Poso, koro mPoso 71, 122, 338, 343, 366, 382; II 191, 218.
Posoenga 51.
Python, de, II 13 v.
Radondi 170, 177; II 112 v.
Ramba Lipoe 344 vv.; II 197 vv.
Randa Oeë, To, II 130.
Ranga Djawa, Ta, 426 v.
Rangka, To, 352; II 204.
Rano 282, 288, 351, 381, 402.
Rantaloë 56 v.
Rantalojo 130 v.; II 78 v.
Rante Djaa 382; II 219.
Rantjaloda 381 v.; II 218.
Ra'oe, To, 420, 422.
Ra'oia II 89 v.
Raontja 30 vv.; II 10 v.
Rato Joemboe 420.

Rato mPada zie: **Pada.**
Rato Oeë nDora zie: **Dora.**
Ratoe 423 v.
Reo nTiwoloe 179 v., 184 vv.; II 117 vv.
Rindi Moë 114; II 75.
Ripoesi, Ta, 423 v.
Roedo mBoela 290, 292; II 162, 164.
Roeë Ana zie: **Roli Ana.**
Roemampoe, Ta, 359 vv.; II 208 vv.
Roemoekoe 349; II 201.
Roemoeroe 382; II 219.
Roemongi 335; II 188.
Roepoenja, Ta, 385.
Roli (Roeë) Ana 15 vv.; II 8.
Rombo nTobo 387.
Rompia Lale 13 vv.; II 8.
Rompoe, To, 351 v., 422; II 203 v.
Sadee Bone II 55/6.
Sagoentoe 420 vv., 427.
Sainde, Wawo nTjainde 386, 400 v.
Sambote nTasi, To, 132.
Sandele Toga 114.
Sandima 110 v.; II 75.
Sandjanga 27 v.
Sandopo Dada 213, 339 v.; II 138 v., 193.
Sanepa II 160.
Sanggori Maja 192, 194, 196 vv., 201; II 123, 125, 127 v., 130.
Saroso II 218.
Schorthand II 183.
Schurftige, de, II 76.
Sea ngKoa'a 335.
Sese Loeni 146 vv.; II 93.
Sese mPantawa 300 v.; II 167 vv.
Siboei 338 v.; II 191 v.
Sidodoë 114.
Sina'olea (wingke nTjina'olea) 414, 425.
Sino 381; II 218.
Sitoemboe 423.
Siwo, To Siwo, Wawo nTjiwo 338, 352 vv., 367 v., 371, 373; II 192, 204 vv., 208, 213.
Slang, de, II 67 v.
Soeai Lamba 351; II 203.
Soeba 423.
Soedipi 398.
Soemara 420.
Soemboli 56, 123 vv., 125, 127, 153 v., 154 v., 167 v., 170 v., 173 v., 177 v., 242, 269 v., 279, 287, 289, 303, 306; II 76, 89, 100, 101 v., 110 vv., 146, 148, 157 vv., 172, 177, 178, 181, 183.
Soi Sampati 112; II 75.
Spook, het zingende, II 110.
Spookaap II 88, 184.
Strikkenzetter, de, II 116.
Ta Bangka Rondo, Ta Batoki, Ta Dala Nanggi, Ta Danoegi, Ta Datoe enz., **zie: Bangka Rondo, Batoki, Dala Nanggi, Danoegi, Datoe** enz. Voor gepraenasaleerde eigennamen zie hieronder.
Ta mBoela nTjoepi 351; II 203.
Ta mPaloe mBiti 398.
Ta mPeloeroe 351; II 203.
Ta mPora zie: **Tampo.**
Ta mPosoki 423.
Ta ngGawe 354 vv.; II 206 vv.
Ta ngKalao 354 vv.; II 206 vv.
Ta ngKaro Oedja 261; II 154.
Ta ngKojoë 351; II 203.
Ta ngKolikoewa 367 vv.; II 212 vv.
Ta ngKonte'e 359, 380; II 217.
Ta ngKota 351; II 203.
Ta ngKota Lolowe zie: **Kota Lolowe.**
Ta nTjada'o 387.
Ta nTjaoa 412.
Ta nTjimpontoe 414 vv., 420, 423.
Ta nTjiwia 388.
Ta nTjoeigi 412 vv.
Ta nToembe 423.
Ta nTolapi 412.
Ta nTolo zie: **Tolo.**
Ta nTorangka 414 vv.
Tabajombe 414.
Tabelowoea 352; II 204.
Tabole Ode 115; II 75.
Taboloe, Wawo nTaboloe 352 v., 355, 359; II 204 vv.
Tadáwagi, To Tadáwagi 352, 414 v., 425; II 204.
Taea Ode 179, 191 vv.; II 117, 123 v., 126, 128 vv.
Takoele 107.
Takoe Wojo Goeringgi 210; II 135.
Taledja 343.
Taliboi 413.
Tamangkapa 23.
Tambaga 418.
Tambale 416.
Tambarana 382; II 218.
Tamboeja 269 vv., 339 vv.; II 157 vv., 193 vv.
Tamoengkoe, To Tamoengkoe 51, 149; II 96.

Tamoengkoe mBojo Watoe 344 v., 351; II 197 v., 203.
Tamoengkoe Rede 351; II 203.
Tampe Barati 412.
Tampo, Ta mPora 331 v.; II 186.
Tana ngKaloë-loë 133, 299 v., 326.
Tanda Inta zie: **Motanda Inta.**
Tanda Woeja zie: **Motanda Woeja.**
Tando Bone 51.
Tando Maroro 351/2; II 204.
Tando mBojo Watoe 347; II 200.
Tando mPadede Wo'o 356.
Tando mPealo 381; II 218.
Tando ngKasa 97 v., 412.
Tando nTjalae 412.
Tando nTjoeka 349; II 201.
Tantjalobo Tojoe 298.
Tantjambaeni 352; II 204.
Tarandaoeë 318.
Tarinate 175.
Tawaelia 381 v.; II 217 v.
Tea 382; II 218.
Tele Lio Wonigi II 63.
Tele Ra'oa II 170 vv., 172 v.
Tempa 194, 413.
Tengko 125 vv.; II 76.
Tengo, La Tengo-Tengo 306 vv.
Tewengkoe, Wawo nTewengkoe 420, 422, 425 v.
Tiba 315, 317.
Tiboe 343.
Tikoekoe 349 v.; II 202 v.
Tinando 251.
Tingkare 387.
Tinoë, To Tinoë, Wawo nTinoë 335, 351 v., 355, 388, 390, 400 vv., 425; II 203, 207, 224.
Tinojalangi 343 v.
To Bada, To Balanda, To Bantjea, To Besoa enz., zie: **Bada, Balanda, Bantjea, Besoa** enz.
Tobongkilo 100 v.; II 60 v., 63, 89 v.
Tobongkilo Lempo Ngojo II 170 vv., 172 v.
Toda Tia 335; II 188.
Todjo 422.
Tododio 343; II 197.
Toeladidi 28 vv.; II 8 v., 11.
Toë Langi 268.
Toëma 352; II 204.
Toga Ramboe II 10.
Togia 97 v.
Togiani 263.
Tojoe Dantji 97, 248 vv.
Tojoe Manoe 96 vv.; II 58 v.
Tokoti 352; II 204.
Tolo, indo i nTolo, Ta nTolo 118, 133 v., 143 vv., 145, 250; II 78, 80 v., 91, 92, 174, 176.
Toloemba 352; II 204.
Tomasa 349; II 201.
Tomoliliwoe, Tomoliwoe II 136 v.
Tondoe mBogo 351; II 203.
Tongko 348, 355 v., 359; II 200, 206 v.
Tontji Boeja 96; II 59.
Tontji nDarie 164.
Tontji nTo Mata nDeme 13 vv.
Topara 382 vv.; II 218 vv.
Tora'oe, To, 343; II 196.
Torate, To Torate 118 v., 125 v., 131, 133, 150 vv., 315; II 79, 88, 146.
Torei-rei 27.
Toroe II 79.
Torokoekoe Betoe'e 240 vv.; II 147 v.
Toroli 47.
Towane II 221.
Towinaloa 150 vv.; II 97 vv.
Towineloa 167 vv.; II 110 vv.
Towi ngKeli 382.
Verlaten Kind, het, II 95.
Vorst v. d. Gezichteinder, de, II 139.
Vorst v. h. Oosten, de, II 139.
Vorst, Vorstin van Overzee, de, II 162.
Vorst v. h. Westen, de, II 138.
Vorst v. d. Zonsopgang, de, II 150.
Vuurvlieg, de, II 71.
Wakia 154 v.
Wana Jako, To, 150.
Wani, Ta, 426.
Wanoca mBawoe 330 vv.; II 185.
Wata Mojora, To Wata Mojora 420 v., 423.
Watoe Moëngko 382.
Watoe Mojojo 352; II 204.
Watoe nTo Bone 414.
Watoe Roei, Wawo mBatoe Roei 345; II 198.
Wawo Jangi, To Wawo Jangi zie: **Jangi.**
Wawo Jawoeangi zie: **Jawoeangi.**
Wawo Lage zie: **Lage.**
Wawo Lembo 400.
Wawo Lepati zie: **Lepati.**
Wawo Lojo 366.
Wawo mBaliane 339.
Wawo mBatoe Roei zie: **Watoe Roei.**
Wawo mBiro 8.
Wawo Mokoepa zie: **Mokoepa.**

Wawo mPaka mBoewoenga zie: **Paka mBoewoenga.**
Wawo mPantende 385; II 221.
Wawo mPebato zie: **Pebato.**
Wawo mPetiroa zie: **Petiroa.**
Wawo mPonioe II 178 v.
Wawo nDoda, To Wawo nDoda 351 v., 388, 398, 416; II 203.
Wawo ngKawaia zie: **Kawaia.**
Wawo ngKonta zie: **Konta.**
Wawo nTaboloe zie: **Taboloe.**
Wawo nTaliboi 351.
Wawo nTengkea 338; II 191.
Wawo nTewengkoe zie: **Tewengkoe.**
Wawo nTinoë zie: **Tinoë.**
Wawo nTjainde zie: **Sainde.**
Wawo nTjiwo zie: **Siwo.**
Wawo Onda'e zie: **Onda'e.**
Wawoe 33 v.
Weesje, het, II 65.
Weeze, de, II 78.
Wemonto 423.
Wesiri Langa 48 vv.; II 24.
Widoe (ng)Kojoë 71 v., 122 v.; II 37 v.
Wimbi, Wimbi-rivier 381; II 218.
Winaloa 163 vv.; II 107 vv.
Winanga nTjajoe, To Winanga nTjajoe 352 vv., 367 v., 371, 373; II 204 vv., 208, 213.
Winanga nTojado, To, 348, 350; II 200.
Wingke mPoso, To Wingke mPoso 351 v., 355, 367, 400 vv., 416, 425; II 203 v., 207, 212.
Wioë Ngaloe 239 vv.; II 146 vv.
Woea Bagi II 94 v.
Woeko, Oeko 210, 216 vv., 427; II 137, 140 vv.
Woelanderi 419.
Woelanta Oge 115.
Woemboe mBana 382.
Wojo Salae-lae 54 v.; II 24.
Wonderwater, het, II 24.
Wongko mPidi II 63, 64.
Wonti 420 vv.
Wontjoe, Ta, 387; II 222.
Wo'o Manoe, Ta, 349 v.; II 202 v.
Wo'o Mia 367; II 212.
Wotoe, To Wotoe 338 v., 360, 364; II 192, 209.
Wotoe mPoe'oe 361.
Zeekoe, de, II 3.
Zeeslang, de, II 3.
Zesde, de, II 83 vv.
Zeug, de, II 16.
Zevende, de, II 22 v., 24, 83 v.
Zeven Zusters, de, II 92.